

વેપારની કુંચી.

આજે એક મેહુર આવી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૩૧

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ લોપાસંબી કુંડી

વિષય ૨૧ : ૮૭

એમ. એચ. મેંડરબલી.

ફરેકને ઉપયોગી

વેપારી અને વહેવારી પુસ્તક—

વેપારની કુંચી

પુસ્તક ૧ લું

ભાગ ૧ થી ૧૦ સંપૂર્ણ.

રચનાર

એમ. એચ. મેહેરઅલી

કલબુગના કૌતક—અરેબિયન નાઇટ્સ—યુનાની ટૂબલ—હકી
મુ—સંચળના ચમત્કાર—હાર્મોનિયમ ચાવીખુક—કનસ
દિંના ચાવી-ખુક—ફિડલ ચાવી ખુક—ઉસ્તાદે કન
સદિંના—એડાઈડિયન ચાવી ખુક વગેરેના કર્તા.

સરકારી રીતે સર્વ હક કર્તાએ સ્વાધીન રાખ્યા છે.

મુંબઈ.

ધો રાયલ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં

પ્રમુદ્ધઅલી અબ્દુલતઠ્ઠાએ છાપ્યું.

સને ૧૯૦૨

કીંમત રૂ ૧।।

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૭૩૧

Registered under Act 25 of 1867.

પ્રસ્તાવના.

વાર્તા હુજર વગેરેને લગતાં કેટલાંક પુસ્તકો બાહાર પાડ્યા પછી હું કેટલાંક વર્ષ થયાં વેપાર રોજગારમાં હોવાથી હાલમાં મારો જીવનસાથી મારા વેપારી બંધુઓને ઉપયોગમાં આવે એવું કોઈ પુસ્તક બાહાર પાડવાને દોરાયો જેના પરિણામમાં આ વેપારી બાબતનું હિસાબી અને બેહેવારી પુસ્તક ઉજીર કરીને હું આલમની સેવામાં રજુ કરું છું.

હિસાબનું મૂળ ગણતરી છે જેમાં નવ સુધીના મૂળ આંકડા છે અને દશનો બધી સંખ્યામાં પડે છે. તવારીખોથી જણાવ છે કે પહેલવહેલી ગણતરીની એ રીત હિંદુસ્તાનમાંથી નિકળી પછી આફ્રિકાની ઉત્તરે રહે નારા મૂર અથવા આરબ લોકો જે હિંદુસ્તાન અને યુરોપ વચ્ચે વેપાર કરતા હતા; તે અહીંથી શિખીને રપેન લઈ ગયા. ત્યાંથી એ રીત ઇટાલીમાં અહણ થઈ, અને હાલ યુરોપ, આફ્રીકા, અમેરિકા વગેરે ખીજા દેશોમાં ગણતરીની એજ રીત ચાલે છે. ગણતરીની રીતપરથી જુદી જુદી રીતના હિસાબ થયા અને આ સુધરેલા જમાનામાં તેમાં પુષ્કળ વધારો અને સુધારો દાખલ થઈ અનેક તરેહના મુશ્કેલ હિસાબોની સહેલી સહેલી રીતને હાલનું ગણીતશાસ્ત્ર પહોંચ્યું છે.

મુંબઈ નગરી અનેક દેશપ્રદેશો સાથે ધાડા જોડાણમાં હોવાથી તેના વેપારી લેવડદેવડ મંજવર છે પણ જેમ ઘણા પ્રદેશોમાં ત્યાંના એકજ તોલ માપથી માલ આપ લે થાય છે, તેમ મુંબઈમાં નથી. મુંબઈમાં તો કોઈ માલ મુંબઈના કાચા પાકા તોલથી, કોઈ શેર રતલ અથવા ક્વાટીથી, કોઈ હંદ્રવેટ, ટનથી, કોઈ સુરતી કાચા પાકા તોલથી અને કોઈ ઓછા વધુ મણની ખાંડીથી વગેરે એવા અનેક તોલ માપથી આપ લે થાય છે. તેમ નાણા બાબતમાં પણ જુદા જુદા દેશ પ્રદેશોના જુદાં જુદાં ચલણથી કામ લેવું પડે છે. મુંબઈમાં એવી અનેક ત્રિધો હોવાથી તેના હિસાબની સમજણના પુસ્તકોની જરૂર જેમ મારા કેટલાક ભાઈઓએ જુદાં જુદાં ગુજરાતી પુસ્તકો પ્રગટ કરીધેલાં છે ખરાં પણ હરેક બાબતમાં દહાડે દહાડે જેમ વધારો અને સુધારો જરૂરના થઈ પડે છે તેમ એ બાબતમાં પણ વધારો અને સુધારાની જરૂર જોઈને મેં આ વેપારી કુખીનું

પુસ્તક ધણા વધારા અને આનના વખતને અનુસરતા સુધારા સાથે થઈ મેહેનત અને સંભાળથી પ્રગટ કીધું છે.

આ પુસ્તકમાં દસ ભાગ કીધેલા છે જે સાત ક્રમમાં વેહેલી સકાય છે-૧ લા ક્રમમાં વેપારી અને વેહેવારી સમજ, ૨ ભાગ કાઠકો, જંત્રીઓ, કાઠાઓ, ખરડાઓ અને પંચાગ, ૩ ભાગ મોઢે દિસાબ મણુવાની ટુંકી કુંઝીઓ, ૪ થામાં જાત જાતના દિસાબોની સમજુતી, રીત, અને દાખલાઓ, ૫ માંમાં જુદા જુદા દિસાબોના તૈયાર કાઠાઓ, ૬ ઠામાં વેપારને લગતી ગુજરાતી ઇંગ્રેજી બાબતો અને ૭ માંમાં નામાની બાબતોનું જ્ઞાન સાદી ને સરલ રીતે આપીને આ પુસ્તક પુરું કીધું છે એ સાતે ક્રમમાં કઈ કઈ બાબતોનો સમાવેશ થયો છે. તે અનુક્રમશીલ દરેક ક્રમવાર જોવાથી માલમ પડી આવશે.

દિસાબોની સમજણ, રીત, દાખલાઓ વગેરે જે કાંઈ આ પુસ્તકમાં આપેલું છે તે સર્વે અપૂર્ણાંક દશાંશ વગેરેની રીતે આપેલું નથી, પણ સાધારણ વેહેવારમાં ચાલુ પણ ટુંકી અને સરલ રીતે તેમ દરેક સમજણ, ગુજરાતી ઇંગ્રેજી બાબતો વગેરેનું લખાણ, સહેલી રીતે સમજાય એવી રીતે આપવાપર મેં લક્ષ રાખીને આ પ્રયાસ કીધો છે. જેથી મારો દરેક દેશી બંધુ એ પુસ્તક પોતાના ઊપયોગમાં લઈ શકશે અને તે જો મુબઈના અનેક વિધીના ચાલુ ગુજવાડામાંથી કાંઈ સહેલથી પસાર થઈ શકશે તો મારો મતલબ ધણે દરજ્જે પાર પડી એમ હું સમજીશ.

જનતા સુધી સારી ઠાળજી રાખીને આ પુસ્તકના પુસ્તક તપાસેલાં છે, તો પણ માણસ ખામીને ખાતર છે, તેમ મારાં પુસ્તકમાં કાંઈ ને કાંઈ ભૂલ રહી ગયેલી જણાય તો તેણે તે સુધારી લેવી એવી મારી વિનંતી છે.

આ પુસ્તક રચવામાં બીજા જે પુસ્તકોથી અને મદદ મળી છે તે લખનારાઓનો આ પ્રસંગે હું ઉપકાર માનું છું.

એમ. એચ. મેહરખાલી,

કંપા.

મુબઈ ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૨.

સાંકળિયું.

વેપારી અને વહેવારી સમજણ.

પાનું.

પરિભાષ	...	...	...	...	...	...	૧
જુદી જુદી વસ્તુઓ અને પરિભાષ	...	...	...	...	...	...	૩
મોટે હિસાબ ગણવાની કુચીઓ	...	...	...	...	...	...	૧૨
મોટે હિસાબ ગણવાની સમજણ	...	...	...	...	...	...	૧૨
સહેલથી હિસાબ ગણવાની પુરવણી	...	...	...	...	...	...	૧૫
જુદા જુદા મથુના તોલ વિષે	...	...	...	...	...	...	૧૬
મુંબઈના મથુના હિસાબ વિષે	...	...	...	...	...	...	૧૬
નોલ વિષે	...	...	...	...	...	...	૫૪
કુંડી	...	...	...	...	...	...	૬૩-૭૦
દેશાવરી કુંડી વિષે વિશેષ સમજણ	...	...	...	...	...	...	૬૩-૬૭
શાહજોગી નામજોગી ધણીજોગી જવાબી લેહેણી જોખમી વગેરે	...	...	...	...	...	...	૬૩
દરસણી મુદતી-મુદત બહામણ ભરપાઈ ખોખું પેંડ પરપેંડ અને કાગળ	...	...	...	...	...	...	૬૪
બાજ સંપૂર્ણ દાખલાઓ સાથે	...	...	...	...	...	...	૭૧-૮૦
વટાવ, ચઢતા ટકા, મુદત, વીમો, કમીશન અને દલાલી દાખલા સાથે.	...	...	...	...	...	...	૮૧
લોન અને શેરની તથા તેના પ્રિમિયમ અને ડિસકાઉન્ટની સમજણ.	...	...	...	...	...	...	૮૨
વીજળિક તારને લગતી આ દેશની ખબરો	...	...	...	...	...	...	૧૨૪
પ્રદેસ ખાતેના વીજળિક સંધેસાની ખબરો	...	...	...	...	...	...	૧૩૫
વહેવારી કોષ્ટક લીસ્ટ કોઠા ખરડાઓ અને પંચામ	...	...	...	...	...	...	...
મુંબઈમાં ચાલતા વિવિધ પરિભાષના કોષ્ટક...	...	...	...	...	...	...	૧-૭
વિવિધ જથ્થો અને તેના પરિભાષનું લીસ્ટ	...	...	...	...	...	...	૭-૧૧
ચેમ્બરનો નોલના ટન પ્રમાણનો કોઠો, ગુજરાતી તેમજ હંગ્રેજી શબ્દો સાથે	...	...	...	...	...	...	૫૫-૫૮
જોઈ તોલ માપનો બીજા તોલ માપ સાથેનો મુકાબલો	...	...	...	...	...	...	૭૨
કેટલાક વેપારી અને વહેવારી દસ્તાવેજો ઉપર લાગતો સ્ટાંપ	...	...	...	...	...	...	૬૮
સીક વીટ વગેરે વેચાણના આદિસ સિરસ્તેના કેટલાક જથ્થા	...	...	...	...	...	...	૮૬
જોઈ નવા ધારા	...	...	...	...	...	...	૮૬

વિષય.

પૃષ્ઠ.

સેંકડો વરસનું તારીક વાર દેખાડનારું પંચાંગ સમજણ સાથે ... ૧૦૩
 દાખલો-અમુક તારીક કયો વાર હતો તેનો તથા અમુક માસ
 ના અમુક વારે કઈ તારીક હતી તેનો ... ૧૦૩

હિંદુસ્તાનથી પ્રદેશ ખાતે મોકલવાના તારના સંધેસાના દર... ૧૩૫-૧૩૬

હિસાબ કરવાની કુકી કુંચીઓ.

મોટે હિસાબ ગણવાની કુંચીઓ ... ૧૨-૧૫
 ખાંડી મણુ શેર તોલા હંદ્રવેટ અને પિકલના હિસાબની કુંચીઓ ૧૨
 ગણતરીના હિસાબની કુંચીઓ ... ૧૪
 કાપડ વગેરે માપવાના હિસાબની કુંચીઓ ... ૧૫

જુદાજુદા હિસાબોની સમજણ રીત અને તેના દાખલાઓ

મુંબઈના મણુના સુરતી મણુ કરવાની રીત દાખલા સાથે ... ૧૭
 તોલ કાપવા વિષે સમજણ ... ૧૭
 તોલ કાપવાની રીત ૩ ... ૧૭-૧૮
 કાચા તોલનું પાકું તોલ કરવાના દાખલા ૩ રીતે ... ૧૯-૨૦
 વિવિધ ખાંડીના હિસાબ કરવાની રીત ૨ પ્રકારની ... ૨૮
 ખાંડીનો હિસાબ કરવાનો દાખલો ૨ રીતે ... ૩૦
 હંદ્રવેટનો હિસાબ અને તેનો દાખલો ... ૩૬
 મણુ ઝાા ના પિકલનો હિસાબ અને તેનો દાખલો ... ૩૬
 મુંબઈ તોલનું ચીનાઈ પિકલનું તોલ કરવાની રીત અને તેનો દાખલો ૩૭
 ચીનાઈ તોલ પિકલ ને કયાટીની ત્યાંના ભાવથી કીમત કરવાની
 રીત અને તેનો દાખલો ... ૩૮

મણુ ૧૦૦ ના પાકા મણુ ૬૦ નો હિસાબ અને તેનો દાખલો ૨ રીતે ૩૯-૪૧
 મણુ ૧ ના પાકા શેર ૧૫ ના તોલનો હિસાબ અને તેનો દાખલો ૪૧
 મોતીના હિસાબ... ૪૨-૪૫

તોલના નફી ચવ કરવાની સમજણ અને તેના ૩ દાખલા ૪૩
 નફી ચવનો ભાવથી હિસાબ કરવાની રીત અને તેનો દાખલો ૪૬
 અનાજની ધટના હિસાબ... ૪૬-૪૭

ધટ કાઢવાની રીત અને તેનો દાખલો... ૪૬
 મણુ ૬ ની કાચળીનો હિસાબ અને તેનો દાખલો ... ૫૧
 નાળિયરના હિસાબ અને તેના દાખલા ૨ રીતના ... ૫૧-૫૨
 નાળિયરની કીમત કરવાના હિસાબની રીત અને તેનો દાખલો ૫૨

વિષય.

પૃષ્ઠ.

ચોરસ લાકડાંના હિસાબની રીત અને તેનો દાખલો ...	૫૨
ત્રોણ લાકડાંના હિસાબ અને તેનો દાખલો ...	૫૩
નોલ વિષે ...	૫૪-૬૧
તોલપરથી ટન કરીને નોલનો હિસાબ કરવાની રીત અને તેનો દાખલો ...	૫૯
મેજર પરથી ટન કરીને નોલનો હિસાબ કરવાની રીત અને તેનો દાખલો ...	૫૯-૬૦
પગારના હિસાબની રીત અને તેનો દાખલો...	૬૧
હુંડી ...	૬૩-૭૦
દેશાવરી હુંડીના હિસાબની રીત...	૬૩
દાખલો-અમુક રકમની હુંડીની, કીમત ગણવાનો	૬૩
દાખલો-અમુક કીમતની હુંડીની, રકમ ગણવાનો...	૬૩
ચીન અને જાપાનની હુંડીના હિસાબની રીત ...	૬૪
દાખલો-ડાલરના રૂપિયા કરવાનો	૬૪
દાખલો-રૂપિયાના ડાલર કરવાનો	૬૫
વિલાયતની હુંડીના હિસાબની રીત ...	૬૫
દાખલો-રૂપિયાના પૌડ કરવાનો	૬૫
દાખલો-પૌડના રૂપિયા કરવાનો (૨ રીતે)	૬૬
વ્યાજ ...	૭૧-૮૦
વ્યાજના હિસાબ કરવાની રીતો અને તેના દાખલા ૨ રીતે	૭૧
વારેવારીકું એટલે નાણાવટીની રીતે કાઢવાનું વ્યાજ હરેક તરેહના દાખલા સાથે ...	૭૫-૮૦
વ્યાજ અને વ્યાજના દર પરથી મુદલ કાઢવાના હિસાબ અને તેના દાખલા ૨ ...	૮૦
નફા તોટાના હિસાબ ...	૮૩-૮૪
દાખલો-કુલે નફા ગણવાનો અને સેંકડે નફા ગણવાનો	૮૩
દાખલો-અમુક નફા કરવાને કેમ વેચવીનો	૮૩
દાખલો-અમુક ભાવે વેચતાં સેંકડે અમુક ટકા નફા થયો તે પરથી મૂળ કીમત શોધી કહાડવાનો	૮૩
દાખલો-અમુક ભાવે વેચતાં સેંકડે અમુક ટકા ખોટ ગઈ તે પરથી મૂળ ખરીદ ભાવ શોધી કહાડવાનો...	૮૪
પ્રમાણ ભાગના હિસાબની રીત ...	૮૪-૮૫

દાખલો-અનેક વસ્તુ તેના પ્રમાણુ પ્રમાણે માના ચોટા જથ્થા
માં કટકેટલી જોઇશે તેનો... .. ૮૪

દાખલો-અનેક વસ્તુ સેંકડે અમુક ટકા પ્રમાણુ માના ચોટા
જથ્થામાં કટકેટલી જોઇશે તેનો ૮૫

દાખલો-કોઇપણ રકમ અનેક જથ્થુ વચ્ચે તેના પ્રમાણુ પ્રમાણુ
કટકેટલી આવશે તેનો ૮૫

પંત્યાણુ એકવડુ ૮૬-૮૭

દાખલો-એક સરખી મુદતના અનેક ભાગીદારો વચ્ચે નફો
તોટો વેંચી લેવાનો ૮૬

દાખલો-દેવાદારની મિલકત લેહેણુદારો વચ્ચે લેહેણુ પ્રમાણે
વેંચી લેવાનો ૮૭

દાખલો-મુકાદમની ટોળીના અનેક ભાગીદારો વચ્ચે આનાના
પ્રમાણુ ભાજે નફો તોટો વેંચી લેવાનો ૮૭

પંત્યાણુ એવડુ ૮૮-૮૯

દાખલો-જુદી જુદી મુડીથી જુદા જુદા કાળ સુધીના અનેક
ભાગીદારો વચ્ચે નફો તોટો વેંચી લેવાનો ૮૮

દાખલો-અનેક પુરુષ ઓ અને ઓકરા વચ્ચે તેમના પ્રમાણુ
પ્રમાણુ અમુક નફો વેંચી લેવાનો ૮૮

મિશ્ર રાશી-એ પ્રકારની ૮૯-૯૦

દાખલો-જુદા જુદા ભાવની વધુ ઓછી લીધેલી વસ્તુઓ
મિશ્ર રા ભાવે પડશે તેનો ૮૯

દાખલો-અમુક રકમ જુદી જુદી મુદતે કટકે કટકે આપવાની
તે સામગ્રી ક્યારે આપવી જોઇએ તેનો ૯૦

દાખલો-જુદા જુદા ભાવની વસ્તુ મિશ્ર અમુક ભાવે પડવા
ને કટકેટલી લેવી જોઇએ તેનો ૯૦

દાખલો-જુદા જુદા ભાવની વસ્તુનો અમુક જથ્થો સરેરાશ
અમુક ભાવે પડ્યો ત્યારે ફરેક કટકેટલી લીધી હશે તે
જોવાનો ૯૧

દાખલો-જુદા જુદા ભાવની વસ્તુ લેવી હોય તેમાંથી અમુક
ભાવની અમુક જથ્થો લીધો તો બાકીની કટકેટલી લેવી તેનો ૯૧

જુદા જુદા હિસાબના તૈયાર કોઠાઓ.

રતલના શેરનો કોઠો	...	...	...	...	૧૭
મુંબઈના પાકા તોલના હિસાબનો કોઠો	...	...	...	...	૨૨-૨૩
મુંબઈ તોલનું સુરતી પાકા તોલના હિસાબનો કોઠો...	...	...	...	...	૨૪-૨૭
હરેક પાકા મણના હિસાબના તૈયાર કોઠાઓ વિષે સમજણ અને તે જોવાના દાખલા ૨	...	...	...	...	૨૦
વિવિધ તોલનું ૨૦ મણની ખાંડીના રૂપના તોલનો કોઠો...	...	...	...	...	૩૧-૩૪
મુંબઈના તોલપરથી મણ ૨૫૫૬ શેરની ખાંડીનો તૈયાર કોઠો	...	...	...	...	૩૫
મુંબઈ તોલપરથી મણ ૧ ના પાકા શેર ૧૫ ના તોલનો કોઠો	...	...	...	...	૪૨
હરેક પાકા અમુક તોલનું મુંબઈનું કેટલું તોલ થાય તે જોવાનો કોઠો દાખલા સાથે...	...	...	...	...	૪૮
જુદા જુદા દેશાવરનું મુંબઈ તોલ કેટલું ઉતરે તે જોવાનો કોઠો દાખલા સાથે	...	...	...	...	૪૯
મુંબઈનું તોલ દેશાવર આતે કેટલું ઉતરે તે જોવાનો કોઠો દાખલા સાથે	...	...	...	...	૫૦
મુસારો મણવાનો કોઠો	...	...	...	...	૬૨
જુદા જુદા ભાવથી પૌડના રૂપીઆનો કોઠો...	...	...	...	...	૬૮-૭૦
સદરહુ કોઠાપરથી હરેક પૌડની રકમના રૂપીઆ કરવાની સહેલી રીત અને તેનો દાખલો	...	...	...	...	૬૭
ગા ટકાથી ૧૮ ટકા સુધીનું ૩૧૦૦ નું વ્યાજ મણવાનો કોઠો	...	...	...	...	૭૩
વ્યાજના અમુક દરે કેટલા વરસમાં રકમ બમણી થાય છે તે દેખાડનારો કોઠો	...	...	...	...	૭૪
કોઈથી મુદતનો જુદા જુદા બેંક રીતના વ્યાજના દરે હરેક રકમનો વ્યાજ કહાડવાનો કોઠો	...	...	...	...	૧૦૦
સદરહુ કોઠામાં જોવાની સમજણ અને દાખલો	...	...	...	...	૯૯
કોઈથી મુદતનો કોઈથી દરે હરેક રકમનો દેશી રીત પ્રમાણે વ્યાજ કહાડવાનો કોઠો	...	...	...	...	૧૦૧
સદરહુ કોઠામાં જોવાની સમજણ અને દાખલો...	...	...	...	...	૧૦૨

વેપારને લગતો ગુજરાતી ધંમેજી બાબતો.

વેપારને લગતો ગુજરાતી-ધંમેજી શબ્દો અને ઉચ્ચાર સાથેનો કાપ ૧૦૪-૧૨૦

વસાણા વગેરે ... ૧૦૬

વિષય.

પૃષ્ઠ.

ખોરાક	...	...	...	...	...	૧૦૮
દવાની જાણસા અને સુતરાઉ રેશમી તથા ઉનનું કાપડ ...	...	...	...	...	...	૧૦૯
કાયદા તથા વેપારમાં વપરાતા શબ્દો ...	...	...	...	...	...	૧૧૦
જવાહીર અને ફળફળાદી ...	...	...	...	...	...	૧૧૩
ધાતુ તથા ખનિજ પદાર્થો ...	...	...	...	...	...	૧૧૪
પોશાક વગેરેની વસ્તુઓ ...	...	...	...	...	...	૧૧૫
ધરગતુ વસ્તુઓ ...	...	...	...	...	...	૧૧૬
વાણિજ્યો ...	...	...	...	...	...	૧૧૮
વાહનો તથા તેને લગતો સામાન ...	...	...	...	...	...	૧૧૯
વનસ્પતિ ઇત્યાદિ ...	...	...	...	...	...	૧૨૦
વેપારને લગતા તારના ચાલુ ઉપયોગના શબ્દો ...	...	...	...	...	...	૧૨૧-૧૨૪
જુદા જુદા દાગીના અને જથ્થાના શબ્દો ...	...	...	...	...	...	૧૨૧
ભાવ અને ખર્ચ રૂપના શબ્દો ...	...	...	...	...	...	૧૨૧
માલના ભાવવર્ણક શબ્દો ...	...	...	...	...	...	૧૨૨
ખીજા વિશેષણના શબ્દો ...	...	...	...	...	...	૧૨૨
ક્રિયાવિશેષણના શબ્દો ...	...	...	...	...	...	૧૨૨
ખીજા નામના શબ્દો ...	...	...	...	...	...	૧૨૩
ક્રિયાના શબ્દો ...	...	...	...	...	...	૧૨૩
પરચુરન શબ્દો ...	...	...	...	...	...	૧૨૩
પુરૂષવાચક સર્વનામના શબ્દો ...	...	...	...	...	...	૧૨૪
તારના સંધેસા લખવાની ગોઠવણ ...	...	...	...	...	...	૧૨૫
તારના વાક્યોમાંની નિશાનીઓની સમજણ ...	...	...	...	...	...	૧૨૬
વેપારને લગતા તારના થોડાક ઉપયોગના વાક્યો કોડબોલ સાથે ૧૨૭-૧૩૪	...	...	...	...	...	૧૨૭-૧૩૪
ચડત અને ખરીદી ...	...	...	...	...	...	૧૨૭
વેચાણ ...	...	...	...	...	...	૧૨૮
માંગણી અને વરદી ...	...	...	...	...	...	૧૩૦
અવેજ અને ધોરધાર ...	...	...	...	...	...	૧૩૧
ખર્ચ રૂપ અને ભાવ ...	...	...	...	...	...	૧૩૩
તાર ...	...	...	...	...	...	૧૩૩
મિશ્ર વાક્યો ...	...	...	...	...	...	૧૩૪
શ્રદ્ધેશ ખાતેના વેપારને લગતા તારના કોડબોલ ...	...	...	...	...	...	૧૩૭
કોડબોલોની સમજણ અને દાખલા ...	...	...	...	...	...	૧૩૭

વિષય.

પૃષ્ઠ.

નામાની બાજતો.

ગુજરાતી નામું ...	...	...	...	...	૧૩૮-૧૪૭
રોકડમેળ નોંધ ખાતાવહી અને વ્યાજવહી સખવાની રીત...	...	...	...	...	૧૩૯
ખાતાવહીનું વિશેષ જ્ઞાન ...	...	...	...	...	૧૪૧
સરવાયું કાઢવાની રીત ...	...	...	...	...	૧૪૨
નામાનો દાખલો ...	...	...	...	...	૧૪૨
રોકડમેળનો નમુનો ...	...	...	...	...	૧૪૩
ઉધાર નોંધનો નમુનો ...	...	...	...	...	૧૪૪
ખાતાવહીનો નમુનો ...	...	...	...	...	૧૪૫-૬
સરવાયાનો નમુનો...	...	...	...	...	૧૪૭

મુંબઈ મધરાસ અને સીલોનના નામદાર
ગવરનરોના આસરા હેઠળ.

ધી સીંગર મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપનીના.

દુનીઆમાં વખણાયતા

સીવવાના સાંચા

રોકડે તથા ભાડે મલશે.

સીંગરના સાંચામાં સીવવાનું, ભરવાનું, ગુથવાનું,
ઢાર ભરવાનું દરેક કામ થઈ શકે છે કે જેના નમુના અમારી
ઓફીસમાં જોવાથી ખાતરી થશે.

હીંદુસ્તાનમાં અમારી ૧૧૦ દુકાનો છે કે જ્યાં
અમારા સાંચા તથા તેને લગતો સરવે સામાન જવી કે સાંચ,
ઢારો, તેજ, પુરજ વગેરે એક સરખે ભાવે મળી શકશે.

અમારા દરેક સાંચા ઉપર “સીંગર” નામ હોય છે.

ધી સીંગર મેન્યુફેક્ચરીંગ કં..

ના. ૫ દેવળનો મોહલો. મુંબઈ.

વેપારની કુંચી-ભાગ ૧ લો.

પરિમાણ.

પરિમાણ પાંચ પ્રકારનાં છે. એક દર્શક-કીંમત દેખાડનારા, બીજા દર્શક-વજન દેખાડનારા, ત્રીજા દર્શક-લંબાઈ પહોળાઈ દેખાડનારા, ચોથા દર્શક-વખત દેખાડનારા અને પાંચમા દર્શક-ગણતર દેખાડનારા. એના કોષ્ટક નીચે આપ્યા છે.

મુંબઈમાં ચાલતા વિવિધ પરિમાણના કોષ્ટક.

<p>નં. ૧ મુંબઈમાં ચાલણી નાણાનું કોષ્ટક.</p> <p>૩ પઈ..... ૧ પૈસો ૪ પૈસા ..... ૧ આનો ૧૬ આનો ..... ૧ રૂપીઆ ૧૫ રૂપીઆ..... ૧ મોહોર</p>	<p>નં. ૪ વિલાયતી નાણાનું કોષ્ટક.</p> <p>૪ ફારદિંગ... ૧ પેની ૧૨ પેન્સ..... ૧ શિલિંગ ૨૦ શિલિંગ.... ૧ પૌંડ</p>
<p>નં. ૨ વેપારી લોકોનું હિસાબ ગણવાનું કોષ્ટક.</p> <p>૧૬ વિસવાસી... ૧ બદામ ૧૬ બદામ..... ૧ દોકડો ૬૧ દોકડો..... ૧ આનો ૧૦૦ દોકડો ... ૧ રૂપીઆ</p>	<p>નં. ૫ સાધારણ તોલનું કોષ્ટક.</p> <p>૪૦ વાલ..... ૧ તોલો ૧૧૧ તોલા..... ૧ અધોળ ૧ અધોળ.... ૧ નવટાંક ૨ નવટાંક.... ૧ પાશેર ૪ પાશેર..... ૧ શેર ૪૦ શેર અથવા ૨૮ રતલ ..... ૧ મણ ૨૦ મણ ..... ૧ ખાંડી ૪ મણ અથવા ૧૧૨ રતલ ..... ૧ હંદ્રવેટ ૨૦ હંદ્રવેટ..... ૧ ટન</p>
<p>નં. ૩ ચીનમાં ચાલણું તોલનું કોષ્ટક.</p> <p>૧૦ કાશી..... ૧ કંદરીન ૧૦ કંદરીન..... ૧ મેસ ૧૦ મેસ..... ૧ ટેલ ૧૬ ટેલ ..... ૧ ક્યાટી ૧૦૦ ક્યાટી..... ૧ પિકલ</p>	

નં. ૬ મુંબઈમાં ચાલતું.
પિકલ ને કચાટીનું કોષ્ટક
૫૨ તોલા ..... ૧ કચાટી
૧૦૦ કચાટી અથવા
૧૩૩ રતલ અથવા
૪૧૧ મણ... ૧ પિકલ

નં. ૭ મુંબઈનું અનાજના
ભરતનું કોષ્ટક.
૧૧ શેર... ૧ ટીપરી
૨ ટીપરી..... ૧ શેર
૪ શેર..... ૧ ખાલી
૧૬ ખાલી..... ૧ ફેરા
૮ ફેરા..... ૧ ખાંડી

નં. ૮ મોતીના તોલનું
કોષ્ટક.

૧૬ આના..... ૧ રતિ
૨૪ રતિ..... ૧ ટાંક

નં. ૯ મોતીના હિસાબ
ગણવાનું કોષ્ટક.

૧૬ વિસવાસી.... ૧ બદામ
૧૬ બદામ... ૧ દોઢો
૬૧ દોઢો..... ૧ આનો
૧૦૦ દોઢો..... ૧ ટકો-અવ
૧૩૧૧ ટકા..... ૧ રતિ
૨૪ રતિ..... ૧ ટાંક

નં. ૧૦ ગોળ લાકડાનું કોષ્ટક
૧૬ આના..... ૧ વિસવાસી
૨૪ વિસવાસી... ૧ વસો
૨૪ વસો..... ૧ ખાંડી

નં. ૧૧ ચોરસ લાકડાનું કોષ્ટક
૧૨ ઈંચ..... ૧ કુટ (સ્કુ
વેર ઈંચ.)
૧૨ શીટ(સ્કુવેર ઈંચ) ૧ સ્કુવેર કુટ
૧૨ સ્કુવેર શીટ... ૧ ક્યુબિક કુટ
૫૦ ક્યુબિક શીટ ૧ ટન

નં. ૧૨ કાપડ તથા લાકડા
માપવાનું કોષ્ટક.

૨ આંગળ..... ૧ તસુ
૨૪ તસુ..... ૧ ગજ
૧૧૧ ગજ અથવા
૩૨ તસુ..... ૧ વાર
૧૨ ઈંચ..... ૧ કુટ
૩ શીટ ..... ૧ વાર

નં. ૧૩ ધનાદિક ભરતનું
અંગ્રેજી કોષ્ટક.

૧૭૨૮ ક્યુબિક ઈંચ ૧ ક્યુબિક કુટ
૪૦ ક્યુબીક શીટ ૧ ટન*

નં. ૧૪ સંખ્યા ગણતરનું
કોષ્ટક.

૧૨ નંગ..... ૧ દળન
૧૨ દળન..... ૧ ગ્રોસ
૨૦ નંગ..... ૧ કોડી
૫ કોડી..... ૧ સો.

નં. ૧૫ કાગળની ગણતરીનું
કોષ્ટક.

૨૪ નંગ (કાગળ) ૧ કુવાયર
૨૦ કુવાયર(દસ્તા) ૧ રીમ

*ટન-૬૮૫૧૨૫૨ અડતા માલનો

નં. ૧૬ વખત ગણવાનું	૩૦ દિવસ ..... ૧ માસ
ગુજરાતી કોષ્ટક.	૧૨ માસ..... ૧ વરસ
૬૦ વીપલ..... ૧ પલ	
૬૦ પલ..... ૧ ધડી	નં. ૧૭ મીઠાનું કોષ્ટક.
૬૦ ધડી..... ૧ દિવસ	૧૦૧ અધવાલી... ૧ રૂંદો
૭ દિવસ..... ૧ અઠવાડયું	૧૦૦ રૂંદો..... ૧ આનો
૧૫ દિવસ .. ૧૫ખવાડયું	૧૬ આનો ..... ૧ રાસ.

જુદી જુદી જાણસો અને પરિમાણ.

મુખ્યમાં જુદી જુદી જાણસો વિવિધ પરિમાણથી આપ લે થાય છે. જેમકે—અનાજ તેલ વગેરે તોલ કે માપથી, કાપડ લાકડા વગેરે તોલ કે ભરતથી, ફળફળાદી ચિનીકામ વગેરે ગણતરીથી, સોનું રૂપું તોલાથી, કેસર જાવડા રતનથી, કાચું રસમ રોસો તેલ પાકા રોસથી વગેરે, અનેક માલ કોષ્ટ મુખ્યમાં તોલથી, કોઈ હાથે વેચેલું રતનથી, કોષ્ટ સુરતી તોલથી અને કોષ્ટ આજી વધુ મણની ખાંડીયા આપ લે થાય છે, જેનું લીસ્ટ નીચે આપ્યું છે.

વિવિધ જાણસો અને તેના પરિમાણનું લીસ્ટ.

તોલાની જાણસો.

અંબર	પરવાળા	ખગલાના પર	રૂપું
કસ્તુરી	પલાટીના	મુમઘ (મોમીઆઘ)	સોનું

રતનની જાણસો.

અકાકીઓ	કોડીખાર	ગોરચંદન
અગરના લાકડાં	કેરઓ	ચાહ
અજમાના કુલ	કેસર	જંગાલ આગરાધ
અસકર (અતારી)	ખાપરીજી	જનારદન ધુપ
અસકરમખી	ખેરસાલ	જવખાર
એસીડ	ગરીઆના ખીજ	જાવફળ
બીજીમણનો મગજ	મલેનુંસત્વ	જવત્રી
બિદે સલીફ	ગુલેખતમી	જુન
કલાખત ખોટો	ગુલેખાખુના	જીમધનો સીરો
કીરમજ	ગુલેમાદર	ઝેરમોરો

તજ	પીતલ પાન	રસ સીંધુર
તાંખાનો તાર	ચેગમ્મરી નવસાગર	રેવંચીનો સીરો
તેલ અજમાનું	પોત માનકી તાં સમસમ	રેસમ-કચું રંગીન
તેલ પુઢીનાનું	ફરશીઆન	રોમા મસતકી
તેલ બદામનું	બરજેસસદાપ	વખમો
તેલ લવિંગનું	બરાસ કપુર-ભીમસેની	વાંસ કપુર
તેલ સુખડનું	બરાસ ખોટો-ચીનાઈ	ચાલમ
તુરબત	પડીકા	સુતર
દરનજ	બરાસની કીટી	સુતલી વિલાયતી ખંડલ
પથેરસેલીફન	ખાલતંગ	હપનેશુની
મપીતા	મામીરાન	હપસનીન
પરવાલા	મુંગુસતાન	હથે ખલેસાન
પરવાલાની ડાંખલી	રંગ ચાલનો-પ્રવાહી	હમામો
પાઉજર	રંગ સર્વે—સુકો	હાવયોર
પીતલનો તાર	રણગખીજ	હીરાદખણ

કચાટીની જાણસો.

અબમેટના પુલ, તેલ તજનું, તેલ પીપરમેટનું, રેસમ ચીનાઈ પાકુંદોરીનું

અંબઈ માણ રતલ રટ ની જાણસો.

અબરખ કાલો	તાર (ડામર)	ખારદાનના મુસલા
અખીર	તેજબલ	લોજપત્ર
ધદારમુલીના મુળ	તેલ આખણનું	મદનમસ્ત
ખાંડ બુરો	„ એરડીનું	રાજનના પીપ
ચુલકંદ	„ કણ્ઠનું	રાલ
ચુલાલ રાજપુરી	„ કોપરેલ	વડગુંદા
ધી	„ ડોલીઈ	સાકર ગામઠી
છીપ સોમાલી	„ તલનું	સીપીસતા
ડગરી ચીનાઈ	ખાંખપોટા ગામઠી	સુતલી કચી
ડામરના પીપ	પોતકામ (માનકી	
તાંખા પીતલના ઘાટ	સમસમ શિવાય)	

મુંબઈ માણુ તોલ ૪૨ (રતલ રદાના) ની જણસો.

કંકુ	દરાખ કાલી	લાખ ચપડી
કાચો ખાવાનો	મધ	સુખડના લાકડાં
કપુર કાચું	મરી સફેદ	સોપારી સેવરધાન
કાળુ કલીઆ	મીણુ	

સુરતી માણુ (રતલ ૩૭-૧) ની જણસો.

અક્લકરો-સાફ કરીને	જટામાસી	મુરદારસીંગ
ઉપલેટ મુળ-છુટક	નીરગુંડી (ખીસવાહીન)	ફેવચીની બાકડી
કંકુ-સાફ કરીને	પાદપડીઓ ધુપ	લોખાન
કપુર પાકું	ખારો (ખાટલો સુરતી	વછનાગ
કલાઇ	માણુ ૨-૧ રતલ)	સુતલી પાકી
ખડીઓ ખાર-સાફ કરીને	ખુજદાન	સેલારસ
ગંધક અમલસાર-સાફ કરીને	ખોદાર	હોંગચો કાચો
ગુલાબ ગામઠી	મજીઠ-સાફ કરીને	
	માણુફળ-છુટક	

સુરતી માણુ તોલ ૪૧ ની જણસો.

ખાંડ ચીનાઇ ડપોટા

સુરતી માણુ તોલ ૪૨ (રતલ ૩૭-૧) ની જણસો.

અંગુર	છેડું મેવાડી	ભાંગ
એલચી	ઝેરી ગોઠલી	મવેજ
એલચીદાણા	નર લવિંગ	રતાંજલી
કીસમીસ	પસતાનો મગજ-ગામઠી	લવિંગ
ગાંજો	બદામ ગુણી	વરીઆલી
છેડું ગુજરાતી	બદામનો મગજ-ગામઠી	હરડે

સુરતી માણુ તોલ ૪૩ ની જણસો.

સાકર મુત્યુતી

સુરતી માણુ તોલ ૪૪ (રતલ ૪૧) ની જણસો.

અક્લકરો-રાસખંધ	અજમો ખોરાસાણી	અત્રીચી સંકલી
અખરોટ	અજમોદ	અનારદાણી
અજમો કરમાણી	અંજર સુકા	અખરખ

અમલતાસ	કુલીજન	ચીત્રક મુળ
આલકજન	કોકમનું તેલ	ચીની કપાલા
આલુખોખાર	કોડી સંખલી	ચોપચીની
આસન (અશ્વગંધ)	કોયારસમ	ચીમડ
ઈંદરજવ	ખજુર કાલી	જમાલગોટો
ઇસખગુલ (અમથો છરો)	ખતમી	જરદઆલુ
ઉપલેટમુળ-રાસખંધ	ખડીઓ ખાર-રાસખંધ	જરસ
ઊનાખ	ખસખસ કાલી	છરું-જખલપુરી
એરવાદાંસ	ખસખસના પોસ	છરું-મસકતી
એળીઓ	ખુમાછ	છરું-સફેદ
કહિયાં	ખોરાસાની વજ	જુફે
કટોલ	ગજ પીપર	ઝેરી ટોપરું
કડાછલ	ગદો બેરબો	ટકણખાર
કડું-રાસખંધ	ગંધક અમલસાર-રાસ-	તરાએમાણુ
કંતરી હન	ખંધ	ત્રીફલા
કપીલો	ગુજર	તુકમરીઆં
કપુર કાચલી	ગુધર કડાઇઓ	તુકમા ખાલુમા
કમરકસ	ગુધર ચીનીઓ	તુકમે
કમર કાકડો	ગુલખેરના ફુલ	તુંદરી સફેદ
કરીઆતુ	ગુલાખના ફુલ	તુંદરી લાલ
કહુ છ	ગુલે અરમાની	દગડફુલ નાના
કહુંઓ	ગુલેગાફસ	દમણો
કસુંઓ	ગુલે ગોઝખાન	દાડમની છાલ
કાકડીના ખીજ	ગોખર	દાર હલદર
કાંકણેજ	ગોવાગરી લાકડી	દીઠામાલી
કાચકાં	ઘોડાવજ	દેવદાર
કાફી સફેદ	ધર્મીલા-રાસખંધ	નખલા
કાચફલ	ચણોડી લાલ	નરકચોલું
કાસની	ચંદરસ કણી	નરમલી
કાસનીની જડ	ચંદરસ હાથાની	નવસાગર
કાલા દાણા	ચવક	નીલુફળ
કુલફે	ચારોલી	પડવાસ

પરિભાણુનું લીસ્ટ.

પડે પાંદડી	ખાદીઆન	રાજહંસ
પદમકના લાકડાં	ખાફલી	રાસના
પંદરપોટા	ખાલદાના	લાખ સીંગાપુરી
પરવાલાના ગાંઠા	ખીજખંધ	લીંખડાની જાલ
પસતાના ફુલ (ખુજગંધ)	ખીલીનો ગરબ	લીંખુ સુકા
પસતાનો મગજ-કાણુજી	ખુરી હરમાણી	વરીઆલી-ગુજરાતી
પાશાથબેદ-પથરીઆ	ખરમી	વાપુખા
પીતપાપડા	ખારમ	વાલો સુગંધી (ખસ)
પીપર ખંગાલી	મકકો	શાહજી
પીપર સુવાલી	મંછડ-રાસખંધ	સતાવલી
પીપરા મોટા-સીંગાપુરી	મનસલ	સરસ
પીપરીમુલ	મરવી	સાલમ ઉનાખી
પીલ પાપડો	મરડાસીંગ	સાલમ લસણીઆ
પુનર નવા	મદયાગરચંદન	સીંગાં
પુવાડીઆના ખીજ	માણુફલ-રાસખંધ	સુરમાના પીપ
ફટકડી રાતી	માલકાકણી	સોનામખી
ફરદેસુશક	મુમલાઈ ખેદાણા	સોમલખાર
ફદીનો છકો	મુસલી કાળી	સોરંગી (આલ)
ખંગડી ખાર	મુસલી ધોળી	હજરત ખોર
ખદામ કામદી	મેદાલકડી	હજરત હાઈ
ખદામનો મગજ કાણુજી	મોચરસ	હડતાલ દગરી
ખનકસા	મોરથુથુ	હરમરો
ખમન સફેદ	રંગઆસતો	હીંગ
ખમન સરક	રતનજેષ	હીંગડો
ખાદરંગખોયા	રસવંતી	હીરાખોલ
ખાદાવરદ	રસેઆનખા	

હંદ્રવેટની જણસો.

અલસી	ખાંડ મોરીસની	ગુધર ખાવરીએક
ઈસસ લગત	ખાંડ વિલાયતી	ચાક
ઈસસ સોમાલી	ગંધક વિલાયતી	જસત
કાશી કાળી	ગુધર ખેરી	ડોલી
ખસખસ	ગુધર ગાદી	તાપીઆ

તાંબુ	સરસવ	સોનામખી
ખાંખ પોટા-પરદેસી	સાબુ કપડવંજી	હીરાક્સી
નેતર	સીંગડાં	લોદુ—પતરા-તીખાની
પીતલ	સીંદુર	બારી, ટપ, જસતના
મહુડાં (સીંગના કુલાં)	સીમીટ (પીપ)	પતરાં, પલેટ, શલ
મીઠું વિલાયતી	સીસું	કાલુગેટ, ઇમલાએણુ
સફેદો	સુંઠ ધોએલી	ટીએરન, સ્પીન્ડલ
સમુદ્રશીણુ	સોડાખાર (પીપ)	કમાનની બારી.

મુંબઈ મણુ ૧૧ થી ૧૬ ની ખાંડીની જાણસો.

ધાણા—મણુ ૧૧ ની ખાંડી

સુવા—મણુ ૧૫ ની ખાંડી

અજમે—,, ૧૪ ,,

અરીડા—,, ૧૬ ,,

મુંબઈ મણુ ૨૦ ની ખાંડીની જાણસો.

આરારટ

કાથાના દોરડાં ગામડી

બોચસીમના દાણા

એરડી

તલ

સીંગદાણા

મુંબઈ મણુ ૨૧ ની ખાંડીની જાણસો.

આંખા હલદર

ગુગલ

લસણ

હન (પસમ)

ગોળના રવા

વાએવડીંજ

કચ કપડવંજી

નામકેસર રાતુ

સાણુ

કાચલી કાંઠમડાની

પતંગના લાકડાં-મલખારી સુંઠ ખંગાલી

કાથાના દોરડાં-મલખારી

ખટ્ટો

સોપારી ચીકણી

કેસુડાના ફુલ

બીંડી

સોપારી બાલ

ખરો પાપડીએ

મરચાં લાલ

હલદર

ખોળ

મરી કાળાં

હીમજ હરડે

મુંબઈ મણુ ૨૨ થી ૨૭ ની ખાંડીની જાણસો.

આંબલી—

રાઈ

મણુ ૨૨ના ખાંડી

આખી કાતરા મણુ ૨૨ની ખાંડી

લીલામાં

મણુ ૨૪ ખાંડી

કાંદા મણુ ૨૨ ખાંડી

હરડાં

મણુ ૨૪ ખાંડી

કેલા કુકણી મણુ ૨૨ ખાંડી

મેથી

મણુ ૨૭ ખાંડી

કોખર મણુ ૨૨ના ખાંડી

રાજગરો

મણુ ૨૭ ખાંડી

મુંબઈ મણુ ૨૮ ની ખાંડીની જણસો

અમસુલ	ખારેક ગુણ	સી ધવખાર (સીંધાલુણ)
આંબલી ફોલેલી	છીપ--મરુકતી કીસ્મી	રૂઢ ગાંસડી
ચીચોડાની	જદાઈ	લાકડાં બાળવાના-
કપાસીઆ	પતંગના લાકડાં-	ગામમાં (જથથાખંદ)
કાથો સીંગાપુરી	સીંગાપુરી	ખંદરખર મણુ ૩૦)
કોકમ	ફટકડી	
કોડી મોટી	સાલખાર	

મુંબઈ મણુ ૨૯ થી ૩૦ ની ખાંડીની જણસો

૩ અરબસ્તાની-મણુ ૨૯ની ખાંડી ધસસ ફસસ, લોખાન-મણુ ૩૦ ખાંડી
 ૩ કરાચીનો-મણુ ૨૯ની ખાંડી ખજુર વાડીઆ પાટલા-મણુ ૩૦ ખાંડી
 ખારેકના કપા-મણુ ૨૯ના ખાંડી મહુડાં-મણુ ૩૦ની ખાંડી

સુરતી મણુ ૨૦ની ખાંડીની જણસો.

લોહું-રૂપાસખ સગાઈ પાટા સલીયા થાથાવટીની બારી અને છડપા-
 ટીની બારી.

સુરતી મણુ તોલ ૪૪ ના મણુ ૨૦ ની ખાંડીની જણસો.

અસાળીઓ	કોસીખઓ	નસોવરના મુળ
આંબલાં	ગરમાલાની સીંગ	નાગકેસર કાળું
આબોલીઆં	ગાફળ	ખાવચી
એખરો	ચીકાકાઈ	બેહેડાં
કરમાણી (છુવારો)	જેઠીમધ	ભોયસીંગ (મગફતી)
કાળીચરી	ઝેરકચોલાં	મીંઢળ
કુદીજન મલખારી	તમાલપત્ર	રામપતરી
કેવડાની જડ	ધાવડીના કુલ	સંચલખાર

અનાજનું પરિભાણુ

અનાજ સર્વ જાતની ભરતથી આઠ કરાની ખાંડી ગણાય છે
 અને તોલથી નીચે પ્રમાણેની ખાંડીનું ચલણ છે.

મુંબઈ મણુ ૨૬ની ખાંડીનું અનાજ.

ધઉં-કાઠા	ધઉં-પીલા	ધઉં-મસકરી
----------	----------	-----------

મુ'બઈ મણ ૨૭ ની ખાંડીના અનાજ.

ધઈ-કંઠી	તુવર	મસુર
ધઈ-પીસી	ખાવટો (નાગલી)	લાંગ
ચણા	ખાજરો	વટાણા
ચોરા	મકાઈ	વાલ
જવ	મગ	
ગુવાર	મડ	

અડદ-મુ'બઈ મણ ૨૮ ની ખાંડી

વિવિધ જણસ અને પરિમાણ

જણસ

પરિમાણ

અરીણ	...	...	પેટી
એળીઆના નંગ-ચટાઈ સાથે	...	...	મણ પાકો—મુ'બઈના મણ ૧૦૦ ના પાકો મણ ૬૦)
છેટ	...	...	હજાર—૧૦૦૦
કલાખતુ ખરો	...	...	ચોસ
કોપરાના મુળ અડધીઆ	...	...	ખાંડી—મુડા ૧ની ખાંડી ૦૧૧ મણ
કાલસા વિલાયતી	...	...	ટન
ખડ અભરામી	...	...	મુડી
ખાંડ બંગાલી	...	...	ગુણ-મુ'બઈ મણ ૬ ની
ગ્વાસલાઈટ તેલ	...	...	પેટી
ગારબી	...	...	હજાર
ગોપીચંદન	...	...	પોતો
મણીના લોટની ગુણ	...	...	ગુણ—રતન ૧૮૬ની
ચોખા રંગુન વગેરે	...	...	ગુણ-મુ'બઈ મણ ૬ ની
છત્રી ચીનાઈ કાગલની...	...	...	પેટી
છત્રી સર્વ જાતની	...	...	દજન
ઝવાહેર	...	...	રતી
ઝેરી નારિયલ	...	...	નંગ—૧
તબાકુ ગાંસડી	...	...	ગાંસડી-મુ'બઈ મણ ૧૪ની
નળીઆ	...	...	હજાર—૧૦૦૦
નાળિયર ગોવાઈ	...	...	હજાર પાકો—નંગ ૧૧૦૦
નાળિયર દેવાઈ પાણીઆ વગેરે	...	...	હજાર પાકો—નંગ ૧૨૫૦

જાણુસ

પરિમાણ

થાહડર ગટરનો ...	...	પીપ
ચેચક રૂપેરી ...	...	} કોડી (એક સદામાં નંગ ૭૨ આવે છે)
ચેચક સોનેરી ...	...	
ફટાકડાની પેટી ...	...	પેટી
ફેરબાકસ (માચીસ) ...	...	ગ્રોસ—નંગ ૧૪૪
બદ્ધમના કપા ...	...	મણ પાકો—સુરતી મણ ૧૧૧ ને મણ ૧
બારદાનની થેલીઓ ...	...	નંગ ૧૦૦
બોન બોન સીશી ...	...	નંગ અથવા દબન
મણીયાડું પોતકામ		
આકાશજી ...	...	હજાર
ડગરીના પડીકાં ...	...	પડીકા
બછના પડીકાં ...	...	„
મોતી પીચ પીચ... ..	...	સહો
લીલમ ગલાસદાખા ...	...	„
સર્વ જાતનું પોતકામ (હિપલા ચિવામ)		મણ મુંબઈ અથવા હંદ્રવેલ
મીણખતી ...	...	બાકસ અથવા પડીકા
મોતી ...	...	ચવ
મોરપીછ ...	...	હજાર—૧૦૦૦
રસ કપુર ...	...	શેર સુરતી
રેસમ કાચું સફેદ... ..	...	} પાકો શેર-મુંબઈ મણના પાકો શેર ૧૫ (તોલા ૭૫)
રેહીસાનું તેલ ...	...	
વલીઓ, વાંસ ...	...	કોડી—નંગ ૨૦
ભાકડાં ઇમારતી ગોળ ...	...	ખાંડી—વસા ૨૪ ની
ભાકડાં ઇમારતી ચોરસ ...	...	ટન—ક્યુ. શીટ ૫૦ ના
સાબુચોખા ...	...	પિકલ—મુંબઈ મણ ઠાાનો
સુરોખાર ...	...	ગુણ—મુંબઈ મણ ૬ ની
હીંમડાના વાડીઆ ...	...	મણ પાકો-મુંબઈના મણ ૧૦૦ ના પાકો મણ ૬૦
લીંગ કંદહારી છુટી રાણાની...		મણ બંગાલી

મોઢે હિસાબ ગણવાની કુંચીઓ.

મોઢે હિસાબ ગણવાની કુંચીઓ યાદ રાખવાથી હિસાબ સહેલથી થાય છે. વેપારી હોડા ધણીક કુંચીઓ યાદ રાખી તેની મદદથી ફટલાક હિસાબ ધણી ઉતાવળે ગણી શકે છે તે માટે ફટલીક કુંચીઓ નીચે આપેલી છે.

મોઢે હિસાબ ગણવાની સમજણ.

રૂપીઆના ૧૦૦ દોકડા ને આનાની ૧૦૦ બદામ, માટે રૂપીઆના બાવે જટલા દોકડા તેટલી આનાને બાવે બદામ થાય અને રૂપીઆની બદામ ૧૬૦૦ ને આનાની વિસવાસી ૧૬૦૦, માટે રૂપીઆના બાવે જટલી બદામ તેટલી આનાને બાવે વિસવાસી થાય.

ખાંડીના હિસાબની કુંચીઓ.

જટલે રૂપીએ ખાંડી તેટલા આનાનું ૧૧ મણ ન તેટલા પૈસાનું ૧૨૧૧ શેર.

જટલે રૂપીએ ખાંડી તેથી પાંચગણે દોકડે મણ ન તેટલા દોકડાનું ૮ શેર.

જટલે રૂપીએ ખાંડી તેથી બમણી બદામે શેર, ન તેટલી બદામનું ૧૧ શેર.

ખાંડીના બાવ જટલા રૂપીઆ હોય ને જટલા મણનું કરવું હોય તેટલાએ ગુણીને ગુણાકારમાંથી બમણી બાળુને આંક કાપતાં જે રહે તે અરધા રૂપીઆ, ન કાપેલા આંકને પાંચ ગુણુતાં જે આવે તે દોકડા બાળુવા.

જટલે આને ખાંડી તેટલી ધોણી ૫૪એ અથવા ૬૧ ગણી બદામે ૧૧ મણ.

જટલે આને ખાંડી તેથી પાંચગણી બદામે મણ ન તેટલી બદામનું ૮ શેર.

જટલે આને ખાંડી તેથી બમણી વિસવાસીએ શેર.

મણના હિસાબની કુંચીઓ.

જટલે રૂપીએ મણ તેથી અઢી ગણે દોકડે શેર.

મણ ૧ રૂપીએ તો ૨૧૧ દોકડે, ૧૧૧૧ રૂપીએ તો દોકડા ૧૧૧૧

૨ બદામે, ૧૧ રૂપીએ તો ૧૧ દોકડે અને ૧૧ રૂપીએ

તો દોકડા ૧૧૧ ૨ બદામે શેર.

જેટલે રૂપીએ મણુ તેટલા દોકડાનું ૧૬ તોલા, અને તેટલી બદામે તોલો.

જેટલે રૂપીએ મણુ તેટલા આનાતું ૨૫ શેર, તેથી અર્ધ આને ૧૧ શેર અને તેટલા પૈસાનું શેર બાત.

જેટલે આને મણુ તેથી ૨૫ ગણી બદામે શેર.

જેટલે આને મણુ તેટલી બદામનું ૧૬ તોલા અને તેટલી વિસવાસીનો તોલો.

જેટલે આને મણુ તેથી પોણી ૫૪એ ૨૫ શેર.

રૂપીઆનું જેટલા મણુ તેટલા શેરના ૨૫ દોકડા ને તેટલાં અધોળની ૨૫ બદામ.

શેરના હિસાબની કુંચીઓ.

જેટલે રૂપીએ શેર તેથી અઢી ગણે દોકડે તોલો.

શેર ૧ રૂપીએ તો ૨૫ દોકડે, બા રૂપીએ તો દોકડા ૧૫૫૨ બદામે, બા રૂપીએ તો ૧૧ દોકડે, અને બા રૂપીએ તો ૬૪ બદામે તોલો.

જેટલે રૂપીએ શેર તેટલા આનાતું અધોળ, તેથી બમણે આને નવઢાંક અને તેટલે અર્ધ આને સવા તોલો.

જેટલે આને શેર તેથી અઢીગણી બદામે તોલો.

શેર એક આને તો ૨૫ બદામે, પોણે આને તો બદામ ૧૫૫૨ વિ સવાસીએ, અર્ધ આને તો ૧૧ બદામે અને ૫૫ આને તો બદામ બા૨ વિસવાસીએ તોલો.

જેટલે દોકડે શેર તેટલી બદામનું અધોળ.

રૂપીઆનું જેટલા શેર તેટલા અધોળનો એક આનો, ને તેટલા તોલ ના ૨૫ દોકડા.

આનાતું જેટલા શેર તેટલા અધોળની પોણી ૫૪, ને તેટલા તોલની ૨૫ બદામ.

તોલાના હિસાબની કુંચીઓ.

જેટલે રૂપીએ તોલો તેથી અઢીગણે દોકડે વાલ

જેટલે આને તોલો તેથી અઢીગણી બદામે વાલ.

હંદ્રવેટના હિસાબની કુંચીઓ.

જેટલે રૂપીએ હંદ્રવેટ તેટલે પાવલે મણ, તેટલે આને ૭ રતલ અથવા ૦ મણ, અને તેટલે અર્ધે આને ૩૥ રતલ અથવા ૫) શેર.

જેટલે આને હંદ્રવેટ તેટલે પૈસે મણ, તેથી સવા છ ગણી બદામે ૭ રતલ અથવા ૦ મણ અને તેથી ત્રણ ગણી બદામ ને બમણી વિસવાસીએ ૩૥ રતલ અથવા ૫ શેર.

મુંબઈના મણ ઠાાના પિકલના હિસાબની કુંચીઓ.

જેટલે રૂપીએ પિકલ તેથી એકવીસ ગણે દોકડે મણ, સાડા દસ મણે દોકડે ૦૥ મણ અને સવા પાંચ ગણે દોકડે ૦૥ મણ.

જેટલે રૂપીએ પિકલ તેટલે પોણે દોકડે રતલ.

જેટલે આને પિકલ તેથી એકવીસ ગણી બદામે મણ, સાડા દસ ગણી બદામે ૦૥ મણ અને સવા પાંચ ગણી બદામે ૦૥ મણ.

જેટલે આને પિકલ તેટલી પોણી બદામે રતલ.

અણતરીના હિસાબની કુંચીઓ.

જેટલે રૂપીએ હળર તેટલે દોકડે ૧૦ અને તેથી દશ ગણે દોકડે ૧૦૦

જેટલે આને હળર તેટલી બદામે ૧૦, અને તેથી દશ ગણી બદામે ૧૦૦,

જેટલે રૂપીએ સો તેટલે દોકડે નંગ

જેટલે આને સો તેટલી બદામે નંગ.

જેટલે રૂપીએ કાડી તેથી પાંચ ગણે દોકડે નંગ.

રૂપીઆની જેટલી કાડી તેટલા નંગના ૫ દોકડા.

જેટલે આને કાડી તેથી પાંચ ગણી બદામે નંગ.

આનાની જેટલી કાડી તેટલા નંગની ૫ બદામ.

જેટલે પૈસે કાડી તેથી સવા ગણી બદામે નંગ.

જેટલે રૂપીએ ડઝન તેથી સોળગણી પદાએ નંગ.

રૂપીઆના જેટલા ડઝન તેટલાં નંગની ૧૬ પદ.

જેટલે આને ડઝન તેટલી પદાએ નંગ

આનાના જેટલાં ડઝન તેટલા નંગની ૧૬ પદ.

જેટલે રૂપીએ રીમ તેથી પાંચ ગણે દોકડે પા. ને તેટલા આનાનો ૧૧ પા,

જેટલે રૂપીએ રીમ તેથી બીમણે દોકડે ડઝન તાવ.

જેટલે આને રીમ તેથી પાંચ ગણી બદામે ધા ને તેટલી પોણી
પદ્યએ ૧૧ ધા.

જેટલે આને રીમ તેથી અઢી ગણી બદામે ૩૪૧ તાવ.

જેટલે રૂપીએ ધા તેથી આઠ ગણી પદ્યએ તાવ.

રૂપીઆના જેટલા ધા તેટલા તાવની ૮ પદ.

જેટલે આને ધા તેથી અર્ધી પદ્યએ તાવ.

આનાના જેટલા ધા તેટલા તાવની ૧૧૧ પદ

કાચડ વગેરે માપવાના હિસાબની કુંચીઓ.

જેટલે રૂપીએ વાર તેથી સોલ ગણી પદ્યએ ૩ તસુ.

જેટલે રૂપીએ વાર તેથી બમણે રૂપીએ ૩ ગજ.

રૂપીઆનું જેટલા વાર તેથી ત્રણ ગણા તસુની ૧૬ પદ.

જેટલે આને વાર તેટલી પદ્યનું ૩ તસુ.

જેટલે આને વાર તેથી આઠગણી પદ્યએ ગજ.

જેટલે રૂપીએ ગજ તેથી આઠ ગણી પદ્યએ તસુ.

જેટલે રૂપીએ ગજ તેથી દોઢગણે રૂપીએ વાર

રૂપીઆનું જેટલા ગજ તેટલા તસુની ૮ પદ.

રૂપીઆનું જેટલા ગજ તેટલા વારનો ૧૧૧ રૂપીઓ.

જેટલે આને ગજ તેથી અરધી પદ્યએ તસુ.

સહુલથી હિસાબ ગણવાની પુરવણી.

કેટલેક ઠેકાણે કુંચીઓ કરતાં પાંત્રીની મદદથી હિસાબ જઈ
વારમાં પદ શકેછે, જેમકે ખાંડીના હિસાબમાં ૫ મણનું કરવું હોય
તો કુંચી પ્રમાણે કરવા કરતાં પાંત્રીની રીતે એટલે કે ૦૧ ખાંડીનું
કરવું વધારે સહેલું પડશે. મણનો હિસાબ હોય ને રૂપ રોરનું કરવું
હોય તો ભાવના અર્ધા કરીને તેના સવાયા, અને ૧૫ રોરનું
કરવું હોય તો ભાવના ૦૧ કરીને દોઢા કરવા. એ રીતે જ્યાં અનુકુળ
આવે ત્યાં પાંત્રીની રીતે કરવું સહેલ પડશે.

કસર કાપી નાખવાની રીત પણ જટિલ હિસાબ કરી નાખવામાં
ધણી મદદ કરેછે. જેમકે-મણનો ભાવ હોય ને ૩૬ રોરનું કરવું
હોય તો કુંચી પ્રમાણે એક રોરનું કરી તેને ૩૬ એ ગુણવા કરતાં
મણના ભાવમાંથી ૧ રોરનું બાદ કરવું, કે જટવારમાં જવાબ આવશે.

ભાગ ૨ જો.

કાર્ય પ્રકાશક ચિન્હ.

ગણિતમાં દાખલા સમજાવતાં, ગુણ્યા બાબ્યા હમેશા વ૦ સંબંધ રાખી બતાવતાં ધણું લખાણ થય તે માટે ગણિતશાસ્ત્રિઓ એવા સંબંધ ચિન્હોથી બતાવે છે, તેમ આ પુસ્તકના દાખલાઓમાં જે ચિન્હો વાપર્યા છે તે નીચે સમજાવેલા છે.

ચિન્હ	સમજાણ	ચિન્હ	સમજાણ
+	..... હમેશા	૦.....	મોઢાના હિસાબની
—	..... બાદ		કુચી (પ્રમાણ)
×	..... ગુણ્યા	૦૦.....	પાંતી (ની રીતે)
÷	..... બાબ્યા	૧.....	ફાલવણી (પ્રમાણ)
≡	..... (બરાબર) થયા	.....	કસર (કાપવાની રીતે)

જુદા જુદા માણના તોલ વિષે.

મુંબઈ મણુ શેર ૪૦ ૪૨ અને ૪૪ના નથા સુરતી મણુ શેર ૪૦ ૪૧ ૪૧ ૪૨ ૪૩ અને ૪૪ના છે. વળી કેટલીક જાણુસોના મણુ શેર ૪૫ ૪૮ અને ૫૦ ૫૦ ના પણ ગણાય છે.*

મુંબઈના માણના હિસાબ વિષે.

મુંબઈમાં જથ્થાખંદ માલ મણુ અને રતલથી અને કાઠ કાઠ માલ નાના જથ્થામાં મણુ અને રતલ અથવા શેરથી પણ તોલાય છે. કેટલાક મણુ અને તે પર માત્ર શેરથી હિસાબ ગણવાની ટેવ ખેડેલાઓને રતલનો હિસાબ કરવાને ગુચવણ જેવું લાગેતો રતલનું શેર કરીને હિસાબ ગણવો.

* પહેલે સરવ જણુસો મુંબઈના કાચા શેર ૪૦ ના મણુથી તોલે છે અને પછી એને હમતા તોલનો હિસાબ કરે છે,

રતલના શેરના કોઠા *

રતલ ૦ ના શેર ૦-૧૧૧	રતલ ૧૧૧ ના શેર ૨૧૧
„ ૦૧ ના „ ૦૧૩૧	„ ૩૧ ના „ ૫
„ ૦૧૧૧ „ ૧)~૧	„ ૫૧ ના „ ૭૧
„ ૧ ના „ ૧૩	„ ૭ ના મણ ૦

મુંબઈના મણના સુરતી મણ કરવાની રીત.

મુંબઈના તોલને ૦૧૧૧ મણવા, એટલે તેના પોણા કરવા.

જમકે-મુંબઈનો મણ ૧) ૧ શેર તેના સુરતી મણ ૦૧૧ ના શેર થયો. પ્રથમ મણ ઉપર રતલ હોય તો તે રતલના શેર કરીને પોણા કરી લેવા અથવા રતલે જે તોલા લેખે રતલમાં ઉમેરતાં જે આવે તે સુરતી શેર થયા. જમકે-રતલ ૧ તેના તોલા ૨ (તેના શેર કરવાને રતથી ભાગનાં ૦)~ ભાગ ચાલી તોલો ૦ વધ્યા) તે મુજ રતલ ૧)માં ઉમેરતાં સુરતી શેર ૧)~ ૦૧૧ તોલો થયો.

તોલ કાપવા વિષે સમજણ.

તોલ કાપવાને જે મુંબઈ બેતાલો અથવા ચુમાલો કરવો હોય તો “તોલ કાપવાની રીત”થી કાચા મણના પાકા મણ કરી લેવા, અને જે સુરતી એકતાલો સવાએકતાલો કે બેતાલો વગેરે કરવો હોય તો પેહેલે મુંબઈના મણના સુરતી મણ કરીને પછી “તોલ કાપવાની રીત”થી તેના પાકા મણ કરવા. મુંબઈના તેમજ સુરતી મણની તોલ કાપવાની રીત એક સરખી છે.

તોલ કાપવાની રીત †

તોલ કાપવાની રીત ત્રણ પ્રકારની છે.

રીત ૧લી-તોલના શેર કરી તેને જટલા શેરનું તોલ કરવું હોય તેટલાએ ભાગનાં પાકું તોલ થાય છે.

રીત ૨જી-નીચે પ્રમાણે કાચા તોલમાંથી તેના અમુક ભાગ બાદ કરતાં પાકું તોલ થાય છે.

*એના કોઠામાં રતલ ૧૧૧ થી ૭ ના શેર કરા કરક વગર બરોબર છે. પણ રતલ ૦ થી ૧ સુધીના શેરમાં શેરે તોલો ૦ વધુ ચઢેલો છે કારણ કે સાધારણ ચીજોના હિસાબ મણવાને રતલે ૦૩ (પાશેર ત્રણ અઘોળ) ચઢાવી શેર કરવામાં આવે છે, તે રીતે એ શેર કીધેલા છે પણ બરોબર તો રતલે ૧૨ તોલા ચઢે છે માટે જે વધારે કીમતી ચીજોના હિસાબ કરવો હોય તો રતલે ૧૨ તોલા ચઢાવી શેર કરવા.

† શેરના ૨૮ તોલા ભારના હિસાબે એ ૦ તોલો છે, બાકી શેરના ૪૦ કાચા તોલા ભારના હિસાબે (એ ૦ તોલાના) ૦૧૧ થાય છે.

‡ રતલ ૧) તોલા ૪૦ ભાર અને શેર ૧ તોલા ૨૮ ભાર આવે છે, પણ કાચા પાકા તોલના હિસાબ મણવામાં મુંબઈના એક શેરના ૪૦ તોલા કાચાથી મણરી કરવામાં આવે છે.

શર ૪૧૧૧ તોલ કરવું હોય તો મુજ તોલમાંથી ૪૧ મો ભાગ બાદ કરવો.									
કે, ૪૧૧	-	-	-	-	-	-	૩૩ મો.	-	-
કે, ૪૨	-	-	-	-	-	-	૨૧ મો.	-	-
કે, ૪૩૧	-	-	-	-	-	-	૧૩ $\frac{૪}{૩}$ #	-	-
કે, ૪૪	-	-	-	-	-	-	૧૧ મો.	-	-
કે, ૪૫	-	-	-	-	-	-	૯ મો.	-	-
કે, ૪૮	-	-	-	-	-	-	૬ મો.	-	-
કે, ૫૦	-	-	-	-	-	-	૫ મો.	-	-

રીત ૮ ૭—કાચા તોલ પરથી આસરો કઢાડીને પછી અંદરથી પાંતી પાડી તોલ કાપીને પાકું તોલ કરવું.

આસરો કઢાડવાની રીત.

૪૧ કરવાને મણે ૧ શેર, શેર ૧ તોલો અને તોલે ૧ વાલ અંદરથી કાપવું.									
૪૧૧	-	-	૧૧	-	-	૧૧	-	-	-
૪૨	-	-	૨	-	-	૨	-	-	-
૪૩૧	-	-	૩૧	-	-	૩૧	-	-	-
૪૪	-	-	૪	-	-	૪	-	-	-
૪૫	-	-	૫	-	-	૫	-	-	-
૪૮	-	-	૮	-	-	૮	-	-	-
૫૦	-	-	૧૦	-	-	૧૦	-	-	-

અથવા

જેટલા શેર પાકું તોલ કરવું હોય તેટલામાંથી ચાલીસ બાદ કરતાં બાકી રહેતી રકમ (એટલે તોલ ૪૧ હોય તો ૧ કે, ૪૨ હોય તો ૨એ, એ પ્રમાણે) કાચા મણાને ગુણી તેને ચાલીસે ભાંગીને કહેલા કાચા મણમાંથી બાદ કરવા ને જે બાકી રહે તે પાકા મણના આસરો થયો. એ રીતે શેર ૫૦ નો પણ આસરો કરવો.

આસરો કાપ્યા પછી માંહેથી પાંતી પાડવાને આસરાને ફરીથી ઉપર પ્રમાણે (રકમ) ગુણી ૪૦ એ ભાંગતાં મણ કરી તે આસરાના મણમાં હમે

* કાચા તોલને ૧૭૩ એ ગુણીને ૧૩ એ ભાગતાં જે ભાગાકાર આવે તે બાદ કરવાની રકમ આવશે. એમાં અપૂર્ણકનો હિસાબ હોવાથી ૪૩ નો હિસાબ એ ૧ ૭ રીતે કરવા કરતાં રીત ૧ થી અથવા ૮.૭ થી કરવો ઠીક પડે છે.

પાકું તોલ કરવાના હાખલાં

૧૬

ફેતાં જે રકમ આવે તે પ્રથમ કહેલા કાચા તોલમાંથી બાદ કરવી* જે કાંઈ બાકી રહે તો તે રહેલી રકમને ઉપર બતાવેલી રીતથીજ આસરો મઠી ઉપર પુનઃ ગુણી મુજ રકમની બરોબર ફરી લેવા અને હમણા આવેલો આસરો આગળના આસરાના માણમાં ઉમેરી દેવો અને આવેલા આસરાના ગુણાકારની રકમ આગળના આસરાના ગુણાકારની રકમમાં ઉમેરવી. પછી તે બંધી રકમનો કુલ સરવાલો ફેતાં કહેલા કાચા તોલની બરોબર થાય તો આસરાની બેઉ રકમ મળીને જે એક રકમ થાય તે નક્કી માણ થયા.

હાખલો—કાચા મણુ ૨૫નું તોલ ૪૨નું પાકું તોલ કેટલું થશે ?

રીત ૧લી થી—

કાચા મણુ ૨૫

રોર કરવાને ૪૦એ ગુણવા

૪૨)૧૦૦૦ (૨૩૧૧ મણુ

૯૯૭૧

૨૧

૪૦

૪૨)૧૦૦ (૨૧૮ રોર

૯૯૧૧

૦૧ વધ્યા†

જવાબ—

૪૨ ના મણુ-રોર

૨૩૧૧ ૨૧૮

રીત ૨જી થી—

કાચા મણુ

૨૧) ૨૫ (૧ મણુ

૨૧

૪

૪૦

૨૧)૧૬૦(જા રોર

૧૫૭૧

૨૧

૪૦

૨૧)૧૦૦(જા તોલા તે

૯૯૧૧ [ના રોર૦]‡

૦૧ વધ્યા†

કાચા મણુ ૨૫નો

૨૧મો બાગ— ૧) જાત્ર બાદ કરતાં

જવાબ—

૪૨ ના મણુ ૨૩૧૧૨૧૮ રોર.

* જાદ કરતાં જે બાકી કાંઈ વધે નહીં તો તે આસરાના મણુ તેજ નક્કી પાકું મણુ થયા

† એની નોટ પાના ૨૦ માં આપેલી છે.

૧૦ રીત ૩૭ થી—

મણ મણ બાદ મણ

૨૫X૨= ૧૧ તે ૨૫માંથી—બાકી ૨૩૧૧ તે આસરો* થયો.

આસરો મણ મણ શેર
 ૨૩૧૧ X ૨= ૧)૭૧ મળીને ૨૪૧૧૭૧ બાકી ૨૧ જેનો—
 ૦)૨૧X ૨= ૦)૧૧૧૦ મળીને ૦)૨૩૧૧૭૧ બાકી ૦૧ તોલો વધ્યાં†

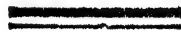
૨૩૧૧૨૧ ૧)૭૧૧૧૧૦ ૨૪૧૧૭૧૧૧૦

પાકું તોલ થયું.—તોલનું ગુનું= ૨૫ ..... ને તોલો ૧૧૧

ફેર મળી રહ્યું.

જવાબ—૪૨ ના મણ—શેર

૨૩૧૧ ૨૧

કાચા મણના હરેક પાકા મણના હિસાબના તૈયાર કાઠાઓ
 કાઠાઓ વિષે સમજાવું—

એ કાઠાઓમાં તોલ મુકેલા છે તે એક શેરના ૪૦ તોલાના
 હિસાબે મુકેલા છે માટે હિસાબ મેળવતી વખતે જ્યાં તોલો ૧૧= થાય
 ત્યાં તેનું શેરનું ૦)૧ (૦૧ અંગ્રોજ) ગણી લેવું.

કાઠાઓમાંથી તોલ મેળવવાને—જે જાતના તોલનું પાકું તોલ
 મેળવવું હોય તેને લગતા કાઠાપરથી પાકું તોલ મેળવી લેવું.

દાખલો—મુંબઈના મણ ૧૨૭૧નું મુંબઈ તોલ ૪૨નું પાકું તોલ
 કાઠવાને કાઠા પ્રમાણે—

* આસરો કરી તોલ કાપવામાં જેમ તોલની રકમ ચઢતી હોય તેમ આસરોની
 રકમ તેનાં પ્રમાણમાં ધ્યાન કરી થોડી વધારે કરીને ગણીએ તો વારંવાર એ
 આસરો કાઢવો પડતો નથી અને જવાબ જલદી આવી જાય છે. પેહેલે હિસા
 બથી આસરો આવ્યો તેથી ગણવું અને બાકી વધતાં વધતાં કટકે કટકેજ મણવું,
 એમ કાંઈ નથી પણ જેમ અને તેમ જવાબ જલદી આવે તેમ ધ્યાન પહોંચાડી ગણવું.

† ત્રણે કાણે એક સરખી રીતે ૦૧ વધ્યા આવે છે એ નજીવી શેષની
 સાધારણ કિમતની રકમમાં કસર ગણતા નથી, પણ જો કિમતી જણસ હોય તો
 જોવાના વાલ કરીને હિસાબ કરવો.

	મણ	શેર	તોલા
પ્રથમ મુંબઈ મણ ૧૦૦ના ૪૨ના પાકા ૯૫	૬૧૦	૦૮	
— — ૨૫ના — — ૨૩૧૧	૨૧	૦	
— — ૨ના — — ૧૧૧	૬)૮	૦)૮	
— — ૦૧ના — — ૦	૬)૦૧૧	૦)૦૧	
— મણ ૧૨૭૧ ના પાકા ૧૨૧૧ ૭)૮	૦)૮	* જવાબ.	

દાખલો બીજો-મુંબઈના મણ દલાલાના રતનનું સુરતી તોલ ૪૨નું પાકું કાઢવાને કોઠા પ્રમાણે-

	મણ	શેર	તોલા
પ્રથમ મુંબઈ મણ ૬૦ના ૪૨ના પાકા ૬૪	૧૧૧૧	૦૦	
— — ૬ના — — ૬	૭)૮	૦)૮	
— — ૦૧ના — — ૦	૪૦૧	૦)૮	
— — ૦)૬૧ — —	૬૧૧	૦૦	
— મણ દલાલાના પાકા ૭૧) ૬૧૧	૦)૮	જવાબ.	

* તોલાનો સરવાળો તોલો ૦૧૦૧ થાયછે તેમાંથી તોલો ૦૧૧ ની ૫૫૦ જ અધિકમાં મહં બાકી તોલો ૦)૮૧ રહેયા.

મુંબઈના પાકા તોલના હિસાબનો કોડો.

[illegible]

મુંબઈ ૪૨નું પાકું તોલ.			મુંબઈ ૪૪નું પાકું તોલ			મુંબઈનું ૪૨નું પાકું તોલ			મુંબઈ ૪૪નું પાકું તોલ		
મથુ	રતલ	મથુ	રોર	તોલા	મથુ	રતલ	મથુ	રોર	તોલા	મથુ	રોર
૧ ...	૦૧૧	૮) ના	૬) ના	૦) ના	૪૫	...	૪૫	૪૦૧૧	૦) ના	૪૦૧૧	૬) ના
૨ ...	૧૧૧	૬) ના	૨૦) ના	૦) ના	૫૦	...	૫૦	૪૫૧	૦) ના	૪૫૧	૮) ના
૩ ...	૨૧૧	૪) ના	૪) ના	૦) ના	૬૦	...	૬૦	૫૫૧	૦) ના	૫૫૧	૧) ના
૪ ...	૩૧૧	૨) ના	૫) ના	૦) ના	૭૦	...	૭૦	૬૫૧	૦) ના	૬૫૧	૫) ના
૫ ...	૪૧૧	૦) ના	૧) ના	૦) ના	૮૦	...	૮૦	૭૫૧	૦) ના	૭૫૧	૬) ના
૬ ...	૫૧૧	૮) ના	૮) ના	૦) ના	૯૦	...	૯૦	૮૫૧	૦) ના	૮૫૧	૨) ના
૭ ...	૬૧૧	૬) ના	૪) ના	૦) ના	૧૦૦	...	૧૦૦	૯૫૧	૦) ના	૯૫૧	૬) ના
૮ ...	૭૧૧	૪) ના	૦) ના	૦) ના	૨૦૦	...	૨૦૦	૧૦૫૧	૦) ના	૧૦૫૧	૨) ના
૯ ...	૮૧૧	૨) ના	૦) ના	૦) ના	૩૦૦	...	૩૦૦	૨૦૫૧	૦) ના	૨૦૫૧	૨) ના
૧૦ ...	૯૧૧	૦) ના	૩) ના	૦) ના	૪૦૦	...	૪૦૦	૩૦૫૧	૦) ના	૩૦૫૧	૫) ના
૧૫ ...	૧૪૧	૧) ના	૫) ના	૦) ના	૫૦૦	...	૫૦૦	૪૦૫૧	૦) ના	૪૦૫૧	૫) ના
૨૦ ...	૧૯૧	૧) ના	૦) ના	૦) ના	૬૦૦	...	૬૦૦	૫૦૫૧	૦) ના	૫૦૫૧	૩) ના
૨૫ ...	૨૪૧	૨) ના	૮) ના	૦) ના	૭૦૦	...	૭૦૦	૬૦૫૧	૦) ના	૬૦૫૧	૭) ના
૩૦ ...	૨૯૧	૨) ના	૦) ના	૦) ના	૮૦૦	...	૮૦૦	૭૦૫૧	૦) ના	૭૦૫૧	૦) ના
૩૫ ...	૩૪૧	૩) ના	૨) ના	૦) ના	૯૦૦	...	૯૦૦	૮૦૫૧	૦) ના	૮૦૫૧	૦) ના
૪૦ ...	૩૯૧	૩) ના	૩) ના	૦) ના	૧૦૦૦	...	૧૦૦૦	૯૦૫૧	૦) ના	૯૦૫૧	૦) ના

મુંબઈ તોલમાંથી મુરતી પાકા તોલના હિસાબને કાઢા.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

મુ.બ.નું
 માસ
 તોલ

સુરતી ૪૧નું પાકું. તોલ. સુરતી ૪૧નું પાકું. તોલ. સુરતી ૪૨નું પાકું. તોલ. સુરતી ૪૨નું પાકું. તોલ.

મલ્ય	મલ્ય	શેર	તોલ.	મલ્ય	શેર	તોલ.	મલ્ય	શેર	તોલ.	મલ્ય	શેર	તોલ.
૩૫	૨૬૧	૨૫	૦૧૧	૨૫	૮૩૧	૦૩૧	૨૫	૨૧	૦	૨૬૧	૨૧	૦૧૧
૪૦	૩૦	૨૬	૦૧	૨૬	૩૧૩	૦૩	૨૮	૨૧	૦૧૧	૨૭	૦૧૧	૦૧
૪૫	૩૩૧	૩૨	૦૧૧	૩૨	૬૧	૦૧	૩૩	૨૧	૦૧	૩૪	૦૧	૦૧
૫૦	૩૭૧	૩૬	૦૧	૩૬	૧૧૦	૦૧	૪૧	૨૧	૦૧	૪૨	૦૧	૦૧
૬૦	૪૫	૪૩	૦૧	૪૩	૫૩	૦૧	૪૮	૨૧	૦૧	૪૯	૦૧	૦૧
૭૦	૫૨	૫૨	૦૧	૫૨	૬૧	૦૧	૫૭	૨૧	૦	૫૮	૦૧	૦૧
૮૦	૬૦	૫૮	૦૧	૫૮	૭૧	૦૧	૬૧	૨૧	૦૧	૬૨	૦૧	૦૧
૯૦	૬૭	૬૫	૦૧	૬૫	૮૧	૦૧	૬૬	૨૧	૦૧	૬૭	૦૧	૦૧
૧૦૦	૭૫	૭૩	૦૧	૭૩	૯૧	૦૧	૭૬	૨૧	૦૧	૭૭	૦૧	૦૧
૨૦૦	૧૫૦	૧૪૬	૦૧	૧૪૬	૧૮૧	૦૧	૧૪૭	૨૧	૦૧	૧૪૮	૦૧	૦૧
૩૦૦	૨૨૫	૨૧૬	૦૧	૨૧૮	૨૬૧	૦૧	૨૧૯	૨૧	૦૧	૨૨૦	૦૧	૦૧
૪૦૦	૩૦૦	૨૯૨	૦૧	૨૯૦	૩૩૧	૦૧	૨૯૧	૨૧	૦૧	૨૯૨	૦૧	૦૧
૫૦૦	૩૭૫	૩૬૫	૦૧	૩૬૩	૪૦૧	૦૧	૩૬૪	૨૧	૦૧	૩૬૫	૦૧	૦૧
૧૦૦૦	૭૫૦	૭૩૧	૦૧	૭૩૦	૮૦૧	૦૧	૭૩૧	૨૧	૦૧	૭૩૨	૦૧	૦૧
૨૦૦૦	૧૫૦૦	૧૪૬૩	૦૧	૧૪૫૪	૧૮૧૧	૦૧	૧૪૫૫	૨૧	૦૧	૧૪૫૬	૦૧	૦૧
૩૦૦૦	૨૨૫૦	૨૧૮૫	૦૧	૨૧૮૧	૨૬૧૧	૦૧	૨૧૮૨	૨૧	૦૧	૨૧૮૩	૦૧	૦૧
૪૦૦૦	૩૦૦૦	૨૯૨૬	૦૧	૨૯૦૮	૩૩૧	૦	૨૯૦૯	૨૧	૦૧	૨૯૧૦	૦૧	૦૧

ભાગ ૩ નો.

વિવિધ ખાંડીના હિસાબ.

ખાંડીના હિસાબ કરવાની રીત બે પ્રકારની છે—

- ૧—તોલની હરકોઇ રકમમાંથી (જેટલા મણની ખાંડી કરવી હોય તેટલાએ ભાંગી) ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલને ખાંડી સાથે મુકી બાવથી ફાલવણી કરીને હિસાબ કરવો.
- ૨—તોલની હરકોઇ રકમમાંથી (જેટલા મણની ખાંડી કરવી હોય તેટલાએ ભાંગી) ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલનું ૨૦) મણની ખાંડીના રૂપનું તોલ કરીને તે ખાંડી સાથે મુકી બાવથી હિસાબ કરવો.

જુદા જુદા તોલનું ૨૦ મણની ખાંડીના રૂપનું તોલ કરવાની કુંચી.

- ૧૧—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલને બમણું કરી તેનું તોલ ૪૪નું પાકું તોલ કરવું.
- ૧૪—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલને દોહું કરી તેનું તોલ ૪૨નું પાકું તોલ કરવું.
- ૧૫—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલને દોહું કરી તેનું તોલ ૪૫નું પાકું તોલ કરવું.
- ૧૬—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલને સવાયું કરવું.
- ૨૦—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલ ઉપર રતલ હોય તો તેના શેર કરવા.
- ૨૧—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલનું ૪૨નું પાકું તોલ કરવું.
- ૨૨—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલનું તોલ ૪૪નું પાકું તોલ કરવું.

૨૨૧—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલનું તોલ ૪૫૩ પાકું તોલ કરવું.

૨૫—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલમાંથી તેના ૫ એ હિસ્સો બાદ કરવો.

*૨૬—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલને ૧૦એ ગુણી ૧૩ એ ભાંગવું.

*૨૭—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલને ૨૦એ ગુણી ૨૭એ ભાંગવું.

૨૮—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલનું સુરતી તોલ ૪૨ નું પાકું તોલ કરવું.

*૨૯—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલને ૨૦ એ ગુણી ૨૯ એ ભાગવા.

†૨૯૬ શેર—ની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલમાંથી તેનો ૩એ હિસ્સો બાદ કરવો અને બાકી જે તોલ રહે તેમાં દર મણે શેર ૧૧૧૮ ચઢાવવા.

૩૦—મણની ખાંડી કરતાં બાકી વધેલા તોલમાંથી તેનો ૩એ હિસ્સો બાદ કરવો.

દાખલો—મુંબઈના મુજ મણ ૨૬૧ ૨ રતલ. બારદાન મણ ૧૫ રતલ જતાં ખાંડી મણ ૧૬ લેખેની દર ખાંડી ૧)ના ૩૨૨૧૮ લેખે કેટલી કીમત થશે ?

* ૨૬ ૨૭ અને ૨૯ મણની ખાંડીનો એ રીતે હિસાબ કરવાનો વેપારી બોમાં ચાલ નથી, કારણ કે તેમાં અપુરણાંક સમાયલો હોવાથી વધુ મહેનત પડે છે, માટે તેના પેહેલીજ રીતે વધેલું સાધારણ તોલ ખાંડી સાથે મુકી આવથી ફાલવણી કરી હિસાબ કરવા.

† ૨૯૬ શેર—ની ખાંડીનો હિસાબ વળી એવી રીતે પણ થઈ શકે છે કે કહેલા મુખર્ષી તોલ આખી રકમનું સુરતી તોલ ૪૨નું તોલ કરી તેનું ૧૧૧૮ તોલ ૪૨નું પાકું તોલ કરવું અને જે આવે તેને ૨૦ એ ભાગતાં ખાંડી થઈ અને બાકી રહેલા મણ તથા શેર તેજ ૨૦ મણની ખાંડીના ૩૫૩ તોલ થયું.

ખાંડા કરતાં વધુ મુ. અથવા મુ. અથવા તેલ		૨૦ મહિનાની ખાંડીના રૂપનું તોલ									
મહિના	રતલ	મહિના ૩૦નું		મહિના ૨૮નું		મહિના ૨૫નું		મહિના ૨૨ના		મહિના ૨૨નું	
		મુ.	શેર	મુ.	શેર	મુ.	શેર	મુ.	શેર	મુ.	શેર
૦૧	...		૬૧૧૧		૭૧૧		૮		૮૧૧૧		૯)-૧૧
૦૧	...	૦૧	૩૧૧	૦૧	૪૧૦૧	૦૧	૬	૦૧	૭૧૧૦૧	૦૧	૮)૩
૦૧૧	...	૦૧૧	૦	૦૧	૧૧૧૧	૦૧	૪	૦૧	૬૧૧૧	૦૧	૭૧૦
૧	...	૦૧	૬૧૧૧	૦૧	૮૧૧	૦૧	૨	૦૧	૫૧૧	૦૧	૬૧૧
૨	...	૧૧	૩૧૧	૧૧	૭૧૧	૧૧	૪	૧૧	૧)૧૧	૧૧	૨૧૧૧
૩	...	૨	૦	૨	૫૧૧૧	૨	૬	૨	૬૧૧૧	૨	૯)-૧૧
૪	...	૨	૬૧૧૧	૨	૪૧૦૧	૩	૮	૩	૨)૩૧૧	૩	૫૧૧
૫	...	૩	૩૧૧	૩	૨૧૧૧	૪	૦	૪	૭૧૧૦૧	૪	૧૧૧
૫૧	...	...	...	...	...	...	...	...	...	૦૧	ખાંડી
૫૧	૩૧	...	...	...	...	...	...	૦૧	ખાંડી		
૬	...	૪	૦	૪	૧૧૧૧	૪	૨				
૬	...	...	...	...	...	૦૧	ખાંડી				
૭	...	૪	૬૧૧૧	૦૧	ખાંડી						
૭	...	૦૧	ખાંડી								

ખાંડી કરતાં બ ધિજી મું. મધનું કામું તોલ		૨૦ મથુની ખાંડીના રૂપનું તોલ									
મથુ	રતાલ	મથુ ૨૧નું		મથુ ૧૬નું		મથુ ૧૫નું		મથુ ૧૪નું		મથુ ૧૧નું	
		શેર	તોલા*	મું	શેર	મું	શેર	મું	શેર	મું	શેર
૦૧	૦૧-૧	૦)ત્રી.		૦૧	૦૧	૦૧	૦૧	૦૧	૦૧	૦૧	૦૧
૦૧૧	૦૧૧-૧૧૧	૦૧-૧૧		૦૧૧	૦૧૧	૦૧૧	૦૧૧	૦૧૧	૦૧૧	૦૧૧	૦૧૧
૦૧૧૧	૧)૦૧	૦)ત્રી		૧૧-૧	૧૧-૧	૧૧-૧	૧૧-૧	૧૧-૧	૧૧-૧	૧૧-૧	૧૧-૧
૧	૧૧-૧૧૧	૦)૧૧		૧૧૧-૦૧	૧૧૧-૦૧	૧૧૧-૦૧	૧૧૧-૦૧	૧૧૧-૦૧	૧૧૧-૦૧	૧૧૧-૦૧	૧૧૧-૦૧
૧૧	૧૧૧-૧૧	૦૧૦૧		૨)ત્રી	૨)ત્રી	૨)ત્રી	૨)ત્રી	૨)ત્રી	૨)ત્રી	૨)ત્રી	૨)ત્રી
૧૧૧	૧)૦૧	૦૧-૧		૨૧-૧૧	૨૧-૧૧	૨૧-૧૧	૨૧-૧૧	૨૧-૧૧	૨૧-૧૧	૨૧-૧૧	૨૧-૧૧
૧૧૧૧	૨૧-૧	૦)ત્રી		૩)ત્રી	૩)ત્રી	૩)ત્રી	૩)ત્રી	૩)ત્રી	૩)ત્રી	૩)ત્રી	૩)ત્રી
૨	૨૧૧-૧૧	૦૧-૧		૩૧-૧	૩૧-૧	૩૧-૧	૩૧-૧	૩૧-૧	૩૧-૧	૩૧-૧	૩૧-૧
૨૧	૩)૦૧	૦૧-૧		૪)૦૧	૪)૦૧	૪)૦૧	૪)૦૧	૪)૦૧	૪)૦૧	૪)૦૧	૪)૦૧
૨૧૧	૩૧-૧	૦૧		૪૧-૧	૪૧-૧	૪૧-૧	૪૧-૧	૪૧-૧	૪૧-૧	૪૧-૧	૪૧-૧
૨૧૧૧	૩૧૧-૧૧	૦૧૦૧		૪૧૧-૧૧	૪૧૧-૧૧	૪૧૧-૧૧	૪૧૧-૧૧	૪૧૧-૧૧	૪૧૧-૧૧	૪૧૧-૧૧	૪૧૧-૧૧
૩	૪)૦૧	૦)ત્રી		૫૧-૧૧	૫૧-૧૧	૫૧-૧૧	૫૧-૧૧	૫૧-૧૧	૫૧-૧૧	૫૧-૧૧	૫૧-૧૧
૩૧	૪૧-૧૧	૦		૫૧૧-૦૧	૫૧૧-૦૧	૫૧૧-૦૧	૫૧૧-૦૧	૫૧૧-૦૧	૫૧૧-૦૧	૫૧૧-૦૧	૫૧૧-૦૧
૩૧૧	૪૧૧	૦૧૧		૬૧	૬૧	૬૧	૬૧	૬૧	૬૧	૬૧	૬૧
૩૧૧૧	૫)૦૧	૦૧-૧		૬૧૧	૬૧૧	૬૧૧	૬૧૧	૬૧૧	૬૧૧	૬૧૧	૬૧૧
૪	૫૧-૧	૦)ત્રી		૭)૦૧	૭)૦૧	૭)૦૧	૭)૦૧	૭)૦૧	૭)૦૧	૭)૦૧	૭)૦૧
૪૧	૫૧૧-૦૧	૦)૧૧		૭૧-૧	૭૧-૧	૭૧-૧	૭૧-૧	૭૧-૧	૭૧-૧	૭૧-૧	૭૧-૧
૪૧૧	૬)૦૧	૦૧૦૧		૮)૦૧	૮)૦૧	૮)૦૧	૮)૦૧	૮)૦૧	૮)૦૧	૮)૦૧	૮)૦૧
૪૧૧૧	૬૧-૧	૦૧-૧		૮૧-૧૧	૮૧-૧૧	૮૧-૧૧	૮૧-૧૧	૮૧-૧૧	૮૧-૧૧	૮૧-૧૧	૮૧-૧૧
૫	૬૧૧-૦૧	૦૧		૮૧૧-૧૧	૮૧૧-૧૧	૮૧૧-૧૧	૮૧૧-૧૧	૮૧૧-૧૧	૮૧૧-૧૧	૮૧૧-૧૧	૮૧૧-૧૧
૫૧	૭)૦૧	૦)૧૧		૯૧-૧	૯૧-૧	૯૧-૧	૯૧-૧	૯૧-૧	૯૧-૧	૯૧-૧	૯૧-૧
૫૧૧	૭૧-૧	૦૧-૧		૯૧૧-૧૧	૯૧૧-૧૧	૯૧૧-૧૧	૯૧૧-૧૧	૯૧૧-૧૧	૯૧૧-૧૧	૯૧૧-૧૧	૯૧૧-૧૧
૫૧૧૧	૭૧૧-૧	૦૧૧		૧૦૧-૧	૧૦૧-૧	૧૦૧-૧	૧૦૧-૧	૧૦૧-૧	૧૦૧-૧	૧૦૧-૧	૧૦૧-૧
૬	૮)૦૧	૦૧-૧		૧૦૧૧-૧૧	૧૦૧૧-૧૧	૧૦૧૧-૧૧	૧૦૧૧-૧૧	૧૦૧૧-૧૧	૧૦૧૧-૧૧	૧૦૧૧-૧૧	૧૦૧૧-૧૧
૬૧	૮૧-૧	૦)ત્રી		૧૧)૦૧	૧૧)૦૧	૧૧)૦૧	૧૧)૦૧	૧૧)૦૧	૧૧)૦૧	૧૧)૦૧	૧૧)૦૧
૬૧૧	૮૧૧-૧૧	૦		૧૧૧-૧૧	૧૧૧-૧૧	૧૧૧-૧૧	૧૧૧-૧૧	૧૧૧-૧૧	૧૧૧-૧૧	૧૧૧-૧૧	૧૧૧-૧૧
૬૧૧૧	૮)ત્રી	૦૧૧		૧૨)૦૧	૧૨)૦૧	૧૨)૦૧	૧૨)૦૧	૧૨)૦૧	૧૨)૦૧	૧૨)૦૧	૧૨)૦૧

*શેરના ૪૦ તોલા ભારના હિસાબે.

૨૦ મહુની ખાંડીના રૂપનું તોલ.

૨૦ મહુની ખાંડીના રૂપનું તોલ.											
મહુ	મહુ ૨૧નું			મહુ ૧૬નું		મહુ ૧૫નું		મહુ ૧૪નું		મહુ ૧૧નું	
	મહુ	શેર	તોલ	મહુ	શેર	મહુ	શેર	મહુ	શેર	મહુ	શેર
૧	૦	૯૧૦	૦૮	૦	૨૧	૦	૩૮	૦	૪૦	૦	૮૦
૨	૦	૯૦૦	૦૭	૦	૫	૦	૬૦	૦	૮૦	૦	૮૦
૩	૦	૮૦	૦૮	૦	૭	૧	.....	૧	૨૦	૧	૪૦
૪	૦	૮૦	૦૭	૧	.....	૧	૩૮	૧	૭૦	૧	૨૦
૫	૧	૬૦	૦૭	૨	.....	૨	૬૦	૨	૪૦	૩	૫૦
૬	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	૦	ખાંડી
૭	૨	૪૦	૦૭	૩	.....	૪	.....	૪	૧૦	.....	.....
૮	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	૦	ખાંડી	.....	.....
૯	૩	.....	.....	.....	.....	.....	૦	ખાંડી	.....	.....	.....
૧૦	૩	૨૦	૦	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
૧૧	૩	૦	૦	૦	ખાંડી	.....	.....	.....	.....	.....	.....
૧૨	૩	૦	૦	૦	ખાંડી	.....	.....	.....	.....	.....	.....
૧૩	૩	૦	૦	૦	ખાંડી	.....	.....	.....	.....	.....	.....
૧૪	૩	૦	૦	૦	ખાંડી	.....	.....	.....	.....	.....	.....
૧૫	૩	૦	૦	૦	ખાંડી	.....	.....	.....	.....	.....	.....

મુંબઈના તોલ પરથી મળુ રદા ૬ શેરની ખાંડીસા તથા ૨ કોડો.*

મુંબઈ તોલ	મળુ રદા ૬ શેરની	મુંબઈ તોલ	મળુ રદા ૬ શેરની	મુંબઈ તોલ	મળુ રદા ૬ શેરની	મળુ રદા ૬ શેરની	મળુ રદા ૬ શેરની
રતલ	ખાંડી મળુ શેર	મળુ	ખાંડી મળુ શેર	મળુ	ખાંડી મળુ શેર	મળુ	ખાંડી મળુ શેર
૦	૦	૪	૦	૧	૦	૪૦	૦
૦	૦	૪	૦	૨	૦	૪૫	૧
૦	૦	૪	૦	૩	૦	૫૦	૧
૧	૦	૪	૦	૪	૦	૬૦	૨
૧	૦	૪	૦	૫	૦	૭૦	૨
૧	૦	૪	૦	૬	૦	૮૦	૨
૧	૦	૪	૦	૭	૦	૯૦	૩
૨	૦	૪	૦	૮	૦	૧૦૦	૩
૨	૦	૪	૦	૯	૦	૨૦૦	૬
૨	૦	૪	૦	૧૦	૦	૩૦૦	૧૦
૨	૦	૪	૦	૧૧	૦	૪૦૦	૧૩
૩	૦	૪	૦	૧૨	૦	૫૦૦	૧૭
૩	૦	૪	૦	૧૩	૦	૬૦૦	૨૪
૩	૦	૪	૦	૧૪	૦	૭૦૦	૩૪
૩	૦	૪	૦	૧૫	૦	૮૦૦	૪૮
૩	૦	૪	૦	૧૬	૦	૯૦૦	૬૫

* ખાંડી ૬ પરનું તોલ ૨૦ મળુની ખાંડીતા રૂપથી.

ભાગ ૪ થો.

હંદ્રવેટના હિસાબ.

મુંબઈના નકી મણુને ચારે ભાગી હંદ્રવેટ કરીને તેની સાથે બાકી વધેલા મણુ તથા રતલ સામેલ કરીને ભાવથી હિસાબ કરવો.

દાખલો-ખાંડ મોરીસની સુરકા ૧૦ સુજ મણુ પટા ૪૫૫ રતલમાંથી બારદાન નગે રતલ ૫) લેખેના મણુ ૧૫૫૧ બાદ બાકી નકી મણુ ૫૬૫૩૩૫ રતલ તેના હંદ્રવેટના ૧)ના રૂ ૧૦)-૧ દોકડા લેખે શુ કીમત થશે ?

નકી મણુ રતલ
૪) ૫૬૫૩૩૫ (૧૪ હંદ્રવેટ
૫૬

૦૫૫ ૩૫

હં. મ. ર.
૧૪) ૦૫૫ ૩૫

હં. મ. ર.

૧૪) ૦૫૫ ૩૫

૧૦) - ૧

	૩૦	દો ૦	બ ૦	
૧૪X૧૦	૧૪૦	.....	.....	
૧૪X ૦)-	૦૫૫	૧૨૫	.....	
૧૪X ૦) ૧	.....	૧૪	.....	
૦૦ની રીતે	૧૫૫	૧૩૫	૧૫૫	
૦ પ્રમાણે	૫	૧૧	૩૫	

હં. મ. ર.

૧૪-૦-૦

૦-૦-૦

૦-૦-૩૫

જવાબ-રૂ ૧૪૩) ૨૧૫૫ ૧૧

૧૪ ૦૫૫ ૩૫

મુંબઈમાં ચાલતા મણુ ઠાણાના પિકલના હિસાબ.

મુંબઈના નકી મણુને ઠાણાએ ભાંગી પિકલ કરીને તેની સાથે બાકી વધેલા મણુ તથા રતલ સામેલ કરીને ભાવથી હિસાબ કરવો.

દાખલો-સાબુ ચોખા ગુણુ ૧૦ના સુજ મણુ ૫૬૫૨૫૫ રતલ, બારદાન મણુ ૦૫ ૧ રતલ બાદ બાકી મણુ ૫૬) ૧૫૫૫ રતલ તેના પિ૦ ૧)ના રૂ ૧૬૫૦૦ લેખે શુ કીમત થશે ?

નકી મણુ રતલ	પિ. મ.	
૪૧૧૧) ૫૬ ૧૧૧(૧૧ પિકલ	૧૧૧૧ ૦૧	
૫૨૧	૧૬૧૦૧૧	એ હિસાબ—
		પિ. મ. ર.
૪૧૧૧) ૩૧૧ ૧૧૧૧(૦૧૧૧ પિકલ	૩૦ ૬૧૦ ૫૦	
૩૧૧ ૧૧૧૧*	૧૧૧૧૧૬	
	૧૧૧૧૦૧૧	
૦૧	૧૧૧૦૦)૧૧	
	૦૦ની રીતે	
પિ. મ.	૦ પ્રમાણે	
૧૧૧૧ ૦૧	૦૧૧ ૧૧૧૧ ૦૧૧૧	
	જવાબ—૩૧૮૫) ૧૧) ૦૧ ૧૧૧૧ ૦૧ ૦૧	

મુંબઈ તોલનું ચીનાઈ પિકલનું તોલ કરવાની રીત

ચીનમાં તોલના પિકલ ક્યાટી અને ટેલ વગેરેનું છે. મુંબઈ રતલ ૧૦૦ ત્યાંનું પિકલ ૦૧૧ અથવા ક્યાટી ૭૫ની બરોબર થાય છે, એટલે ૧ રતલ ત્યાંની ૦૧૧ ક્યાટી થઈ. માટે મુંબઈના તોલનું ચીનનું તોલ કરવું હોય તો મુંબઈ તોલના રતલ કરી તેના પોણા કરવાથી ત્યાંની ક્યાટી થશે. ક્યાટી ૧૦૦નું પિકલ ૧ માટે ક્યાટીની રકમમાં જમણી બાજુના છેલ્લા બે આંકડા તે ક્યાટી અને બાકી ડાબી બાજુ જે રકમ રહે તેટલા પિકલ સમજવા.

દાખલો—મુંબઈ તોલ મણુ ૨૪) ૩ રતલ તેનું ચીનાઈ તોલ કેટલું થશે ?

મુંબઈ તોલ—મણુ

૨૪)૩

X ૨૮ એ રતલ કરવાને

૬૭૨

+ ૩ ઉપરના

૬૭૫

X ૦૧૧ એ પોણા કરવાને

ક્યાટી ૫૦૬૧ થઈ.

* મણુ ૧) ૫૧ રતલનો ખી ૦૧, ૨૩૩૧ રતલનો ખી ૦૧ અને ૩૧૧૧૧ રતલનો ખી ૦૧૧ થાય છે, એટલું જ્ઞાનમાં રાખવાથી પીકલ કરતાં સહેલ પડે છે.

† ચીનના તોલનું કે.દક નં. ૩ નું આગલ આવી ગયું છે.

એમાં જમણી બાજુનાં છેલ્લા બે આંકડા ૦૬ છે તે ક્યાટી અને બાકી ૫ રહે છે તે પિકલ, એટલે પિકલ ૫ ૦૬* ક્યાટી તોલ થયું. ક્યાટીમાં આલુપાણુ હોય તો ફેટલાક તેના ટેલ કરી લખે છે. ક્યાટી ૧ ના ટેલ ૧૬ માટે ક્યાટીપર જેટલા આના હોય તેટલા ટેલ. એ પ્રમાણે ૦૧ ક્યાટીના ટેલ ૪ થયા એટલે

૩૦ ટેલ

ક્યાટી ૦૬ની ૦૬ ૪ લખેછે, પણ ભાવથી હિસાબ કરી કીમત કરવાને આગલી રીત (ક્યાટી ૦૬ લખવું) વધારે સુગમ પડે છે.

ચીનાઈ તોલ પિકલ ને ક્યાટીની ત્યાંના ભાવથી કીમત કરવાની રીત.

અમુક તોલની અમુક ભાવે કીમત કરવાને તોલ ને ભાવનો ગુણાકાર કરવો; તે એવી રીતે કે જેટલું તોલ હોય તેનો ક્યાટી કરવી અને તેને, જે ભાવ હોય તેના ફેકડા કરીને તેથી ગુણવાથી કીમતના ફેકડા થશે. ફેકડા† ૧૦૦નો ફેકડો ૧, અને ફેકડા ૧૦૦નો સિક્કો (ડાલર કે ટેલ) ૧ માટે ફેકડાની રકમમાં જમણી બાજુના છેલ્લા બે આંકડા તે ફેકડા, તેની બાજુના બે આંકડા તે ફેકડા અને બાકી જે રકમ રહે તે ડાલર કે ટેલ (જેથી ભાવ હોય તે) સમજવા.

દાખલો—લવિંગ સુરકા ૪ના નકી પિકલ ૫)૦૬ ક્યાટી દર પિ. ૧)ના ડાલર ૨૫)૧૦ ફેકડા લેખે થું કીમત થશે !

* પિકલની ક્યાટી ૧૦૦ માટે પિકલની સાથે ક્યાટી લખવી હોય તો ક્યાટીના બે આંક લખવાની રીત છે. ક્યાટી ૦૬ માં આગલ મીંકું છે, એ પ્રમાણે ક્યાટી ૧ થી ૯ સુધી લખતાં તેની આગલ મીંકું રાખવું જેથી તેની કીમત નો હિસાબ કરવો પણ સુગમ પડે છે.

† ફેકડો તે ૧ તો ૧૦૦ મો ભાગ, અને ફેકડો તે ફેકડાનો ૧૦૦ મો અથવા ૧ નો ૧૦૦૦ મો ભાગ, માટે ફેકડા કે ફેકડા ભાવ નો ડાલરથી હોય તો ડાલરના અને ટેલથી હોય તો ટેલના સમજવા.

પીકલ ૫)૦૬૧ કયાટીની કયાટી

$$\begin{array}{r}
 ૫૦૬૧ \\
 \times ૨૫૧૦ \text{ બાવના દોઢગાથી} \\
 \hline
 ૫૦૬૦ \\
 ૨૫૩૦ \\
 ૧૦૧૨ \\
 \hline
 ૫૦૬ \times ૨૫૧૦ના \quad ૧૨૭૦૦૬૦ \\
 ૦૧ \times ૨૫૧૦ના \quad ૬૨૭૦
 \end{array}$$

ફાકડા ૧૨૭૦૬૮૭૦ થયા. એમાં જમણી બાજુના છેલ્લા બે આંકડા ૮૭૦ છે તે ફાકડા, તેની બાજુના બે આંકડા ૦૬ છે તે દોઢગા અને બાકી ૧૨૭ રહે છે તે ડાહર, એટલે ડાહર ૧૨૭) ૦૬૮૭૦ ફાકડા થયા. પણ રકમની કીમતપરના ફાકડા વિષે ત્યાં બેપારીઓમાં એવી રીત છે કે ૧થી ૫૦ ફાકડા આવે તો તે ગણતરીમાં ન લેતાં વરતતા નથી, તેમ ૫૦થી વધારે ફાકડા હોય તો તેનો ૧ ફાકડો વરતે છે. એ રીતે *ડાહર ૧૨૭)૦૦૬૮૭૦ ફાકડા કીમત થઈ.

બાવથી હરેક માલના ચથેલા ડાહર કે ટેલના રૂપીઆ કરવા હોય તો “ચીન અને જપાનની હુડીના હિસાબની રીત”માં બતાવ્યા પ્રમાણે કરી લેવા.

મુ'બઈ મણુ ૧૦૦ ના પાકા મણુ ૬૦ ના હિસાબ.

એ પરિમાણનું પાકું તોલ અને તેની કીમત બે રીતે થઈ શકે છે.

૧-મુ'બઈના તોલના સુરતી મણુ તથા શેર કરીને તેમાંથી ૫ મો હિરસો બાદ કરવો એટલે તે એ પરિમાણના પાકા મણુ તથા શેર થયા જેની બાવથી કીમત કરવી.

† ડાહરના દોઢગા ૧૦૦ માટે ડાહરની સાથે દોઢગા લખવા હોય તો દોઢગા ના બે આંક લખવાની રીત છે. દોઢગા ૦૭ માં આવલ મીંડું છે એ પ્રમાણે દોઢગા ૧ થી ૯ સુધી ડાહરની સાથે લખતાં તેની આગલ મીંડું કાયમ રાખવું જોઈ અનેક રકમોનો સરવાળો કરવો હશે તો તે પણ મુજબ પડશે.

* બાવ ટેલથી હોય તો એટલા ટેલ સમજવા. હરેક બાવ હાંચકાંચમાં ડાહરથી અને યોગદારમાં ટેલથી માંય છે.

*૨-૧૦૦ના ૬૦તો-	૬૦ના ૩૬	૨૦ના ૧૨
૯૦ના ૫૪	૫૦ના ૨૦	૧૦ના ૬
૮૦ના ૪૮	૪૦ના ૨૪	૭૦ના ૪૧
૭૦ના ૪૨	૩૦ના ૧૮	૫ ના ૩

અને રાતો ૧૧ થાય છે. એ કોઠા પ્રમાણે મુંબઈના તોલનું 'પાકું' તોલ ઉપજવીને ભાવથી ફાલવણી કરીને કીંમત કરવી.

દાખલો-એળીઆના નંગ ૪ના મુંબઈ મણુ ૩૨૧૫ રતલ (ખાર દાન માલમાં) તેના મણુ ૧૦૦ના મણુ ૬૦ પાકાને હિસાબે દર મણુ ૧ના ૩ પા લેખે, (ઉપર બતાવેલી જુદી જુદી એ રીતથી) શું કીમત થશે ?

રીત ૧ લી થી—

મણુ રતલ	મણુ શેર
૩૨૧૫ ૫ ના	૩૨૧૫ ૭)ના
x	બા

એ સુરતી તોલ કરવાને

	મણુ	શેર	તોલા
૩૨૧૫x૦૧૧	૨૪૧	૫	•
૭)નાx૦૧૧	૦)	પાંચ	૦૧

૨૪૧ ૦૧ના ૦૧ એ સુરતી તોલ થયું.

— ૪૧૧ ૬) ૦૧ પાંચમે હિસાબે

૧૯૧ ૪૦ના ૦) એ પાકું તોલ થયું.

x ૩ પા

એ હિસાબ—

	૩૦	દો	બ૦	મણુ	શેર	તો
૧૯x૫	૯૯૧૧	૦	૦	૧૯—	૦	—૦ના
૦૧x૫	૫૧	૧૨૧	૦	૦૧—	૦	—૦ના
૦ પ્રમાણે	૦૧	૬૧	૦	૦—	૪૦ના	—૦)ના

જવાબ—૩૧૦૨૧૧ ૧૮૧૧ ૦ ૧૯૧ ૪૦ના ૦) ના

* એ રીતથી હિસાબ કરવો ધણો સહેલ મટે છે.

રીત ૨ જી થી— મજુ રતલ

૩૨૧ ૫

૧૦૦ના ૬૦ની ફાલવણી—

	મજુ	રતલ
મજુ ૩૦ના	૧૮	૦
મજુ ૨૧ના	૧૧૧	૦
રતલ ૫ના	૦	૩

૧૯૧૧ ૩ એ પાકું તોલ થયું.

* ૩ પા

એ ફાલવણી—

	૩૦	દોઠ	બં	મજુ રતલ
૧૮ X પા	૯૯૧૧	૦	૦	૧૮—૦ ના
પા નો ૦૧ ભામ	૨૧	૧૨૧	૦	૦૧—૦ ના
જી પ્રમાણે	૦૧	૬૧	૦	૦ —૩ ના

જવાબ—૩ ૧૦૨૧૧ ૧૮૧૧ ૦ ૧૯૧૧ ૩ના

મુંબઈ-મજુ ૧ના પાકા શેર ૧૫ના તોલના હિસાબ.

એ પરિમાણ કાચા રેશમ તથા રોહીસાનાં તેલનું છે. મુંબઈના નક્કી મજુને ૧૫એ મુજુતાં પાકા શેર અને રતલને પંદરે મુજુતાં પાકા તોલા* થાય છે. પાકા તોલાને ૨૮એ ભાગતાં પાકા શેર થાય છે. એ રીતે પાકા શેર અને તોલા કરીને ભાવથી ફાલવણી કરી હિસાબ કરવો.

દાખલો—કાચું રેશમ પેટી ૧)ના બારદાન જતાં નક્કી મજુ પાકા રતલ દર પાકા શેરના ૩ રાંઠા લેએ શ્રી કીમત થશે ?

મજુ રતલ	શેર તોલા	
પા ૪	૮૪૧ ૪	
X ૧૫	X ૩ રાંઠા	એ ફાલવણી—
૮૨૧		સેં ૦ તોલા
રતલ ૪ના શેર		
કોઠા પ્રમાણે+ ૨) ૪૧	૮૪ X ૨૧	૨૧૦ ૦ ૦
૮૪૧ ૪	૮૪ X ૦)૦૧	૧૧ ૬૧ ૦
	૨૧૦ નો ૦૧	૧૧ ૦) ૧૧ ૦
પાકા શેર તોલા	જી પ્રમાણે	૦ ૧૧ ૦
૮૪૧ ૪		
	જવાબ—૩.૨૧૨૧૧ ૧૮) ૦	૮૪૧ ૪ ના

* શેરના તોલા ૨૮ લેએના

કું રતલ ૪ ને ૧૫એ મુજુતાં પાકા શેર ૨) ૪ તોલા થાય છે,

મુંબઈ તોલપરથી મણ ૧ ના પાકાશેર ૧૫ ના તોલનો કોડો.

મુંબઈના પાકા				મુંબઈના પાકા				મુંબઈના પાકા			
રતલ	શેર	તોલા		રતલ	શેર	તોલા		મણ	રતલ	શેર	તોલા
૦૧	...	૩૧૧	...	૩	૧૧૧	૩	...	૫૧૧	૩	૨૧	...
૦૧૧	૦૧	૦૧૧	...	૩૧	૧૧૧	૬૧૧	...	૬	૩	૬	...
૦૧૧૧	૦૧	૪૧	...	૩૧૧	૧૧૧૧	૩૧૧	...	૬૧	૩૧	૨૧૧	...
૧	૦૧૧	૧	...	૩૧૧૧	૨	૦૧	...	૬૧૧	૩૧	૬૧૧	...
૧૧	૦૧૧	૪૧૧૧	...	૪	૨	૪	...	૬૧૧૧	૩૧૧	૩૧	...
૧૧૧	૦૧૧૧	૧૧૧	...	૪૧	૨૧	૦૧૧૧	...	૦૧	...	૩૧૧૧	૦
૧૧૧૧	૦૧૧૧	૫૧	...	૪૧૧	૨૧	૪૧૧	...	૦૧૧	...	૭૧૧	૦
૨	૧	૨	...	૪૧૧૧	૨૧૧	૧૧	...	૦૧૧૧	...	૧૧૧૧	૦
૨૧	૧	૫૧૧૧	...	૫	૨૧૧	૫	...	૧	...	૧૫	૦
૨૧૧	૧૧	૨૧૧	...	૫૧	૨૧૧૧	૧૧૧૧	...	...	...	...	...
૨૧૧૧	૧૧	૬૧	...	૫૧૧	૨૧૧૧	૫૧૧	...	...	...	...	...

મોતીના હિસાબ.

મોતી તોલમાં જેટલી રતી હોય તેના નકી ચવ કરવા ને પછી બાવથી કીમત કરવી.

તોલના નકી ચવ કરવાની સમજણ—મોતી તોલમાં જેટલી રતી હોય તેને ૧૩૧૧૧ ટકાએ ગુણવાથી જે ટકા આવે તેને ૨૪એ ભાગી ચવ કરવા, જેને મૂળ તોલ-રતીની સંખ્યાથી ગુણતાં જે આવે તે મોતી એક દાણા હોય તો તેના નકી ચવ થયા, અને મૂળ અનેક દાણા સાથે તોલ્યાં હોય તો એ ગુણાકારની સંખ્યાને દાણાની સંખ્યાથી ભાગતાં જે આવે તે પેલા બધા મોતીના નકી ચવ થયા; પણ જો મૂળ (સરખા તોલના) અનેક દાણા સાથે તોલ્યાં હોય ને તેમાંના એક દાણાના ચવ કરવા હોય તો છેલ્લે આવેલી ભાગાકારની સંખ્યાને દાણાની સંખ્યાએ ફરીથી ભાગતાં જે આવે તે તેમાંના એક દાણાના ચવ થયા.

* એ કોડાપરથી અમુક રતલના પાકા શેર અને તોલા તથ્યાર મળી શકશે.

મોતીના હિસાબ

૪૬

દાખલો—મોતી તોલમાં રતી ૧૬૧૧૧~ છે, દાણો એક, અથવા ચાર અને ચારમાંના એકના નફી ચવ કેટલા કેટલા થશે ?

રતી

૧૬૧૧૧~

x ૧૩૧૧૧ ટકા એ-

	ટકા	દોકડા	બદામ		રતી
૧૬ X ૧૩	૨૦૮	૦	૦	ટકા ૧૩ લેખે	૧૬ ના
૧૬ X ૦૧૧૧	૧૨	૦	૦	ટકા ૦૧૧૧ લેખે	
૦૧૧૧ x ૧૩	૯૧૧	૦	૦	ટકા ૧૩ લેખે	૦૧૧૧ ના
૦૧૧૧ x ૦૧૧૧	૦૧૧	૬૧	૦	ટકા ૦૧૧૧ લેખે	
૦૧૧૧ x ૧૩૧૧૧	૦૧૧૧	૧૦૧૧૧	૩	ટકા ૧૩૧૧૧ લેખે	૦૧૧૧ ના

૨૪) ૨૩૧ ૧૭ ૩ (૯૧૧ ચવ

૨૨૮

૩

દોકડા કરવાને x

૧૦૦

૩૦૦

તેમાં ઉપરના+

૧૭

૨૪) ૩૧૭ (૧૩ દોકડા

૩૧૨

૫

બદામ કરવાને x

૧૬

૮૦

તેમાં ઉપરની+

૩

૨૪) ૮૩ (૩ બદામ

૭૨

૧૧

વિસવાસી કરવાને x

૧૬

૨૪) ૧૭૬ (૭ વિસવાસી

૧૭૪

૨

અવ-દો-બ-વિ

લા ૧૩ ૩ ૭

X

૧૬૧૧૧

મુળ રત્તી એ-અવ દો. બ. વી.

૬x૧૬

૧૪૪ ૦ ૦ ૦

૧૬

લેખે

૯ — ૦ — ૦ — ૦

૬x૦૧૧૧

૭ ૬ ૪ ૦

૦૧૧૧

લેખે

૦ — ૦ — ૦ — ૦

૦૧x૧૬૧૧

૮ ૧૪ ૧૦ ૦

૧૬૧૧

લેખે

૦ — ૦ — ૦ — ૦

દો. ૧૩x૧૬૧૧

૨ ૧૮ ૯ ૦

૧૬૧૧

લેખે

૦ — ૧૩ — ૦ — ૦

બ. ૩x૧૬૧૧

૦ ૩ ૨ ૭

૧૬૧૧

લેખે

૦ — ૦ — ૩ — ૦

વિ. ૭x૧૬૧૧

૦ ૦ ૦ ૭

૧૬૧૧

લેખે

૦ — ૦ — ૦ — ૭

દાખા ૧નો જવાબ-૧૬૧૧૧૮૧) ૦

લા — ૧૩ — ૩ — ૭

પણ દાખા ૪ હોયતો એ રકમને નીચે પ્રમાણે ૪એ ભાગવા-

અવ

દોઢડા

બદામ

૪) ૧૬૧૧૧

૧૯

૧ (૪૦૧ અવ

૧૬૧

૦૧૧

દોઢડા કરવાને x

૧૦૦

૭૫

તેમાં ઉપરના +

૧૯

૪) ૯૪(૨૩૧૧ દોઢડા

૯૪

૦૦

ઉપરની બદામ

૧

વિસવાસી કરવાને x

૧૬

૪) ૧૬ (૪ વિસવાસી તેની બદામ ૦

૧૬

૦૦

અવ

દોઢડા

બદામ

મુળ દાખા ૪નો જવાબ-૪૦૧

૨૩૧૧

૦

પણ દાખા ૪ (સરખા તોલના) સાથે તોલ્યાં હોય તો તેમાંના ૧ દાખાના અવ કરવા હોય તો એ રકમને નીચે પ્રમાણે ૪એ ફરીથી ભાગવા-

ચવ દોકડા બદામ વિ૦
૪) ૪૦૧ ૨૩૧ ૦૧ • (૧૦ ચવ

૪૦

૦૧

દોકડા કરવાને X

૧૦૦

૨૫

તેમાં ઉપરના +

૨૩૧

૪) ૪૮૧ (૧૨ દોકડા

૪૮

૦૧

બદામ કરવાને X

૧૬

૮

તેમાં ઉપરની +

૦૧

૪) ૮૧ (૨ બદામ

૮

૦૧

વિસવાસી કરવાને X

૧૬

૪) ૪ (૧ વિસવાસી

૪

૦

મુળ સરખી તોલના ૪ દાણા

સાથે તોલ્યાં હોય તો તેમાંના—

ચવ દોકડા બદામ વિ૦

દાણા ૧નો જવાબ—૧૦ ૧૨ ૨ ૧

નકી ચવનો ભાવથી હિસાબ કરવાની રીત,
ચવનો જે ભાવ હોય તેથી હિસાબ કરી કીમત કરવી.

દાખલો—નકી ચવ ૧૬૧૧૧ ૧૯) ૧ બદામ છે, દર ચવ ૧)ના
૩ ૮૧૧ લેખે શું કીમત થશે ?

ચવ દો. બદામ

૧૬૧૧૧ ૧૯ ૧

x ભાવ રૂપીઆ ૮૧

એ હિસાબ—

	રૂપીઆ	દોકડા	બદામ	ચવ દોકડા બદામ
૧૬૧૧x૮૧	૧૩૬૮૧	•	૦	૧૬૧ —• —૦ના
૦૧૧x૮૧	૬૧	૧૨૧	•	૧૧ —૦ —૦ના
દો ૧૯x૮૧	૧૧	૧૧૧	•	૦ —૧૯ —૦ના
બ૦ ૧x૮૧	•	૦૧	૦૧	• —• —૧ના

જવાબ—રૂપીઆ ૧૩૭૬૧ ૨૪૧ ૦૧ ૧૬૧૧૧ ૧૯) ૧ના

ભાગ ૫ મો.

અનાજની ઘટના હિસાબ.

કેટલાક અનાજમાં ઘટ ટકા ૬ અને કેટલાકમાં ૮ સુધીનો ધારો
હોય છે. ઘટ ધારા પ્રમાણે થાય તો તેનું કશું તોલ ચઢાવવું કે કાપવું પડતું
નથી, પણ ધારાથી ઓછી વધુ આવતો તેનું તોલ ચઢાવી કે કાપી
નાખવામાં આવે છે.

ઘટ કાઢવાની રીત.

રકમની દરેક ગુણમાંથી સરખે હિસ્સે થોડું થોડું અનાજ કાઢી
તોલવું. પછી તેને ઝટકી સાફ કરીને ફરીથી તોલતાં પ્રથમથી જે ઓછું
હતરે તે ઘટને ૧૦૦એ ગુણી પ્રથમના મેલા તોલે ભાગતાં સો હંદ્રવેટ
ઘટના ટકા, બાકી વધ્યાને ૧૦૦એ ગુણી ભાગતાં દોકડા અને તેની
બાકી વધ્યાને ૧૬એ ગુણી ભાગતાં બદામ થઈ, જે ધારાની ઘટ
સાથે સરખાવતાં જેટલી ઘટ ઓછી કે વધુ થાય તેથી
રકમના નકી હંદ્રવેટને ગુણી ૧૦૦એ ભાગતાં આખી રકમની વધ ઘટના
હંદ્રવેટ અને બાકી વધ્યા તે દોકડા થયા, જેના એક આનાના ૬૧
દોકડાને હિસાબે આના કરતાં જેટલા આના આવે તેના દરએક આનાના

રતલ ૭ ને હીસાએ રતલ કરી હંદ્રવેટ સાથે સામેલ કરીને રકમના નકી તોલે ઓછી ઘટ હોય તો ચઢાવીને અને વધુ ઘટ હોયતો કાપીને નકી તોલ કરવે.

દાખલો—અલસી ગુણુ ૯૦ના મુજ હંદ્રવેટ ૧૭૨૧ ૧૬૧૧ રતલ તેમાંથી બારદાન ગુણુ ૧ એ રતલ ૨૧૧૧ લેએ હંદ્રવેટ ૨)૨૩૧૧ રતલ જતાં બાકી હંદ્રવેટ ૧૭૦૧ ૨૧ રતલ તેમાંથી તપાસવા કાઢેલી તોલ ૨૩૮માં (જેને સાફ કરી તોલતાં તોલ ૨૧૯૧૧ રહીને) ઓછું ઉતર્યું હકા ૧૮૧૧ તે મુજબ ઘટ કાપતાં તેનું નકી તોલ શું થશે ?

પ્રથમથી ઘટ હકા ૧૮૧૧

x ૧૦૦

૨૩૮)૧૮૫૦ (બાકી

૧૮૪૪૧

૫૧

દોકડા કરવાને x ૧૦૦

૨૩૮) ૫૫૦ (૨૧ દો

૫૩૫૧

૧૪૧

બદામ કરવાને x ૧૬

૨૩૮) ૨૩૨ (૧ બદામ

૨૩૮*

સો હંદ્રવેટે ઘટ હકા દો. બ.

૭૧૧ ૨૧ ૧

—ધારાના હકા ૬

ધારાથી વધારે ૧૧૧ ૨૧ ૧ ઘટ ઘટાડવા

રકમના હંદ્રવેટ રતલ

૧૭૦૧ ૨૧

x ઘટ હકા ૧૧૧૧૨૧ એ

હકા	દો.
૧૭૦x૧	૧૭૦ ૦
૧૭૦x૦૧૧	૮૫ ૦
૧૭૦x૦૧	૪૨૧ ૦
૧૭૦x૦)૨૧	૩૧૧ ૭૧
૧૭૦x૦))૧	૦) ૧૦૧૧
૦x૧૧૧૧૨૧	૦ ૧૬૧૧
૦૦ની રીતે;	૦ ૮)૩૧૧

હં ૨૦

૧૭૦-૦૦૧

૦૧-૦૦૧

૦-૨૧

૧૦૦)૩૦૨)૨૦૧૧(૩૬. ૧૭૦૧૨૧

૩૦૦

૨

x ૧૦૦

૨૦૦

ઉપરના + ૨૦૧૧

૧૦૦)૨૨૦૧૧(૨)૩૧ દોકડા તેના

૨૨૦૧

રતલ ૨૧

૦૧

૦

રકમના હંદ્રવેટ રતલ

૧૭૦૧ ૨૧

માંથી ઘટ — ૩) ૨૧ બાકી—

જવાબ નકી હંદ્રવેટ ૧૬૭૧ ૧૮૧૧ રતલ

* ૧ બદામે બાકી ચઢાવતાં માત્ર ૬ ઘટ છે, એ ૧ નાની કસર ગણતા નથી તેથી બાકી ચઢાવ્યો છે.

હિરેક પાદા અમુક તોલનું મુંબધનું કેટલું તોલ થાય તે જોવાનો કેશ.

પાકું તોલ		મુંબધ ૪૨નું મુંબધ તોલ		મુંબધ ૪૪નું મુંબધ તોલ		સુરતી ૪૧નું મુંબધ તોલ		સુરતી ૪૩નું મુંબધ તોલ		સુરતી ૪૨નું મુંબધ તોલ		સુરતી ૪૩નું મુંબધ તોલ		સુરતી ૪૨નું મુંબધ તોલ	
મલ્યુ	શેર	મલ્યુ	શેર	મલ્યુ	શેર	મલ્યુ	શેર	મલ્યુ	શેર	મલ્યુ	શેર	મલ્યુ	શેર	મલ્યુ	શેર
૦)	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૦)	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૦)	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૦)	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૧
૦)	૨	૦	૨	૦	૨	૦	૨	૦	૨	૦	૨	૦	૨	૦	૨
૦)	૩	૦	૩	૦	૩	૦	૩	૦	૩	૦	૩	૦	૩	૦	૩
૦)	૪	૦	૪	૦	૪	૦	૪	૦	૪	૦	૪	૦	૪	૦	૪
૦)	૫	૦	૫	૦	૫	૦	૫	૦	૫	૦	૫	૦	૫	૦	૫
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧	૦	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૧	૦
૨	૦	૨	૦	૨	૦	૨	૦	૨	૦	૨	૦	૨	૦	૨	૦
૩	૦	૩	૦	૩	૦	૩	૦	૩	૦	૩	૦	૩	૦	૩	૦
૪	૦	૪	૦	૪	૦	૪	૦	૪	૦	૪	૦	૪	૦	૪	૦
૫	૦	૫	૦	૫	૦	૫	૦	૫	૦	૫	૦	૫	૦	૫	૦

ઉપસા કોણમાં જોવાનો હાખલો—સુરતી ૪૨ના શેર ૫ નું મુંબધ તોલ કેટલું થશે ? એમાં શેર ૫ અને સુરતી ૪૨નો સંબંધ છે માટે પહેલા કાલમમાંના શેર ૫ થી સુરતી ૪૨ના કાલમ પર આવતાં શેર ૭ જોવામાં આવે છે, એટલે જવાબ—મુંબધ શેર ૭.

જુદા જુદા દેશાવરનું મુ'બઘ તોલ કેટલું ઊતરે તે જોવાનો ફોર્મ.

દેશાવરના	૩૭૫ તોલા ભારના શેરનું મુ'બઘ તોલ			૩૮૦ તોલા ભારના શેરનું મુ'બઘ તોલ			૩૮૫ તોલા ભારના શેરનું મુ'બઘ તોલ			૩૯૦ તોલા ભારના શેરનું મુ'બઘ તોલ		
મણ	મણ	શેર	તો.	મણ	શેર	તો.	મણ	શેર	તો.	મણ	શેર	તો.
૦૧	૦૧	૨૫	૫૫	૦૧	૨૫	૦૫	૦૧	૨૫	૫૫	૦૧	૩	૧
૦૫	૦૫	૫	૧	૦૫	૫	૧	૦૫	૫	૧	૦૫	૬	૨
૦૫૫	૧	૦૫	૬૫	૧	૧	૨	૧	૧	૦૫	૧	૨	૩
૧	૧	૩	૨૫	૧	૪	૩	૧	૪	૩	૧	૫	૪
૨	૨	૦	૫	૨	૧	૬	૨	૨	૭	૨	૩	૮
૩	૪	૩	૭	૪	૫	૯	૪	૬	૦	૪	૧	૧
૪	૫	૦	૦	૫	૨	૨	૫	૪	૪	૫	૬	૬
૫	૬	૩	૨	૬	૬	૬	૭	૧	૭	૭	૪	૦
૧૦	૧૩	૦	૫	૧૩	૫	૦	૧૪	૩	૫	૧૪	૨	૧
૨૦	૨૭	૧	૧	૨૭	૧	૧	૨૮	૦	૧	૨૮	૪	૨
૩૦	૪૧	૧	૬	૪૧	૩	૨	૪૨	૪	૭	૪૨	૬	૩
૪૦	૫૫	૨	૨	૫૫	૨	૩	૫૬	૧	૩	૫૭	૧	૪
૫૦	૬૮	૩	૮	૬૮	૦	૩	૭૦	૫	૯	૭૧	૩	૫
૧૦૦	૧૩૭	૬	૬	૧૩૭	૧	૭	૧૪૧	૩	૮	૧૪૩	૬	૦

દેશાવરના	૪૦૦ તોલા ભારના શેરનું મુ'બઘ તોલ			૪૦૦ તોલા ભારના શેરનું મુ'બઘ તોલ			૪૦૦ તોલા ભારના શેરનું મુ'બઘ તોલ		
મણ	મણ	શેર	તો.	મણ	શેર	તો.	મણ	શેર	તો.
૦૧	૦૧	૩	૧	૦૫	૬	૨	૦૫	૦	૩
૦૫	૦૫	૬	૨	૧	૬	૫	૧	૧	૭
૦૫૫	૧	૨	૪	૨	૫	૮	૨	૧	૧
૧	૧	૬	૫	૨	૫	૧	૩	૨	૫
૨	૨	૫	૧	૫	૩	૨	૬	૪	૧
૩	૪	૪	૬	૮	૧	૩	૯	૦	૭
૪	૫	૩	૨	૧૧	૦	૫	૧૨	૨	૩
૫	૭	૨	૮	૧૪	૫	૬	૧૫	૪	૯
૧૦	૧૪	૫	૬	૨૯	૩	૨	૩૦	૨	૮
૨૦	૨૯	૩	૧	૫૮	૦	૫	૬૧	૫	૬
૩૦	૪૪	૨	૯	૮૮	૪	૮	૯૨	૧	૪
૪૦	૫૮	૦	૫	૧૧૭	૧	૧	૧૨૩	૩	૩
૫૦	૭૩	૬	૨	૧૪૬	૫	૪	૧૫૪	૬	૧
૧૦૦	૧૪૬	૫	૪	૨૯૩	૩	૮	૩૦૮	૬	૩

ઊપલા ફોર્મમાં જોવાનો નામલો—૮૦ તોલા ભારના શેરનું (દેશાવરી) તોલ મણ ૪નું મુ'બઘ તોલ કેટલું થશે ? એમાં તોલા ૮૦ અને મણ ૪નો સંબંધ છે માટે પેહેલા કાલમમાંના મણ ૪થી ૮૦ તોલાના કાલમ પર આવતાં મણ ૧૧૫૦)૫ જોવામાં આવે છે, એટલે જવાબ—મુ'બઘ તોલ મણ ૧૧૫૦) ૫ તોલા.

મુંબઈનું તોલ દશાવર ખાતે કેટલું ઊતરે તે જોવાનો કોડો.

મુંબઈ	૩૭૧ તોલા ભારના શેરથી			૩૮ તોલા ભારના શેરથી			૩૮૧ તોલા ભારના શેરથી		
	મણુ	શેર	તોલા	મણુ	શેર	તોલા	મણુ	શેર	તોલા
૦૧		૭	૦૧-૧૧		૭	૬)૩૧		૭	૨૧૧)૩૧
૦૧	૦૧	૪૧	૦૧)૩	૦૧	૪૧	૨૧૧)૩૧	૦૧	૪	૫)૩૧
૦૧	૦૧	૧૧	૧)૦૧	૦૧	૧૧	૯)૩૧	૦૧	૧	૮)૩૧
૧	૦૧	૬	૧૧)૩	૦૧	૮૧	૫૧)૩	૦૧	૮૧	૧૧
૨	૧૧	૮	૨૧)૩	૧૧	૭	૨)૩	૧૧	૬૧	૨)૩
૩	૨	૭	૪)૦	૨	૫૧	૮)૦	૨	૪૧	૩)૩
૪	૨૧	૬	૫)૧	૨૧	૪૧	૪)૧	૨૧	૩	૫
૫	૩૧	૫	૭)૩	૩૧	૩૧	૧)૩	૩૧	૧૧	૬)૦
૧૦	૭	૦૧	૫	૭	૬૧	૨)૩	૭	૨૧	૩)૧
૧૫	૧૦)૧	૫)૧	૨)૧	૧૦)૧	૫)૧	૩)૦	૧૦)૧	૪	૦)૧
૨૦	૧૪)૧	૦)૧	૦)૩	૧૪)૧	૩	૪)૧	૧૪)૧	૫)૧	૭)૦
૨૫	૧૮)૧	૫)૧	૭)૦	૧૭)૧	૬	૫)૧)૩	૧૭)૧	૭	૪)૦
૫૦	૩૬)૧	૧)૧	૬	૩૫)૧	૨)૧	૨)૩	૩૫)૧	૪	૮
૧૦૦	૭૨)૧	૩)૧	૩)૩	૭૧)૧	૫)૧	૪)૧	૭૦)૧	૮	૬)૩

મુંબઈ	૩૯ તોલા ભારના શેરથી			૪૦ તોલા ભારના શેરથી			૮૦ તોલા ભારના શેરથી		૮૪ તોલા ભારના શેરથી	
	મણુ	શેર	તોલા	મણુ	શેર	તોલા	મણુ	શેર	મણુ	શેર
૦૧		૬)૧	૮)૧)૩		૬)૧	૨)૩)૧		૩)૩)૧		૩)૩)૧
૦૧	૦૧	૩)૧	૮)૩)૧	૦૧	૩)૧	૪)૩)૧		૬)૧)૦		૬)૩)૧
૦૧	૦૧	૦)૧	૭)૩)૧	૦૧	૦)૧	૬)૩)૧	૦૧	૦)૩)૧		૬)૩)૧
૧	૦)૧	૭)૧	૬)૩)૧	૦)૧	૭	૮)૧)૩	૦)૩)૧)૧	૦)૩)૧)૧	૦)૩)૧)૧	૦)૩)૧)૧
૨	૧)૧	૫)૧	૭)૩)૩	૧)૧	૪)૧	૭)૧)૩	૦)૭)૩)૧	૦)૭)૩)૧	૦)૭)૩)૧	૦)૭)૩)૧
૩	૨)૧	૩)૧	૦)૧)૦	૨)૧	૨)૧	૬)૧)૦	૧)૦)૧)૦	૦)૧)૦)૧	૦)૧)૦)૧	૦)૧)૦)૧
૪	૨)૧	૧)૧	૭)૧	૨)૧	૮)૧	૫)૧	૧)૪)૩)૧	૧)૪)૩)૧	૧)૪)૩)૧	૧)૪)૩)૧
૫	૩)૧	૬)૧	૪)૩)૧	૩)૧	૬	૪)૩)૧	૧)૮)૦	૧)૮)૦	૧)૮)૦	૧)૮)૦
૧૦	૬)૧)૬	૮)૩)૩	૬)૧)૨	૬)૧)૨	૬)૩)૩	૩)૬)૩	૩)૬)૩	૩)૬)૩	૩)૬)૩	૩)૬)૩
૧૫	૧૦)૮)૧	૨)૧)૦	૧૦)૮)૧	૧૦)૮)૧	૪)૦	૪)૦	૫)૪)૩)૧)૧	૫)૪)૩)૧)૧	૫)૪)૩)૧)૧	૫)૪)૩)૧)૧
૨૦	૧૪)૧)૮)૧	૭	૧૪)૧)૮)૧	૧૪)૧)૮)૧	૪)૧	૮)૧)૧	૬)૨)૩)૧)૧	૬)૨)૩)૧)૧	૬)૨)૩)૧)૧	૬)૨)૩)૧)૧
૨૫	૧૭)૧)૮)૧	૧)૧)૩)૧	૧૭)૧)૮)૧	૧૭)૧)૮)૧	૦)૧	૭)૩)૩	૮)૦)૧)૧)૧	૮)૦)૧)૧)૧	૮)૦)૧)૧)૧	૮)૦)૧)૧)૧
૫૦	૩૪)૧)૬	૩)૩)૩	૩૪)૧)૬	૩૪)૧)૬	૧)૬)૧)૩	૬)૧)૩)૩	૧૭)૦)૧)૦	૧૬)૮)૩)૧)૧	૧૬)૮)૩)૧)૧	૧૬)૮)૩)૧)૧
૧૦૦	૬૮)૧)૨	૬)૧	૬૮)૧)૨	૬૮)૧)૨	૩)૧	૩)૧	૩૪)૧)૧)૧	૩૨)૬)૧)૦	૩૨)૬)૧)૦	૩૨)૬)૧)૦

ઉપલા કોડોમાં જોવાનો દાખલો:- મુંબઈના મણુ ૩ નું ૪૦ તોલા ભારના શેરનું તોલ કેટલું થશે? એમાં મણુ ૩ અને ૪૦ તોલાનો સમ્બંધ છે માટે પહેલા કાલમમાંના મણુ ૩ થી ૪૦ તોલાના કાલમ પર આવતાં મણુ ૨)૧૧૬)૧- જવામાં આવે છે, એટલે જ સમ-૪૦ તોલા ભારના શેરનું તોલ મણુ ૨)૧૧૬)૧- તોલા.

મુંબઈના મણુ ફની કોથળોના હિસાબ.

મુંબઈના નકી મણુને ૬એ ભાગી ગુણો કરવી અને બાકી વધેલા મણુ તથા રતલને તેની સાથે સામેલ કરી ભાવથી ફાલવણી કરીને કીમત કરવી.

દાખલો—ખાંડ બંગાલી ગુણુ ૧૦ સુજ મણુ પરાના બારદાન ગુણુ ૧ કે રતલ ૨૫ લેખે, ફર ગુણુ ૧ના ૩૨૪૫૧ લેખે શી કીમત થશે.

$$\begin{array}{r} \text{સુજ મણુ રતલ} \\ \text{પરાના બા} \\ \text{બારદાન—} \\ \text{ગુણુ કરવાને + } \end{array} \quad \begin{array}{r} ૧૦૦ ૪ \\ ૬)૫૧૧ ૩૧ \\ \hline ૮૧ ૦૧ ૩૧ \end{array}$$

X ૨૪૫૧ એ ફાલવણી—

	૩૦	દે૦	બ૦	ગુ-મ -૨
૨૫ X ૨૪૫૧	૨૦૮૧	૮૧	૦	૮૧-૦ -૦ ના
ગુણુનો ૧૨મો ભાગ	૨	૪૧	૦	૦ -૦૧-૦ ના
મણુ બાનો ૪થો ભાગ	૦૧	૧	૧	૦ -૦ -૩૧ના

જવાબ—૨ ૨૧૦૧ ૧૩૧ ૧ ૮૧ બાકીના

નાળીએરના હિસાબ.

ગોવાઈ નાળીએરનો હજાર નંગ ૧૧૦૦નો અને દેવાઈ પાણીયા વ૦ નો હજાર નંગ ૧૨૫૦નો છે. નંગ ૧૧૦૦ના એક હજારની પાકી રકમ કરવાને મૂળ કાચા નંગની સંખ્યા પર મીંડુ ચઢાવી ૧૧એ ભાગવું અને નંગ ૧૨૫૦ના એક હજારની પાકી રકમ કરવાને મૂળ કાચા નંગની સંખ્યામાંથી તેનો ૫ મો ભાગ બાદ કરવો.

દાખલો—નાળીએર મૂળ નંગ ૧૬૪૩૦ છે તેના ૧૧૦૦ના એક હજાર લેખે તથા ૧૨૫૦ના એક હજાર લેખે પાકા નંગ કેટલા કેટલા થશે?

હિસાબ ૧૧૦૦ના એક હજારનો	હિસાબ ૧૨૫૦ના એક હજારનો
નંગ-૧૬૪૩૦ તે પર મીંડુ ચઢાવતાં	નંગ- ૧૬૪૩૦
+ ૧૧) ૧૬૪૩૦૦	૫ મો ભાગ- ૩૨૮૬
જવાબ-પાકા નંગ ૧૪૮૩૧*	જવાબ-પાકા નંગ ૧૩૧૪૪

* ૧૧ એ ભાગવામાં ૦૮૯૫ ૧૧ સેપ વધ્યા આવે છે, એવી નજીવી કસર રકમમાં ગણવા નથી.

નાળીએરની કીમત કરવાના હિસાબની રીત.

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે કાચા નંગના પાકા નંગ કીધા પછી બા-
વથી ફાલવણી કરીને તેની કીમત થઇ શકેછે, પણ તે રીતે હિસાબ
કરતાં બહુ લંબાણ થાજ છે માટે પાકા નંગ કીધા પછી તેની કીમત
કરવાની સહેલી રીત એ છે કે પાકા નંગની સંખ્યાને હજારનો જે
ભાવ હોય તેથી ગુણાકાર કરવો તે જે સંખ્યા આવે તેમાં જમણી
બાજુનો છેલ્લો આંકડો તે દશાંશ, તેની બાજુના બે આંકડા તે દોકડા
અને બાકી જે રકમ રહે તે રૂપિયા સમજવા.

દાખલો—નાળીએર પાકા નંગ ૧૪૯૩૬૧ તેની દર હજાર એકના
૩૨૫)~ લેખે શી કીમત થશે ?

પાકા નંગ

૧૪૯૩૬૧

$\times ૩$ ૨૫)~

$$\begin{array}{r} ૧૪૯૩૬ \times ૨૫ \quad \left\{ \begin{array}{l} ૭૪૬૮૦ \\ ૨૯૮૭૨ \end{array} \right. \\ ૧૪૯૩૬ \times ૦)~ \\ ૦૧ \times ૨૫)~ \end{array}$$

૯૩૩૧

૬૧૦

૩૭૪૩૩૯૧૧૦૧ એમાં જમણી બાજુનો છેલ્લો

આંકડો ૯૧૧૦૧ તે દશાંશ*, તેની બાજુના બે આંકડા ૩૩ છે તે દોકડા
અને બાકી ૩૭૪ રહેછે તે રૂપિયા, એટલે (એમાં દશાંશ ૯૧૧૦૧ છે તેને
દોકડો ૧, દોકડા ૩૩માં સામેલ કરતાં) જવાબ—રૂપિયા ૩૭૪)૩૪
દોકડા, કીમત થઇ.

વેપારીઓની ચોરસ લાકડાંના હિસાબની રીત.

ચોરસ લાકડાં બીમ ભારવટ વગેરેની જગાઇ અને પહોળાઇના
મંચનો ગુણાકાર કરીને લાકડું ૧ હોયતો તે એકની લંબાઇના ફીટ
અને એક સરખી જગાઇ પહોળાઇના અનેક નંગ હોય તો તે બધા

* આ ઠેકાણે દશાંશ ૧૦ નો એક દોકડો થાય છે તે પ્રમાણે ૭૧ નો
૦૧૧, ૫ નો ૦૧ અને ૨૧ નો ૦૧ દોકડો એ હિસાબે દશાંશનું દોકડાની સાથે
સામેલ કરી લેવું.

કું ૧ હોય તો તે એકની લંબાઈના ગળે અને (એક સરખી ગોળાઈના) અનેક નંગ હોય તો તે બધાં નંગની લંબાઈના એકંદર ગળે ગુણતાં તેની વિસવાસી થાય છે. પણ ગોળાઈમાં એક ખીજથી વધારે કે ઓછા તસુના અનેક નંગની વિસવાસી કરવી હોય તો તેમાંનાં દરેક લાકડાંની જુદી જુદી વિસવાસી કરીને તેનો સરવાળો કરી લેવો. વિસવાસીની રક મને ૨૪ એ ભાગી વસા, ને વસાને ૨૪ એ ભાગી ખાંડી કરીને તેની સાથે ખાકી વધેલા વસા અને વિસવાસી સામેલ કરી ભાવથી કીમત કરવી.

દાખલો—ગોળ લાકડું ૧ લાંબુ ગળ ૧૮ અને ગોળાઈમાં તસુ ૩૮ દર ખાંડી ૧ ના ૩ ૨૨૥ લેખે શી કીમત થશે ?

ખાંડી કરવાને—

ગોળાઈ તસુ

૪) ૩૮

૯૧

X તેજ સંખ્યા ૯૧ એ

૮૦૧

X લંબાઈ ગળ ૧૮ એ

૨૪) ૧૬૨૪૧ (૬૭ વસા

૧૬૦૮

૧૬૧૧ વિસવાસી

ઊપલા વસા વિસવાસી

+ ૨૪) ૬૭ ૧૬૧૧ (૨૧૧૧ ખાંડી

૬૬

૧

૧૬૧૧

વિસવાસી

ખાંડી વસા વિ

૨૧૧૧ ૧ ૧૬૧૧

તેની કીમત કરવાને—

ખાંડી

વસા

વિસવાસી

૨૧૧૧

૧

૧૬૧૧

X ૩૦

૨૨૧૧

એ

હિસાબ—

૩૦	દો.૦
૪૫	૦
૧૬૧૧	૧૨૧૧
૦૧૧૧ રીતે	૧૮૧૧
૦૦.....	૦૧૧૧
૧ પ્રમાણે	૦)

ખાં. વ. વિ.

૨ — ૦ — ૦

૦૧૧૧ — ૦ — ૦

૦ — ૧ — ૦

૦ — ૦ — ૧૬

૦ — ૦ — ૦૧૧

જવાબ—૩૬૩૧ ૨૦૧૧ ૨૧૧ ૧-૧૬૧૧

નોલ વિષે.

વહાણુ કે સ્ટીમરના નોલનો ભાવ-માલ પ્રમાણે નહાના મ્હોટા દાગીને અથવા મુંબઈની એમ્બર ઓફ કામસે* નઠકી કીધેલા પ્રમાણુ

મુજબ મેઝરમેન્ટ* કે વજનના દને થાય છે. ચેમ્બરનો ધોરણ પ્રમાણ દન-મેઝરમેન્ટનો વહાણનો ૫૦ અને સ્ટીમરનો ૪૦ ક્યુબિક શીટનો, અને તોલનો નીચે પ્રમાણે જુદા જુદા માલનો ઝોઝા વધુ હંદવેટનો છે.

ચેમ્બરનો તોલના દન પ્રમાણનો કોઠો.

માલ.		બંધામણ	સ્ટીમરનો દન પ્રમાણ
અનાજ.			
ધઉં	Wheat	ગુણમાં	૬.૧૮
ચણા	Gram	-	૧૭
ચોખા	Rice	-	૧૮
જવ	Barley	-	૧૫
જુવાર	Jawaree	-	૧૮
ડાર ભરડેલી	Dall crushed	-	૧૭
બાજરી	Bajri	-	૧૮
ભાત	Paddy	-	૧૭
ભુયો-કુંડો	Bran	-	૮-૧૦
મકાઈ	Maize	-	૧૬
મસૂર	Mussoor	-	૨૦
લાંગ	Lang	-	૧૮
લાંગ ભરડેલી	Lang crushed	-	૧૭
સોટ	Flour	-	૧૮
સોટનો રવો	" Middlings	-	૧૨
ખીયાં.			
અલસી	Linseed	-	૧૬
એરડી-કાનપોરી	Castor-seed		૧૦
એરડી-ખીજી ભાત	.....		૧૩
કપાસીઆ	Cotton Seed		૧૩
કપાસીઆ-સાફ કીધેલા	" cleaned	ગુણમાં	૧૫
અસખસ ૬. ૧૧ની	Poppy Seed ..	સિંગલ ગુણમાં	૧૪
" ૬. ૧૧ની		ડબલ ગુણમાં	૧૭
" ૬. ૧૧ની		સિંગલ કે ડબલ	૧૪
મોંયસીંગ દાણા	Ground nuts Shelled		૧૭

માલ		બંધામણ	રટીમરનો ૮૧ પ્રમાણ
ભોંયસાગ	... „ unshelled	ગુણુમાં	૬. ૬
મવડાના બીયાં	... Mowra Seed ...		૧૩
મેથી	... Fenugreek seed		૧૭
તલ	... Teel ...		૧૫
રાઇ	... Mustor Seed ...		૧૬
સરસવ	... Rape Seed ...		૧૬
ક્રિયાશુઃ			
આમલી	... Tamarinds ...	ગુણુમાં	૧૫
ઇસસ	... Gum Olibanum.		૧૩
કપુરકાચરી	... Zedory ...		૧૬
કપુર ચીની	... Pimento ...		૧૨
કોસબો	... Safflower...		૮
કોસબોના બીયાં	... „ Seed ...	-	૧૩
કોકમરીના બીયાં	... Coccus indicus.	-	૧૩
કાચો	... Cutch or Terra Japonica ...	ગુણુ કે કરંડીયામાં	૧૩
કાફી	... Coffee ...	ગુણુ કે સુરકામાં	૧૪
કુલીજન	... Galingals ...		૧૦
કોકો	... Cocoa ...	ગુણુમાં	૧૦
કોપર	... Copra ...	સુડા કે ગુણુમાં	૮
કોપરાના કટકા	... „ Cut...	ગુણુમાં	૧૧
કોલમ	... Colombo Roots..	-	૮
ખેરાસાની બીયાં	... Niger Seed ...		૧૪
ગુંધર	... Gum...	ડામલ ગુણુમાં	૧૭
ઘાંસનાં બીયાં	... Weed-Seed ...	ગુણુમાં	૧૦
ચીની કબાલા	... Cubebs ...		૧૦
જેરી કચુરો	... Nux Vomica ...	ગુણુમાં	૧૩
કંકણખાર	... Borax ...	-	૧૬
નવસાગર	... Salammunia ...	-	૧૫
ફટકડી	... Alum ...	-	૧૬
મંજી	... Madder Roots...	ગુણુ કે બંડલમાં	૮
મરી	... Pepper ...	ગુણુમાં	૧૩
મવડાના ફુલ	... Mowra flowers...		૧૮

માલ				બંધામણ	સ્ત્રીમરનો ૨૧ પ્રમાણ
માણુફલ	...	...	Galls...	ગુણુમાં	૬.૧૩
મીઠું	...	...	Salt ...		બં.મણુ૨૮
લવંગ	...	...	loves ...	ગુણુ કે સુરકામાં	૬. ૮
વરીયારી	...	...	Fennel Seed ...		૧૦
સાજીખાર	...	...	Garrilla ...		૧૫
સુઈ...	...	...	Ginger dry ..	ગુણુમાં	૧૦
સુરોખાર	...	...	Saltpetre...		૨૦
સોનામુખી	...	...	Senna ...	-	૫
સોયારી	...	...	Betelnut ...	-	૧૩
હરડા	...	...	Myrabolams ...		૧૩
હલદર	...	...	Turmeric ...	ગુણુમાં	૧૧
લાકડાં.					
અખનુસ વાકું ચુકું...	...	...	Black wood ...		૧૬
નેતર	...	...	Canes Rattans..	બંડલમાં	૧૩
પતંગ	...	...	Sapan wood ...		૧૧
રંતાજલી	...	...	Red wood ...		૧૩
વંજી	...	...	Whangees (vid-)		
			canes ...		૧૩
સીસમ વાકું ચુકું...	...	...	Ebony ...		૧૬
સુખડ	...	...	Sandal wood ...		૧૧
સીંગડાં					
અણી કોઈખી જાતની	...	...	Tips of any kind		૧૩
ગાયના	...	...	Cow horns ...	છુટા	૧૩
બેંસના	...	...	Buffalo horns...	-	૧૩
સાવરના	...	...	Deer horns ...	-	૬
ખીજી જણસો.					
બેંસના	...	...	Buffalo horns ...	બંડલમાં	૬
સાવરના	...	...	Deer horns ..	-	૬
અપ્રીમ	...	...	Opium ...	પેટીમાં	દર પેટી
અખરક	...	...	Talc ...		૬.૧૬
કોડી	...	...	Cowries ...	ગુણુમાં	૧૬
કોથો	...	...	Coir... ..	બંડલ કે છુટા	૫
કોલસા	...	...	Coals ...		૮
ખજૂર	...	...	Dates Wet ...		૧૬

માલ			બંધામણ	સ્ટીમરનો ૨૧ પ્રમાણ
ખાંડ	...	Sugar	ડબલ ગુણમાં	૬.૧૬
ખારક	...	Dates dry...		૧૩
છીપ	..	M O, Pshells...	ગુણમાં	૧૬
નગદી	...	Bullion	કીમત પર	સેંકડે
અમ્બેગે ખાતુ	..	Plumbago	ગુણમાં	૬.૧૬
પરવાલા વગર સાફ	કીધેલો	Coral Rough	ગુણમાં	૧૬
રેશમ	...	Silk	બંડલમાં	૮
લોખંડ જુનું	...	Iron Old		૨૦
લોખંડ સધીયા ખાટા..		, Rails		૨૦
સંખલા	...	Shells Rough	ગુણમાં	૧૬
સજી	...	Hemp	છુટા કે બંડલમાં	૪
હાડકાં-પીસેલા	...	Bone Mill-dust..		૨૦
હાડકાં કસેડ...	..	Bones crushed..	ગુણમાં	૧૧-૧૭
હાડકાં	...	"	છુટા	૧૭
હાથી દાંત	...	Elephant Teeth.	છુટું	૧૬
હાથી દાંત	....	"	બંડલમાં	૧૪

માલના ટન તથા તેના નોલનો હિસાબ કરવાની રીત

તોલના ટનનો હિસાબ હોયતો—માલના કુલે હંદ્રવેટની સંખ્યાને જોડલા હંદ્રવેટનો ટન હોય તેટલાએ ભાગતાં ટન કરવા, જેની સાથે બાકી વધ્યા હંદ્રવેટ વગેરે સામેલ કરી ભાવથી ફાલવણી કરીને હિસાબ કરવો.

દાખલો—હરડાં ગુણુ ૫૦૦ હંદ્રવેટ ૭૮૬૩૩૩ તેના સ્ટીમરના નોલની દર ટન ૧ની શીટીંગ ૧૬૧ લેખે શી કીમત થશે ?

ટન કરવાને—		તેના નોલની કીમત કરવાને—	
હંદ્રવેટ		ટન હંદ્ર.	
૧૬)૭૮૬૩૩૩(૪૯ ટન		૪૯ રા	
૭૮૪		૧૬૧	
વધ્યા ૨૩ હંદ્રવેટ		એ હિસાબ—	
		X ભાવ શી૦*	
			પૌંડ શી૦ પેન્સ ટન હં૦
ટન હં૦	૪૯ X ૧૬	૩૯ ૪ ૦	} ૪૯-૦
૪૯ ૨૩	૪૯ X ૦૧	૦ ૧૨ ૩	
	૧૬૧નો ૮ મો ભાગ	૦ ૨ ૦=	
	† પ્રમાણે	૦ ૦ ૯)=	૦-૨ ૦-૦૧
		જવાબ—પૌંડ ૩૯ ૧૬ ૦૧ ૪૯ રા	

મેઝરના ટનનો હિસાબ હોયતો—દાગીનાની લંબાઈ અને પહોળાઈના ઇંચના ગુણુકારને ઉંચાઈના ઇંચે ગુણુતાં ક્યુબિક ઇંચ થાય છે. અનેક દાગીના એકસરખા માપના હોય તો તેમાંના એકના ક્યુબિક ઇંચ કરી તેને દાગીનાની સંખ્યાએ ગુણુકાર અને જુદા જુદા માપના હોયતો દરેકના જુદા જુદા ક્યુબિક ઇંચ કરી તેનો સરવાળો કરી લેવો. ક્યુબિક ઇંચની રકમને ૧૭૨૮એ ભાગવાથી ક્યુબિક ફીટ, ક્યુબિક ફીટને વહાણનું પ્રમાણ હોય તો ૫૦એ અને સ્ટીમરનું પ્રમાણ હોય તો ૪૦એ ભાગવાથી ટન, અને ક્યુબિક ઇંચમાંથી બાકી વધ્યાને ૧૨એ ગુણી ૧૭૨૮ ભાગવાથી ઇંચ થાય છે† પણ ટન વગેરે કરવાને સહેલી રીત એ ૭ કે ક્યુબિક ઇંચની રકમને વહાણનું પ્ર-

† કુટના ૧૨ ઇંચ પ્રમાણેના.

‡ તેમાંથી વધ્યા રેખની કસર રકમના હિસાબમાં ગણવામાં લેતા નથી.

* જે નોલનો ભાગ રૂપાઆથી હોયતો હિસાબ રૂપીઆ આના પછી કરવો.

માણ હોય તો ૮૬૪૦૦એ અને સ્ટીમર-પ્રમાણ હોય તો ૬૯૧૨૦એ
ભાગી દન, બાકી વધ્યાને ૧૭૨૮એ ભાગી ક્યુબિક ફીટ અને તેની
બાકી વધ્યાને ૧૪૪એ ભાગી ઇંચ કરવા. એ રીતે દાગીનાના દન વગેરે
કરી આવયી ફાલવણી કરીને કીંમત કરવી.

કીંમતો— {

પેટી	લાંબા		પહોળી		ઉંચા	
	ફીટ	ઇંચ	ફીટ	ઇંચ	ફીટ	ઇંચ
૮	૩	૫	૨	૨	૨	૩૧

તેના સ્ટીમર પ્રમાણના દર દન ૧નો નોલ થીલીંગ ૧૬૧ લેએ
થી કીંમત થશે :

દન કરવાને—

લાંબાઇ	પહોળાઇ	ઉંચાઇ	
૩-૫	૨-૨	૨-૩૧	તેના—
ઇંચ	૪૧	૨૬	૨૭૧

$$\begin{array}{r} \times \quad ૨૬ \\ \hline ૧૦૬૬ \\ \times \quad ૨૭૧ \\ \hline ૨૮૩૧૫ \\ \times \text{ પેટી } ૮ \\ \hline ૧૯૧૨૦) ૨૮૩૫૨૦ \text{ (૩૧ દન)} \\ \underline{૨૨૪૬૪૦} \\ ૧૭૨૮) ૯૮૮૦ \text{ (પાા ક્યુ૦ ફીટ)} \\ \underline{૯૫૦૪} \\ ૧૪૪) ૩૭૬ \text{ (૨૧૧ ક્યુ૦ ઇંચ)} \\ \underline{૩૬૦} \\ ૧૬ \text{ શેષ વધ્યા} \\ * \end{array}$$

દન—ક્યુ૦ ફીટ—ક્યુ૦ ઇંચ
૩૧ પાા ૨૧૧ થયા

તેના નોંધની કીમત કરવાને—

૮૫ કંપીટ કંઈય

૩૧ પા ૨૧

X ભાવ શી. ૧૬૧

એ હિસાબ—

	પૌંડ	શી. ૦	પેન્સ	૮૫	કંપીટ	કંઈય
૩ X ૧૬૧	૨	૮	૫	૩	— ૦	— ૦ ના
૧૬૧ નો ૦૧ ભાગ	૦	૪	૦૧૧	૦૧	— ૦	— ૦ ના
૦૧ નો ૦૧ ભાગ	૦	૨	૦૧	૦	— ૫	— ૦ ના
૪૧૮ પનો ૧૦ મો ભાગ	૦	૦	૨૧૩	૦	— ૦૧	— ૦ ના
૧ પ્રમાણે	૦	૦	૧)૦	૦	— ૦	— ૨૧ ના
જવાબ—	પૌંડ ૨	૧૫	૧૧૧	૩૧	પા ૫	૨૧ ના

ભાગ ૬ ઠો

મુસારો એટલે પગારના હિસાબની રીત*

જેટલા રૂપિયાનો મહિને પગાર હોય તે વડે જેટલા દિવસનું કરવું હોય તેને ગુણીને તે ગુણાકાર ઉપર એક શુન્ય ચઢાવીને તેને ત્રણે ભાગવા; ભાગાકાર આવશે તેટલા દોકડા જવાબ.

દાખલો—૩૧૨નો મહિનો તો ૭ દિવસનું શું ?

દિવસ

૭

X મહિને પગાર ૩

૧૨

૮૪

+ તે પર

૦

૩) ૮૪૦ (૨૮૦ દોકડા

૮૪૦

૦૦૦

જવાબ—દોકડા ૨૮૦ના—૩૨૧૧૫ દોકડા

* ૦૧ ૦૧ કે ૦૧૧ મહિનાથી વધારેનું કરવું હોય તો ૦૧ ૦૧ કે ૦૧૧ મહિનાનું ૦૧ ૦૧ કે ૦૧૧ પ્રમાણે ગણીને ઉપરના દિવસનું એ રીત પ્રમાણે ગણીને તેમાં ઉમેરી લેવું. મહિનામાં થોડા દિવસ બાકી હોય તો તેટલા દિવસનું કરીને મહિનાના પગારમાંથી કસર કાપવાની રીતે બાક કરવાથી સહેલું પડશે.

મુસારો ગણવાનો કેઠો.
૩૧ થી ૩૧૦૦૦૦ ને હીસાબે દરરોજનો પગાર.

૩૧ થી ૧૦૦૦૦ સુધી.	૨૮ દહાડા પ્રમાણે.			૨૯ દહાડા પ્રમાણે.			૩૦ દહાડા પ્રમાણે.			૩૧ દહાડા પ્રમાણે.		
રૂપયા	રૂ.	આ.	પ.	રૂ.	આ.	પ.	રૂ.	આ.	પ.	રૂ.	આ.	પ.
૧	૦	૦	૭	૦	૦	૭	૦	૦	૬	૦	૦	૬
૨	૦	૧	૨	૦	૧	૧	૦	૧	૧	૦	૧	૦
૩	૦	૧	૯	૦	૧	૮	૦	૧	૭	૦	૧	૭
૪	૦	૨	૩	૦	૨	૨	૦	૨	૨	૦	૨	૧
૫	૦	૨	૧૦	૦	૨	૯	૦	૨	૮	૦	૨	૭
૬	૦	૩	૫	૦	૩	૪	૦	૩	૨	૦	૩	૧
૭	૦	૪	૦	૦	૩	૧૦	૦	૩	૯	૦	૩	૭
૮	૦	૪	૭	૦	૪	૫	૦	૪	૩	૦	૪	૨
૯	૦	૫	૨	૦	૫	૦	૦	૪	૧૦	૦	૪	૮
૧૦	૦	૫	૯	૦	૫	૬	૦	૫	૪	૦	૫	૨
૧૧	૦	૬	૩	૦	૬	૧	૦	૫	૧૦	૦	૫	૮
૧૨	૦	૬	૧૦	૦	૬	૭	૦	૬	૫	૦	૬	૨
૧૩	૦	૭	૫	૦	૭	૨	૦	૬	૧૧	૦	૬	૯
૧૪	૦	૮	૦	૦	૭	૯	૦	૭	૬	૦	૭	૩
૧૫	૦	૮	૭	૦	૮	૩	૦	૮	૦	૦	૭	૯
૧૬	૦	૯	૨	૦	૮	૧૦	૦	૮	૬	૦	૮	૩
૧૭	૦	૯	૯	૦	૯	૫	૦	૯	૧	૦	૮	૯
૧૮	૦	૧૦	૩	૦	૯	૧૧	૦	૯	૭	૦	૯	૩
૧૯	૦	૧૦	૧૦	૦	૧૦	૬	૦	૧૦	૨	૦	૯	૧૦
૨૦	૦	૧૧	૫	૦	૧૧	૦	૦	૧૦	૮	૦	૧૦	૪
૨૫	૦	૧૪	૩	૦	૧૩	૧૦	૦	૧૩	૪	૦	૧૨	૧૧
૩૦	૧	૧	૨	૧	૦	૭	૧	૦	૦	૦	૧૫	૬
૩૫	૧	૪	૦	૧	૩	૪	૧	૨	૮	૧	૨	૧
૪૦	૧	૬	૧૦	૧	૬	૧	૧	૫	૪	૧	૪	૭
૪૫	૧	૯	૯	૧	૮	૧૦	૧	૮	૦	૧	૭	૮
૫૦	૧	૧૨	૭	૧	૧૧	૭	૧	૧૦	૮	૧	૯	૧૦
૧૦૦	૩	૯	૨	૩	૭	૨	૩	૫	૪	૩	૩	૭
૨૦૦	૭	૨	૩	૬	૧૪	૪	૬	૧૦	૮	૬	૭	૩
૫૦૦	૧૭	૧૩	૮	૧૭	૩	૧૦	૧૬	૧૦	૮	૧૬	૩	૦
૧૦૦૦	૩૫	૧૧	૫	૩૪	૭	૮	૩૩	૫	૪	૩૨	૪	૧
૨૦૦૦	૭૧	૬	૧૦	૬૮	૧૫	૫	૬૬	૧૦	૮	૬૪	૮	૩
૩૦૦૦	૧૦૭	૨	૩	૧૦૩	૭	૨	૧૦૦	૦	૦	૯૬	૧૨	૪
૫૦૦૦	૧૭૮	૯	૧	૧૭૨	૬	૭	૧૬૬	૧૦	૮	૧૬૧	૪	૭
૧૦૦૦૦	૩૫૭	૨	૩	૩૪૪	૧૩	૩	૩૩૩	૫	૪	૩૨૨	૯	૩

હુંડી.

બીજા કોઇ ગામમાં અમુક રકમ મેળવવાને ગામમાં નાણા ભરી કાગળ લખાવી લઇએ તેને હુંડી લીધી અને ગામમાંથી નાણા મેળવી તેને બદલે બીજા કોઇ ગામમાં અમુક રકમ ભરવાનો કાગળ લખી આપીએ તેને હુંડી વેચી કહે છે. હુંડીનો ભાવ વિકારી—વખત વખતે નાણાનો ખપ અને છતના પ્રમાણમાં ચઢ ઉતર થાય છે.

દેશાવરી હુંડીના હિસાબની રીત.

અમુક રકમની હુંડીની, કીમત ગણવી હોય તો—તેને હુંડીના ભાવથી ગુણીને ૧૦૦એ ભાગવાથી હુંડીની કીમત અને અમુક કીમતની હુંડીની રકમ ગણવી હોય તો—તેને ૧૦૦એ ગુણીને હુંડીના ભાવે ભાગવાથી હુંડીની રકમ થાય છે.

દાખલો—અમુક રકમની હુંડીની, કીમત ગણવાનો—

ભાવ ૩૮૮૧૧૧ લેખે ૩ ૩૨૫૦ની હુંડીની, કીમત કેટલા રૂપીઆ થશે ?
હુંડીની રકમ રૂપીઆ

૩૨૫૦

X ભાવ ૩૦

૮૮૧૧૧ એ હિસાબ—

૩૨૫૦ X ૮૮	૩૧૮૫૦૦	૮૮ લેખે
૩૨૫૦ નો ૦૧ ભાગ	૧૬૨૫	૦૧ લેખે
૦૧ નો ૦૧ ભાગ	૮૧૨૧	૦૧ લેખે
૦૧ નો ૦૧૧ ભાગ	૬૦૮૧	૦૧ લેખે

૧૦૦) ૩૨૧૫૪૬૧૧૧ (૩૨૧૫ રૂપીઆ
૩૨૧૫૦૦

૪૬૧૧૧ તે દોકડા, તેના ૩ ૦૧૧૧

જવાબ—કીમત ૩ ૩૨૧૫૧૧૧

દાખલો—અમુક કીમતની, હુંડીની રકમ ગણવાનો

* ભાવ ૩ ૮૮ લેખે ૩ ૩૨૫૦ની, હુંડીની રકમ કેટલા રૂપીઆ થશે ?

* ભાવમાં ૩ ૦૧ ૦૧ કે આના હોયતો ભાવના અને કીમતની રકમના ૦૧ ૦૧ કે આના કરવા એ રીતે બેઠ સરખે ધોરણે કાઢા પછી હિસાબ કરવો.

વેપારની કુચી.

કીમત રૂપીઆ

૩૨૫૦

X

૧૦૦

૯૮) ૩૨૫૦૦૦ (૩૩૧૬ રૂપીઆ

૩૨૪૯૬૮

૩૨

X દોકડા કરવાને

૧૦૦

૯૮) ૨૦૦ (૩૨૧૧ દોકડાના રૂપીઆ

૩૧૮૫

૧૫

૦

જવાબ—હુંડીની રકમ રૂ ૩૩૩૧૬૧-

ચીન અને જાપાનની હુંડીના હિસાબની રીત.

હાંગકાંગ શેંગાઇ અને જાપાનની હુંડીના હિસાબની રીત દેશાવરી હુંડીના હિસાબની રીતને મળતી છે. ડાલર કે ટેલના રૂપીઆ કરવા હોય તો—તેને હુંડીના ભાવે ગુણવાથી (રૂપીઆના) દોકડા* અને રૂપીઆના ડાલર કે ટેલ કરવા હોય તો—તેને ૧૦૦એ ગુણીને હુંડીના ભાવે ભાગવાથી ડાલર કે ટેલ થાય છે.

દાખલો—ડાલરના રૂપીઆ કરવાનો—

ભાવ રૂ ૧૪૫૧૧ લેખે ડાલર રૂ ૩૩૨૫૦ના કેટલા રૂપીઆ થશે ?

X ભાવ

૧૪૫૧૧

૩૩૨૫૦ X ૧૪૫

૪૭૨૨૫૦

૧૪૫ લેખેના

૩૩૨૫૦ નો ૧૧૧ ભાગ

૧૬૨૫

૧૧૧ લેખેના

દોકડા ૪૭૨૮૭૫ થયા. એમાં જમણી બાજુના છેલ્લા

એ આંકડા ૭૫ છે તે દોકડા અને બાકી ૪૭૨૮ રહે છે તે રૂપીઆ એટલે

જવાબ—રૂ ૪૭૨૮૧૧

*દોકડા ૧૦૦ નો રૂપીઆ ૧ માટે દોકડાની રકમમાં જમણી બાજુના છેલ્લા બે આંકડા તે દોકડા અને ડાબી બાજુ જે રકમ રહે તે રૂપીઆ,

દાખલો-રૂપીઆના ડાહર કરવાનો—

આવ ૩ ૧૪૫૦ લેખે રૂપીઆ ૪૭૨૮૦૦ ના કટલા ડાહર થશે ?	૧૦૦ એ ગુણવા
અડધા કરવાને X ૨	૪૭૨૮૭૫
૨૮૧	
X	૨ અડધા કરવાને
૨૮૧) ૮૪૫૭૫૦ (૩૨૫૦ ડાહર	
૮૪૫૭૫૦	
૦	

જવાબ-ડાહર ૩૨૫૦

વિભાગતની હુડીના હિસાબની રીત.

રૂપીઆની રકમને હુડીના ભાવે ગુણવાથી પૌંડ, અને પૌંડની રકમને હુડીના ભાવે ભાગવાથી રૂપીઆ થાય છે

રૂપીઆના પૌંડ કરવા હોય તો—હુડીના ભાવમાં શીલીંગ અને પેન્સ ઉપર આની કે અડધી આની, તેમજ રૂપીઆ સાથે આના કે ૫૪ હોવાથી ગુણાકાર અને ભાગાકારથી હિસાબ કરતાં ઘણી લંબાણ થાય છે માટે સહથી સહેલી રીત એ છે કે રૂપીઆની રકમને હુડીના ભાવે ફાલવણીથી ગુણાકાર કરીને પૌંડ શીલીંગ વગેરે કરી લેવી.

દાખલો—ભાવશી ૧ પેન્સ ૪૮૦ લેખે ૩૭૩૭૦-૭-૧ના કટલા પૌંડ થશે ?

૩૦ આં ૫૪

૭૩૭૦-૭-૧

X ભાવ

૧-૪૧૦૦

એ ફાલવણી—

	પૌંડ	શી૦	પે૦	ફા૦	
૭૩૭૦ X ૧ શીલીંગ	૩૬૮	૧૦	૦	૦	} ૩. આ. ૫.
શી ૧ ની કીમતનો ૦૧ ભાગ	૯૨	૨	૬	૦	
પે૦ ૩ની કીમતનો ૩જો ભાગ	૩૦	૧૪	૨	૦	
પે૦ ૧ની કીમતનો ૦૧ ભાગ	૭	૧૩	૬	૨	
પે૦ ૦ની કીમતનો ૮ મો ભાગ	૦	૧૯	૨	૧૧	} ૭૩૭૦-૦-૦
શી ૦ ૧-૪૧૦૦ નો ૦૧ ભાગ	૦	૦	૪	૦૧૦૦	
૩૦ની કીમતનો ૦૦૦ ભાગ	૦	૦	૩	૦૦૦૦	
૫ પ્રમાણે	૦	૦	૦	૦૧	

જવાબ-પૌંડ ૫૦૦

૦ ૦ ૦

૩૭૩૭૦-૭-૧

*ભાવમાં ૦૦ ૦૦ કે આના હોય તો ભાવના અને રૂપીઆની રકમના ૦૦ ૦૦ કે આના કરવા એ રીતે બેડ સરખે ઘાટણે કાપા પછી હિસાબ કરવો.

†એ દાખલામાં રૂપીઆની સાથે આના ૫૪ તેમજ હુડીના ભાવમાં અડધી આની સુધાં છે તેથી ફાલવણીમાં ઘણા વિભાગ આવ્યા છે, પણ સાદી રકમના હિસાબ એ રીતે ઘણી મદદથી અને સહેલાઈથી થઈ શકશે.

પૌંડના રૂપીઆ કરવા હોય તે—હુંડીના ભાવમાં શીલીંગ અને પેન્સ ઉપર આની કે અડધી આની હોય તે પ્રમાણે તે રકમની તેમજ પૌંડની રકમની આની કે અડધી કરવી. એ રીતે બેઉ રકમ સરખે ધોરણે કીધા પછી ભાવની રકમથી હુંડીની રકમને ભાગતાં રૂપીઆ, બાકી વધ્યાને ૧૬એ ગુણીને ભાગતાં આના, અને તેની બાકી વધ્યાને ૧૨એ ગુણીને ભાગતાં ૫૪ થાય છે,

દાખલો—ભાવ શી ૧ પેન્સ ૪૧૦૧ લેખે પૌંડ ૫૦૦ના કેટલા રૂપીઆ થશે?

X પેની કરવાને	૧૨	X	૨૦ શીલીંગ કરવાને
	<u>૧૨</u>		<u>૧૦૦૦૦</u>
+ ઉપરની	૪૧૦૧	X	૧૨ પેની કરવાને
પેની થઇ	<u>૧૧૧૦૧</u>		<u>૧૨૦૦૦૦</u>
X આની કરવાને	૧૬	X	૧૬ આની કરવાને
	<u>૨૬૦૧</u>		<u>૧૮૨૦૦૦૦</u>
આની થઇ	<u>૨</u>	X	<u>૨</u>
X અડધી આની	૫૨૧		૩૮૪૦૦૦૦ અડધી આની

૫૨૧) ૩૮૪૦૦૦૦ (૯૩૭૦ રૂપીઆ

૩૮૩૮૭૭૦

૨૩૦

૧૬

૫૨૧) ૩૬૮૦ (૭ આના

૩૬૪૭

૩૩

૧૨

૫૨૧) ૩૮૬ (૦૧૧ ૫૪

૩૮૦૧૧

૫૧

૦

૩૦ આ ૫૪

જવાબ—૧૩૭૦—૭—૦૧૧

એ રીતે હિસાબ કરવાને ભાવની તેમજ પૌંડની રકમની પેની આની કે અડધી આની વગ કરીને પછી ભાગાકાર કરવા પડે છે પણ નીચે આપેલા કોઠાપરથી ૧ પૌંડની કીમતને પૌંડની રકમે ગુણવાથી હિસાબ કરવો ધણું સહેલ પડશે. જેમકે ભાવ શી ૧ પેન્સ ઠાળા લેખે ૧ પૌંડના નીચેના કોઠા પ્રમાણે— ૩ આ પૈ

૧૪ ૧૧ ૧૦૧*ને પૌંડ ૫૦૦ના રૂ. કરવાને
x ૫૦૦ એ—

	રૂપીઆ	આના	પૈ	૩ આના ૫
૧૪x૫૦૦	૭૦૦૦	૦	૦	૧૪—૦—૦ના
૫૦૦નો અડધો ભાગ	૨૫૦	૦	૦	૦—૮—૦ના
૩૦૦ની કીમતનો ૦૧ ભાગ	૬૨	૮	૦	૦—૨—૦ના
૩૦)ની કીમતનો ૦૧ ભાગ	૩૧	૪	૦	૦—૧—૦ના
૩૦)ની કીમતનો ૦૧ ભાગ	૨૭	૭	૦	૦—૦—૮ના
પેની ૧x૫૦૦	૩	૪	૧	૦—૦—૧

જવાબ—રૂ ૭૩૭૦—૭—૧ ૬૨ ૧૪ ૧૧ ૧૦૧

*કોઠામાં પૈ ૧૦ પર દેટ રપડ છે તેની પૈ ૦૧ થઈ પણ દેટની રકમ એવી હોય કે પછનું કોઈ વિભાગ થઈ શકતું ન હોય તો દેટ માંડી હિસાબ કરવો

જુદા જુદા ભાવથી પૌંડના રૂપીઆનો કોટા.

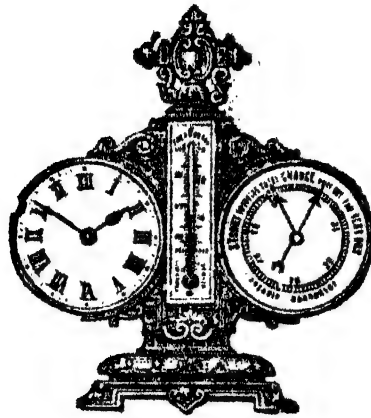
ભાવ		પૌંડ ૧ ના				ભાવ		પૌંડ ૧ ના			
ક્રી.	પે૦	ર૦	આ૦	પૈ	દે#	ક્રી.	પે૦	ર૦	આ૦	પૈ	દે#
૧	૨)૦	૧૭	૧	૧૧	૭૫૯૧	૨૧૧૦	૧૬	૮	૬	૫૧૦	
૧	૨)૦	૧૭	૧	૮	૦૯૮૧	૨૧૧૦	૧૬	૮	૩	૦૫૭	
૧	૨)૦	૧૭	૧	૪	૪૪૫૧	૨૧૧૦	૧૬	૭	૧૧	૬૯૧	
૧	૨)~	૧૭	૧	૦	૮૦૦૧	૨૧~	૧૬	૭	૮	૨૯૨	
૧	૨)~	૧૭	૦	૬	૧૬૩૧	૨૧~	૧૬	૭	૪	૯૦૦	
૧	૨)~	૧૭	૦	૫	૫૭૪૧	૨૧~	૧૬	૭	૧	૫૧૬	
૧	૨)~	૧૭	૦	૧	૯૧૪૧	૨૧~	૧૬	૬	૧૦	૧૩૯	
૧	૨)=	૧૬	૧૫	૧૦	૩૦૧૧	૨૧=	૧૬	૬	૬	૭૬૯	
૧	૨)=	૧૬	૧૫	૬	૬૯૬૧	૨૧=	૧૬	૬	૩	૪૦૭	
૧	૨)=	૧૬	૧૫	૩	૦૯૯૧	૨૧=	૧૬	૬	૦	૦૫૧	
૧	૨)=	૧૬	૧૪	૧૧	૫૧૦૧	૨૧=	૧૬	૫	૮	૭૦૩	
૧	૨)≡	૧૬	૧૪	૭	૯૩૦૧	૨૧≡	૧૬	૫	૫	૩૬૨	
૧	૨)≡	૧૬	૧૪	૪	૩૫૬૧	૨૧≡	૧૬	૫	૨	૦૨૮	
૧	૨)≡	૧૬	૧૪	૦	૭૯૧૧	૨૧≡	૧૬	૪	૧૦	૭૦૧	
૧	૨)≡	૧૬	૧૩	૯	૨૩૪૧	૨૧≡	૧૬	૪	૭	૩૮૧	
૧	૨	૧૬	૧૩	૫	૬૮૪૧	૨	૧૬	૪	૪	૦૬૮	
૧	૨ ૦	૧૬	૧૩	૨	૧૪૨૧	૨ ૦	૧૬	૪	૦	૭૬૨	
૧	૨ ૦	૧૬	૧૨	૧૦	૬૦૮૧	૨ ૦	૧૬	૩	૯	૪૬૩	
૧	૨ ૦	૧૬	૧૨	૭	૦૮૨૧	૨ ૦	૧૬	૩	૬	૧૭૧	
૧	૨ ~	૧૬	૧૨	૩	૫૬૩૧	૨ ~	૧૬	૩	૨	૮૮૬	
૧	૨ ~	૧૬	૧૨	૦	૦૫૨૧	૨ ~	૧૬	૨	૧૧	૬૦૮	
૧	૨ ~	૧૬	૧૧	૮	૫૪૯૧	૨ ~	૧૬	૨	૮	૩૩૭	
૧	૨ ~	૧૬	૧૧	૫	૦૫૩૧	૨ ~	૧૬	૨	૫	૦૭૩	
૧	૨ =	૧૬	૧૧	૧	૫૬૫૧	૨ =	૧૬	૨	૧	૮૧૫	
૧	૨ =	૧૬	૧૦	૧૦	૦૮૫૧	૨ =	૧૬	૧	૧૦	૫૬૫	
૧	૨ =	૧૬	૧૦	૬	૬૧૨૧	૨ =	૧૬	૧	૭	૩૨૧	
૧	૨ =	૧૬	૧૦	૩	૧૪૬૧	૨ =	૧૬	૧	૪	૦૮૪	
૧	૨ ≡	૧૬	૯	૧૧	૬૮૮૧	૨ ≡	૧૬	૧	૦	૮૫૪	
૧	૨ ≡	૧૬	૯	૮	૨૩૮૧	૨ ≡	૧૬	૦	૯	૬૩૦	
૧	૨ ≡	૧૬	૯	૪	૭૯૫૧	૨ ≡	૧૬	૦	૬	૪૧૩	
૧	૨ ≡	૧૬	૯	૧	૩૫૯૧	૨ ≡	૧૬	૦	૩	૨૦૩	
૧	૨	૧૬	૮	૯	૯૩૧૧	૨	૧૬	૦	૦	૦	

ભાવ		પૌડ ૧ ના				ભાવ		પૌડ ૧ ના			
શ્રી.	પેં	રં	આં	વૈ	દે	શ્રી.	પેં	રં	આં	વૈ	દે
૧	૩)૦	૧૫	૧૫	૮	૮૦૩	૧	૩ ૦	૧૫	૭	૫	૯૦૯
૧	૩)૦	૧૫	૧૫	૫	૬૧૩	૧	૩ ૦	૧૫	૭	૨	૯૨૨
૧	૩)૦	૧૫	૧૫	૨	૪૩૦	૧	૩ ૦	૧૫	૬	૧૧	૯૪૦
૧	૩)~	૧૫	૧૪	૧૧	૨૫૩	૧	૩ ~	૧૫	૬	૮	૯૬૪
૧	૩)~	૧૫	૧૪	૮	૦૮૩	૧	૩ ~	૧૫	૬	૫	૯૮૪
૧	૩)~	૧૫	૧૪	૪	૯૧૯	૧	૩ ~	૧૫	૬	૩	૦૩૦
૧	૩)~	૧૫	૧૪	૧	૭૬૨	૧	૩ ~	૧૫	૬	૦	૦૭૨
૧	૩)=	૧૫	૧૩	૧૦	૬૧૨	૧	૩ =	૧૫	૫	૯	૧૨૦
૧	૩)=	૧૫	૧૩	૭	૪૬૭	૧	૩ =	૧૫	૫	૬	૧૭૪
૧	૩)=	૧૫	૧૩	૪	૩૩૦	૧	૩ =	૧૫	૫	૩	૨૩૪
૧	૩)=	૧૫	૧૩	૧	૧૯૯	૧	૩ =	૧૫	૫	૦	૨૯૯
૧	૩)=~	૧૫	૧૨	૧૦	૦૭૪	૧	૩ =~	૧૫	૪	૯	૩૭૧
૧	૩)=~	૧૫	૧૨	૬	૯૫૬	૧	૩ =~	૧૫	૪	૬	૪૪૮
૧	૩)=~	૧૫	૧૨	૩	૮૪૪	૧	૩ =~	૧૫	૪	૩	૫૩૧
૧	૩)=~	૧૫	૧૨	૦	૭૩૮	૧	૩ =~	૧૫	૪	૦	૬૨૦
૧	૩	૧૫	૧૧	૯	૬૩૯	૧	૩	૧૫	૩	૯	૭૧૪
૧	૩ ૦	૧૫	૧૧	૬	૫૪૭	૧	૩ '૦	૧૫	૩	૬	૮૧૫
૧	૩ ૦	૧૫	૧૧	૩	૪૬૦	૧	૩ '૦	૧૫	૩	૩	૯૨૧
૧	૩ ૦	૧૫	૧૧	૦	૩૮૦	૧	૩ '૦	૧૫	૩	૧	૦૦૩
૧	૩ ~	૧૫	૧૦	૯	૩૦૬	૧	૩ ~	૧૫	૨	૧૦	૧૫૦
૧	૩ ~	૧૫	૧૦	૬	૨૩૯	૧	૩ ~	૧૫	૨	૭	૨૭૩
૧	૩ ~	૧૫	૧૦	૩	૧૭૭	૧	૩ ~	૧૫	૨	૪	૪૦૨
૧	૩ ~	૧૫	૧૦	૦	૧૨૨	૧	૩ ~	૧૫	૨	૧	૫૩૭
૧	૩ =	૧૫	૯	૯	૦૭૩	૧	૩ =	૧૫	૧	૧૦	૬૭૭
૧	૩ =	૧૫	૯	૬	૦૩૦	૧	૩ =	૧૫	૧	૭	૮૨૩
૧	૩ =	૧૫	૯	૨	૯૯૪	૧	૩ =	૧૫	૧	૪	૯૭૪
૧	૩ =	૧૫	૮	૧૧	૯૬૪	૧	૩ =	૧૫	૧	૨	૧૩૨
૧	૩ =~	૧૫	૮	૮	૯૩૯	૧	૩ =~	૧૫	૦	૧૧	૨૯૪
૧	૩ =~	૧૫	૮	૫	૯૨૧	૧	૩ =~	૧૫	૦	૮	૪૬૨
૧	૩ =~	૧૫	૮	૨	૯૦૯	૧	૩ =~	૧૫	૦	૫	૬૩૬
૧	૩ =~	૧૫	૭	૧૧	૯૦૩	૧	૩ =~	૧૫	૦	૨	૮૧૫
૧	૩	૧૫	૭	૮	૯૦૩	૧	૪)	૧૫	૦	૦	૦

ભાવ		પૌડ ૧ ના				ભાવ		પૌડ ૧ ના			
શી	પે	રૂં	આં	પૈં	દે	શી	પેં	રૂં	આં	પૈં	દે
૧	૪)૦૧	૧૪	૧૫	૯	૧૯૦૧	૪ ૦૧	૧૪	૮	૬	૦૮૫	
૧	૪)૦૧૧	૧૪	૧૫	૬	૩૮૬૧	૪ ૦૧૧	૧૪	૮	૩	૪૪૮	
૧	૪)૦૧૧૧	૧૪	૧૫	૩	૫૮૭૧	૪ ૦૧૧૧	૧૪	૮	૦	૮૧૬	
૧	૪)~	૧૪	૧૫	૦	૭૯.૧	૪ ~	૧૪	૭	૧૦	૧૮૬	
૧	૪)~૧	૧૪	૧૪	૧૦	૦૦૬૧	૪ ~૧	૧૪	૭	૭	૫૬૬	
૧	૪)~૧૧	૧૪	૧૪	૭	૨૨૩૧	૪ ~૧૧	૧૪	૭	૪	૯૪૯	
૧	૪)~૧૧૧	૧૪	૧૪	૪	૪૪૧૧	૪ ~૧૧૧	૧૪	૭	૨	૩૩૭	
૧	૪)=	૧૪	૧૪	૧	૬૭૪૧	૪ =	૧૪	૬	૧૧	૭૨૯	
૧	૪)=૧	૧૪	૧૩	૧૦	૯૦૮૧	૪ =૧	૧૪	૬	૯	૧૨૭	
૧	૪)=૧૧	૧૪	૧૩	૮	૧૪૭૧	૪ =૧૧	૧૪	૬	૬	૫૨૯	
૧	૪)=૧૧૧	૧૪	૧	૫	૩૯૧૧	૪ =૧૧૧	૧૪	૬	૩	૯૩૬	
૧	૪)≡	૧૪	૧૩	૨	૬૪૧૧	૪ ≡	૧૪	૬	૧	૩૪૮	
૧	૪)≡૧	૧૪	૧૨	૧૧	૮૯૬૧	૪ ≡૧	૧૪	૫	૧૦	૭૬૫	
૧	૪)≡૧૧	૧૪	૧૨	૯	૧૫૧૧	૪ ≡૧૧	૧૪	૫	૮	૧૮૭	
૧	૪)≡૧૧૧	૧૪	૧૨	૬	૪૨૨૧	૪ ≡૧૧૧	૧૪	૫	૫	૬૧૩	
૧	૪	૧૪	૧૨	૩	૬૯૨૧	૪	૧૪	૫	૩	૦૪૫	
૧	૪ ૦૧	૧૪	૧૨	૦	૯૬૮૧	૪ ૦૧	૧૪	૫	૦	૪૮૧	
૧	૪ ૦૧૧	૧૪	૧૧	૧૦	૨૫૦૧	૪ ૦૧૧	૧૪	૪	૯	૯૨૨	
૧	૪ ૦૧૧૧	૧૪	૧૧	૭	૫૩૬૧	૪ ૦૧૧૧	૧૪	૪	૭	૩૬૭	
૧	૪ ~	૧૪	૧૧	૪	૮૨૮૧	૪ ~	૧૪	૪	૪	૮૧૮	
૧	૪ ~૧	૧૪	૧૧	૨	૧૨૪૧	૪ ~૧	૧૪	૪	૨	૨૭૩	
૧	૪ ~૧૧	૧૪	૧૦	૧૧	૪૨૬૧	૪ ~૧૧	૧૪	૩	૧૧	૭૩૩	
૧	૪ ~૧૧૧	૧૪	૧૦	૮	૭૩૪૧	૪ ~૧૧૧	૧૪	૩	૯	૧૯૭	
૧	૪ =	૧૪	૧૦	૬	૦૪૬૧	૪ =	૧૪	૩	૬	૬૬૭	
૧	૪ =૧	૧૪	૧૦	૩	૩૬૩૧	૪ =૧	૧૪	૩	૪	૧૪૧	
૧	૪ =૧૧	૧૪	૧૦	૦	૬૮૬૧	૪ =૧૧	૧૪	૩	૧	૬૧૯	
૧	૪ =૧૧૧	૧૪	૯	૧૦	૦૧૩૧	૪ =૧૧૧	૧૪	૨	૧૧	૧૦૨	
૧	૪ ≡	૧૪	૯	૭	૩૪૬૧	૪ ≡	૧૪	૨	૮	૫૯૦	
૧	૪ ≡૧	૧૪	૯	૪	૬૮૪૧	૪ ≡૧	૧૪	૨	૬	૦૮૩	
૧	૪ ≡૧૧	૧૪	૯	૨	૦૨૭૧	૪ ≡૧૧	૧૪	૨	૩	૫૮૦	
૧	૪ ≡૧૧૧	૧૪	૮	૧૧	૩૭૪૧	૪ ≡૧૧૧	૧૪	૨	૧	૦૮૨	
૧	૪	૧૪	૮	૮	૭૨૭૧	૫	૧૪	૧	૧૦	૫૮૮	

વ્યાજ.

નાણાની રકમ કરજે હોય તે મુદલ, જેટલો વખત કરજે રહે તે મુદત અને તેનો જે નફો લેણદારને મળે તે વ્યાજ કહેવાય.

વ્યાજ બે જાતના છે. સાદું-એટલે જેટલી મુદત સુધી રૂપીઆ રહ્યા હોય તેટલી મુદત સુધીનું તેનું વ્યાજ કહાડવું અને ચક્ર વધી-એટલે વરસના છેડે મુદતનો વ્યાજ કહાડી મુદલપર ચઢાવીને તેને મુદલ ગણી બીજા વરસનું વ્યાજ કહાડવું, એ રીતે જ્યાં સુધી રૂપીઆ રહે ત્યાં સુધી કરવા જવું.

વ્યાજનો દર બેંક કે આફિસ રીત પ્રમાણે દર વરસે દર સેંકડે અને દેશી રીત પ્રમાણે દર મહીને દર સેંકડે અમુક ટકા લેખે થાય છે.

વ્યાજનો હિસાબ કરવાની રીત.

મુદલ અને મુદતનો ગુણાકાર કરી સર* કરવા, અને સરને વ્યાજના દરે ગુણીને ૧૦૦ એ ભાગવું ને જે આવે તે વ્યાજ થયું.

વ્યાજનો દર બેંક રીત પ્રમાણે વરસે હોય તો-મુદલ અને વરસનો ગુણાકાર તે વરસના સર અને મુદલ અને દિવસોના ગુણાકારને ૩૬૫ એ ભાગતાં દિવસોના સર થાય, અને જે વ્યાજનો દર દેશી રીત પ્રમાણે મહીને હોય તો-મુદલ અને મહીનાનો ગુણાકાર તે મહીનાના સર અને મુદલ અને દિવસોના ગુણાકારને ૩૦ એ ભાગતાં અથવા તેનો સાડાસાતનો પા પ્રમાણે આંકડો કરતાં દિવસોના સર થાય, માટે જ્યાં મુદતમાં વરસ સાથે દિવસ અથવા મહિના સાથે દિવસ હોય તો વરસ અને દિવસના અથવા મહિના અને દિવસના જુદા જુદા સર કરીને તેનો સરવાળો કરી લેવો.

*મુદલ અને મુદતના ગુણાકારને સર કહે છે.

દાખલો-દર મહિને દર સેકડે ૮કા ૦૮ પ્રમાણે રૂ ૧૨૫૦ નું ૬ માસ તે ૬ દિવસનું વ્યાજ કઠાડવું છે તો-

મુદત	મુદત સર	વ્યાજનો દર	થયો	સોએ	થયા	અથવા
૩૦	મં હિં					
૧૨૫૦ X	૬--૦=૭૫૦૦	૮કા	ગુણાકાર	૩૦	૬૦	૩
૦--૯=૩૭૫*		૦૮	૩૪૪૫૦ + ૧૦૦	૩૪	૪૫૦=૩૪૮૦	તે વ્યાજ થયું.

પણ એક રીત પ્રમાણે વ્યાજનો હિસાબ ધણું કરીને એવી રીતે કરે છે કે મુદતને મુદતના દિવસોએ ગુણાકાર કરી તેને વ્યાજના દરે ગુણે છે તે પછી ૩૬૫ એ ભાગતાં જે આવે તેને ૧૦૦એ ભાગે છે.

જમકે-દર વરસે દર સેકડે ૮કા ૬ પ્રમાણે રૂ ૫૦૦ નું ૬૪ દિવસનું વ્યાજ કઠાડવું છે તો-

મુદત	મુદત	વ્યાજનો દર	થયો	આંક	સોએ	થયા	અથવા
૩૦	દિવસ	૮કા	ગુણાકાર				
૫૦૦ X	૬૪ = ૩૨૦૦૦ X	૬	૧૮૨૦૦૦ + ૩૬૫ = ૫૨૬ + ૧૦૦	૩૦	૬૦	૩	આ ધી
					૫)	૨૬=૫	૪ ૨ તે વ્યાજ થયું.

*૧૨૫૦ ગુણ્યા ૬ એ થયા ૭૫૦૦ ને ભાગ્યા ૩૦ એ થયા ૨૫૦.

૩૥ દકાથી તે ૧૮ દકા સુધીનું રૂ ૧૦૦ નું વ્યાજ ગણવાનો કોઠો.

એક વરસ દહાડાનું સેકડે જેટલા દકાનું વ્યાજ હોય, તેટલા દકા પ્રમાણે એક દીવસનું, એક અઠવાડયાનું અને એક મહીનાનું વ્યાજ કેટલું થાય તે નીચલા કોઠા ઉપરથી જોવામાં આવશે.

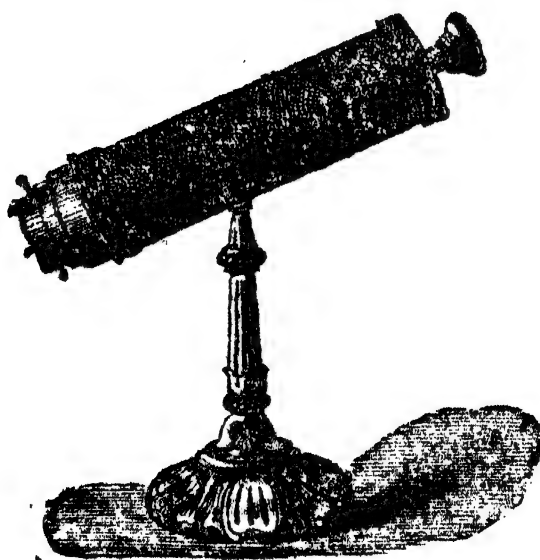
સેકડે દકા	એક દીવસનું	એક અઠવાડયાનું	એક મહીનાનું	સેકડે દકા	એક દીવસનું	એક અઠવાડયાનું	એક મહીનાનું
	પૈ૦	આ પૈ	આ પૈ		પૈ૦	આ પૈ	આ પૈ
૩૥	૧૥૥	૧ ૦	૪ ૮	૮૥	૫	૨ ૧૦	૧૨ ૮
૪	૨	૧ ૩	૫ ૪	૧૦	૫૥	૩ ૦	૧૩ ૪
૪૥	૨૥	૧ ૫	૬ ૦	૧૦૥	૫૥૥	૩ ૨	૧૪ ૦
૫	૨૥૥	૧ ૬	૬ ૮	૧૧	૫૥૥૥	૩ ૪	૧૪ ૮
૫૥	૨૥૥૥	૧ ૮	૭ ૪	૧૧૥	૬	૩ ૬	૧૫ ૪
૬	૩	૧ ૧૦	૮ ૦	૧૨	૬૥	૩ ૮	૧૬ ૦
૬૥	૩૥	૧ ૧૧	૮ ૮	૧૩	૭	૩ ૧૦	૧૭ ૪
૭	૩૥૥	૨ ૧	૯ ૪	૧૪	૭૥	૪ ૨	૧૮ ૮
૭૥	૪	૨ ૩	૧૦ ૦	૧૫	૮	૪ ૬	૨૦ ૦
૮	૪૥	૨ ૫	૧૦ ૮	૧૬	૮૥	૪ ૧૦	૨૧ ૪
૮૥	૪૥૥	૨ ૭	૧૧ ૪	૧૭	૯	૫ ૨	૨૨ ૮
૯	૪૥૥૥	૨ ૮	૧૨ ૦	૧૮	૯૥	૫ ૬	૨૪ ૦

વ્યાજના અમુક દરે ધીરવામાં આવેલી રકમ કેટલાં વરસમાં
ખમણી થાય છે તે દેખાડનારો કોઠો.

વ્યાજના અમુક દરે ધીરવામાં આવેલી રકમ જો તે રકમનું વ્યાજ
નહી વાપરતાં મુદલ રકમમાં ઉમેરવામાં આવે તો મુદલ રકમ સાદાં તથા
ચક્રવૃધી વ્યાજે ખમણાં થતાં કેટલો વખત લાગે છે તે નીચલા કોઠા ઉપ-
રથી માલમ પડશે.

વ્યાજનો દર.	સાદાં વ્યાજે ખમણી થતાં કેટલો વખત લાગે.	ચક્રવૃધી વ્યાજે ખમણી થતાં કેટલો વખત લાગે.	વ્યાજનો દર.	સાદાં વ્યાજે ખમણી થતાં કેટલો વખત લાગે.	ચક્રવૃધી વ્યાજે ખમણી થતાં કેટલો વખત લાગે.
ટકા.	વરસ.	વરસ. દીવસ.	ટકા.	વરસ.	વરસ. દીવસ.
૨	૫૦	૩૫ ૧	૫	૨૦	૧૪ ૭૫
૨	૪૦	૨૮ ૨૬	૬	૧૧-૮ માં.	૧૧ ૩૨૭
૩	૩૩-૪ માં.	૨૩ ૧૬૪	૭	૧૪-૧૦૪ દી.	૧૦ ૮૯
૩	૨૮-૨૦૮ દી.	૨૦ ૫૪	૮	૧૨-૬ માં.	૯ ૨
૪	૨૫	૧૭ ૨૪૬	૯	૧૧-૪૦ દી.	૮ ૧૬
૪	૨૨-૮૧ દી.	૧૫ ૨૭૩	૧૦	૧૦	૭ ૧૦૦

વારોવારીકિં એટલે નાણાવટીની રીતે કાઢવાનું વ્યાજ.

ખાતામાં જમે ઉધારની રકમો હોય છે તેનું વ્યાજ કાઢવા સારું વ્યાજવહીમાં ખાતા પ્રમાણેજ મથાણું દોરીને વ્યાજ ખાતાવહી પાનું (પાનું જે હોય તે) એટલુંજ માત્ર વધારે લખવું. પછી જમે ઉધારનું બિલાડું ખેંચીને જમે ઉધારની રકમો જમે ઉધારમાંજ લીટીને આરંભે રૂ. કરી તેમાં રકમો લખીને તેરિક વાર લખવો.

એ પછી જમેની રકમો ઉધારની રકમોના પેટામાં અથવા ઉધારની રકમો જમેની રકમોના પેટામાં આખી કે કટકે કટકે સમાવવી. તે એવી રીતે કે આગલી તેરિકની રકમો હોય તેના પેટામાં પાછલી તેરિકની રકમોને લખવી તે એટલે સુધી કે મોટી રકમોનું પેટું ભરાઇ જાય, ને જે પેટામાં છેલ્લી રકમ બરાબર સમાતી ન હોય તો જેટલો આંકડો સમાય તેટલો લખીને તે પાછો અસલ રકમના પેટામાં લેવો. જે રકમો કે તેના કટકા સામે પારમાં સમાસ થઇ જાય, તે અસલ રકમો કે તેના કટકા ઉડી ગયા, માટે તેપર મીઠાં ચડાવતાં જવું. એવી રીતે જમે ઉધારમાં છેવટ લગી કરતા જવું અને છેવટ જે પાકી રહે તે જમેમાં હોય તો ત્યાં દેવા ને ઉધારમાં હોય તો ત્યાં લાહેણા કરી લખવા. નીચે એક ખાતું, જેના વ્યાજના તેમાં પેટાભરેલા છે, અને છેવટે મુદલ ખેંચેલી છે તેપરથી શિખનારે વધુ સમજણ મેળવી લેવી.

ખાતાવહી પા ૩૧

મારવાડી ગોમાઝી હેઠાઝીના ખાતાનો આંકડો સંવત ૧૯૫૬ની સાલનો

જ	ઉ
૫૦૦) માગસર વદ ૫ ને વાર શુકરે	૬૦૦) કારતક શુદ્ધ ૨ ને વાર રવેજી
૩૦૦) પોષ શુદ્ધ ૧૫ ને વાર સોમે	૧૨૦) માગસર વદ ૮ ને વાર સોમે
૪૫૦) ફાગણ વદ ૭ ને વાર શુકરે	૪૦૦) ફાગણ શુદ્ધ ૧૫ ને વાર શુકરે
૮૦) અષાઢ વદ ૩ ને વાર રવેઉ	૯૦) અષાઢ વદ ૬ ને વાર ભોમે
૧૫૦૦) આસો વદ ૭ ને વાર સોમે	૧૨૧૦)

વેપારની કુંચી.

બાજીબંદી.

માઠ જોમાઝી હેઠાઝીનું બાજ સંવત ૧૯૫૬ની સાલનું ખાતાવહ પાં. ૩૧

જુ

૦ રૂ. ૫૦૦) માગસર વદ ૫ શુકરે.	રૂ. ૬૦૦) કારતક શુદ્ધ ૨ રવેઉ.
રૂ. ૭૦૦) પોષ શુદ્ધ ૧૫ સોમે.	રૂ. ૫૦૦)
૦ રૂ. ૧૦૦)	રૂ. ૧૦૦)
૦ રૂ. ૧૨૦)	રૂ. ૧૨૦) માગસર વદ ૮ સોમે.
રૂ. ૮૦)	રૂ. ૪૦૦) ફાગણ શુદ્ધ ૧૫ શુકરે.
રૂ. ૪૫૦) ફાગણ વદ ૭ શુકરે.	૦ રૂ. ૮૦)
૦ રૂ. ૩૨૦)	રૂ. ૩૨૦)
રૂ. ૮૦)	૦ રૂ. ૮૦) અષાઢ વદ ૬ ભોમે.
રૂ. ૪૦)	૦ રૂ. ૧૬૨૦) આસો વદ ૦) ભોમે મુદલ બાકી.
રૂ. ૮૦) અષાઢ વદ ૩ રવેઉ.	૦ રૂ. ૪૦)
રૂ. ૧૫૦૦) આસો વદ ૭ સોમે.	૦ રૂ. ૮૦)
	૦ રૂ. ૧૫૦૦)

તારીખ

જુ

૧૬૨૦) મુદલ દેવા
બાજીબંદી સર ટકા બાજીબંદી
બાકી દેવા સંવત ૧૯૫૭ના
કારતક શુદ્ધ ૧ વાર બુધ.

ઉપર પ્રમાણે વ્યાજનું ખોખું (આકૃતિ) લખ્યા પછી મીડાંવાળી ઉડી મચેલી રકમો કે પેટા રકમોને મુકી દેતાં બાકી રહેલી રકમો કે પેટા રકમોના પેટામાં આગલી પાછલી મિતિપરથી દરેકની મુદત નક્કી કરી લખવી. તે એવી રીતે કે જે રકમ પેહેલી મિતિની હોય તે દિવસથી ખીજી રકમની મિતિ સુધી (જે મિતિમાંથી તે ઉડીને આવી હોય તે મિતિ સુધી) તિથિઓ પ્રમાણે મહિના તથા દિવસો ગણવા, તેમાં જેટલા મહિના થાય તેટલાના મહિને અરધા દિવસ લેખે જે દહાડા થાય તે તેમાંથી બાદ કરવા, બાકી જે મહિના તથા દિવસ રહે તે તેની મુદતનો આસરો થયો. પણ તે વારોવારે નક્કી કરવા માટે આવેલા મહિનાના પખવાડીઆ જેટલા વાર, આગલી મિતિના વારથી ગણતાં, છેલ્લો જે વાર આવે તે મુકીને તેની જોડના વારથી પાછલી (જે મિતિમાંથી રકમ ઉડીને આવી હોય તે) મિતિના વાર સુધી ગણવું, પણ છેલ્લો વાર ગણવામાં લેવો નહીં* તે એટલે સુધી ગણવું કે પેહેલે મુદતનો જે આસરો કર્યો હોય તેની લખ-બગ આવી રહે.

દાખલા તરિકે આપણે ઉપર આપેલા મારવાડી ગોમાઝી હેઠાઝીના વ્યાજના ખોખામાંની એક રકમ મુદત બરવાને લખ્યો. પેહેલી મિતિ ઉધારમાંની કારતક સુદ ૨ ને રવેળની રકમ ૩ ૫૦૦ની છે. એ મિતિથી (જન્મેમાંની જે મિતિમાંથી એ રકમ ઉડીને આવી છે તે) પાછલી મિતિ માગસર વદ ૫ ને શુકરે સુધી, તિથિઓ પ્રમાણે ગણતાં માસ ૧૧૩ દિવસ થયા. તેમાં માસ ૧૧૧ છે તેના અરધા દિવસ લેખે (દહાડો બા. થયો પણ તેનો) દહાડો ૧ તેમાંથી બાદ કરતાં માસ ૧૧૨ દિવસ મુદતનો આસરો થયો. હવે તેને વારોવારે નક્કી કરવા માટે ૧૧૧ મહિનાના ૩ પખવાડીઆ, માટે ત્રણ વાર પેહેલી મિતિના રવેળથી ગણતાં (૨વી સોમ ને ભોમ) ભોમે આવશે તે મુકીને તેના જોડનું વાર બુધેથી (જે મિતિમાંથી રકમ ઉડીને આવી છે તે) પાછલી મિતિના વાર શુકરે જે છેલ્લો વાર છે તે મુકીને ગુર સુધી, બુધ ને ગુર ગણતાં ઉપરના ૨ દિવસ આવીને નક્કી મુદત મહિનો ૧૧૨ દિવસ થાય છે, જે મુદતના આસરો સાથે મળી રહે છે.

એ રીતે ખોખામાં મુદત બરવા પછી દરેક રકમને તેની મુદતપરથી સર† ઉપજવી રકમ કે પેટા રકમને માથે લખવો. પેટા રકમોપર જે

*ખાતો ચુકતે કરવા અશક મીટીએ કે સાલ આખરે હિસાબ નક્કી કરવો હોય ત્યારે પાછલી મીટીનો છેલ્લો વાર પણ ગણવામાં લેવો.

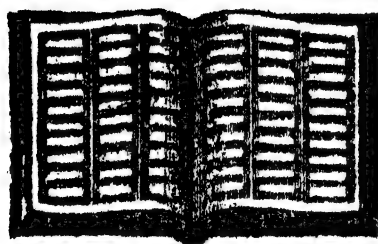
†સર ગણવાની પેહેલે “વ્યાજનો હિસાબ કરવાની રીત” બતાવવામાં આવી છે તેજ રીત અહીંયાં પણ લાગુ પડે છે.

સર આવ્યા હોય તેનો સરવાળો કરી તે રકમને માથે ચઢાવી લેવો. પછી જમના સરનો સરવાળો જમે બાજુએ કરવો ને ઉધારની સરનો સરવાળો ઉધાર બાજુએ કરવો.

પછી જમે ઉધારના વ્યાજનો દર સરખો હોય તો વધારે સરમાંથી, ઓછો સર બાદ કરી બાકી જે દેવા કે લેહેણા સર રહે તે તારીજમાં મુદલ (દેવા કે લેહેણા) ખેંચ્યા પછી લીટીના આરંભે વ્યાજનો સર કરીને તેમાં લખીને લીટીને છેડે વ્યાજનો દર લખવો,* અને જો જમે ઉધારના વ્યાજનો દર જુદો જુદો હોય તો વ્યાજના ખેંચે તરફના સર તારીજમાં મુદલ (દેવા કે લેહેણા) ખેંચ્યા પછી જમે ઉધાર ખેંચે તરફ લીટીના આરંભે વ્યાજનો સર કરીને તેમાં લખીને લીટીના છેડે વ્યાજના જે દર હોય તે લખવા. એટલું કીધા પછી સર ને વ્યાજના દરે ગુણીને ૧૦૦ એ ભાગતાં વ્યાજના જે રૂપિયા ૧૦ આવે તે વ્યાજની લીટીને માથે ચઢાવવા. પછી તારીજમાં સરવાળો કરી જમે ઉધારની બાકી કાઢતાં. લેહેણું કે દેવું જે નિકળે તે પ્રમાણે નવા વરષમાં ખાતું પાડીને લખવું.

દાખલા તરિકે આગળ આપેલા મારવાડી ગોમાઝી હેઠાઝીનો વ્યાજનો પેટા ભરેલો આખો આંકડો તેની તારીજ સાથે નીચે ફરીથી આપ્યો છે, જેમાંની રકમોમાં મુદત અને તેપરથી માથે સર લખેલા છે, બાકી મુદલ તથા વ્યાજનો સર તારીજમાં ખેંચેલા છે, અને વ્યાજના દરથી વ્યાજની લીટીપર વ્યાજની રકમ ચઢેલી છે. છેલ્લે તારીજમાં દેવું નિકળે છે તે પ્રમાણે નવા વરષમાં ખાતું પાડીને તે લખવાનું બતાવેલું છે, જે પરથી શિખનાર પુરતી સમજણ લઈ શકશે.

* જુઓ આગલ મારવાડી ગોમાઝી હેઠાઝીના વ્યાજની તારીજ,

† આગલ “ વ્યાજનો હિસાબ કરવાની રીત ” માં બતાવ્યા પ્રમાણે.

વ્યાજવહી

માંગોમાઝી હેઠાઝીનું વ્યાજ સંવત ૧૯૫૬ની સાલનું ખાતાવહી પાં ૩૧

જ

ક

૦ રૂ ૫૦૦) માગસર વદ ૫ શુકરે
૧૫જા રૂ ૩૦૦) પોપ શુદ્ધ ૧૫ સોમે
૦ રૂ ૧૦૦)
૦ રૂ ૧૨૦)
૧૫જા રૂ ૮૦) માસ ૧૧/૧૪

૧૦૨૦ રૂ ૬૦૦) કારતક શુદ્ધ ૨ રવેક
૭૮૩૧ રૂ ૫૦૦) માસ ૧/૧૨
૨૩૬૧૧ રૂ ૧૦૦) માસ ૨/૧૧
૧૦૨૦

૧૫જા
૬૩૪૧૧ રૂ ૪૫૦) ફાગણ વદ ૭ શુકરે
૦ રૂ ૩૨૦)
૩૪૮ રૂ ૮૦) માસ ૩/૧૧
૨૮૬૧૧ રૂ ૪૦) માસ ૭/૫
૬૩૪૧૧

૮૪ રૂ ૧૨૦) માગસર વદ ૮ સોમે
માસ ૦/૧૬
૭૪૧૧ રૂ ૪૦૦) ફાગણ શુદ્ધ ૧૫ શુકરે
૦ રૂ ૮૦)
૭૪૧૧ રૂ ૩૨૦) માસ ૦/૭
૭૪૧૧

૨૬૯૧ રૂ ૮૦) અષાઢ વદ ૩ રવેક
માસ ૩/૧૨
૪૫૦ રૂ ૧૫૦૦) આસો વદ ૭ સોમે
માસ ૦/૮
૧૫૧૧૧
માંથી બાદ ૧૧૭૮૧૧
૩૩૨૧૧ સર બાકી દેવા

૦ રૂ ૮૦) અષાઢ વદ ૬ ભોમે
૦ બાકી દેવા રૂ ૧૬૨૦) આસો
વદ ૦/૧) ભોમે
૦ રૂ ૪૦)
૦ રૂ ૮૦)
૦ રૂ ૧૫૦૦)
૧૧૭૮૧૧

તારીખ

સંવત ૧૯૫૭ના કારતક શુદ્ધ ૧ બુધે

જ

ક

૧૬૨૦) મુદ્દલ દેવા
*૨) ના વ્યાજનો સર ૩૩૨૧
ટકા ૦/૧૨ લેખે
૧૬૨૨) ના બાકી દેવા.

* આ વ્યાજની રકમ નોંધમાં વ્યાજ ખાતે લિધારી તારીખમાં માંગવાડી ગોમાઝી હેઠાઝીને ખાતે જમે કરવી જે પરથી ખાતાવહીમાં ખતવાશે એટલે ખાતાવહીમાં બાકી મુદ્દલ દેવા રૂ ૧૬૨૦) છે તે સાથે સમવાલો થતાં બાકી દેવા રૂ ૧૬૨૨) નીકલશે કે જેથી નવી ખાતાવહીમાં સંવત ૧૯૫૭ ના કારતક શુદ્ધ ૧ વાર બુધેના દેવા લખેલા છે તેની બરાબર આવી રહેશે.

(નવી ખાતાવહી)

મારવાડી ગોમાઝી હેઠાઝીનું ખાતું સંવત ૧૯૫૭ની સાલનું પાં. ૧

જ

ઉ

૧૯૨૨)ના બાકી દેવા કારતક શુદ્ધ ૧
વાર બુધે સંવત ૧૯૫૬ની
ખાતાવહી પાને ૩૧ થી

વ્યાજ અને વ્યાજના દરપરથી મુદલ કાઢવાના હિસાબ.

વર્ષે અમુક વ્યાજના દરે દર વર્ષે અમુક વ્યાજ આવે છે તેપરથી મુદલ કાઢવું હોય તો વ્યાજની રકમ ઉપર બે સૂત્ર ચઢાવી તેને વ્યાજના દરે ભાગવા, અને મહિને અમુક વ્યાજના દરે દર મહિને અમુક વ્યાજ આવે છે તેપરથી મુદલ કાઢવું હોય તો વ્યાજની રકમના આના કરવા અને તેની ઉપર બે સૂત્ર ચઢાવી તેને વ્યાજના દરના આના વડે ભાગવા ને જ આવે તે મુદલ રૂપીઆ થશે.

દાખલો—વર્ષે ૫ ટકા પ્રમાણે દર વર્ષે ૩૦ રૂપીઆ વ્યાજ આવે છે તો મુદલ શું ?
વ્યાજની રકમ રૂપીઆ

૩૦

તેપર ૦૦ ચઢાવવી

૫)૩૦૦૦(૬૦૦ રૂપીઆ.

૩૦૦૦

૦૦૦૦

જવાબ—મુદલ રૂ ૬૦૦

દાખલો—મહિને ૩ ના પ્રમાણે દર મહિને રૂ ૩૦ વ્યાજ આવે છે તો મુદલ શું ?

વ્યાજની રકમ રૂપીઆ

૩૦

આના કરવાને ૧૬ એ ગુણવા

૫૬

તેપર ૦૦ ચઢાવવાં

૭)૫૬૦૦(૮૦૦ રૂપીઆ

૫૬૦૦

૦૦૦૦

જવાબ—મુદલ રૂ ૮૦૦

ભાગ ૭ મો:

વટાવ ચઢતા ટકા મુદત વીમો કમીશન અને દલાલી.

વટાવ—કેટલાક માલમાં ભાવથી તેની કીમત કરીને હિસાબ ચુકવતાં તેમાંથી અમુક ટકા પ્રમાણે કપવામાં આવેછે તેને વળતર કે વટાવ કહે છે.

ચઢતા ટકા—કેટલાક માલમાં ભાવથી તેની કીમત કરીને હિસાબ ચુકવતાં તે પર સેંકડે અમુક ટકા પ્રમાણે ચઢવી આપવામાં આવે છે તેને ટકા ચઢતા કહેછે.

મુદત—કોઈ રકમ અમુક મુદતે દેવી હોય અને તે મુદતની પેહેલાં અથવા તે મુદત વિત્યા પછી તે રકમ ચુકતી થાય તો તે ઓછી કે વત્તી થયેલી મુદતની કસરતું હિસાબમાં વાલતું કે ચઢાવતું પડે છે તેને મુદત કહે છે.

વીમો—દરકોઈ માલ મિલકત યા જીંદગીનો જોખમ બીજા કોઈ પર ઠેરવી દેવો તેને વીમો કહે છે.

કમીશન—માલની ખરીદી કે વેચાણ કરવાતું કામ કોઈને સોંપવામાં આવે, તેને બદલે તેને રકમ ઉપર માલ પ્રમાણે વધતું ઓછું સેંકડે જે આપવું પડે તેને કમીશન અથવા હકસાઈ કહેછે.

દલાલી—જે આસામીમાં ખરીદી કે વેચાણનો સોદો જમાવી આપવા બદલ રકમપર માલ પ્રમાણે વધતું કે ઓછું દર સેંકડે જે આપવું પડે તેને દલાલી કહે છે.

ઉપલી સર્વ બાબતના હિસાબની રીત એકસરખી છે, રકમને જે દર હોય તેથી ગુણવું અને જે આવે તે દોકડા થયા. દોકડાના રૂપીઆ કરીને હિસાબ ચુકવવા.

દાખલો—રૂ ૪૫૦૦ ના માલ વેચાણની ટકા ૨ લેખે કેટલી હકસાઈ થશે ?
 $૪૫૦૦ \times ૨ = ૯૦૦૦$ દોકડા, તેના રૂ ૯૦ એ હકસાઈ થઈ, એ જવાબ.

લોન અને શેરની સમજણ.

લોન—કોઈ રાજ્યને પૈસાની જરૂર પડે છે, ત્યારે રાજ્યની સ્થિતિ પ્રમાણે રાજ્ય દર વરસે દર સેકંડે વ્યાજ ઠેરવી આપી લોકો પાસેથી નાણા મેળવે છે, અને ખત દાખલ તેનો લેખ કરી આપે છે, તે લેખને લોન કહે છે. દેશમાં પાક સારો હોય, બજારમાં નાણાની છુટ હોય, અને રાજ્યમાં સલાહ શાંતી અને આખાદી હોય તો રાજ્યને થોડે વ્યાજે ઘણા રૂપીઆ મળે છે. પરંતુ જો દેશમાં લઘાઈ ચાલતી હોય, દુકાળ પડ્યો હોય, અથવા બજારમાં નાણાની છુટ ન હોય તો રાજ્યને રૂપીઆ મેળવવાને વ્યાજ ઘણું આપવું પડે છે. બીજી વસ્તુઓની પેડે લોન વેચી શકાય છે, અને તેથી ગમે તે વખતે આપણને આપણું નાણું તે વખતના બજારભાવ પ્રમાણે ઓછું વધતું મળે છે. જો રાજ્યની હાલત સારી હોય અને ખરીદ કરનાર ઘણા હોય તો લોનનો ભાવ વધે છે. પરંતુ જ્યારે રાજ્યમાં લઘાઈ હોય અથવા દેશ ઉપર કોઈ પ્રકારની આફત આવી હોય તો લોનનો ભાવ ઉતરી જાય છે.

શેર—ઘણા જણ એકઠા થઈ, કોઈ વેપાર અથવા ઉદ્યોગ કરવાને ભાગ રાખી નાણાનો એક ભંડોળ એકઠો કરે ને તેમાંથી વેપાર કરે તેમાં કોઈ કંઈ વ્યાજ ઠેરવી આપવું નથી, પણ ભાગ પ્રમાણે નફા કે તોટો વેચી લેવામાં આવે છે. એવા ભાગ દાખલના લેખ કરે છે તે લેખને શેર કહે છે. શેર પણ એક બીજાને તે વખતના બજારભાવ પ્રમાણે વેચી શકાય છે. વેપાર કે ઉદ્યોગ નફાકારક સારો ચાલતો હોય તો શેરનો ભાવ વધે છે, અને તેમાં ખાદ ગમ્મ હોય તો શેરનો ભાવ ઉતરી જાય છે.

લોન અને શેરના પ્રિમિયમ અને ડિસ્કાઉન્ટની સમજણ.

રૂ ૧૦૦ આપવાથી રૂ ૧૦૦ ની લોન અથવા શેર મળે તો તે સરખરનો ભાવ કહેવાય, રૂ ૧૦૦ ની કીમતની લોન અથવા શેર લેવાને રૂ ૧૦૦ કરતાં વધારે આપવા પડે તો, ૧૦૦ કરતાં જોટલા વધારે આપવા પડે તેટલા ટકા સેકંડે “ પ્રિમિયમ ” કહેવાય, અને રૂ ૧૦૦ ની કીમતની લોન અથવા શેર લેવાને રૂ ૧૦૦ કરતાં ઓછું આપવું પડે, તો જોટલું ઓછું આપવું પડે તેટલું સેકંડે “ ડિસ્કાઉન્ટ ” કહેવાય છે.

નફા તોટાના હિસાબ.

કોઈ પણ વેપારમાં જેટલી રકમ રોકી હોય તેના કરતાં વત્તી રકમ ઉપજે તો જેટલી વત્તી ઉપજ તેટલો મૂળ રકમ ઉપર નફો થયો કહેવાય, અને મુડી કરતાં ઓછા પૈસા ઉપજે તો જેટલા ઓછા આવે તેટલી મુડી ઉપર ખોટ ગણ કહેવાય.

અમુક વેપારમાં કુલે અથવા સૈકડે અમુક નફો અથવા ખોટ જશે તે વગેરે જાણવું વ્યવહારી કામમાં ધણું ઉપયોગી છે, જેના જુદી જુદી રીતના થોડાક દાખલા નીચે આપી હિસાબ બતાવેલા છે.

દા. ૧ એક વેપારીએ રૂ. ૧ ની ૫ શેર લેખે ૧૫ મણુ સોપારી લીધી અને પછી રૂ. ૧ ની ૪ શેર લેખે વેચી ત્યારે તેને કુલ અને સૈકડે નફો શું થશે ?

કુલે નફો ગણવાને-મણુ ૧૫ ના શેર કરી ૫ એ ભાગવાથી બેસત અને ૪ એ ભાગવાથી ઉપજ થશે. ઉપજમાંથી બેસત બાદ કરતાં બાકી જે રહે તે કુલે નફો થયો-

$$૧૫ \times ૪૦ = ૬૦૦ \div \begin{cases} ૫ = ૧૨૦ \text{ રૂ. બેસત થઈ.} \\ ૪ = ૧૫૦ \text{ રૂ. ઉપજ થઈ.} \end{cases}$$

ઉપજ રૂ. ૧૫૦-બેસત રૂ. ૧૨૦=૩૦ રૂ. કુલે નફો જવાબ.

સૈકડે નફો ગણવાને-કુલે નફાને ૧૦૦ એ ગુણી બેસતે ભાગવાથી સૈકડે નફો થયો- $૩૦ \times ૧૦૦ = ૩૦૦૦ \div ૧૨૦ = ૨૫$ રૂ. સૈકડે નફો જવાબ.

દા. ૨. એક વેપારીએ રૂ. ૧૧૧ ની રતલ લેખે ૧૧૧ મણુ ચા લીધી, હવે સૈકડે ૧૦ ટકા નફો મેળવવો હોય તો રતલ કેમ વેચવી.

મણુ ૧૧૧ ના રતલ ૪૨ ના દર રૂ. ૧૧૧ લેખેની રૂ. ૬૩ બેસત થઈ. હવે ૧૦૦ ના ૧૧૦ ઉપજવવા છે માટે બેસતને ૧૧૦ એ ગુણી ૧૦૦ એ ભાગવાથી મણુ ૧૧૧ ની કેટલી કીમત ઉપજવવી તે અને તેને ૪૨ એ ભાગવાથી રતલ કેમ વેચવી તે જણાશે.

$૬૩ \times ૧૧૦ = ૬૯૩૦ \div ૧૦૦ =$ રૂ. ૬૯)૩૦ દો એટલી કીમત મણુ ૧૧૧ ની ઉપજવવી.

રૂ. ૬૯)૩૦ $\div$ ૪૨ = રૂ. ૧૧૧ ૧૫ દોકડા લેખે રતલ વેચવી એ જવાબ.

દા. ૩. એક માણુસે એક શાલ ૨૧ રૂ. વેચી તેમાં તેને સૈકડે ૫ રૂ. નફો થયો ત્યારે મૂળ કીમત શું ?

સૈકડે ૫ રૂ. નફો એટલે ૧૦૦ ના ૧૦૫ ઉપજ્યા છે માટે ૨૧ ને ૧૦૦ એ ગુણી ૧૦૫ એ ભાગવાથી મૂળ કીમત આવશે.

$૨૧ \times ૧૦૦ = ૨૧૦૦ + ૧૦૫ = ૨૦$ રૂ. મૂળ ખરીદ જવાબ.

દા. ૪. એક વેપારીએ રૂપીઆની ૧૧ મણુ લેખે બાજરી વેચી તેમાં તેને સૈકડે ૧૦ ટકા ખોટ ગણ ત્યારે તેણે શા બાવે મણુ લીધી હશે.

સૈકડે ટકા ૪ ખોટ એટલે ૧૦૦ ના ૯૬ ઉપરબ્યા માટે ૧૦૦ ને ૯૬ એ ભાગતાં મણુ ૧૧ ની ખેસત થાય, પણ મણુ ૧ ની ખેસત લાવવાને ૯૬ સવાયુ ૧૨૦ થી ૧૦૦ ને ભાગતાં મણુનું ખેસત-ભાવ આવશે-
રૂ.

$$\begin{array}{r} ૧૦૦ \\ \times ૧૬ \text{ એ આના કરવાને} \\ \hline ૧૨૦) ૧૬૦૦ (૧૩ આના \\ ૧૫૬૦ \\ \hline ૪૦ \\ ૧૨ \\ \hline ૧૨૦) ૪૮૦ (૪ પછી \\ ૪૮૦ \\ \hline ૦૦૦ \end{array}$$

જવાબ—૧૩ આના ૪ પછી લેખે ૧ મણુ લીધી.

પ્રમાણ ભાગના હિસાબ.

પ્રમાણ ભાગના હિસાબ એટલે અનેક પ્રમાણ તેના મૂળ પ્રમાણ પ્રમાણે નાના અથવા મોટા જથ્થામાં કટલું કટલું હોવું જોઈએ તેની મણુતરી.

હિસાબની રીત—આપેલી સંખ્યાના પ્રમાણમાં ભાગ કરવાના છે તે સંખ્યાને પ્રમાણમાં લાવવાની સંખ્યાએ ગુણીને પ્રમાણમાં લાવવાની બધી સંખ્યાઓના સરવાળા એ ભાગવું. એ પ્રમાણે પ્રમાણમાં લાવવાની જટલી સંખ્યાઓ હોય તેટલા પ્રમાણ કરી લેવા. કાખલાઓ—

દા. ૧. ચુનો મણુ ૩ તો રેતી મણુ ૪ અને માટી મણુ ૬ જોઈએ તો એ પ્રમાણે ૯૧ મણુમાં દરેક જથ્થુસ કટલી કટલી જોઈશે ?

૯૧	૯૧	૯૧
૩	૪	૬
$૩ + ૪ + ૬ =$	$૧૩) ૨૭૩ (૨૧$	$૧૩) ૩૬૪ (૨૮$
	૨૭૩	૩૬૪
	૦૦૦	૦૦૦

જવાબ—ચુનો મણુ ૨૧, રેતી મણુ ૨૮ ને માટી મણુ ૪૨

* તાલો-બધા ભાગેનો સરવાળો આવેલી સંખ્યાની બરાબર થવો જોઈએ, જેમકે— $૨૧ + ૨૮ + ૪૨ = ૯૧$ થયા.

દા. ૧ બંદુકના દારૂમાં ૭૫ ટકા સુરોખાર ૧૫ ટકા કાયલા અને ૧૦ મંધક છે ત્યારે મળુ દારૂ કરવામાં દરેક પદાર્થ કેટલો લેખાયે ?

એટલે $૭૫+૧૫+૧૦=૧૦૦$ શેર દારૂમાં ૭૫ શેર સુરોખાર ૧૫ શેર કાયલા અને ૧૦ શેર મંધક થયું માટે—

	મળુ ૧	૧	૧
શેર કરવાને X	૪૦	૪૦	૪૦
	<u>૪૦</u>	<u>૪૦</u>	<u>૪૦</u>
X	૭૫	૧૫	૧૦
	<u>૩૦૦૦</u>	<u>૬૦૦</u>	<u>૪૦૦</u>
૧૦૦)૩૦૦૦(૩૦	૧૦૦)૬૦૦(૬	૧૦૦)૪૦૦(૪	
૩૦૦૦	૬૦૦	૪૦૦	
<u>૦૦૦૦</u>	<u>૦૦૦</u>	<u>૦૦૦</u>	

જવાબ—સુરોખાર શેર ૩૦ કાયલા શેર ૬ ને મંધક શેર ૪

દા. ૩ ૩.૧૦૦૦ રૂ, બી અને કુ એ ત્રણ જણાને વેંચી આપો, એવી રીતે કે રૂ થી બી ને સવાયું અને કુ ને દોઢું મળે.

એટલે રૂ ને ૩ ૧ તો બી ને ૩ ૧૧ અને કુ ને ૩ ૧૧૧ એવું આ દાખલો થયો માટે—

	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
X	૧	૧૧	૧૧૧
૧+૧૧+૧૧૧= ૩૧૧)૧૦૦૦(૨૬૬	૩૧૧)૧૨૫૦(૩૩૩	૩૧૧)૧૫૦૦(૪૦૦	
૬૯૯૧	૧૨૪૮૧૧	૧૫૦૦	
<u>૨૧૧</u>	<u>૧૧</u>	<u>૦૦૦૦</u>	
૧૬	૧૬		
૩૧૧)૪૦(૧૦	૩૧૧)૨૦(૫		
૩૧૧	૧૮૧૧		
<u>૨૧૧</u>	<u>૧૧</u>		
૧૨	૧૨		
૩૧૧)૩૦(૮	૩૧૧)૧૫(૪		
૩૦	૧૫		
<u>૦૦</u>	<u>૦૦</u>		

જવાબ—રૂ ને ૩ ૨૬૬-૧૦-૮ બી ને ૩ ૩૩૩-૫-૪ ને કુ ને ૩ ૪૦૦

પંત્યાણું.

કેટલાએક ભાગીદારોએ મળીને કચેલા કાંઈ પણ વેપારમાં થયેલો નફો અથવા તોટો, ભાગીદારો વચ્ચે વેંચી લેવાની રીતને પંત્યાણું કહે છે. પંત્યાણાના બે પ્રકાર છે. બધા ભાગીદારોથી થએલી રકમને બંડોળ કહે છે.

૧-જ્યારે બધા ભાગીદારોના પૈસા કાંઈ વેપારમાં એક સરખી મુદત સુધી રહે, ત્યારે તે વેપારમાં થયેલો નફો તોટો વેંચી લેવાની રીતને એક-વડું પંત્યાણું કહે છે.

આવી જાતના દાખલા બંડોળ પ્રમાણે નફાની વેચણી થાય માટે પ્રમાણુ ભાગની *રીતેજ થાય છે. જેમકે—

દા. ૧ ચૂ, બૂ, ને કુ એ પંત્યાણો વેપાર કર્યો તેમાં ચૂ ન ૫૦૦, બૂ ના ૬૨૫ અને કુ ના ૭૫૦ રૂ. છે પછી તે વેપારમાં ૧૦૦૦ રૂ. નફો થયો તે ત્રણે જણે શી રીતે વેંચી લેવો.

૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
X ૫૦૦	૬૨૫	૭૫૦
૧૮૭૫)૫૦૦૦૦૦(૨૬૬	૧૮૭૫)૬૨૫૦૦૦(૩૩૩	૧૮૭૫)૭૫૦૦૦૦(૪૦૦
૪૮૮૭૫૦	૬૨૪૩૭૫	૭૫૦૦૦૦
૧૨૫૦	૬૨૫	૦૦૦૦૦૦
૧૬	૧૬	
૧૮૭૫)૨૦૦૦૦૦(૧૦	૧૮૭૫)૧૦૦૦૦૦(૫	
૧૮૭૫૦	૯૩૭૫	
૧૨૫૦	૬૨૫	
૧૨	૧૨	
૧૮૭૫)૧૫૦૦૦(૮	૧૮૭૫)૭૫૦૦(૪	
૧૫૦૦૦	૭૫૦૦	
૦૦૦૦૦	૦૦૦૦	

જવાબ—અને રૂ ૨૬૬ ૧૦-૮ અને રૂ ૩૩૩-૫-૪ ને કને રૂ ૪૦૦

ટીકા.—કાંઈ પણ દેવાળીઆની મિલકત તેના લેહેણુદારો વચ્ચે આજ રીતે વેંચી શકાય.

દા. ૧ એક દેવાળીઆને ત્રણ લેણુદાર હતા. એક રૂ ૨૦૦ માંગતો બીજો રૂ ૩૦૦ માંગતો અને ત્રીજો રૂ ૪૦૦ માંગતો અને તેની મિલકત રૂ ૫૪૦ ની હતી, તો દરેક લેણુદારને શું મળશે ?

	૫૪૦	૫૪૦	૫૪૦
X	૨૦૦	૩૦૦	૪૦૦
૬૦૦)	૧૦૮૦૦૦	(૧૨૦ ૬૦૦)	૧૬૨૦૦૦
	૧૦૮૦૦૦		૧૬૨૦૦૦
	૦૦૦૦૦૦	૦૦૦૦૦૦	૦૦૦૦૦૦

જા-પહેલાને રૂ ૧૨૦ બીજાને રૂ ૧૮૦ ને ત્રીજાને રૂ ૨૪૦

દા ૩ એક મુકાદમની ટોળીમાં છ ભાગીદાર હતા. પહેલા મુકાદમનો ભાગ આના ૧૬ બીજાનો ૧૫ ત્રીજાનો ૧૪ ચોથાનો ૧૩ પાંચમાનો ૧૨ અને છઠાનો ૮ આના છે, અને તેઓએ રૂ ૩૦૦૩૧૧૧૧૧૧ મેદા કીધા, તે છએ જણે શી રીતે વેંચી લેવા.

આમાં રૂ ૩૦૦૩૧૧૧૧૧ ને દરેક પ્રમાણમાં લાવવાની સંખ્યાએ જુદા જુદા ગુણાકાર કરવા અને તે દરેક રકમને સરવાળાના આના ૭૮ એ જુદા જુદા ભાગાકાર કરવાના છે. પણ એવો હિસાબ દુકામાં કરવાને પ્રથમ રૂ ૩૦૦૩૧૧૧૧૧ ને સરવાળાના આના ૭૮એ ભાગીને દરેક આને શું આવે છે, તે નક્કી કરવું અને તેને દરેક પ્રમાણમાં લાવવાની સંખ્યાએ જુદા જુદા ગુણાકાર કરવા. જેમકે—

૭૮)૩૦૦૩૧૧૧૧૧(૩૮ રૂપીઆ

૨૮૬૪

૩૮૧૧૧૧

દોકડા કરવાને X ૧૦૦

૭૮)૩૮૭૮(૫૧ દોકડા

૩૮૭૮

૦૦૦૦ રૂ ૩૮૧૧ ૧ દોકડો દરેક આને આવ્યું માટે—

	૩૮૧૧	૩૮૧૧	૩૮૧૧	૩૮૧૧	૩૮૧૧
X	૧૬	૧૫	૧૪	૧૩	૧૨
૩. ૬૧૬)૧૬	૫૦૭૧૭૫	૫૩૮)૧૪	૫૦૦૧૧૩	૪૬૨)૧૨	૩૦૮)૮
જા-પહેલાને	બીજાને	ત્રીજાને	ચોથાને	પાંચમાને	છઠાને

ઁવકુ પંત્યાણુ-

૨-જ્યારે કાઠ પણ વેપારમાં જુદા જુદા ભાગીદારોના પૈસા જુદા જુદા વખત સુધી રહે છે ત્યારે તેનો નફો તોટો વેચવાની રીતને ઁવકુ પંત્યાણુ કહેછે.

રીત-બધી મુડીઓ ઁકજ નામની કરવી, અને બધા કાળ પણ ઁકજ નામના કરવા. પછી દરેક મુડી અને તે જોટલા કાળ સુધી રહી હોય તે બેનો ગુણાકાર કરવો. ઁ ગુણાકાર નવી મુડીઓ છે ઁમ ધારી ઁકવડા પંત્યાણા પ્રમાણે હિસાબ કરવો.

દા. ૧ રૂ.૮૦૦ લઈને ઁના વેપાર શરૂ કર્યો, પછી ત્રણ મહિના ક્રેડે તે વેપારમાં ૧૦૦૦ રૂ. આપીને બા મળ્યો. પછી તે વેપારમાં ૬ મહિના ક્રેડે ૩૩૦ રૂ. નફો થયો તે શી રીતે વેચવો.

આ વેપારમાં ઁના ૮૦૦ રૂ. ૯ મહિના રહ્યા ઁટલે $૮૦૦ \times ૯ = ૭૨૦૦$ રૂ. ઁક મહિનો રહે તેની બરાબર થયું. અને બાના ૧૦૦૦ રૂ. ૬ મહિના રહ્યા માટે $૧૦૦૦ \times ૬ = ૬૦૦૦$ રૂ. ઁક મહિનો રહે તેની બરાબર થયું.

ઁના ૭૨૦૦ અને બાના ૬૦૦૦ ઁક મહિનો રહે તેવો આ દા-ખલો થયો માટે ઁકવડા પંત્યાણા પ્રમાણે તે નફો ૭૨૦૦ ને ૬૦૦૦ ઁ પ્રમાણમાં થશે.

$$\begin{array}{r}
 ૩૩૦ \\
 ૭૨૦૦ \\
 \hline
 ૧૩૨૦૦)૨૩૭૬૦૦૦(૧૮૦ \\
 ૨૩૭૬૦૦૦ \\
 \hline
 ૦
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 ૩૩૦ \\
 ૬૦૦૦ \\
 \hline
 ૧૩૨૦૦)૧૮૮૦૦૦૦(૧૪૦ \\
 ૧૮૮૦૦૦૦ \\
 \hline
 ૦
 \end{array}$$

જવાબ-ઁનો નફો રૂ. ૧૮૦

ને બાનો નફો રૂ. ૧૪૦

દા. ૨ ઁક હિવાગમાં ૨૦ પુરૂષો, ૩૦ સ્ત્રીઓ અને ૧૫ છોકરા ભાગીયા હતા. તેમાં ઁવી સરત હતી કે ઁક પુરૂષને ૫ આના મળે તો ઁક સ્ત્રીને ૩ આના મળે અને ઁક છોકરાને ૧ આનો મળે. હવે તે હિવાગમાં બધો નફો ૪૧૦ રૂ. થયો, ત્યારે દરેક પુરૂષ સ્ત્રી અને છોકરાને શું શું ભાગે આવશે?

આમાં જો ૨૦ પુરૂષનો ભાગ $૨૦ \times ૫ = ૧૦૦$ આના થાય તો ૩૦ સ્ત્રીઓનો ભાગ ૯૦ આના અને ૧૫ છોકરાઓનો ભાગ ૧૫ આના આવે. માટે $૧૦૦ + ૯૦ + ૧૫ = ૨૦૫$ આના કુલ-ઁ પ્રમાણમાં લાવવાની બધી સખાઓનો સરવાળો થયો.

૪૧૦	૪૧૦	૪૧૦
X ૫	૩	૧
૨૦૫)૨૦૫૦(૧૦	૨૦૫)૧૨૩૦(૬	૨૦૫)૪૧૦(૨
૨૦૫૦	૧૨૩૦	૪૧૦
૦૦૦૦	૦૦૦૦	૦૦૦

જવાબ-દરેક પુરષને રૂ ૧૦ સ્ત્રીને રૂ ૬ ને છોકરાને રૂ ૨ ભાગે આવ્યા.

મિશ્રરાશી.

જુદા જુદા ભાવની વસ્તુઓ કેાઈ માણસે લીધી હોય, તો મિશ્ર શા ભાવે પડશે અથવા જુદા જુદા ભાવની વસ્તુઓ અમુક ભાવે પડવાને તે શા પ્રમાણમાં લેવી, એ શોધી કહાડવાની રીતને મિશ્રરાશી કહે છે. એના બે પ્રકાર છે.

૧ જુદા જુદા ભાવની વસ્તુઓનું વજન આપ્યું હોય તે ઊપરથી મિશ્રનો દર શોધી કહાડવો હોય તો:—દરેક ભાવ અને તે ભાવની વસ્તુના વજનનો ગુણાકાર કરીને બધા ગુણાકારના સરવાળાને બધી વસ્તુના વજનના સરવાળાએ ભાગવો.

દા. ૧ એક વેપારીએ ૬ રૂપીએ મણ લેખે ૧૫ મણ, ૭ રૂપીએ મણ લેખે ૧૨ મણ અને ૯ રૂપીએ મણ લેખે ૫ મણ ખાંડ લીધી તો મિશ્રનો ભાવ શો પડશે ?

$$\begin{array}{r}
 \text{ભાવ } ૬ \times ૧૫ = ૯૦ \\
 \text{— } ૭ \times ૧૨ = ૮૪ \\
 \text{— } ૯ \times ૫ = ૪૫ \\
 \hline
 ૩૨)૨૧૯(૬ \text{ રૂ.} \\
 \underline{૧૯૨} \\
 ૨૭ \\
 \times ૧૬ \\
 \hline
 ૩૨)૪૩૨(૧૩ \text{ આ.} \\
 \underline{૪૧૬} \\
 ૧૬ \\
 \times ૧૨ \\
 \hline
 ૩૨)૧૯૨(૬ \text{ પૈ.} \\
 \underline{૧૯૨} \\
 ૦૦૦
 \end{array}$$

જવાબ-મિશ્ર મણ ૧) ૩૬-૧૩-૬ પૈએ પડશે.

આ પ્રમાણે નીચેની જાતના દાખલા પણ આવે છે.

દા. ૨ એક માણસને ૩ ૧૦૦૦નું કરજ હતું તેમાંથી ૩ ૫૦૦ ચાર મહીના પછી આપવાના હતા, ૩ ૩૦૦ પાંચ મહીના પછી આપવાના હતા અને ૩ ૨૦૦ દસ મહીના પછી આપવાના હતા. ત્યારે એ પ્રમાણે ન આપતાં ૩ ૧૦૦૦ સામટા ક્યારે આપે કે જેથી કાંઈને બચાવ આપે ન પડે.

$$\begin{array}{r}
 \text{માસ} \quad ૪ \times ૫૦૦ = ૨૦૦૦ \\
 \text{—} \quad ૫ \times ૩૦૦ = ૧૫૦૦ \\
 \text{—} \quad ૧૦ \times ૨૦૦ = ૨૦૦૦ \\
 \hline
 ૧૦૦૦ \quad) \quad ૫૫૦૦ \text{ (પા)} \\
 \underline{૫૫૦૦} \\
 ૦૦૦૦
 \end{array}$$

જવાબ—પા. મહિને.

૨ જુદા જુદા ભાવની વસ્તુઓનું મિશ્ર અમુક ભાવે પડવાને શા પ્રમાણમાં લેવી તેની રીત:—બધા ભાવને એક નામનું રૂપ આપવું. પછી જુદા જુદા ભાવને એક આડી દારમાં લખવા, અને તેમના ઉપર મિશ્રનો ભાવ મુકવો. પછી મિશ્રના ભાવ કરતાં એક મોટો અને એક નાનો એવા આડી દારમાંના ભાવમાંથી એ ભાવ લેવા. પછી મોટો ભાવ તથા મિશ્રનો ભાવ એ બેની બાદબાકી નાંના ભાવ તળે મુકવી, અને મિશ્ર ભાવ તથા નાંનો ભાવ એ બેની બાદબાકી મોટા ભાવ તળે મુકવી. આ પ્રમાણે દરેક ભાવ નીચે ઓછામાં ઓછી એક એક બાદબાકી આવે ત્યાં સુધી અરસપરસ બાદબાકીઓ મુકવી. પછી જે ભાવની નીચે જે બાદબાકીના આંક આવ્યા હોય તેટલું તે ભાવનું લેવું. જે એક કરતાં વધારે બાદબાકીઓ આવી હોય તો તેના સરવાળા બરાબર તે ભાવનું લેવું.

મિશ્રનો ભાવ આપેલા જુદા જુદા ભાવમાંનો છેક નાંનો અને છેક મોટો, એ બેની વચ્ચે હોવો જોઈએ એ ઊંધાડું જ છે.

દા. ૧ ૧૦૩. ૧૪૩. ૧૭૩. અને ૧૮૩ના ભાવનું ધી કટલું લખએ તો મિશ્રનો ભાવ ૧૬૩ થાય.

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{cccc}
 & ૧૬ & & \\
 ૩. ૧૦ & ૧૪ & ૧૭ & ૧૮ \\
 \hline
 \text{મણ} & ૨ & ૧ & ૨ \quad ૬=૧૧ \text{ અથવા}
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{cccc}
 & ૧૬ & & \\
 ૧૦ & ૧૪ & ૧૭ & ૧૮ \\
 \hline
 & ૧ & ૨ & ૬ \quad ૨=૧૧ \text{ લેવા}
 \end{array}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 & ૧૬ & & \\
 ૩. ૧૦ & ૧૪ & ૧૭ & ૧૮ \\
 \hline
 & ૨ & ૧ & ૬ \quad ૬ \\
 & ૧ & ૨ & ૨ \quad ૨ \\
 & - & - & - \quad -
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 & ૧૬ & & \\
 ૩. ૧૦ & ૧૪ & ૧૭ & ૧૮ \\
 \hline
 & ૨ & ૧ & ૬ \quad ૬ \\
 & ૧ & & ૨ \\
 & - & - & - \quad -
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 \text{વાઅથ મણ} & ૩ & ૩ & ૮ \quad ૮=૨૨ \text{ અથવા}
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{cccc}
 & ૩ & ૧ & ૮ \quad ૬=૧૮ \text{ લેવા}
 \end{array}$$

સમજણ—આમાં મૂળ મતલબ એટલી માદ રાખવાની છે કે ઓછા ભાવમાં જેટલી ખોટ જાય તેટલોજ વત્તા ભાવમાં નફો આવે છે, અને તેથી મિશ્ર ભાવ કરતાં જે વત્તા ભાવ લંઘ તેમની મિશ્ર સાથેની બાદબાકી એક બીજા નીચે મુકવી નહીં કેમકે તેથી તો બંનેમાં નફો આવશે—તેમજ જે ઓછા ભાવની મિશ્ર ભાવ સાથેની બાદબાકી એક બીજા નીચે મુકવી નહીં. પણ મિશ્ર ભાવ કરતાં એક વત્તા ને એક ઓછો ભાવ લઈ તેની મિશ્ર સાથેની બાદબાકી એક બીજા નીચે મુકવી.

દરેક ભાવનું કયા પ્રમાણમાં લેવું તેજ ફક્ત ઊપરની રીતથી માલમ પડે છે; અને બધું મળીને અમુક મણ લેવું એમ કહ્યું હોય તો એપરથી પ્રમાણ ભાગની રીતે દરેક ભાવનું કેટલું લેવું તે કહાડવું. તેમજ કોઈ એક ભાવનું અમુક મણ લીધું તો હવે બીજા ભાવનું કેટલું લેવું તે પણ નીચે આપેલા દાખલાની રીતે નિકળે છે.

દા. ૧ એક વેપારીએ ૮ રૂ. ૧૦ રૂ. અને ૧૨ રૂ. મણની બધી મળીને ૭૮ મણ સોપારી લીધી તેમાં તેને સરેરાશ દર મણ ૩૯ એ પડી ત્યારે દરેક જાતની કેટલી કેટલી લીધી હશે ?

$$\begin{array}{r} \text{રૂ.} \quad ૮ \quad ૧૦ \quad ૧૨ \\ \hline \text{મણ} \quad ૩ \quad ૧ \quad ૧ \end{array}$$

આમાં ઊપરની રીતે ૪, ૧, ને ૧ એ જવાબ કહાડ્યા પછી એવું ૩૫ થયું કે ૬ મણ સોપારી લેવી હોય તો દરેક જાતની ૪, ૧, ને ૧ મણ એ અનુક્રમે લેવી. એ પરથી ૭૮ મણ લેવી હોય તો દરેક ભાવની કેટલી કેટલી લેવી, તે પ્રમાણ ભાગની રીતે કરતાં નિચેનો જવાબ આવે છે.

	૭૮	૭૮	૭૮
X	૪	૧	૧
	૬)૩૧૨(૫૨	૬)૭૮(૧૩	૬)૭૮(૧૩
	૩૧૨	૭૮	૭૮
	૦૦૦	૦૦	૦૦

જવાબ—૩૮ના ભાવની ૩૧૦ના ભાવની અને ૩૧૨ના ભાવની
મણ ૫૨ મણ ૧૩ મણ ૧૭

દાખલો ૨ મણના ૩.૫ ૩.૮ અને ૩.૧૦ના ભાવની સોપારી લેવી છે, હવે ૫ ના ભાવની ૧૨ મણ લીધી તો બાકીના ભાવની કેટલા કેટલા મણ લેવી કે જેથી મિશ્રનો ભાવ ૩ ૯ થાય ?

$$\begin{array}{r} \text{૫} \quad ૮ \quad ૧૦ \\ \hline ૧ \quad ૧ \quad ૪ \\ ૧ \end{array}$$

આમાં ૫ ના ભાવની ૧ મણુ લે તો ૮ ના ભાવની ૧ મણુ ને ૧૦ના ભાવની ૫ મણુ લેવી પડે. માટે એ (ત્રિરાશી) પ્રમાણુ પ્રમાણુ ૫ ના ભાવની ૧૨ તો ૮ના ભાવની ૫ણુ ૧૨ મણુ ને ૧૦ ના ભાવની (૫X૧૨) ૬૦ મણુ લેવી તે જવાબ.

એક તાલ માપનો પીજા તાલ માપ સાથેનો મુકાબલો.

૪૦	શેરનો	મુંબઈ	મણુ	.....	૨૮	રતલ
૪૨	—	—	—	.. ...	૨૪ના	રતલ
૪૪	—	—	—	.....	૩૦ના	રતલ
૪૦	—	સુરતી	—	.....	૩૭ના	રતલ
૪૧	—	—	—	.....	૩૮ના	રતલ
૪૧	—	—	—	.....	૩૮ના	રતલ
૪૨	—	—	—	.....	૩૯ના	રતલ
૪૩	—	—	—	.....	૪૦ના	રતલ
૪૪	—	—	—	.....	૪૧ના	રતલ
૪૦	—	બંગાલી	—	.....	૮૨	રતલ
૪૦	—	મધરાસી	—	.....	૨૫	રતલ
૧ મણુ પાકો (મું. મણુ ૧૦૦ના ૬૦ વાળો)					૪૬ના	રતલ
૧ મણુ પાકો (સુ. મણુ ૧૧૦ના ૧ મણુ ૧ વાળો)					૫૬	રતલ
૨૦ મણુની ખાંડી	...	...	...	.....	૨૪	ખુશલ
૧ તોલો	...	...	...	.....	૧૮૦	ઝેન
૧ શેર	...	મુંબઈ	...	.....	૨૮	તોલા
૧ શેર	...	સુરતી	...	.....	૩૭ના	તોલા
૧ શેર પાકો (મું. મણુના શેર ૧૫નો)	...	...	...	.....	૭૫	તોલા
૧ રતલ	...	...	...	.....	૩૬	તોલા
૧ કપાડી	...	...	...	.....	૫૨	તોલા
૧ ગજ બંગાલી	...	...	...	.....	૩૬	ધંચ

દેશાવરી હુંડી વિશે વિશેષ સમજણ.

હુંડીમાં મુખ્ય બે બાબત સમજવાની છે. હુંડી કેવી, અને કેવી મુદતની.

હુંડી કેવી વિશે.

૧. કોઈ પણ માણસને બેળાધર લઈ હુંડીના નાણા આપવા તે શાહુ-
જોગી હુંડી. શાહુજોગો હુંડી વેચવી કે લેવી હોય તો વેચી કે
લઈ શકાય. એ હુંડીનું જોખમ નાણા આપનારને માથે છે.
૨. નાણા આપવાને માટે ચોક્કસ મનુષ્યનું નામ લખેલું હોય તે નામજોગી
આવી હુંડી હાલ બહુ લખાતી નથી કેમકે સરકારે કરેલા મની આરડર
તેની ગરજ સારે છે. આ હુંડીનું જોખમ નાણા આપનારને માથે છે.
૩. નાણા આપીને હુંડી લેનાર ધણી પોતેજ વસુલ કરવા બાબત લખાવી
લે, તે ધણીજોગી હુંડી. આવી હુંડી પણ હાલમાં બહુ લખાતી નથી,
કારણકે આવી હુંડીની ગરજ હાલમાં સરકારી ચલણી નોટો વાલે છે.
હુંડી લેનાર ધણીને આવી હુંડી લઈ દુર દેશાવર જવું હોય ત્યારે
નાણાવટી આડતીઆપર હુંડી શિકારી આપવા બાબત જે કાગળ
લખે છે તેમાં તેના શરીરપરની નિશાની તલ વગેરે જે કાંઈ હોય
તે લખે છે. આ હુંડીનું જોખમ લખનારને માથે છે કેમકે આડ-
તીઓ તો નિશાની જોઈ નાણા આપે.
૪. સાહુકારને ત્યાં રૂપીઆ જમા કરાવીને એ રૂપીઆ અમુક માણસને
આપી તેની પહોંચ આણી આપવાને કહ્યું હોય એટલે સાહુકાર
તેમ કરી જવાબ મંગાવી દેછે, અને હુંડીનો કાગળ લેવાની જરૂર
રહેતી નથી એવી હુંડી તે જવાબી હુંડી.
૫. જે શહેરમાં પોતાની આડત ન હોય તે શહેરમાં હુંડી કરવી, પડે
અથવા કોઈ આસામીને ત્યાં પોતાનું ખાતું નથી તેનાપર હુંડી
લખવી પડે તો હુંડી આપીને તરતજ હુંડીનો અવેજ અથવા તેટલા
અવેજની ખીન આસામી ઉપરની હુંડી મોકલે છે, તેવી હુંડી તે
લેહેણી હુંડી.
૬. કોઈ બારકસ મધે માલ ચડાવી કોઈ દેશાવરે મોકલ્યો અને તેના
ઓચરીયા નાણાવટીને આપીને તેપરની હુંડી વેચી તે જોખમી
હુંડી. એવી હુંડીના નાણા નાણાવટી દેશાવર ખાતે વસુલ કરી, માલ
તેને સ્વાધીન કરાવે છે. એવી હુંડીનો બારકસને દરિયાઈ રત્નકળએ
કે માલની વામણી થતાં માલનો જોખમ હુંડી લેનારને માથે છે.

કુંડીની મુદત વિષે

૧. તરત મુદતની કુંડી—જેના નાણા કુંડી દેખાડ થતાં આપવાના તે.

૨. મુદતી કુંડી—કુંડી દેખાડ થયા પછી અમુક દિવસે નાણા આપવા એવા લખાણની કુંડી. એવી કુંડી સાફકારને દેખાડતા તે નોંધી લેછે, અથવા તેની ઉપર મિતિ નાખી દેખાડ કરી આપે છે, ને પછી મુદત પાકે પૈસા આપેછે.

મુદત—દિન વલતાની એટલે કુંડી દેખાડયા પછી બીજે દિવસે તેના નાણા મળે. મુદતવાર ભોમની એટલે દેખાડ થયા પછી ચોથે દિવસે તેના નાણા મળે.

મુદત દિન ચાર ચારની એટલે દેખાડ થયા પછી નવમે દિવસે તેના નાણા મળે.

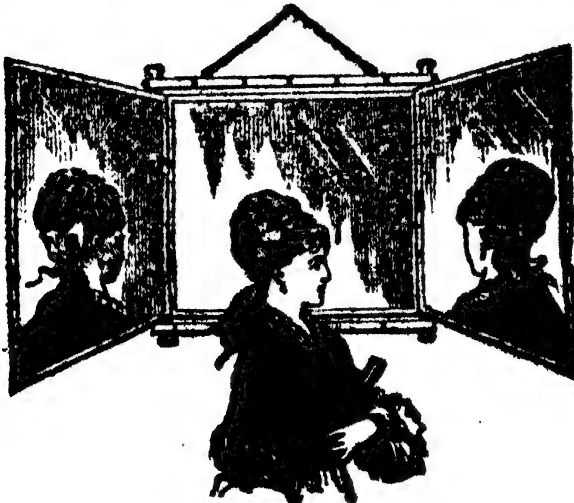
ખાંધી મુદતની એટલે ફલાણી તારીકે અથવા ત્યાર પછી નાણા મળે અથવા કુંડીમાં લખ્યા સુજમ દેખાડ થયા પછી અમુક દિવસે નાણા મળે.

બહામણુ-કુંડી લખનાર હમેશા કુંડી લખ્યા પછી તે સિકારી આપવા આડતીઆપર કાગળ લખે છે. એ કાગળ પહોંચ્યા વગર આડતીઓ નાણા આપતો નથી.

બરપાઈ—કુંડીના નાણા વસુલ કરીને કુંડી બિપર રૂપીઆ ભરી પુરીને પાંચો એવો જે લેખ લખી આપે છે તેને બરપાઈ કહેછે.

ખોખુ—કુંડી બરપાઈ થઈ એટલે તે કુંડી ખોખુ કહેવાય છે.

પેંઠ, પરપેંઠ અને કાગળ—કુંડી ગેરવલે પડે તો પેંઠ, પેંઠ ગેરવલે પડે તો પરપેંઠ અને પરપેંઠ ગેરવલે પડે તો કાગળ સાફકાર લખી આપે છે, જે લખવાના થોડાક નમુના નીચે આપ્યા છે.

શાહનેગી હુંડી લખવાનો નમુનો.

શ્રી ૧૧

સ્વસ્ત શ્રી મુંબઈ બંદર મહાશુભસ્થાને પુજ્યા
રાધે શા શ્રી પંચ શા. જલેખીદાસ મેસુદાસ જોગ
ઐતાન શ્રી રામકોટથી લીં શાં ભણ્યાદાસ
ગાડીયાદાસના જુહાર વાંચજો. જત આત્રેથી રાખ્યા
શાં હલવાદાસ ગેવરદાસ પાસેથી રૂ ૨૦૦) આંકે બસે
પુરા લીધા છે તે આ હુંડી પહોંચેથી મુદત દીન ૪
આરે નામે શાહ જોગના રૂપીઆ હુંડીની રીતના અથ
કામ ઠેકાણું ચોકસ કરીને ચીકારી આપજો. નિશાની
એ ને કાગળ મધે લખશું મિતિ સંવત ૧૯૫૭ ના
ફાર્ગસ ૧૩ ને વાર રવેરે કસકત પોતાના.

(કંડીની પીઠપર નીચે પ્રમાણે લખવું.)

નીચે રૂપીઆ એકસોથી બમણા જુમલે
રૂપીઆ બસે પુરા આપજો.

૩૨૦૦

૦૦૦૦૪૫૬૭૮૯

૨૦૧૫

શ્રી મુનશ બંદર શા. જલેબીદાસ મેસુદાસ-દેકાણું, મારકીટ મીઠાઈની દુકાને

જિલ્લા હુડી-

શ્રી ૧

સ્વસ્તિ શ્રી ખેડા મહાશુભસ્થાને પુજ્યારાધે શા. શ્રી પંચ. શા. માણે-
કમંદુમોતીચંદ એતાનશ્રી રાજકોટથી લીં શા. બાલચંદ લીલમચંદના જુ-
હાર વાંચજો. જત અત્રેથી રાખ્યા શા. હીરાચંદ રતનચંદ પાસેથી રૂ ૨૦૦)
અંકે બસે પુરા લીધા છે. બાંધી મુદત દેખાડ થયા પછી દિવસ બારની,
નામે શાહ જોગ, રૂપીઆ હુડીની રીતના અંચ ઠામ ઠેકાણું ચોકસ કરીને
આપજો. નિશાની એ જે તે શ્રી અમદાવાદવાળા શા. પાણીચંદ પથ્થરચંદને
ખાતે ઉધારજો. લખી મિતિ શા ૧૯૫૭ ના કાર્તિક વદ ૧૭ ને વાર રવે-
ળી, દસકત પોતાના.

પેઠ-

શ્રી ૧

સ્વસ્તિ શ્રી મુંબઈ બંદરે મહાશુભસ્થાને પુજ્યારાધે શા. શ્રી પંચ શા
જલેખીદાસ મેસુદાસ જોગ. એતાન શ્રી રાજકોટથી લીં શા. બજાયાદાસ
માંઠીયાદાસના જુહાર વાંચજો. જત અત્રેથી રાખ્યા શા. હલવાદાસ ગેવર
દાસ પાસેથી રૂ ૨૦૦) અંકે બસે નીમે રૂપીઆ એકસોથી બમણા પુ.
રા બસે લખને તેને હુડી નં ૧ સવંત ૧૯૫૭ ના કાર્તિક વદ ૧૩ ને
વાર રવેળીની મુદત દીન ૪ ચારેની નામે શાહ જોગી લખી આપેલી છે.
તે રાખ્યાવાળા ધણી કહે છે કે હુડી ગેરવજે પડી છે, માટે આ પેઠ
આપી છે. માટે તમે તમારો રોજમેળ, ખાતાવહી વગરે ચોપડા તપા
સી જોઈ હુડીના નાણાં શિકારી ન આપ્યા હોય તો આ પેઠના નાણા શિકા
રી આપજો. જો હુડીના નાણા શિકારી આપ્યા હોય તો આ પેઠ રદ છે
વાંચીને ફાડી નાખજો. અમે તમને હુડી તથા પેઠ મળી એક વખત નાણા.
મજરે આપશુ સંવત ૧૯૫૭ પોશ શુદ્ધ ૭ ને વાર બુધે. દસકત પોતાના.
પરપેઠ વગ—પરપેઠ તથા કાગળ લખવાની રીત પેઠના જેવી છે, પણ
પરપેઠમાં હુડી તથા પેઠ અને કાગળમાં હુડી, પેઠ અને પરપેઠ
લખ્યાની તિથિ દરશાવાય છે.

* આ હુડીપરથી જણાય છે કે રાજકોટવાળાને ખેડાવાળા સાથે આડત નથી
પણ અમદાવાદવાળા સાથે આડત છે. તેથી અમદાવાદવાળાને ખાતે ઉધારવાની
નિશાની આપી છે અને અમદાવાદવાળાને ખેડાવાળા સાથે આડત છે.

ફેબ્રુઆરી અને માર્ચના દરતાવેળો ઉપર લાગતો રદાંપ.

મીલકતોનાં વેચાણ ખત ઉપર-	ર.	આ.
રૂ ૫૦ સુધીની કીમત ઉપર	૦	૮
રૂ ૫૦ થી રૂ ૧૦૦ સુધી	૧	૦
પછી દર રૂ ૧૦૦ ઉપર તે રૂ ૧૦૦૦ સુધી	૧	૦
પછી દર રૂ ૫૦૦ અથવા તેના કોઇપણ ભાગ ઉપર	૫	૦
બાંડ-રૂ ૧૦ સુધી હોય તો	૦	૨
" રૂ ૧૦ થી રૂ ૫૦ સુધી	૦	૪
" રૂ ૫૦ થી રૂ ૧૦૦ સુધી	૦	૮
" પછી દર રૂ ૧૦૦ ઉપર તે રૂ ૧૦૦૦ સુધી	૦	૮
" પછી દર રૂ ૫૦૦ અથવા તેના કોઇપણ ભાગ ઉપર	૨	૮
રૂ ૨૦ થી ઉપરના એક પરામીસરી નોટ અથવા કોઇપણ પહોંચ ઉપર	૦	૧
એક શેર હોલડર બીજાને આપેલી પરાક્ષી ઉપર	૦	૧
મારજેજ ખત-જ્યારે મીલકતનો કબજો મારજેજને અપાય છે ત્યારે તે ઉપર મીલકતનાં વેચાણ ખત નોટલો; પછી કબજો નથી આપતો ત્યારે બાંડ ઉપર લાગતો રદાંપ નોટલો લેવાય છે	...	...
તલાક આપવાનો દરતાવેજ	૧	૦
દતક કરી લેવાનો અખત્યાર આપવાનો દરતાવેજ (વીલ સીવાય). ૧૦	૧૦	૦
કમપનીની આરટીએસ આફ આસોસીએશન ઉપર	૨૫	૦
પંચાળનો દરતાવેજ	૧૦	૦
પંચાળું છુટું કરવાનો દરતાવેજ	૫	૦
બીલેડીંગ	૦	૪
ચાર્ટર પાર્ટી	૧	૦
શીપીંગ આરડર	૦	૧
ડીલીવરી આરડર	૦	૧
અશકત થઇ પડેલા કરજદારે કીધેલા કોમ્પોઝીશન ફીડ ઉપર ૧૦	૧૦	૦
લેટર આફ લાઇસેન્સ અથવા એક કરજદારને તેના મામનારા લેણા ચલાવવા દે છે અને એકસ મુદત સુધી પોતાના દાવાની રૂબાદી નહીં માંગવા લખત કરી આપે છે તે ઉપર ... ૧૦	૧૦	૦
ફાઇ પરોટેસ્ટ કરવા ઉપર	૧	૦
આર્ટીકલ અથવા સોમકનામા ઉપર	૧	૦
વીલ સીવાય કરેલા વરદના દરતાવેજ ઉપર	૧૫	૦
વીલ સીવાય કરેલા વરદ રદ કરવાના દરતાવેજ ઉપર ... ૧૦	૧૦	૦

સોડ વીટ વઝેરે વેચાણના આફ્રીસ સીરસ્તેના ફેટલાક જાણવાનેજ નવા ધારા.

ખારદાન માલમાં—નવો હોયતો કરો કરદો થાતો નથી. જુનો હોય તે
મુલ્યે ૦) અને હાંવેટ ૧ એ દોકડો ૧ લેખે કરદો થાય. દમલ ખારદાન
હોય તો મુલ્યે રતલ ૧ કરદો થાય.

જમતરે—અલસી, સરસી, ખસખસ, રાષ, તલ જોરડી અને હરડા દહા ૪
લેખે અને ધજી દહા ૮૫ લેખે.

ઘઠ—અલસી, સરસી કાનપુરી, રાષ અને તલના દહા ૬ પ્રમાણે, ખસખસ
દહા ૮ પ્રમાણે અને સરસી પીળી મુજરાતી, જોરડી, મવડા સોડ
અને ધજની ઘઠ જોષનેજ તેનો ભાવ થાય છે.

બંબા ૨ ના—દર મુલ્ય ૧ કે દોકડા ૨ લેખે.

નમુનો—માંડી ૧ કે ૦) અને હાંવેટે દો. ૧૧ પ્રમાણે.

ધાને ૧૦૦એ કાષ્ટી મુદતનો જુદા જુદા ભેંક રીતના બાબના
દરે હરેક રકમનો બાબ કઢાકવાનો કોઠો આપેલો
છે તેની સમજણ અને દાખલો.

એ કાષ્ટમાંથી કાષ્ટની રકમના તેના દર પ્રમાણેના આંક કઢાડીને
તેને મુદતના દિવસે મુલ્યવા. એ મુલ્યાકારમાંથી જમણા હાથ તરફના
માર આંક મુકી દેતાં બાકી જે રહે તે બાબના દોકડા થયા. દોકડાની
રકમમાંથી જમણા હાથ તરફના જે આંક તે દોકડા ને બાકી રહે તે
રખીયા એ ઉપાકુલ છે.

દાખલો—૧ ૯૧૭૫૫૫ દિવસ ૧૨૫૫૫ દહા ૫ લેખે મુ' બાબ થશે!

૫૦૦૦ = ૬૮૪૬૩૧

૪૦૦૦ = ૫૪૭૮૪૫

૬૦૦ = ૦૮૨૧૯૧

૭૦૦ = ૮૫૮૪

૫ = ૦૬૮૪

૧.૨૫૪૪૦×૧૨૫=૧૬૫૬૭૫૦૦ એમાંથી જમણા હાથના
માર આંક ૭૫૦૦ મુકી દેતાં ૧૬૫૧૬ રહ્યા તે બાબના દોકડા માટે
જવાબ—૨ ૧૧૫)૬૬ દોકડા. (દેહ ૭૫૦૦ મુકી છે તેનો દોકડો
બાક સાથે લેતાં જવાબ ૨ ૧૬૫)૬૬૧૧૧ દોકડા થાય છે.)

કોઈથી સુદતનો જુદા જુદા બેંક રીતના વ્યાજના દરે હરેક રકમનો વ્યાજ કાહાડવાનો કોઠો.

સુદત ર.	સેંકડે ટકા ૫.			સેંકડે ટકા ૬.			સેંકડે ટકા ૭.			સેંકડે ટકા ૧૧.		
	ર.	દો.	દેટ.	ર.	દો.	દેટ.	ર.	દો.	દેટ.	ર.	દો.	દેટ.
૧	—	—	૦૧૩૬	—	—	૦૧૬૪	—	—	૦૧૯૧	—	—	૦૦૧૩
૨	—	—	૦૨૭૩	—	—	૦૩૨૮	—	—	૦૩૮૩	—	—	૦૦૨૭
૩	—	—	૦૪૧૦	—	—	૦૪૯૩	—	—	૦૫૭૫	—	—	૦૦૪૧
૪	—	—	૦૫૪૭	—	—	૦૬૫૭	—	—	૦૭૬૭	—	—	૦૦૫૪
૫	—	—	૦૬૮૪	—	—	૦૮૨૧	—	—	૦૯૫૮	—	—	૦૦૬૮
૬	—	—	૦૮૨૧	—	—	૦૯૮૬	—	—	૧૧૫૦	—	—	૦૦૮૨
૭	—	—	૦૯૫૮	—	—	૧૧૫૦	—	—	૧૩૪૨	—	—	૦૦૯૫
૮	—	—	૧૦૯૫	—	—	૧૩૧૫	—	—	૧૫૩૪	—	—	૦૧૦૯
૯	—	—	૧૨૩૨	—	—	૧૪૭૯	—	—	૧૭૨૬	—	—	૦૧૨૩
૧૦	—	—	૧૩૬૯	—	—	૧૬૪૩	—	—	૧૯૧૭	—	—	૦૧૩૬
૨૦	—	—	૨૭૩૬	—	—	૩૨૮૭	—	—	૩૮૩૫	—	—	૨૭૩
૩૦	—	—	૪૧૦૯	—	—	૪૯૩૧	—	—	૫૭૫૩	—	—	૪૧૦
૪૦	—	—	૫૪૭૯	—	—	૬૫૭૫	—	—	૭૬૭૧	—	—	૦૫૪૭
૫૦	—	—	૬૮૪૯	—	—	૮૨૧૯	—	—	૯૫૮૯	—	—	૦૬૮૪
૬૦	—	—	૮૨૧૯	—	—	૯૮૬૩	—	—	૧૧૫૦૬	—	—	૦૮૨૧
૭૦	—	—	૯૫૮૯	—	—	૦૧૧૫૦૬	—	—	૦૧૩૪૨૪	—	—	૦૯૫૮
૮૦	—	—	૦૧૦૯૫૮	—	—	૦૧૩૧૫૦	—	—	૦૧૫૩૪૨	—	—	૧૦૯૫
૯૦	—	—	૦૧૨૩૨૮	—	—	૦૧૪૭૯૪	—	—	૦૧૭૨૬૦	—	—	૧૨૩૨
૧૦૦	—	—	૦૧૩૬૯૮	—	—	૦૧૬૪૩૮	—	—	૦૧૭૧૭૮	—	—	૧૩૬૯
૨૦૦	—	—	૦૨૭૩૯૭	—	—	૦૩૨૮૭૬	—	—	૦૩૮૩૫૬	—	—	૨૭૩૯
૩૦૦	—	—	૦૪૧૦૯૫	—	—	૦૪૯૩૧૫	—	—	૦૫૭૫૩૪	—	—	૪૧૦૯
૪૦૦	—	—	૦૫૪૭૯૪	—	—	૦૬૫૭૫૩	—	—	૦૭૬૭૧૨	—	—	૫૪૭૯
૫૦૦	—	—	૦૬૮૪૯૩	—	—	૦૮૨૧૯૧	—	—	૦૯૫૮૯૦	—	—	૬૮૪૯
૬૦૦	—	—	૦૮૨૧૯૧	—	—	૦૯૮૬૩૦	—	—	૧૧૫૦૬૮	—	—	૮૨૧૯
૭૦૦	—	—	૦૯૫૮૯૦	—	—	૧૧૫૦૬૮	—	—	૧૩૪૨૪૬	—	—	૯૫૮૯
૮૦૦	—	—	૧૦૯૫૮૯	—	—	૧૩૧૫૦૬	—	—	૧૫૩૪૨૪	—	—	૦૧૦૯૫૮
૯૦૦	—	—	૧૨૩૨૮૭	—	—	૧૪૭૯૪૫	—	—	૧૭૨૬૦૨	—	—	૦૧૨૩૨૮
૧,૦૦૦	—	—	૧૩૬૯૮૬	—	—	૧૬૪૩૮૩	—	—	૧૯૧૭૮૦	—	—	૦૧૩૬૯૮
૨,૦૦૦	—	—	૨૭૩૯૭૨	—	—	૩૨૮૭૬૭	—	—	૩૮૩૫૬૧	—	—	૦૨૭૩૯૭
૩,૦૦૦	—	—	૪૧૦૯૫૮	—	—	૪૯૩૧૫૦	—	—	૫૭૫૩૪૨	—	—	૦૪૧૦૯૫
૪,૦૦૦	—	—	૫૪૭૯૪૫	—	—	૬૫૭૫૩૪	—	—	૭૬૭૧૨૩	—	—	૦૫૪૭૯૪
૫,૦૦૦	—	—	૬૮૪૯૩૧	—	—	૮૨૧૯૧૭	—	—	૯૫૮૯૦૪	—	—	૦૬૮૪૯૩
૧૦,૦૦૦	—	—	૧૩૬૯૮૬૩	—	—	૧૬૪૩૮૩૫	—	—	૧૯૧૭૮૦૮	—	—	૧૩૬૯૮૬
૨૦,૦૦૦	—	—	૨૭૩૯૭૨૬	—	—	૩૨૮૭૬૭૧	—	—	૩૮૩૫૬૧૬	—	—	૨૭૩૯૭૨

કોઠીનો મુદતનો કોઠીની દરે હરેક રકમનો દેશી
રીત પ્રમાણે વ્યાજ કહાડવાનો કોઠો

મુદત			સર		
રૂ.	દા.	દેટ.	રૂ.	દા.	દેટ.
૦)I		૦૦૦૫	૨૦		૬૬૬૬
૦)II		૦૦૧૦	૩૦	૦૧	૦૦૦૦
૦)III		૦૦૧૫	૪૦	૦૧	૩૩૩૩
૦)~		૦૦૨૧	૫૦	૦૧	૬૬૬૬
૦)~I		૦૦૨૬	૬૦	૦૨	૦૦૦૦
૦)~II		૦૦૩૧	૭૦	૦૨	૩૩૩૩
૦)~III		૦૦૩૬	૮૦	૦૨	૬૬૬૬
૦)~		૦૦૪૧	૯૦	૦૩	૦૦૦૦
૦)=I		૦૦૪૭	૧૦૦	૦૩	૩૩૩૩
૦)=II		૦૦૫૨	૨૦૦	૦૬	૬૬૬૬
૦)=III		૦૦૫૭	૩૦૦	૧૦	૦૦૦૦
૦)=		૦૦૬૨	૪૦૦	૧૩	૩૩૩૩
૦)=I		૦૦૬૭	૫૦૦	૧૬	૬૬૬૬
૦)=II		૦૦૭૩	૬૦૦	૨૦	૦૦૦૦
૦)=III		૦૦૭૮	૭૦૦	૨૩	૩૩૩૩
૦I		૦૦૮૩	૮૦૦	૨૬	૬૬૬૬
૦II		૦૧૬૬	૯૦૦	૩૦	૦૦૦૦
૦III		૦૨૫૦	૧૦૦૦	૩૩	૩૩૩૩
૧		૦૩૩૩	૨૦૦૦	૬૬	૬૬૬૬
૨		૦૬૬૬	૩૦૦૦	૧૦૦	૦૦૦૦
૩		૧૦૦૦	૪૦૦૦	૧૩૩	૩૩૩૩
૪		૧૩૩૩	૫૦૦૦	૧૬૬	૬૬૬૬
૫		૧૬૬૬	૬૦૦૦	૨૦૦	૦૦૦૦
૬		૨૦૦૦	૭૦૦૦	૨૩૩	૩૩૩૩
૭		૨૩૩૩	૮૦૦૦	૨૬૬	૬૬૬૬
૮		૨૬૬૬	૯૦૦૦	૩૦૦	૦૦૦૦
૯		૩૦૦૦	૧૦૦૦૦	૩૩૩	૩૩૩૩
૧૦		૩૩૩૩	૨૦૦૦૦	૬૬૬	૬૬૬૬

ઉપલા કોઠો પરથી કોઠીની રકમના સર કહાડીને તેને મુદતના દિવસે
ગુણવા. જે વ્યાજ દર માસે રકા ૧ લેખે હોય તો એ ગુણાકારમાંથી
જમણા હાય તરફના ચાર આંક મુકી દેતાં બાકી જે રહે તે વ્યાજન

દોઢડા થયા, પણ નો વ્યાજનો દર વસો ઓછો હોય તો એ ગુણાકારમે વ્યાજ નો દર ગુણુતાં નો ગુણાકાર આવે તેમાંથી જમણા હાથ તરફના ચાર આંક મુકી દેતાં બાકી ને રહે તે વ્યાજના દોઢડા થયા. દોઢડાની રકમમાંના જમણા હાથ તરફનાં એ આંક તે દોઢડા ને બાકી રહે તે રૂપીઆ એ હપ્તાડું જ છે.

દાખલા-ર. ૩૨૧૦૧ તું દિવસ ૨૦ નું દર ૦૧૧૧ લેએ તું વ્યાજ થશે

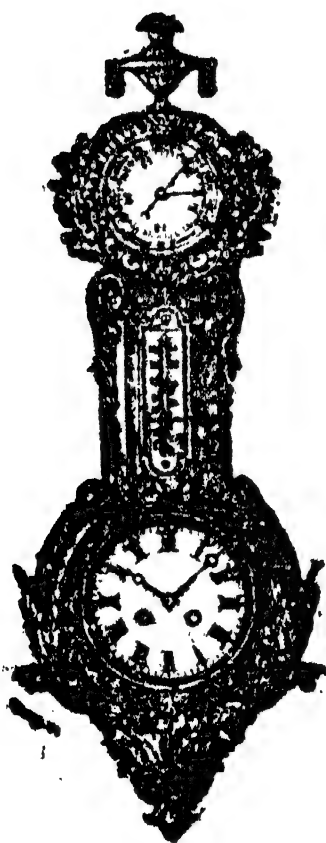
$$૩૦૦૦ = ૧૦૦૦૦૦૦$$

$$૨૦૦ = ૦૬૬૬૬૬$$

$$૧૦ = ૩૩૩૩$$

$$૦૧ = ૦૦૮૩$$

૧૦૦૦૦૮૨૪૨૦ = ૨૧૪૦૧૧૪૦૪૦૧૧ = ૧૬૦૫૧૨૩૦ એમાં-૧ નો જમણા હાથના ચાર આંક ૧૨૩૦ મુકી દેતાં ૧૬૦૫ રહ્યા તે વ્યાજના દોઢડા ચારે જવાબ ૨ ૧૬)૦૫ દોઢડા.

સંકટા વરસનું તારીક વાર દેખાડનાકું ખીસ્તી પાંચાઝ.

અહીના.	તારીખા.	વારો.	સહી ઉપરના (સંકટાના) વરસો.							
			૦૦	૦૧	૦૨	૦૩	૦૮	૦૪	૦૫	
			૦૬	૦૭	૧૩	૦૮	૧૫	૧૦	૧૧	
			૧૭	૧૨	૧૮	૧૪	૨૦	૨૧	૧૬	
			૨૩	૧૮	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૨	
			૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૩૭	૩૨	૩૩	
			૩૪	૩૫	૪૧	૩૬	૪૩	૩૮	૩૯	
			૪૫	૪૦	૪૭	૪૨	૪૮	૪૯	૪૪	
			૫૧	૪૬	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૦	
			૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૫	૬૦	૬૧	
			૬૨	૬૩	૬૯	૬૪	૭૧	૬૬	૬૭	
			૭૩	૬૮	૭૫	૭૦	૭૬	૭૭	૭૨	
			૭૯	૭૪	૮૦	૮૧	૮૨	૮૩	૭૮	
			૮૪	૮૫	૮૬	૮૭	૯૩	૮૮	૮૯	
			૯૦	૯૧	૯૭	૯૨	૯૮	૯૪	૯૫	
			૯૬			૯૮				
			શુ	શ	ર	સો	બો	ખુ	ગુ	
			અ	શુ	શ	ર	સો	બો	ખુ	
			ખો	ખુ	ખુ	શ	ર	સો	બો	
			સો	બો	ખુ	શુ	શ	ર	સો	
			ર	સો	બો	ખુ	શુ	શ	ર	
			શ	ર	સો	બો	ખુ	શુ	શ	
			૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	
			૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	
			૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	
			૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	
			૨૯	૩૦	૩૧					
			અકાંબર	જન્યુઆરી	ફેબ્રુઆરી	માર્ચ	એપ્રિલ	મે	જુન	
			જુલાઈ	ઓગસ્ટ	સપ્ટેમ્બર	ઓક્ટોબર	નવેમ્બર	ડિસેમ્બર	જાન્યુઆરી	

સમજાવું.

તારીકપરથી વાર જોવું હોય તો સેકડાના આંકડામાં જે વરસ માટે જોવું હોય તેની નીચે અને સહીના આંકડાની આડી દારમાં જે અક્ષર એકજ ઠેકાણે ભેજો. થાય તે અક્ષર જે મહીના માટે જોવું હોય તે મહીનાની ઉપર જે દારમાં હોય તે આડી દાર તે મહીનાની દરેક તારિકના વાર દેખાડશે. પણ ૧૬૬ દીવસના લીપધર એટલે કે સનેના આંકડે ચાહે ભાગતાં આડી કંઈન વધે તે સને માથે કામ પડે તો જન્યુઆરી અને ફેબ્રુઆરી એ જો સાસ કાલા અક્ષરથી છાપેલા ગણતરીમાં લેવા.

હાખલો.

તા. ૨૮મી મારચ ૧૯૦૧ એ કયો વાર હતો? હવે ૦૧ની નીચેની દાર

સદાઓ.

૧૭૦૦	૨૧૦૦
...	...
૧૮૦૦	૨૨૦૦
...	...
૧૯૦૦	૨૩૦૦
૨૦૦૦	૨૪૦૦
...	...

માં તથા ૧૯૦૦ની આડી દાર માં "બો" અક્ષર આવે છે. હવે તે "બો" મારચ મહીનાની ઉપરની દારમાં સાતમો અક્ષર છે. તેજ આડી દારમાં અને તા. ૨૮ મીની ઉપરની દારમાં "ગુ" એટલે ગુરુવાર છે, માટે તા. ૨૮ મી મારચ ૧૯૦૧

એ ગુરુવાર હતો.

હાખલો-લીપધરના.

તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૬ એ કયો વાર હતો? હવે ૯૬ની નીચેની દારમાં તથા ૧૮૦૦ની આડી દારમાં "ગુ" અક્ષર આવે છે તે "ગુ" કાલા ફેબ્રુઆરી સહીનાની ઉપરની દારમાં પેહેલો અક્ષર છે. તેજ આડી દારમાં અને તા. ૧૬ મીની ઉપરની દારમાં "ર" એટલે રવીવાર છે માટે તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૬ એ રવીવાર હતો.

વારપરથી તારિક જોઈતી હોય તે ઉપર દેખાડ્યા પ્રમાણે તે મહિનાની તા. ૧ લી નો વાર કહાડીને તેપરથી આડી દારે જે વારની તારિક જોઈતી હોય તે વાર સુધી આવતાં નીચે તારિકના આંકડાઓપર આવવું તો તે વારની તારિક દેખાશે.

લાગ ૮ મો.

વેપારને લગતો કક્કાવારે ગુજરાતીમાંથી થ'એજ
શબ્દો અને ઉચ્ચાર સાથેનો ફાઇ.

વસાણા વગરે.

અકલકરો-પેલિટરી. Pellitory.	કચેરો-(કચુરો)-લૅમ ઝેડેરી. Long Zedory.
અગ્નિઓ-ગ્રાંડિફોરા. Grandiflora.	કડવી બદામ-આલૂમંડ બિટર. Almond bitter.
અગર-એલોસ વુડ. Aloes wood.	કમીલો-કમાલા. Cummala.
અજમો-કરંવે સીડ. બિશપ્સ-વીડ. Caraway seed. Bishop's weed.	કપુર-કેમ્ફર. Camphor.
અજમોદ-પારલી. Parsley.	કપુરચીની-ઓલરુપાઇસ. પિમેન્ટો. Allspice. Pimento.
અપીણુ-ઓપિયમ. Opium.	કરીઆતું-ચિરેટા. Chiretta.
અરીઠા-સોપનટસ. Soapnuts.	કરેણુ-ઓલિઆન્ડર. Oliander.
અળશી-લિનસીડ. Linseed.	કસ્તુરી-મરક. Musk.
અંબર-અંબરગ્રિસ. Ambergris	કસુંબો-સફલાવર. Safflower.
આદુ-જિંજર. Ginger.	કળીચુનો-સ્લેકડ બાઇમ. Slaked lime.
આંબાહળદર-ઝેડોરિટર્મેરિક. Zedory-turmeric.	કાકચીઆ-લૅડક Londuck.
આમળા-હૅમપ્લમ્સ. Hogplums.	કાચો-કેટેચુ, ગેમ્બીઅર. Catechue Gambier.
આલુખુખાર-ડેમ્સન. Damson.	કાલંબો-કોલંબો. Colombo.
કાંદળવ-કોનિસિ સીડ. Conesiseed.	કાળીજીરી-ફલીબેન. Fleebane.
કાંદવારણુ-કોલોસિંથ. Colocynth.	કાળીમુસળી-નિલિપેની-રૂટ. Nelepanny root
કાસપગુલ-ફલીવર્ટ. Fleawort.	કીરમબ-કોચીનીઅલ. Cochineal.
કોરંડી-કેસ્ટર. Castor.	કુંવાર-એલોઝ. Aloso.
એલચી-કાર્ડામમ્ Cardamom.	કુરમો-અંબર. Amber.
એળીઓ-એલોઝ. Aloes.	કેવડાની જડ-ઓરિસ રૂટ. Orrisroot,
ઓથમીજીર-સ્પંજેલ-સીડ. Spongel-seed.	

કેસર-સંજ્ઞાન. Saffron.
ક્રાકમ-મંગોસ્ત્રીન. Mangost-
een.
કૌચા-નેટલ્સ. ક્રોહેજસ. Nettles.
Cowhages.
ખડી-ચોક Chock.
ખસખસ-પોપી સીડ. Poppy-
Seed
ખાંડ-શુગર. Sugar.
ખાપરીક-કલામાધન. Calamine.
ખેરસાર-મિમોસા કટેચુ. Mimosa
Catechue.
ખારેક-ડેટ. Date.
ખુરસાણી અજમો-હેન્બેન સીડ.
Henbane-seed.
ગરમાળો-કસિયા ફિસ્તુલા. Cassia
fistula.
ગળી-ઇન્ડીગો. Indigo.
ગળો-ગુલાંચ. Gulanch.
ગંધક-સલ્ફર. સિમ્સ્ટોન. Sulphur.
Brimstone.
ગાંજો-ઇન્ડીઅન હેમ્પ. કેનેબિસ સે-
ટિવા. Indian hemp, Cann-
abis sativa.
ગુમળ-ડેલિયમ. ઍફ્રાટૂન. B'D-
ellium. Aflatoon.
ગુંદર-ગમ. Gum.
ગોખર-કલ્ત્રોપ્સ. પ્રિકલી ફુટેડ પિડે-
લ્યમ. Caltrops. Prickly
fruted pedaliun.
ગોડાવજ-અકારસ. કલમસ. સ્વીટ
ફ્લેગ. Acorus. Calamus.
Sweet flag.
ગચુકખાખ-કયુબેબ. cubeb.

ચારોળી-ચિરૌળ્યા સેપિડા. Chiro-
ngia sapida.
ચોપચીની-ચાઇના-રૂટ. રમાઇ લેક્સ-
રૂટ. China-root. Smilax-
root.
જટામાસી-નાર્ડ. વેલિરિયન. Nard.
Valerian.
જાયફળ-નટમેગ. Nutmeg.
જવંત્રો-મેસ. Mace.
જીરું-કમિન-સીડ. Cumin-seed.
જેડીમધ-લિકરિસ. Liquorice.
ઝેરકોચલાં-નક્સોમિકા. Nux-
vomica.
ટંકણખાર-બોરાક્સ. Borax.
ડેકામારી-કમ્બી. ગાર્ડિન્યા ગમનિ
ફિરિયા. Cumbi. Gardenia
gumniferia.
તકમરીઆ-ઑસીમમ્ પિલોસમ્
Ocimum pilosum.
તજ-સિનેમન કસિયા-લિગન્યા. Ci-
nnamon. Cassia-lignia.
તમાકુ-ટોબેકો. Tobacco.
દાંતીમૂળ-ક્રોટન-રૂટ. Croton-
root.
દાલચીની-કસિયા-લિગન્યા. Cassia
lignia.
દ્રાક્ષ-ગ્રેપ. Grape.
ધતુરો-ડેટુરા. થોર્ન એપલ. Dat-
ura. Thorn-apple.
ધમાસો-હેડિસરમ્ આલહેગિ. H-
edysarum alhagi.
ધાણા-કોરિઅન્ડર-સીડ. Corian-
dor-seed.

નવસાર-અમોનિયા. સાલઅમોનિ-
 યક. Ammonia. Sal-am-
 moniac.
 નસોતર-ટર્બીટ-રૂટ. Turbit-root.
 નામકેસર-મેસુઆ ફેરી. કેસ્વા બડ-
 ક. Mesua ferrea. Cass-
 ia buda.
 નાગિયેર-કોકોનટ. Coconut.
 નેપાળો-ક્રોટનટિગ્લિયમ. Crot-
 on-tigilium.
 પસ્તાં-પિસ્તાચિયો નટ. Pistach-
 io-nut.
 પારો-મર્ક્યુરિ. Mercury.
 પિત્તપાપડો-ફુમિટરિ. Fumit-
 ory.
 પીપર લીડી-લાંબ-પેપર. Long-
 pepper.
 પીપરીમૂળ-પેપરરૂટ. Pepper-
 root.
 રૂટકડી-અલમ. Alum.
 અબર, તપખીર-રુનફ. Snuff.
 અદામ-આલમંડ. Almond.
 આદીયાન-એનિસરટાર. Aniso-
 star.
 ખુંદ-કોફી. Coffee.
 બેદાણા-કિન્નસસીડ. Quince-
 seed.
 બોદાર કાંકરો-લિથાર્જ. Lith-
 arge.
 બાંબ-હેમ્પ. Hemp.
 બાંબરો-એક્લીપ્સા. Eclipta.
 બીલામું-કેચુ-નટ. માર્કિંગ-નટ. મ-
 લાકા-બીન. Cachew-nut.
 Marking-nut. Malacca-
 bean.

મજ્જા-મદ્દર. Maddar.
 મનકીલ-રેડઆસેનિક. Red-ar-
 senic.
 મરચાં-કૃષ્ણીકમ્. ચિલિસ. Cap-
 sicum. Chillies.
 મરી-પેપર. pepper.
 માયફળ-ગોલ-નટ. Gall-nut.
 મેથી-ફેનુગ્રીક. Fenugreek.
 મેંદી-મર્દા. હેના. Myrtle.
 Henna.
 મોરથુથુ-બ્લુવિટ્રિયલ. બ્લુ-વિટ્રિ-
 ન. સલ્ફેટ ઓફ કૉપર. Blue-
 vitriol. Bluestone.
 Sulphate of copper.
 રતાંબળી-રેડ-સેન્ડલ વુડ. Red
 sandal wood.
 રસકપુર-કારોસિવ સબ્લીમેટ. નાઈ-
 ક્લોરાઈડ ઓફ મર્ક્યુરી. Corr-
 osive sublimate. Bi-chlo-
 ride of mercury.
 રસસિંદૂર-બ્લેક-સલ્ફાઈડ. Black-
 sulphide.
 રાઈ-મસ્ટર્ડ. Mustard.
 રાળ-રેઝિન. Resin.
 રૂમીમસ્ટાઈ-મસ્ટિક-ગમ. Mastic-
 gum
 રેવંચી-રૂબાર્બ. Rhubarb.
 રેવંચીનો છીરો-ગેમ્બોજ. ગમ-
 બટા. Gamboge. Gum-
 gutta.
 લવણ (મીઠું)-સોલ્ટ. Salt.
 લવીંગ-ક્લોવ્સ. Cloves.
 લસણ-Garlic. ગાજીક.

લાખ-લેક. મિરિયાડ. Lac. Myriad.
 લોખાન-લે-ઝેઈન. ગમ-બેન-જામિ-
 ન. Bessoin. Gum-ben-
 jamin.
 લખનામ-અકોનાષ્ટ. Aconite.
 પરિવાળી-ફેનલ્સીડ. Fennel-seed.
 સંખલક-સોપ-સ્ટોન. Soap-stone.
 સંખીઓ સોમલ-વાહીટ આસેનિક.
 White arsenic.
 સિલારસ-બિટ્યુમિન. સ્ટોરેક્સ લિ-
 ક્વીડ. રોઝમેલોસ. Bitumen.
 Storaxliquid. Rose ma-
 llows.
 સફેતો-સિયુસ. Cruse.
 સરસવ-રેપસીડ. Rapeseed.
 સંચળ-બ્લેક-સોલ્ટ. બિટ-લેબેન બિટ-
 નોબેન. Black-salt. Bit-la-
 ban. Bit-noben.
 સાકર-શુગર-કેન્ડી. Sugar-candy.
 સાણખાર-બેરિલા. Barilla.
 સાલમ-સેલેપ. Salep.
 સિંદૂર-મિનિયમ. રેડ-લેડ. Mini-
 um. Red-lead.
 સિંધવ-રોક-સોલ્ટ. Rock-salt.
 સુખડ-ફ્રેગ્રન્ટ વુડ. સેન્ડલ વુડ. Fr-
 agrant wood. Sandal-
 wood.
 સુન્દ-ક્રાઈ જિન્જર. Dry ginger.
 સુરમો (ધાતુ)-મેટલિક ઓર. એન્ટિ-
 મની. Metallic ore. Anti-
 mony.

સુરોખાર-પોટાશ-નાઇટ્રેટ. નાઇટ્રેટ.
 સોલ્ટપિટર. Potash-nitrate.
 Nitre. Saltpetre.
 સુવા-અનિસ-સીડ. ડિલ-સીડ. An-
 ise-seed. Dill-seed.
 સોનાજેર-ઓક્રિ-રેડ. Ochre-red.
 સોનામુખી-સેના. Senna.
 સોમલ-આસેનિક. Arsenic.
 હરડે-માયરોબોલમ. Myrobolam.
 હરતાળ-યલો-આસેનિક. યલો-ઓર્પિ-
 મેન્ટ. Yellow-arsenic. Ye-
 llow-orpiment.
 હળદર-ટર્મેરિક. Turmeric.
 હિંમ-અસાફોટીડ. Asafoetida.
 હિંમજો-સિનેબાર. વર્માલિયન. રેડ-
 સલ્ફર ઓફ મરક્યુરિ. Cinna-
 bar. Vermillion. Red-
 sulphur of mercury.
 હિમજ, નાની હરડે-માયરોબોલમ
 ચિખ્ખુલિક. Myrobolam che-
 bulic.
 હીરાકસી-મીન-કોપરસ. મીનવિટ્રીઅલ.
 ફેરિ સલ્ફાસ. Green-coppe-
 ras. Green vitriol. Ferry
 sulphas.
 હીરાદખલ-ડ્રેગન-સ-બ્લડ. Dragon-
 s-blood.
 હીરાબોળ-મર. Myrrh.

ખોરાક.

અડદ-ઉરિડ. કિડ્ની બીન. Oreed.

Kidney-bean.

અથાણું-પિકલ. Pickle.

આમલી-ટમેરિંડ Tamarind.

કઠોળ-પલ્સ. Pulse.

કણકી-ઘોકન-બિટ. Broken-bit.

કુશાહી, થુલું-બ્રૅન. Bran.

ખાંડ-શુગર. Sugar.

ગુલકંદ-કન્સર્વ ઓફ રોઝીસ. Con-
serve of roses.

ગોળ-ટ્રીકલ. જાગરિ. મોલાસિસ.

Treacle. Jaggery. Mola-
ses.

ઘઉં-વહીટ. Wheat.

ધી-કલ્લરિકાઈડ બટર. Clarified
butter.

ચણા-ગ્રામ. Gram.

ચા-ટી. Tea.

ચોખા-રાઈસ. Rice.

જવ-બાર્લી. Barley.

જુવાર-હોલ્કસ સોર્ગમ. Holcus
sorghum.

તલ-સિસંમમ. Sesamum

તુવર-સિટસસ-કેજન. Cytisus-
cajan.

દહી-કર્ડ. Curd.

દૂધ-મિલ્ક. Milk.

ધાણી પાર્ડ-ગ્રેન. Parched-
grain.

પનીર-ચીઝ. Cheese.

પવા-એ સોર્ટ ઓફ ફ્લેટ-ડ રાઈસ

A sort of flattened rice.

ખાજરી-મિલેટ. Millet.

ખીડી-ચેરૂટ. સિચાર. Cheroot.

Cigar.

ખીસકુટ, બીસકુટ-બિરિકટ. Bis-
cuit.

ભાત-પડિ. Paddy.

ભોંયશીંમ માંડવી-ગ્રાઉન્ડનટ. Gro-
undnut.

મધ-હનિ. Honey.

મખરા-પાર્ડ રાઈસ. Parched
rice.

મસૂરની દાળ-લેન્ટિલ. Lentil.

માખણ-બટર. Butter.

માવો-પલ્પ. અનિસોફ્ટ માસ. pu-
lp. Any soft mass.

મીઠાઈ-સ્વીટ મીટસ. કન્ફેક્શન. કન્ફે-
ક્શનરિ. Sweetmeats. Con-
fection. Confectionary.

મીઠું, નિમક-સોલ્ટ. Salt.

મુરખ્ખો-જામ. માર્મેલેડ. જેલી. Jam.
Marmalade. Jelly.

લોટ, આટો-ફ્લોર. Flour.

વટાણા-પીઝ. Peas.

વાલ-બી-સ. Beans.

શીરો-સિરપ. Syrup.

શેવ-મકરોનિ. વર્મિસેલિ. Macar-
oni. Vermicelli.

સાકર-શુગર-કેન્ડી. Sugar-candy.

સાચુ ચોખા-સેગો. Sago.

દવાની જાણસો.

અફું-ટિંકચર. Tincture.	મિશ્રણ-મિશ્રચર. Mixture.
અતાર-ઑટર. Otter.	મીઠાનો તેળા-મ્યુરિએટિક એસિડ.
કવાચ-ડિકોક્શન. Dicoction.	Muriatic acid.
મંધકનો તેળા-સલ્ફ્યુરિક એસિડ.	મીણ-વેક્સ. Wax.
Sulphuric acid.	મુરખો-કંફેક્શન. Confection.
આસલેટ તેલ-કેરોસીન ઑઇલ.	લીંબુનો તેળા-સાઇટ્રિક એસિડ.
Kerosine oil.	Citric acid.
ગુલાબજળ-રોઝ વોટર. Rose-water.	લેપ-પ્લાસ્ટર. Plaster.
ઘન-એક્સટ્રાક્ટ. Extract.	શરબત-સિરપ. Syrup.
ચૂર્ણ-પલ્વીસ. Pulvice.	શરસીઉં તેલ-રેપસીડ ઑઇલ. Rapeseed oil.
ટોપરાનું તેલ-કોકોનટ ઑઇલ. Coconut oil.	શિલાજીત-અસ્ફાલ્ટ મ. Asfaltom.
તેલ-ઑઇલ. Oil.	સાબરશિંગ-એલ્ક-હોર્ન. Elk-horn.
ધૂપેલ-ફ્રાંકિન્સેન્સ. Frankincense.	સાબુ-સોપ. Soap.
નખતેલ-નેપ્થા ઑઇલ. Neptha oil.	સુરકો-વિનેગર. Vinegar.
નેત્રાંજન-કોલિરિયમ. Collyrium.	સુરમો-અંટિમની. Antimony.
પ્રવાહી-લાઇકર. Liquor.	સુરાખારનો તેળા-એકવાફોર્ટીસ. નાઇટ્રિક એસિડ. Aquafortis.
પાણી-અંકવા. Aqua.	Nitric acid.

સુતશાઉ, રેશમી તથા ઉનનું કાપડ.

અતલસ, સાટીન-સેટિન. Satin.	ગાજ-ગૌઝ. Gauze.
અલપાકો-અલ્પાકા. Alpaca.	ગીંગમ-મિંગામ. Gingham.
ઉન-વુલ. Wool.	છીંટ-ચિંટઝ. Chintz.
કંતાન-કેન્વાસ. Canvas.	જગનાથી-જાકેનેટસ. Jaconets.
કલિકો-કેલિકો. Calico.	જમદાની-સ્વિસ લેપેટસ. Swiss lappets.
કાશ્મીર-કેશ્મીર. Cashmere.	જીન-જીન. Jean.
ક્રીનખાખ-બ્રોકેડ. Brocade.	છાપેણું કાપડ-પ્રિન્ટર્સ. Printers.
કોરું કાપડ-ગ્રે ગુડ્ઝ. Grey goods.	દુમેટી-ડિમિટિ. Dimity.

દુમાસ, એક જાતનું રેશમી કપડું-
ડમાસ્ક. Damask.

દોરીઓ-સ્ટ્રાઇપ્ડ કલોથ. Striped
cloth.

ફ્લાનીન-ફ્લેનલ. Flannel.

બ્રોડક્લોથ. Broadcloth.

બુક મુસલીન-બુકમસ્લિન. Book
muslin.

મખમલ-વેલવેટ. Velvet.

મલમલ-મલ્સ. Mulls.

મરીનો, ઉનનું કપડું-મરિનો. Ma-
rino.

મસલીન-મસ્લીન. Muslin.

મીણુતું-બુક્રમ. લેધર કલોથ. Bu-
ckram. Leather cloth.

માદરપાટ-મૅડપોલમ્સ. Madapol-
ams.

રેશમ-સિલ્ક. Silk.

લોન્ગનું કપડું-લૉંગ કલોથ. Long
cloth.

કાયદા તથા વેપારમાં વપરાતા શબ્દો.

અપીલ-અપીલ. Appeal.

અપીલ કરનાર-અપેલન્ટ. Appel-
lant.

અપીલમાં પ્રતિવાદી-અપેલી. Ap-
pellee.

અપીલ સાંભળનારી કોર્ટ-અપેલન્ટ
કોર્ટ Appellant Court.

અરજદાર-પિટિશનર. Petitioner.

અરજી-પિટિશન. Petition.

અસીલ-ક્લાયન્ટ. Client.

અંગઉધાર-લોન. Loan.

આડત-કન્સાઇનમેન્ટ. Consign-
ment.

આડતીઓ-કન્સાઇની. Consignee.

આવક-ઇન્કમ. Income.

ઇજ્જતી-કોન્ટ્રાક્ટ. Contract.

ઇન્સાફ-જસ્ટિસ. Justice.

ઉધાર બાજુ-ડેબિટ-સાઇડ. Debit-
side.

ઉપલક્ષ-સર્પ્લસ. Surplus.

કબાલો-ડીડ ઓફ સેલ. Deed of
sale.

કરજ-ડેટ. Debt.

કરજદાર-ડેટર. Debtor.

કરારનામું-કોવનન્ટ. Covenant.

કોમત આંકનાર-અપ્રેઝર. Apprai-
ser.

કેદી-પ્રિઝનર. Prisoner.

કેપ્સો-કેપિઅસ. Capias.

કોલકરાર-અગ્રીમેન્ટ. Agreement.

ખત-બોન્ડ. Bond.

ખાતાવહી-લેજર. Ledger.

ખોટ-લોસ. Loss.

ખોટા સોગન ખાવાનો ગુન્હો-પર-
જ્યુરિ. Perjury.

ખોટી સહી અથવા દસ્તાવેજ બના-
વવાનો ગુન્હો-ફોર્જરિ. For-
gery.

ગીરવી ખત-મોર્ટગેજ ડીડ. Mort-
gage deed.

ગીરવી લેનાર-મોર્ટગેજી. Mort-
gagee.

ચલણી-કરંટ. Current.
 ચોપડાના પાના-ફોલિઓ. Folio.
 છુટકારો-રિલીઝ. લિબરેશન. Release, Liberation.
 જમી-એટચમેન્ટ. Attachment.
 જમેબાજી-ક્રેડિટ સાઇડ. Credit side.
 જમમ મિલકત-મુવેબલ પ્રોપર્ટી. Moveable property.
 જમીર-એસ્ટેટ. એસાઇનમેન્ટ. Estate. Assignment.
 જમીન-બેલ. Bail.
 જમીન ખત-બેલ-બોન્ડ. Bail-bond.
 જમીનમીરી-સિક્યુરિટી. Security.
 જીબાની-ડિપોઝિશન. ટેસ્ટિમોનિ. Disposition. Testimony.
 જીમેદાર-ટ્રસ્ટી. Trustee.
 ઢઢેરો-પ્રોક્લેમેશન. Proclamation.
 તલાકનામું-ડીડ ઓફ ડાઇવોર્સ. Deed of divorce.
 તહોમતદાર-કલપ્રિટ. Culprit.
 તારણ-માર્જિનમની. Margin-money.
 તારનો સંદેશો-ટેલિગ્રામ. Telegram.
 થાપણ-કેપિટલ. Capital.
 દલાલી-બ્રોકરેજ. Brokerage.
 દસ્તાવેજ-ડોક્યુમેન્ટ. Document.
 દાવો-સ્યૂટ ક્લેમ. Suit. Claim.
 દિવાની-સિવિલ કોર્ટ. Civil Court.
 દીવળીઓ-બંક્રપ્ટ. Bankrupt.

દેશપારની સભ-ટ્રાન્સપોર્ટેશન. Transportation.
 ધારા બાંધનાર-લેગિસ્લેટર. Legislator.
 નકકમ-ડ્યુપ્લીકેટ. Duplicate.
 નજરકેદ-અંડર સર્વેલન્સ. Under surveillance.
 નિકાલ-એડજસ્ટમેન્ટ. Adjustment.
 પ્રતિવાદી-ડિફેન્ડન્ટ. રિસ્પોન્ડન્ટ. Defendant. Respondent.
 પ્રતિષ્ઠાપત્ર-ડિપ્લોમા. Diploma.
 પરવાનો-લાઇસેન્સ. License.
 પહોંચ-રિસીપ્ટ. Receipt.
 પંચ-જ્યુરિ. Jury.
 પંતીઆજી-પાર્ટનરશિપ. Partnership.
 પાછી ફરતી હુંડી-રિ-ડ્રાફ્ટ. Redraft.
 પુરાવો-એવિડન્સ. Evidence.
 ફડચો-લિક્વિડેશન. Liquidation.
 ફરિયાદ-કમ્પ્લેન્ટ. Complaint.
 ફરિયાદી-એક્ઝ્યુઝર. Accuser.
 ફારકતી-ડીડ ઓફ એક્વિટન્સ. રિલીઝ. Deed of acquittance.
 Release.
 ફેસલો-અવોર્ડ. જજમેન્ટ. Award. Judgement.
 ફોજદારી-ક્રિમિનલ. Criminal.
 બજાર બાવ-એસાઇઝ. Assize.
 બદનામી-ડિફેમેશન. ફેલૂમનિ. Defamation. Calumny.

એઆનું-અર્નેસ્ટ મનિ. Earnest money.

બળાત્કર-કંપલ્સન. Compulsion.

બક્ષિશપત્ર-ડીડ ઓફ ગીફ્ટ. Deed of gift.

બરલીઉ-ઇન્વોઇસ. Invoice.

બરણુપોષણુ-અલિમનિ. Alimony.

ભાગીદાર-પાર્ટનર. શેરહોલ્ડર. Partner. Shareholder.

મત્તુ-સિગ્નેચર. Signature.

ભાગનાર-ક્રેડિટર. Creditor.

માલ-કાર્ગો. Cargo.

માલ મંગાવનાર-ઇન્ડેન્ટર. Indenter.

માલ મંગાવવાની ટીપ-ઇન્ડેન્ટ. Indent.

માલ મોકલનાર-કન્સાઇનર. Consigner.

મુખત્યારનામું-પાવર ઓફ એટર્નિ. Power of attorney.

મુખત્યારવારસ-એસાઇની. Assignee.

મુનીમ-એક્ટ્યુઅરિ. Actuary.

માદી-મેમોરેન્ડમ. Memorandum.

ચક્રો, હુંડી-ચેક. Cheque.

રોકડ-કેશ. Cash.

રોજમેળ-ડે-બુક. Day-book.

લખતપત્ર-ટાઇટલ ડીડ. Title deed.

લવાદી-આર્બિટ્રેશન. Arbitration.

વકીલાત-એડ્વોકેશન. Advocation.

વાદી-પ્લેન્ટીફ. કંપ્લેન્ટ. Plaintiff. Complainant.

વારસનામું-વીલ. Will.

વારસનામું કરનાર-ટેસ્ટેટર. Testator.

વારસો-લિગસિ. Legacy.

બાજ-ઇન્ટરેસ્ટ. Interest.

વ્યાજુચીટ્ટી-ડિબેનચર. Debenture.

વિમાનું કરારનામું-પોલિસિ. Policy.

વેંચાણુખત-ડીડ ઓફ સેલ. ડીડ ઓફ કન્વેયન્સ. Deed of sale.

Deed of conveyance.

વેરો-ટેક્સ. સેસ. Tax. Cess.

શાખ-એટેસ્ટેશન. Attestation.

શાહુકારી ચીટ્ટી-પ્રોમિસરિ-નોટ. Promissory-note.

શિલક-બેલેન્સ. Balance.

શિલકપુંગ્લ-રિઝર્વ ફન્ડ. Reserve fund.

સરકારનું તેડું-સમન. Summon.

સરવાયુ-બેલેન્સ શીટ. Balance sheet.

સંચક-સ્ટોક. કૅપિટલ. Stock. Capital.

સાહેદી-વિટનેસ. Witness.

સોગન-ઓથ. Oath.

સોગન ઉપર આપેલી જુખાની-અફિડવિટ. Affidavit.

હકતો-ઇન્સ્ટાલમેન્ટ. Instalment.

હવાલો-ચાર્જ. Charge.

હિસાબખાતું-એકાઉન્ટ. Account.

હિસાબી મહેતો-એકાઉન્ટન્ટ. Accountant.

હિસ્સો-પાર્ટ. શેર. Part. Share.

કુકમનામું-રીટ. ડિકી. મૅન્ડમેન્ટ.
Writ. Decree. Mandamus.
કુંડી-બિલ ઓફ એક્સચેન્જ. Bill
of exchange.
કુંડીથી મોકલેલું નાણું-રેમિટન્સ.
Remittance.
કુંડી લખનાર-ડ્રોઅર. Drawer.

કુંડી વગેરે દસ્તાવેજ પાછળ કરેલો
સહી-એન્ડોર્સમેન્ટ. Endorse-
ment.
કુંડી સીકારનાર-ડ્રોઇ. Drawee.
કુંડી સ્વીકારનાર-એક્સેપ્ટર. Ac-
ceptor.

જવાહીર.

અગાટ-એગેટ. કોર્નેલિયન. Agate.
Cornelian.
જામરૂદ-એમરલ્ડ. Emerald.
પથ્થરનાં નંગ-કેલ્સિડોનિ. Chal-
cedony.
પરવાળાં-કોરલ. Coral.
પીરોઝ-ટર્કવોઇસ. Turquoise.
પોપરાજ-ટોપાઝ. Topaz.
મણી-જેમ. Gem.

માણેક-રુબિ. Ruby.
મેતી-પર્લ. Pearl.
પાકુત-ગાર્નેટ. Garnet.
બસણીઓ હીરો-ક્રિસોલાઇટ. Chry-
solite.
લાલ-કારબુનલ. Carbuncle.
લીલમ-સફાયર. Sapphire.
રત્ન-જ્યુવેલ. Jewel.
હીરો-ડાયમંડ. Diamond.

ફળફલાદી.

અખોડ-વૉલનટ. Walnut.
અમનાસ-પાઇન અપલ. Pine-
apple.
અંજીર-ફિગ. Fig.
આમલી-ટમેરિન્ડ. Tamarind.
આલુ-પ્રુન્સ. Prunes.
આલુબુખાર-ડેમ્સન. Damson.
કડવી બદામ-ગુઝ બેરી. Goose-
berry.
કરમલ-કોરિંડા ફ્રુટ. Corinda
fruit.
કાશુ-કેશુ-નટ. Cashew-nut.

કીસમિસ-રેઝિન્સ. Raisins.
કેરો-મેન્ગો. Mango.
કેળું-પ્લેન્ટેન. Plantain.
કાંક-ક્રેબ. વુડ-અપલ. Crab.
Wood-apple.
ખલ્દૂર-ડેટ. Date.
ચારોળી-ચિરોન્ગિયા-સપિડા. Chi-
rongia-sapida.
ચીબડું-મસ્ક-મેલન. Musk-melon.
ચેરિફળ-ચેરિ. Cherry.
જરદાલુ-એપ્રિકોટ. Apricot.
ગળુ-રોઝ-અપલ. Rose-apple.

જાંબુડી-યુજેન્યા જાંબોસ. *Eugenia jambos.*

જામફળ-ગ્વાવા. *Guava.*

તરબૂચ-વોટર-મેલન. *Watermelon. Melon.*

દાડમ-પોમ્ગ્રેનેટ. *Pomegranate.*

ગ્રાફ-ગ્રેપ્સ. *Grapes.*

નારંગી-ઓરેન્જ. *Orange.*

નારીએળ-કોકોનટ. *Cocoanut.*

પપેનસ-પોમ્પલ-મુસ. *Pompeumose.*

પસ્તાં-પિસ્ટેચો-નટ. *Pistachionut.*

પોપૈઈ-પપેયા. *Papaya.*

ફલુસ-જૅક-ફ્રુટ. *Jack-fruit.*

ફાલસાં-ગ્રીમીઆ ગ્રેમિએન્ટેલિસ.

Gremia orientalis.

બદામ-આમંડ. *Almond.*

બીજેર-સિટ્રોન. *Citron.*

બોર-ચેરિઝ. *Cherries.*

મકાઈ-મેઝ. *Maize.*

મીઠું લીંબુ-સિટ્રન. *Citron.*

મૂળીઆં-રૂટસ. *Roots.*

રામફળ-અનોના રેટિક્યુલેટા. *Annona raticulata.*

લીંબુ-લેમન. *Lemon.*

શેતૂર-મલબેરિ. *Mulberry.*

શેરડી-શુગર કંડી. *Sugar candy.*

સીંગીડા-ટ્રેપા બિસ્પિનોસા. *Trapa bispinosa.*

સીતાફળ-કર્ટર્ડ એપલ. *Curtard apple.*

સેફતાલુ-પીચ. *Peach.*

સેબફળ-એપલ. *Apple.*

સોનેરી કેળું-બનાના. *Banana.*

સોપારી-બિટલનટ. *Betelnut.*

હાડુસની ફેરી-અલફોન્ઝો. *Alphonzo.*

ધાતુ તથા ખનિજ પદાર્થો.

આરસપહાણુ-માર્બલ. *Marble.*

કથ્થ-ટિન. *Tin.*

કોપરઆસ-જર્મનસિલ્વર. *German-silver.*

કોલસો-કોલ. *Coal.*

કાંસુ-બ્રાઝ. બેલમેટલ. *Bronze. Bellmetal.*

ખાર-સોલ્ટ. *Salt.*

ચક્રમક-ફ્લિન્ટ. *Flint.*

ચક્રમકનો પથ્થર-લોડ સ્ટોન. *Load stone.*

ચાક-ચૉક. *Chalk.*

જસત-પ્યુટર. ઝિંક. સ્પેલ્ટર. *Pewter. Zink. Spelter.*

ત્રાંબુ-કોપર. *Copper.*

પારો-મર્ક્યુરી. ક્વિક સિલ્વર. *Mercury. Quick silver.*

પીતલ-આસ. *Brass.*

પોલાદ-સ્ટીલ. *Steel.*

બરડોલોડું-બ્રિટલ આયર્ન. *Brittle iron.*

રૂપું-સિલ્વર. *Silver.*

રૂપાના જેવી સફેદ રંગની ધાતુ-પ્લે-

ટિનમ. Platinum.

લોહું-આયર્ન. Iron.

લોહચુંબક-મેગનેટ. Magnet.

વરખ-લીફ મેટલ. Leaf metal.

સીસું-લેડ. Lead.

સીસાપેનમાં વપરાતી ધાતુ-પ્લમ્બગો.

Plumbago.

સોનું-ગોલ્ડ. Gold.

પોશાક વગેરેની વસ્તુઓ.

કઢની-ક્લોક. Cloak.

કબજો-વેસ્ટ. Vest.

કમખો-ટકર. Tucker.

કમરપટો-બેલ્ટ. ગર્ડલ. Belt. Girdle.

કાંચળી-બોડિસ. Bodice.

કોથળો-બેગ. સેક. Bag. Sack.

કોર-લેસ. Lace.

ખમીસ-શર્ટ. Shirt.

ગબડું-પોકેટ. Pocket.

ગલપટો-કોલર. Collar.

ગવન-ગોઉન. Gown.

ગાદી-કુશન. Cushion.

મોદડું-મેટ્રેસ. Mattress.

ધડીઆળની ખીસી-ફોબ. Fob.

ધાધરો-પિનાફોર. પેટિકોટ. Pinafore. Pettycoat.

ચક-સ્ક્રીન. Screen.

ચણીઓ-એપ્રન. Apron.

ચાદર-કવરલેટ. Coverlet.

ચોરણો-ટ્રાઉઝર્સ. Trousers.

ચોળી-સ્ટેસ. Stays.

જાજમ-ફ્લોર ક્લોથ. Flourcloth.

જામો-રોબ. Robe.

કબજો-ક્લોક. Cloak.

કબજું-ફ્રોક. Frock.

ઝાલર-ફ્રિંજ. Fringe.

ઝોળી-હામક. Hammock.

ટુવાલ-ટપ્પીન. ટાવેલ. Napkin. Towel.

ટોપી-કૅપ. Cap.

ડમ્બો-કોટ. Coat.

તટ્ટીઓ-પિલો. Pillow.

ધોતીઈ-ધોતર. ડિગોગી. Dhotar. Digogee.

પગના અર્ધા મોજા-સોકસ. Socks.

પગના મોજા-સ્ટોકિંગ્સ. Stockings.

પડદો-કર્ટન. Curtain.

પછેડી-સ્કાર્ફ. Scarf.

પેરજુ-જેકેટ. Jacket.

પાધડી-ટર્બન. Turban.

પાટલૂન-પેન્ટલૂન્સ. Pantaloon.

પાટો-બેન્ડેજ. Bandage.

પાયજામો-ટ્રાઉઝર્સ. Trousers.

પોલકું-કફ. Cuff.

રીત-રિબન. Ribbon.

બાબોતીઈ-સ્વેથ. Swathe.

ખંડી-શોર્ટ-કોટ. Short-coat.

ખુરખો-વેલ. મારક. Veil. Mask.

મગજી—સિલ્કન બોર્ડર. Silken border.	વાસકુટ-વેસ્ટકોટ. ડબ્લેટ. Waist coat. Doublet.
મચ્છરદાની—બેડકવિલ્ટ. Bed-quilt.	સાદરી—મૅટ. Mat.
માથેબાંધણું—ફ્રન્ટલેટ. Frontlet.	સાલ—શૉલ. Shawl.
મોળનો બંધ—ગાર્ટર. Garter.	સુરવાલ—બ્રીચીઝ. Breeches.
રબાઈ—કવિલ્ટ. Quilt.	સેતરજી—કાર્પેટ. Carpet.
રમાલ—હૅન્ડકરચીફ. Handkerchief.	સેલું—સેશ. Sash.
રેંધો—ડ્રૉઅર્સ. Drawers.	ચીની ટોપી—બોનેટ. Bonnet.
	હાથના મોળ—ગ્લૉવ્ઝ, મફ્સ. Gloves. Muffs.

ધરગતુ વરેતુઓ.

અરિસો—લુકિંગ ગ્લાસ. Looking glass.	કુંજો—જગ. Jug.
અસ્તરો—રેઝર. Razor.	કોચ-સોફા. કોચ. Sofa. Couch.
આરામ ખુરશી—ઇઝી-ચેર. Easy-chair	કોચતું—પ્રુનિંગ હુક. Pruning hook.
છતરીજી—ટ્રૅપ. Trap.	ખડિયો—ઇન્કસ્ટેન્ડ. Inkstand.
કડછી—લેડલ. Ladle.	ખમણી—સ્ક્રેપર. એટર. Scraper.
કડાઇ (પેણો)—ફ્રાઇંગ પેન. Frying pan.	ગ્રેટર. Grater.
કથરોટ (ખુમચો)—ટ્રે. Tray.	ખરેડો—કરિકોમ્બ. Currycomb.
કપાટ-કપખોડં. Cupboard.	ખાંડણી—મોર્ટર. Mortar.
કંડીઓ—કેન-બાસ્કેટ. પેનિઅર. Cane-basket. Pannier.	ખાનું—ડ્રૉઅર. Drawer.
કાચનો ચંબુ—ડિકેન્ટર. Decanter.	ખીંતી—પેગ. Peg.
કાંટો—ફોર્ક. Fork.	ખુરસી—ચેર. Chair.
કાતર-સીઝર્સ શીઅર્સ. Scissors. Shears.	ગરણી—ફેનલ. ફેનર. Fannel.
કાનખોતરણી—ઇયર-પિક. Ear-pick.	ડ્રેનર. Drainer.
કાંસડી—કોમ્બ. Comb.	ગરેડી—પુલિ. Pulley.
કીટલી—કેટલ. Kettle.	ગલાસ—ગ્લાસ. Glass.
કુચી—કી. Key.	ગંજીપો—કાર્ડઝ. Cards.
	ગુલાબદાની—સેન્સર. Censer.
	ધડો—પિચર. Pitcher.
	ધંટ—બેલ. Bell.
	ધંટી—હૅન્ડમિલ. Handmill.

ધોડીક—ક્રૂલ Cradle.
 ચમચી—ફલ્ટર-ડ-ક્રૂલ. Flattened-ladle.
 ચમચો—સ્પૂન. Spoon.
 ચલાણું—ટમ્બલર. Tumbler.
 ચપુ—પેનનાક્ર. Penknife.
 ચંબુ—વેસ. Vase.
 ચા પીવાની વાડકી—ટી-પોટ. Teapot.
 ચારણી—સીવ. Sieve.
 ચિનાઇ વાસણ—પોર્સેલેન. Porcelain.
 ચિત્ર—પોર્ટ્રેટ. પિકચર. Portrait. Picture.
 ચીપીઓ—ટાંગ. Tongue.
 ચુલો—ઓવન. હાર્થ. Oven. Hearth.
 છરી—નાક્ર. Knife.
 છત્રી—અમ્બ્રેલા. Umbrella.
 છબી-પિકચર. લાઇકનેસ. Picture. Likeness.
 છરો—ચોપિંગ-નાક્ર. Chopping-knife.
 જમવાની ટેબલ—ડાઇનિંગ-ટેબલ. Dining-table.
 જમવાનો સામાન મુકવાની ખાનાવાળી ટેબલ—સાઇડ-બોર્ડ. Sideboard.
 મુંબર—ચેન્ડીલિઅર. Chandelier.
 ટાકણી—પિન. Pin.
 તસવીર—ફોટોગ્રાફ. Photograph.
 તાંબડી—યુઅર. Ewer.

તાવડી—પ્લેટ ઓફ ક્લે. Plate of clay.
 તાળું—પેડલોક. લોક. Padlock. Lock.
 તાલવું—બેલેન્સ. Balance.
 તીજેરી—સેફ. Safe.
 તેલ રાખવાની શીશી—ક્રુએટ. Cruet.
 થાળી—પેલેટ. Palate.
 દાંતકોતરણી—ટુથ-પિક. Toothpick.
 દાતરડું—સાઇથ. સિકલ. Scythe. Sickle.
 દીવી—લેમ્પસ્ટેન્ડ. Lampstand.
 દીવેટ—વિક. Wick.
 દુરબીન—ટેલિસ્કોપ. Telescope.
 ધૂપદાની—ઇન્સેન્સ-પેન. Incense-pan.
 નાનું ધડીઆળ—વૉચ. Watch.
 નિમકદાની—સોલ્ટ સેલર. Salt-cellar.
 પતરાની પેટી—ટ્રન્ક. Trunk.
 પલંગ-ખેડરેડ. Bedstead.
 પવાલુ—મગ. Mug.
 પંખો—ફિએબલ. Fiable.
 પાપડી મુકવાની ખીતી—હૅટ-સ્ટેન્ડ. Hat stand.
 પાંજરું—કેજ. Cage.
 પાટલો—સ્ટુલ. Stool.
 પ્યાલાની રકાખી—સૉસર. Sancer.
 પ્યાલો—કપ. Cup.
 પીંછી—બ્રશ. Brush.
 પીપ-ટબ. Tub.

પેટી—ચેસ્ટ. બોક્ષ. Chest Box.
 ફાનસ—લેન્ટર્ન. Lantern.
 ફુફલી—બ્લો-પાઇપ. Blow-pipe.
 બતીનો માગરો કાતરવાની કાતર-
 સ્નફર્સ. Snuffers.
 બતો—મલ્લર. Muller.
 બરછી—જાર. Jar.
 બાંક—બેન્ચ. Bench.
 બુચ-કોર્ક. સ્ટોપર. Cork. Stop-
 per.
 બુચ બિધાડવાનો ઇસ્કુ-કોર્ક રકુયું.
 Cork screw.
 મસાલો રાખવાનું વાસણ—ક્રુએટ
 સ્ટેન્ડ. Cruet stand.
 માકડીઢિ—બગ-હોલ્ડર. Bug-
 holder.
 મીણબતી—કેન્ડલ. Candle.
 મુન—મુન-લેમ્પ. Moon-lamp.
 મેટ્ટું ધડીઆળ—ક્લોક. ગોન્ગ.
 Clock. Gong.
 રકાબી—પ્લેટ. ડિશ. Plate. Dish.
 લખવાની ટેબલ—રાઇટિંગ ડેસ્ક.
 Writing desk.
 લાકડી—રિટક Stick.
 લુમડાં ધોવાનો ધોકો—બેટલેટ.
 Batlet.
 લોટો—ગોબલેટ. Goblet.

લોહનો ચૂલો—ગ્રેટ. Grate.
 લોદી—ગોન્ગ. Gong.
 વટલોષ (તાંબડી)—પેલ્સ. Pails.
 વસાણાની બરછી—ગેલિપોટ. Gal-
 lipot.
 વળમણી—ક્લોથ્સ લાઇન. Clothes
 line.
 વાટકો—બોલ. પોરિન્ગર. Bowl.
 Porringer.
 વાલસર—વોલશેડ. Wallshade.
 વેલણ—રોલર. Roller.
 શીકું—સ્લિંગ. Sling.
 શીરી—બોટલ. Bottle.
 સધડી—ફાયરપેન. Firepan.
 સમેદાની—કેન્ડલ રિટક. Candle
 stick.
 સાવરણી—બ્રુમ. Broom.
 સાળ—લુમ. Loom.
 સુંડલો—બાસ્કેટ. Basket.
 સુપડું—વિનોઇંગ ફેન. ફેલ્પ.
 Winnowing fan. Flap.
 સૂડી-નટ-ક્રેક્કર્સ. Nut-crackers.
 સોય—નીડલ. Needle.
 હાંડણું—અર્થન-પોટ. Earthen-pot.
 હાંડી—ગ્લોબલેમ્પ. Globelamp.
 હાંડો—કેલ્ડ્રન. Caldron.

વાજાનો.

કોન્સર્ટીના—કોન્સર્ટીના. Concer-
 tina.
 કાંક-સિમ્બલ્સ. Cymbals.

ટમ્-ટમ્બુરીન. Tambourine.
 ઢાલ—કેટલ-ડ્રમ. Kettle-drum.
 તબલુ—ટ્રોબલ. Trobble.

તંબૂરો-લૂટ. Lute.	મોરચંગ-હાર્પ. Harp.
તુરાઈ-ટ્રમ્પેટ. Trumpet.	મોરલી-ફાઈફ. Fife.
નહાવળી-ફ્લેગિલેટ. Flagelet.	રજીસ્ટ્રેટ-બુગલ. Bugle.
પડમ-ડ્રમ. Drum.	વાળની પેટી-ઓર્ગન. Organ.
પિયાનો-પિઆનાફોર્ટે. Pianaforte.	વાળું-બેન્ડ. Band.
પીપી-હોબે. Hobay.	સતાર-ગિટાર. Guitar.
પીપેડી-માઉથ-પીસ, Mouth-piece.	સરથાઈ-હૉબૉય. Hautboy.
બનસી-ફ્લૂટ. Flute.	સારંગી-ફિડલ. Fiddle.
મદગ-ટેબર. Tabour.	હાથે વગાડવાનું ચોરસ વાળું-એક્કોર્ડિયન. Accordion.
મોઢે વગાડવાનું વાળું-કોર્નેટ. Cornet.	હારમોનિયમ-હાર્મોનિયમ. Harmonium.

વાહનો તથા તેને લગતો સામાન.

આગગાડી-રેલવે-ટ્રેન. Railway-train.	બોતલો-બોટલા. Botilla.
આગબોટ-સ્ટીમર. Steamer.	બળદની ગાડી-બુલ્લોક કાર્ટ. Bullock-cart.
ઓરડી-કેબિન. Cabin.	બામબોટ-બંબોટ. Bumboat.
ખટારો-વેન. Van.	બ્રુમ-બ્રુમ. Brougham.
ગામઠી મછવો-ક્રાફ્ટ. Craft.	બેડોલી વહાણ-બ્રિગ. Brig.
ચાર પૈડાંનું ગાડું-વેગન. Waggon.	મછવો-બોટ. Boat.
જલ્લીબોટ-જૉલિ-બોટ. Jolly-boat.	મનવાર-મેન-ઓફ-વોર. Man-of-war.
જન-સેડલ. Saddle.	રથ-ચેરિયટ. Chariot.
ટ્રામ્વે-ટ્રામ્વે. Tramway.	લગામ-રેન. આઇડલ. Rein.
તુલક-ડેક. Deck.	બ્રિડલ. Bridle.
નાનું વહાણ-બાર્ક. Bark.	બંગર-એન્કર. Anchor.
પગઉ-પ્રાઉ. Prow.	વહાણ-શિપ. Ship.
પાલખી-પેલેકિન. Palanquin.	વહાણનું ફાલકું-હચવે. Hatchway.
ફેટીન-ફાઇટન. Phaeton.	વહાણનું સુકાન-રડર. Rudder.
બગી-બગી. ગિગ. વૉયિર. Bug-gy. Gig. Voiture.	

વિમાન-બલૂન. Balloon.

સહ-સેલ. Sail.

હલેસુ-ઓર. પડલ. Oar. Paddle.

વનસ્પતિ ઇત્યાદિ.

આળું-પ્લમ્સ. Plums.

કોથમીર-કોરિઆન્ડર પ્લેન્ટ. Coriander plant.

કોબી-કૅબેજ. Cabbage.

કહોળું-પમ્પકિન. Pumpkin.

કાકડી-ક્યુકમ્બર. Cucumber.

કાંદા-અનિઅન્સ. Onions.

ખટુંબરાની બાજી-સોરલ. Sorrel.

ગજકું-ક્યુકમિસ સલ્કેટસ. Cucumis sulcatus.

ગાજર-કરંટ. Carrot.

ગોબની બાજી-પર્સલેન. Purslain.

ડાંભાની બાજી-અમેરંથ. Amaranth.

લીખીબાજી-ક્રેસ-ગાર્ડન. Cress-Garden.

કાકુતો વેલો-વાઇન. Vine.

દૂધી-ગુર્ડ. Gourd.

પાન-બાટલ લીફ. Betel leaf.

પંહોરા-સ્નેક ગુર્ડ. Snake gourd.

પૂદીનો-મિન્ટ. Mint.

કુલકોબી-કોલી ફલાવર. Cauli flower.

બટેટા-પોટેટોઝ. Potatoes.

બીંડા--હિબિસ્કસ એસ્ક્યુલેન્ટસ. આંકિ. Hibiscus esculentus. Ocry.

હાથગાડી-બૅરો. બાઇસીકલ. Barrow Bicycle.

હોડકું-ડિંગી. Dingy.

હોડી-કૅનો. ફેરિ. Canoe. Ferry.

ભૂરંગોળું-પમ્પકિન બહાઇર. Pumpkin white.

મળિયાં-રૂટ્સ. Roots.

મરચાં-ચિલિઝ. Chillies.

મળો-રેડિશ. Radish.

મેથીની બાજી-ફેનુગ્રીક પ્લેન્ટ. Fenugreek plant.

મોધરી-બીન ફોર્સાઇડેડ. Bean foursided.

રતાળું-યામ. Yam.

રીંગળું-એગ-પ્લેન્ટ. બ્રિનજલ. Eggplant. Brinjal.

લવિંગ્યું મરચું-કૅપ્સીકમ મિનિમમ. Capsicum minimum.

લસણ-ગાર્લીક. Garlic.

લાલ મરચું-કૅપ્સીકમ. Capsicum.

લાલ વેંગડું-લવ એપલ. Love apple.

લીલીયા-લેમન ગ્રાસ. Lemon grass.

સકરકંદ-યામ-રેડ. સ્વીટ પોટેટોઝ. Yam-red Sweet potatoes.

સલગમ-ટર્નિપ. Turnip.

સૂરણ-અર્યુમ કૅમ્પેન્યુલેટમ. બલબસ રૂટ. Arum campanulatum. Bulbous root.

સેકટાની સીંગ-ગિલાદીના મોરિંગા. Guilaldina moringa.

સેકટો-હોર્સ-રેડિશ. Horse-radish.

ભાગ ૯ મો.

વેપારને લગતા તારના ચાલુ ઉપયોગના શબ્દો.

જુદા જુદા દાગીના અને જથ્થાના શબ્દો.

આયાત—Import.	દગલો—Pile.	પુરાંત—Balance.
ગાંસડી—Bale.	થોડ—Lot.	બંડલ—Bundle.
ગુણ—Bag.	દાગીનું—Package.	બંધાન—Stock.
જથ્થો—Quantity.	નિકાસ—Export.	મુકો—Robbin.
ટપ—Tub.	પેટી—Case.	સુરકો—Frazil.

ભાવ અને બજાર રૂખના શબ્દો.

અનિયમિત—Irregular.	દમ વગરનું—Flat.	મંદ—Slow.
ક્યાસ—Valuation.	નબળું—Weak.	માંગણી—Offer.
ખપ—Demand.	નરમ—Dull.	મોંઘું—Dearer.
ઘટારો—{ Decrease. Decline.	નરમ—Easier. (અગાઉથી)	(અગાઉથી)
ચઢવું—Rising.	નામનું—Nominal.	રખ—Tone.
ચાલુ—Current.	પડત—Cost.	વધારો—{ Increase. Advance.
ચુપ—Quite.	પુછપરછ—Enquiry.	વેચાણ—Sale.
જેસપર મહેલું—Excited.	ફેરફાર વગરનું—Unchanged.	સરાસરી—Average.
ટકેલું—Steady.	બજાર—Market.	સસડું—Cheaper. (અગાઉથી)
ઢલવું—Inclining.	બંધી—Limit.	સુધરવું—Improving.
તેજ—Active.	ભાવ—Price.	હેવાલ—Report.
દબાઈ જવું—Drooping.	મક્કમ—Firm.	
	મજબુત—Strong.	

માલના ભાવદર્શક શબ્દો.

અપારદર્શક—Opaque.

ઘટરતો—Inferior.

કચરાવાળો—Drossy.

કીડાયલો—Wormy.

ખરાબ—Bad.

ખામીવાળો—Defective

ગુણદોષ—Quality.

બીજા વિશેષણના શબ્દો.

ઘેતેભર—Anxious.

ખાનખા—Private.

ગંભીર—Serious.

ગરબઠ—Needy.

ઘટતું—Deserving.

જરૂરતું—Urgent.

જરા—Slightly.

ખતે—Personally.

ક્રિયા વિશેષણ અવયવના શબ્દો.

આસરે—About.

કાયદેસર—Lawfully.

ખસુસ કરીને—Parti-
cularly.

મહત્વ તથા કાળદર્શક શબ્દો.

એકદમ—Instantly.

અણચિતું—Unexpec-
ted.

અત્યાર પછી—Hence-
forth

આગળ—Before.

કેણીમેર—Wither.

કેવારે—When.

નક્કર—Bold.

નવો—New.

ભાતભાતનો—Various.

મધ્યમ—Medium.

માફકસર—Fair.

રદી—Rejected.

વીણેલો—Selected.

તેજ—Same.

દરેક— { Each.
Every.

નક્કી—Nett.

નગદ—Cash.

નરદમ—Entirely.

પરચુટણ—Petty.

પરખાઈ—Direct.

ધણું કરીને—Mostly.

તેથી—Owing to.

આમ—Thus.

તે માટે—Therefore.

ચંદરોજમાં—Shortly.

જાયુક—Always.

જ્યાં—Where.

જ્યારે ત્યારે—When-
ever.

જ્યાં સુધી—Until.

જલદી—Soon.

તત્કાળ—Immediately

સરસ—Superior.

સઉથી સરસ—Best.

સાધારણ—Ordinary.

સારો—Good.

સુંદર—Fine.

ઢલકો— { Low.
Common.

ઢવાયલો—Damp.

પરવડતું—Affordable.

કુલ—Total.

બેદસ્તુર—Unusual.

બેપરવા—Careless.

બેહદ—Excessive.

મુશ્કેલ—Difficult.

લાયક—Suitable.

વધારે—More.

સદરકુ—Aforesaid.

તેવુંજ—Similar.

પ્રમાણે—According to

બનવાબેગ—Possible.

શા માટે—Why.

તયાર—Ready.

દરમિયાન—Between.

નિત્ય—Daily.

પછવાડે—After.

હજી સુધી—Yet.

હળવે હળવે—Gradu-
ally.

હાલમાં—Presently.

બીજા નામના શબ્દો.

અડસટો—Estimate.	જામીનગીરી—Security.	વીમો—Insurance.
અનુભવ—Experience.	જોખમ—Risk.	સગવડ—Convenience.
અનિપ્રાય—Opinion.	તક—Opportunity.	સદાખાજ—Speculator.
આડત—Agency.	નફો—Profit.	સંમતી—Consent.
શિપજ—Proceeds.	નમુનો—Sample.	સમાચાર—News.
શિમેદ—Hope.	તુકસાન—Loss.	સ્થિતિ—Condition.
જોલતે માસ—Request.	ફરમાસ—Order.	સાદુ—Bargain.
કડદો—Abatement.	ખનાવનાર—Maker.	સહેલાઈ—Facility.
કારખાનાવાલો—Manufacturer.	માલ—Goods.	લકસાઈ—Commission.
ખર્ચ—Expense.	રકમ—Item.	ફંડી—Draft.
ખાએસ—Desire.	રાસખાતું—Partnership.	
જવાબદાર—Responsible.		

ક્રિયાના શબ્દો.

અટકાવો—Stop.	તાર કરો—{ Wire.	મુકી દેઓ—Avoid.
આડતે મુકો—Consign.	{ Cable.	મુલતવી રાખો—Postpone.
ઓછું કરો—Reduce.	ચોખાવો—Hold.	મેળવો—Receive.
કબુલ કરો—Accept.	દબાવું કરો—Force.	મેકલો—Send.
કોપેશ કરો—Try.	દાખલ કરો—Admit.	વાંધો કરો—Dispute.
ખંડી નાખો—Stipulate.	ધીરો—Lend.	વીમો ઉતારો—Insure.
ખરીદ કરો—Buy.	નાકબુલ કરો—Refuse.	વેચો—Sell.
ચડાવો—Ship.	ખતાવો—Adjust.	શરૂ કરો—Begin.
ચિત્ત આપો—Attend.	ખંદોઅસ્ત કરો—Arrange.	શિકારો—Honor.
જણાવો—Inform.	બંધ કરો—Close.	સ્વાધીન કરો—Deliver.
જવાબ આપો—Reply.	બજાવો—Execute.	સાબીત કરો—Prove.
જોડી નાખો—Join.	ખરતરફ કરો—Dismiss.	હંકારો—Sail.
	લરો—Pay.	ફંડી લખો—Draw.

પરચુટન શબ્દો.

કદાચ—Perhaps.	કોણ—Who.	કોને—Whom.
કારણકે—Because.	કોણું—Whose.	તોપણ—Yet.

બદલે-Instead of.	મારફતે-Through.	સાથે With.
બાબે-Concerning.	વાસ્તે-For.	
પુરૂષવાચક સર્વનામના શબ્દો.		
હું-I.	મારું-My.	મને-Me.
હમે-We.	હમારું-Our.	હમને-Us.
તમે-You.	તમારું-Your.	તમને-You.

વીજળીક તારને લખતી આ દેશની ખબરો.

તાર ઈંગ્રેજ કે દેશી કોઇપણ ભાષામાં મોકલી શકાય છે, પણ તેનું લખાણ તો ઈંગ્રેજ અક્ષરોએ જ કરવું જોઇએ. તાર બહુજ ખુલા અક્ષરે લખવો જોઇએ, કે જેથી લુલચુક થવાનો સંભવ રહે નહીં. તાર મોકલવામાં કોઇપણ લુલચુક ઢીલ વગેરે તારખાતું વટીક કરે તો તેનો જોખમ લેનાર તથા મોકલનારને જ માથે છે. જે મથક ખાતે તાર મુકયો હોય ત્યાંની તાર આશીસનાં પાંચ માઇલ સુધીની હદમાં સઘળા સંદેશા તારખાતું પોતાના માણસ જોડે પહોંચાડી આપે છે, પણ તેથી દુરની હદના સંદેશા ટપાલ મારફતે મોકલે છે. તેવી દુરની જગ્યાએ મોકલેલા “અરબ” અથવા “આરડીનરી” સંદેશા જે મોકલનાર તેને લગતો ખર્ચ આપે તો, તારખાતું ખાસ બિપયા કે બીજી ગોઠવણથી પુગાડે છે. મોકલનારની ખર્જ હોય તો સંદેશા પરબીડયામાં બીડયા વીના ખુલા તાર આશીસ પુગાડે છે, કે જેથી લેનાર ધણી તે લેવાને ના પાડે છતાં તેની મતલબથી લાકેડ થાય. જ્યારે એક સંદેશો કોઇપણ કારણથી ઘટતા ઠેકાણે પુગી શકતો નથી ત્યારે મોકલનાર ધણીને તે બાબેની ખબર આપવામાં આવે છે. તાર આશીસમાં એક સંદેશો આપ્યા પછી તે ઘટતે ઠેકાણે મોકલતો અટકાવી શકાય છે, પણ જે સંદેશો ઊપરની તારની ટીકીટ સ્ટાંપ મારવાથી રદ થઈ હોય, તો તેના પછસા પાછા આપવામાં આવતા નથી. તાર આશીસમાંથી જે સંદેશો રવાના થઇ ચુકેલો હોય છે, તો રદ કરવા માટે બીજો તારનો સંદેશો મેલવો પડે છે. તાર મુકનાર તથા પહોંચાડનાર આશીસમાં ૭૨ કલાક સુધી તારની નકલ રહે છે; તે પછી એ નકલો કલકતે “એક આફિસ”માં જાય છે, જ્યાં ચાર માસ સુધી તે રાખવામાં આવે છે. તાર મેલનાર અને લેનાર ધણીને દર ૧૦૦ શબ્દો દીઠ ચાર

આના લઈ તેની નકલ આપવામાં આવે છે. જુદી જુદી પ્રકારના સંદેશો મોકલવાના ભાવ નીચે પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવ્યા છે:—

સાધારણ તાર જેને “આરડીનરી” સંદેશ કહે છે, તેનો દર પહેલા આઠ અથવા તેથી ઓછા બોલોનો રૂ ૧ અને તે પછીના દર બોલ દીઠ બે આના. (એ સંદેશ તાર આફ્રિકામાં જેમ આવતા જશે તેમ અનુક્રમે રવાને કરવામાં આવશે.)

તાકીદના તાર જેને “અરજન્ટ” સંદેશ કહે છે તેનો દર પહેલાં આઠ તથા તેથી ઓછા શબ્દોના રૂ ૨ અને તે પછી દર શબ્દે ચાર આના. (એ સંદેશ ખીજ તારો કરતાં મોડા આવવા હોય તોપણ સરવેથી પહેલાં રવાને કરવામાં આવે છે.)

ઢીલમાં રાખવાનો તાર જેને “ડીફર્ડ” સંદેશ કહે છે, તેનો ભાવ પહેલા આઠ અથવા તેથી ઓછા શબ્દોના આઠ આના અને તે પછી દર શબ્દે એક આનો. (એ તારો તાર આફ્રિકાની સગવડ પ્રમાણે રવાને કરવામાં આવે છે, અને ઘણું કરીને ટપાલ મારફતે પહોંચાડવામાં આવે છે.)

વરતમાનપત્રો માટે તારનો દર સાધારણ દર કરતાં ચાર ગણો ઓછો છે.

તાર મોકલનારે પોતાનો સંદેશો “તાકીદનો”, “ઢીલનો” કે કેવા પ્રકારનો છે તે લખી જણાવવું. જે ધણીને તાર મોકલનારે હોય તેનો તેમજ તાર મોકલનારનો નામ, ગામ અને ઠેકાણું વિગેરે લખવામાં આવે છે તેનું કથું દાખ આપવું પડતું નથી. પોતે જ્યાં રહેતો હોય ત્યાંની તાર આફ્રિકા કેટલા વખત સુધી ઉઘાડી રહે છે, તેને લગતો વખત ધ્યાનમાં રાખીને દાખ લેવું.

તારના સંદેશ લખવાની ગોઠવણ.

તારમાં વધારે શબ્દો થવાથી વધારે ખર્ચ આપવો પડે છે, માટે તાર લખવાની ભાષા વાક્ય રચના પ્રમાણે પૂર્ણ લખવાની જરૂર નથી, પણ જરૂર નેટલી ખબર થોડા શબ્દોમાં ટુંકી ભાષાથી લખવી. જેમકે “ધર્તિનું ખબર સુધરે છે” એ પૂર્ણ વાક્ય રચના પ્રમાણે The market of wheat is improving લખવું જોઈએ, તેને બદલે Wheat market improving લખતાં ત્રણ શબ્દ ઓછા થઈ ખર્ચ ખરાબર મતલબ

સમજી શકાય છે. વેપારને લગતા એવા અનેક તરેહના જુદા જુદા વાક્યો આ પુસ્તકમાં આગળ આપેલા શબ્દોપરથી પાને ૧૨૭થી આપેલા વાક્યો પ્રમાણે ધણી સહેલાઈથી જાઠવીને તારમાં લખી શકાશે.

પાને ૧૨૭થી આપેલા તારના વાક્યોમાંની નિશાનીઓનો સમજણ.

— આવી નિશાની જ્યાં હોય ત્યાં જોઈએ તે હરેક માલનો શબ્દ લખવો. જેમકે Ship—Immediately. ધજા માટે લખવું હોય તો— ના ઠેકાણે wheat લખવું તો Ship wheat immediately, થઉં તરત ચડાવો થશે.

+ આવી નિશાની જ્યાં હોય ત્યાં જોઈએ તે હરેક વખતનો શબ્દ લખવો. જેમકે Ship—before +. જાન્યુઆરી માટે લખવું હોય તો + ના ઠેકાણે January લખવું તો Ship—before January જાન્યુઆરીથી આગાઉ—ચડાવો થશે.

૦૦ આવી નિશાની જ્યાં હોય ત્યાં જોઈએ તે હરેક આસામી કે પેહેડીનું નામ અથવા પુરૂષવાચક સર્વનામ લખવું. જેમકે Dont draw on ૦૦ વનમાલી માટે લખવું હોય તો ૦૦ ના ઠેકાણે Vanmali લખવું તો Dont draw on Vanmali, વનમાલી ઉપર હુંડો લખતા નહિ થશે.

= આવી નિશાની જ્યાં હોય ત્યાં જોઈએ તે હરેક ભાવનો શબ્દ કે આંક લખવો. જેમકે Buy—at=૧૩ના ભાવે લખવું હોય તો = ના ઠેકાણે 13 લખવું તો Buy—at 13, ૧૩ના ભાવે—ખરીદ કરેા થશે.

,, આવી નિશાની જ્યાં હોય ત્યાં જોઈએ તે હરેક આંક, વખત, માલ, આસામી કે પેહેડીનું નામ અથવા પુરૂષવાચક સર્વનામ લખવું. જેમકે Remit ,,, ૩ ૧૦૦૦૦ માટે લખવું હોય તો Remit 10000, અવેજ ૧૦૦૦૦ મોકલેા થશે.

* આવી નિશાની જ્યાં હોય ત્યાં જોઈએ તો બજાર અથવા માલ નો શબ્દ લખવો. જેમકે * dull flat માત્ર બજાર માટે લખવું હોય તો Market dull flat અને ચોક્કસ માલ માટે જેમકે થઉં માટે લખવું હોય તો Wheat dull flat લખવું.

કોડબોલ

દરેક વાક્યની બાજુમાં કોડબોલ આપેલો છે. આ દેશનું વિજ્ઞાન સંદેશનો દર આઠ અથવા તેથી ઓછા બોલ હોય તોપણ એક સરખો જોવાથી આ દેશના તારમાં કોડબોલ વાપરવા વગર ચાલી શકે

વેપારને લગતા તારના થોડાક ચાલુ ઊપયોગના વાક્યો. ૧૨૭

છે, પણ પ્રદેશખાતેના સંધેસા જેનો દર ધણો વધારે અને વળી તે દરેક બોલપર હોવાથી કોડબોલ ઊપયોગમાં લેવા વગર ચાલતું નથી તે માટે એ કોડબોલ આપેલા છે જેની વિશેષ સમજણ પ્રદેશખાતેના વિજ્ઞાનીક સંધેસાની ખબરોમાં પાને ૧૩૫ એ આપેલી છે. એ કોડબોલની સમજણ મેળવીને બોહોળા કામકાજવાળાઓ આ દેશના સંધેસામાં પણ એ કોડબોલ આમન સામન ઊપયોગમાં લેશે તો તેઓને ધણી સગવડ પડતાં ધણા થોડા ખર્ચમાં ધણી ખબર મોકલી શકશે.

વેપારને લગતા તારના થોડાક ચાલુ ઉપયોગના વાક્યો.

અડત.	કોડબોલ.
— તરત ચડાવો. ^૧	
^૧ Ship—immediately ...	... Aaron.
+ થી અગાઉ—ચડાવો.	
Ship—before + ...	... Ababa
— એડન ચડાવો અને .. પર કનસાઈન કરો.	
Ship—Aden consign ..	... Abaco
+ થી અગાઉ—ચડાવશો નહીં.	
Dont ship—before + ...	... Abafs
હમો—તરત ચડાવીએ ?	
May we ship—immediately ...	... Abagi
— કરાંચી ખાતે ચડાવ્યો.	
— shipped Karachi ...	... Abait
+ થી અગાઉ—ચડાવી શકતા નથી.	
Cant ship—before + ...	... Abaku
ખરીદ.	
= ના ભાવે—ખરીદ કરો.	
Buy—at= ...	... Baact

^૧ જેઓને રેલવેને લગતા ગામોથી સંબંધ હોય તેઓએ ચડાવો Ship ને બદલે મોકલો Send લખવું.

- + .. = નો ખુલાસો જુઓ પાને ૧૨૬ મે.

				કેહબોલ.
—	બજાર ભાવે ખરીદ કરો.			
	Buy—market price ...	...	...	Baala
—	પરવડે તો ખરીદ કરો.			
	Buy—affordable ...	...	...	Ba bab
--	ગુણ ૫૦ બજાર ભાવે ખરીદ કરો.			
	Buy—50 bags market price		...	Babbo
—	જો સસ્તો હોય તો ખરીદ કરો.			
	Buy—if cheaper ...	...	...	Babde
—	૦૦ ના હિસાબે ખરીદ કરો.			
	Buy — ૦૦ account	...	...	Babel
=	ના ભાવે—ખરીદ કરી શકશો ?			
	Can you buy—at=	...	...	Babeo
—	કેટલો ખરીદ કીધો ?			
	How much—bought	...	...	Babid
—	ખરીદ કરશો નહીં.			
	Dont buy—	...	...	Babil
—	ખરીદશો નહીં.			
	Avoid —	...	...	Babni
—	ખરીદ કીધો ?			
	Have you bought —	...	...	Babor
=	ના ભાવે —ખરીદ કરીએ ?			
	May we buy—at=	...	...	Babru
=	ના ભાવે—ખરીદ કીધો.			
	— bought at=	...	...	Babug
=	ના ભાવે તમે—ખરીદ કરી શકતા નથી ?			
	(ant you buy—at=	...	...	Babys
=	ના ભાવે—ખરીદ કરી શકતા નથી.			
	- cant buy at=	...	...	Bacaf

વેચાણ.	કોડબોલ.			
= ના ભાવે—વેચો Sell—at=	...	...	...	Cabas
— બજાર ભાવે વેચો. Sell—market price	...	...	...	Caber
— ગુણ ૫૦ બજાર ભાવે વેચો Sell—50 bags market price	...	...	...	Cabes
જો મોંઘો ભાવ હોય તો—વેચો Sell—if dearer	...	...	...	Cabgi
= ના ભાવે—વેચી શકશો ? Can you sell—at=	...	...	...	Cabin
તમે એ—વેચ્યો ? Have you sold—	...	...	...	Cabis
— કેટલો વેચ્યો ? How much—sold	...	...	...	Cabot
= ના ભાવે—વેચશો નહીં. Dont sell—at=	...	...	...	Cabri
= થી ઓછે—વેચશો નહીં. Dont sell—under=	...	...	...	Cabul
— બની શકતાં સરસ ભાવે વેચો. Sell—best price possible	...	...	...	Cabus
— શું ભાવે વેચી શકશો ? What price can sell—	...	...	...	Cocao
— ના વેચાણ માટે ૦૦ આતુર છે. ૦૦ anxious for—sale	...	...	...	Caccu
— વેચશો નહીં. Hold—	...	...	...	Cacel

				કેડબોલ.
=	ના બાવે—વેચીએ ? May we sell—at =	...	...	Cacfa
=	ના બાવે અમોએ—વેચ્યો. - sold at =	...	...	Cachi
=	ના બાવે તમો—વેચી શકતા નથી ? Cant you sell—at=	...	...	Cacif
=	ના બાવે—વેચી શકતા નથી. - cant sell at =	...	...	Cacle

માંગણી અને વરદી.

=	ના બાવે તમો—ની માંગણી કરો છો ? Do you offer—for—	...	...	Dabzi
=	ના બાવે હમો—ની માંગણી કરીએછ. We offer—for—	...	...	Dabab
=	ના બાવે હમો—ની માંગણી કરી શકતા નથી. We cant offer = for—	...	...	Dabbe
—	ની વરદી રદ કરો. Cancel—order	...	...	Dabec
—	ની વરદી રદ કરી શકશો ? Can you cancel—order	...	...	Dabhy
—	ની તમારી માંગણી કબુલ કરી શકતા નથી. Cant accept your—offer	...	...	Dabid
—	ની વરદી રદ કરી શકતા નથી. Cant cancel—order	...	...	Dable
—	ની વરદી રદ કીધી છે. Cancelled—order	...	...	Dabmo
—	ની વરદી શું બાવે પૂરી કરી શકશો ? What price can cover—order	...	...	Dabof

			કોડબોલ.
=	ના બાવે—ની વરદી પુરી કરી શકતા નથી. Cant cover—order at = ...	...	Dabok
—	ની લીમીટ રૂ=વધારો. Increase—limits Rs= ...	...	Dabra
—	ની લીમીટ રૂ=ઘટાવો. Decrease—limits Rs= ...	...	Dabtu
—	ની માંગણી રૂ= છે. — offer Rs = ...	...	Dabub
—	ની વરદી કબુલ કીધી. — order accepted ...	...	Dabyp
અવેજ અને ધીરધાર.			
••	મારફતે હુંડી લખો. Draw through •• ...	...	Eaban
••	પર દરસણી હુંડી લખો. Draw on •• sight ...	...	Eabbo
	ઝાચરયાંપર હુંડી લખો. Draw on documents ...	...	Eaber
••	ની ઉપર હુંડી લખતા નથી. Dont draw on •• ...	...	Eabin
	કેવી રીતે હુંડી લખીએ ? How we draw ...	...	Eabox
	હમોએ •• ઉપર હુંડી લખી. We draw on •• ...	...	Eabry
	બેંક જામીનગીરી માગે છે. Bank wants security ...	...	Eabta
	બેંકની ક્રેડીટ જોઈએ. Wanted bank credit ...	...	Eabth

				કોડબોલ.
હુંડી કબુલ થય ?				
Is draft accepted	...	...	...	Eabub
૦૦ જે હુંડી ભરી				
૦૦ Paid draft	...	...	...	Eabyf
૦૦ જે હુંડી નાકબુલ કીધી				
૦૦ Refused draft	...	...	...	Eacag
એકદમ અવેજ મોકલો				
Remit atonce	...	...	...	Eacei
તારથી અવેજ વાળો				
Remit cable	...	...	...	Eacim
આવતી કાલે અવેજ મોકલશું				
Will remit tomorrow	...	...	...	Eacmo
૦૦ ને રૂ = ભરો				
Pay ૦૦ Rs. =	...	...	...	Eacop
" અવેજ મોકલી શકતા નથી				
Cant remit "	...	...	...	Eactu
" અવેજ મોકલીએ ?				
May we remit "	...	...	...	Eacya
" અવેજ મોકલો.				
Remit "	...	...	...	Eadbe
૦૦ ને રૂ = ધીરો.				
Lend ૦૦ Rs =	...	...	...	Eadeg
નાણાનો ખર્ચ છે બની શકતાં વધારે મોકલો.				
Money wanted remit possibly more				Eadim
મુદતી હુંડી લખો,				
Draw term hoondi	...	...	...	Eadlo

				કેડબોલ.
બજાર રૂખ અને ભાવ.				
*	જોશપર અને અનિયમિત છે.			
	* Excited irregular	...	...	Fabab
*	થોડું સુધરે છે.			
	* Improving slightly	...	...	Fabea
*	નરમ અને દમ વગરતું છે.			
	* Dull flat	...	...	Fabec
*	મક્કમ અને ચઢતું છે.			
	* Firm rising	...	...	Faber
*	શુષ્ક અને ફરફાર વગરતું છે.			
	* Quiet unchanged	...	...	Fabid
*	ધીમે ધીમે ઘટે છે.			
	* Declining gradually	...	...	Fabla
—	નો ભાવ રૂ=છે.			
	— Rs =	...	...	Fabof
—	ના ભાવ ઘટતા જાય છે.			
	— prices decreasing	...	...	Fabor
—	ના ભાવ વધતા જાય છે.			
	— prices increasing	...	...	Fabug
તાર.				
..	ક્યારે હંકારી તે તારથી જણાવો.			
	Cable when .. sailed	...	...	Gaban
—	ક્યારે ચડાવ્યો તે તારથી જણાવો.			
	Cable — when shipped	...	...	Gabbo
આજ રાત્રિનો તાર રદ કરો.				
	Cancel tonight cable	...	...	Gabet
—	તું બજારને કંઈ ફરફાર થયું હોય તો તારથી જણાવો			
	Cable if any change—market	...	...	Gabie

— ની અબર અંતર તારથી જણાવો.	Wire—instructions	...	...	Gaccy
— ના ભાવ અને રૂપ તારથી જણાવો.	Wire—prices tone	...	...	Gacha
— ના માગસરના વાવદાના ભાવ તારથી જણાવો.	Wire—prices magsir bargain	...	...	Gadua

મિશ્ર વાક્યો.

— માટે બંદોબસ્ત કરો.	Arrange for—	...	...	Habit
= ના ભાવે બંદોબસ્ત કરી શકતા નથી.	Cant arrange at =	...	...	Habol
— ચડાવો અને વીમો ઉતારો.	Ship—insure	...	...	Habra
૦૦ ને સર્વે માલ સ્વાધીન કરો.	Deliver all goods to ૦૦	...	...	Hacen
= ના ભાવે—કબુલ કરો.	Agree—at =	...	...	Haddo
= ના ભાવે—નાકબુલ કરો.	Refuse—at=	...	...	Hador
તમારો—કચરાવાળો છે.	Your—drossy	...	...	Haedo
જો=તો ભાવ હોય તો—નો બંદોબસ્ત કરો.	Arrange—if at=	...	...	Hafta
નમુના પ્રમાણે—ની કારીગરને વરદી આપો.	Order maker—as sample	...	...	Hager
તમોએ—મોકલ્યો તે નમુનાથી ઉતરતો છે.	You sent—inferior than sample	...	...	Hagga

પ્રદેશ ખાતેના વીજળિક સંધેસાની ખબરો.

યુરોપ એક ન પેરીમ વગેરે માટે બે શબ્દોથી ઓછા શબ્દોનો તાર સ્વીકારવામાં આવતો નથી અને મોકલનાર તેમજ લેનારનાં નામ તેમજ ઠેકાણોનો પણ શબ્દ હીઠ દર લેવામાં આવે છે.

હિંદુસ્તાનથી પ્રદેશ ખાતે મોકલવાના તારના સંધેસાના કેટલાક દર.

ક્યા ગામે	ક્યા માર્ગે.	દર શબ્દે રૂ. આ.
યુરોપના સર્વ દેશો (ટકા અને રસીઆ સિવાય)	ટકા	૨ ૧૧
„ „	તેહરાન અથવા સુવેજ	૩ ૦
રસીઆ અને કાકેસસના મધ્યકો	તેહરાન	૨ ૭
„ „	ટકા	૨ ૧૫
ટકા	કાઓ	૨ ૨
„	સુવેજ	૩ ૦
અર્મૅય, કુચાહી, હાંગકાંગ, શેંગાઈ	ભામો	૧ ૪
„ „	મદરાસ	૧ ૧૩
મકાઓ	મદરાસ	૨ ૦
કન્ટાન, બ્હામપૂ	ભામો	૧ ૪
„	મદરાસ	૨ ૦
સિઆમ	ભામો	૨ ૬
„	મોલમીન	૦ ૧૪
„	મદરાસ	૧ ૧૩
જાપાન	ભામો	૩ ૬
„	મદરાસ	૩ ૭
„	મોલમીન-હયુ	૩ ૬
„	મોલમીન	૩ ૧૩
પિનાંગ	મોલમીન	૨ ૨
„	મદરાસ	૧ ૭

કયા ગામે				કયા માર્ગે	દર શબ્દે રૂ. આ.
સિંગાપોર	...	...	...	મોલમીન	૧ ૧૨
„	...	...	...	મદરાસ	૧ ૭
એડન અને પેરીમ	...	...	...	મુંબઈ...	૨ ૧
સીલોન	...	...	...	...	૦ ૩
ઈરાન બુશાયર સાથે (પરશિયન ગલ્ફ શિવાય બુશાયર	...	...	...	...	૧ ૧૨
પરશિયન ગલ્ફ—					
ચારબાર અને ઓરમારા *	...	...	...	કરાચી	૦ ૮
ગવાદર *	...	...	...	કરાચી	૦ ૧૧
બાસક *	...	...	...	કરાચી	૧ ૧
બાબારા	...	...	...	તેહેરાન...	૨ ૧૪
„	...	...	...	ટર્કી	૩ ૧
જેદા, મક્કા અને બીજા હેડગ્રાઉન્ડના મથકો	...	...	...	મુંબઈ-એડન—સો	
બાગામોયો, ડારેસસલામ, લિન્ડી	...	...	...	આદિમ	૩ ૧
લોવર ઇજીપ્ટ-કેરો, એલેક્ઝાન્ડ્રીયા	...	...	...	મુંબઈ-એડન	૩ ૧૪
„	...	...	...	ટર્કી-એલએરિક	૨ ૨
ઉત્તર ઇજીપ્ટ-વાડીહલ્દાની ઉત્તર અને	...	...	...	સુએઝ...	૨ ૮
કેરોની દક્ષિણના મથકો	...	...	...	ટર્કી-એલએરિક	૨ ૪
„	...	...	...	સુએઝ...	૨ ૮
ઉત્તર ઇજીપ્ટ-વાડીહલ્દાની દક્ષિણના મથકો	...	...	...	ટર્કી-એલએરિક	૨ ૭
એડેગાસ્કર	...	...	...	મુંબઈ-એડન	૪ ૫
મોરિશિયસ	...	...	...	મુંબઈ-એડન	૩ ૧૨
મોમબાસા	...	...	...	મુંબઈ-એડન	૩ ૧૨
ઝંઝિબાર	...	...	...	મુંબઈ-એડન	૩ ૧૨
લામુ, મિલિન્ડી, વિટુ	...	...	...	મુંબઈ-એડન	૪ ૧
ન્યુયૉર્ક સ્ટેટ્સના મથકો	...	...	...	ટર્કી	૩ ૮-૧૦
„	...	...	...	તેહેરાન અથવા સુ	
„	...	...	...	વેઝ...	૩ ૧૨-૧૪

* ચારબાર, ઓરમારા, ગવાદર અને બાસક તરફ કરાચીથી સંબંધિત થોડાં તરિકે મોકલી શકાય છે, અને તેનો ચાર્જ કરાચીમાં દર શબ્દે રૂ. ૦ = છે.

પ્રદેશ ખાતેના તારના સંદેશોનો દર ઊપર પ્રમાણે મોંઘો હોવાથી વેપારીઓ તારના મોટા કોડબુક છાપેલા મળે છે, તે લખ અથવા પોતાની સહવડ પ્રમાણેના અનેક તરેહના કોડબોલ ગોઠવી રાખીને તેની નકલે સામેવાળા ધણીને મોકલી આપે છે અને તેપરથી કામ પડતાં કોડબોલ આમન સામન ઊપયોગમાં લે છે.

પ્રદેશ ખાતેના વેપારને લગતા તારના થોડાક કોડબોલ.

પ્રદેશખાતેના વેપારને લગતા તારના કોડબોલ આ પુસ્તકમાં આગળ પાને ૧૨૭ થી છાપેલા થોડાક વાક્યો જોડે આપેલા છે, એટલા કોડબોલો થી સંધેસાઓનું બોહોળું કામકાજ ચાલી શકે તેમ નથી પણ મોટા કોડ બુકોની ઝેરહાજરીના વખતે સાધારણ કામકાજના સંધેસા મોકલી શકાશે.

પાને ૧૨૭ થી આપેલા કોડબોલોની સમજણ.

જે વાક્યની જોડે જે કોડબોલ આપેલો છે તે કોડબોલ તે વાક્યને માટે વાપરવું, અને જેમ તે વાક્યમાં નિશાનીઓને ઠેકાણે પોતાને જોઈએ તે શબ્દો જોડવાને બતાવ્યું છે તેમ કોડબોલ સાથે પોતાને જોઈએ તે શબ્દો જોડવા.

દાખલા—

Buy—50 bags market price બહાં માટે લખવું હોય તો
Babbo wheat લખવું.

Cable when ૦૦ sailed ઈ. ઓરિયન્ટલ માટે લખવું હોય તો
Gaban Oriental લખવું.

ભાગ ૧૦ મો.

ગુજરાતી નામું.

નામું એટલે જમે ઉધારના હિસાબની રીત.

જમે એટલે હરકોઇ રકમ આપણી પાસે ખીજ માણસ પાસેથી આવે તે અને ઉધાર એટલે આપણી પાસેથી ખીજ માણસને અપાય તે.

નામાની રીતો ધંધા પ્રમાણે જુદી જુદી છે. શરાશી નામું, કપાલો કરનારનું નામું, દકાલનું નામું, વેપારી નામું ઇત્યાદિ તે સર્વ રીતના મૂળતત્વો એકસરખાજ છે.

નામાના મૂળતત્વો એટલે જમે ઉધાર લખવાના નિયમ, જેનું સાત મેળવ્યાથી હરકોઇ નામું લખનાર થઈ શકે છે.

નામાની મૂળ સમજણ એ છે કે હરેક લેવડ દેવડની રકમો જુદા જુદા નામા પ્રમાણે જુદા જુદા ચોમડામાં જમે અથવા ઉધાર લખવી અને તેપરથી ખાતાવહીમાં ખાતાવાર ખતવીને હરેક ખાતે કેટલું કેટલું લેણું દેણું છે તે તારવી સરવાળું મેળવીને તેમાં નોંધ તોટા ચો થયો તથા દેવું લેણું કોની કોની પાસે છે તે જાણવું.

આપણને વેપારી નામા બાળે સમજવાનું છે, જેના મુખ્ય ચાર ચોપડા છે, રોકડમેળ નોંધ ખાતાવહી અને વ્યાજવહી.

રોકડમેળ* એટલે રોકડ રકમો જમે ઉધાર લખીને સિલક + કાઢવાનો ચોપડો.

નોંધ* એટલે રોકડ સિવાયની રકમો જમે ઉધાર લખીને તારીજમાં આસામી કે શ્રી ખાતે † માંડવાનો ચોપડો.

* કેટલાક નાના વેપારીઓ રોકડમેળ તથા નોંધને બદલે એક રોજમેળ રાખે છે, જેમાં રોકડ તેમજ રોકડ સિવાયની રકમો જમે ઉધાર લખીને સિલક કાઢે છે. એથી નોંધનું કામ પડતું નથી. જેમકે તેલના વેપાર સાથે ધાંચી પાસેથી †) મજૂ તેલ લાવ્યા તો એમાં તેની કિંમત તેલની ખરીદી ખાતે ઉધારથી અને તે રકમ ધાંચીની દેવી થઈ મારે તે ધાંચીને ખાતે જમે કરવી.

† સિલક એટલે બાહી પરંતુ અથવા જણસ.

† તારીજ એટલે પુનઃકથન. છુટો પાડેલો સાર. ઇત્યાદિ.

‡ શ્રી ખાતું એટલે વગર આસામીનું ખાતું કે જેના એજમદાર આપણે જોઈએ જેમ કે શ્રી ધરખરવ ખાતું, શ્રી ધરમાદા ખાતું વગેરે.

ખાતાવહી એટલે રોકડમેળ અને નોંધપરથી જુદા જુદા ખાતે રકમે ખતવીને હરેક ખાતાનું બાકી લેણુંદેણું કાઢવાનો ચોપડો.

વ્યાજવહી : ૦ એટલે વ્યાજ ખાતાઓનું વ્યાજ કાઢવાનો ચોપડો.

રોકડમેળ * નોંધ * ખાતાવહી અને વ્યાજવહી લખવાની રીત.

રોકડમેળ દોરવાને પહેલે સલમ લીટી દોરીને તે ને દિવસનો કે મુદતનો મેળ હોય તે પ્રમાણે સંવત મહિનો તિથી વાર તે સાથે ઇંગ્લેશ તારિક માસ અને સન લખવું. પછી ડાબી બાજુના અર્ધ ભાગપર આરંભે જ અને જમણી બાજુના અર્ધ ભાગપર આરંભે ઉ કરી લીટી દોરવી, જેના પેટામાં જમે પાસે સિલક + હોય તે લખવી. સિલક લખ્યા પછી રોકડ જે જે પૈસા આવે તે જમે અને જે જે પૈસા અપાય તે ઉધાર બાજુએ પ્રારંભે તે ખાતાવાર નામ લખી શા ખાતવાના તેની વીગતવારે લખવા. પછી નીચે બેઉ તરફ જુદા જુદા સરવાળા કરીને જમેના સરવાળામાંથી ઉધારનો સરવાળો કાઢ જુદા કાગળપર બાદ કરતાં જે બાકી આવે તે સિલક થઈ સમજવી. સિલક † ઉધાર બાજુએ લખીને નીચે પાછો સરવાળો કરવો. એ રીતે જમે અને ઉધાર બેઉ તરફના સરવાળા સમ્યા થવાથી તે મેળ મળીને પૂર્ણ થયો, અને એ રીતે મેળ લખતાં જવું.

: ૦ જેઓને વ્યાજ વહીવટ થોડો હોય તેઓ વ્યાજવહી રાખતા નથી, પણ વ્યાજ ખાતાનું કોઈ કાગળ પર વ્યાજ કાઢીને તે પરબાઈ નોંધમાં જમે ખરચ કરે છે.

* રોકડમેળ અને નોંધ લખવાના બે પ્રકાર છે. ૧ જેને દરરોજ વધારે લેવડ દેવડ હોય છે તે મેળ અને નોંધ દરરોજનો લખે છે. ૨ જેને દરરોજ ઘણી રકમોનું જમે ઉધાર ન થતું હોય તે દર અઠવાડિયા પખવાડિયા અથવા મહિનાનો લખે છે. બીજી રીતે લખવારે દરેક રકમના પેટામાં તિથી વાર લખવા અને ખાતા વહીમાં ખતવતી વખતે તે પેટાની તિથીવાર ખતવવા.

† સિલક જે ન હોય તો વેપારી લોકો સિલકમાં ૦)૧૧ દોડડો લખે છે. શુદ્ધ અપશુકન ગણી લખતા નથી. એટલે જમેના સરવાળામાં એ ૦)૧૧ દોડડાને ગણતા નથી.

‡ મેળમાં બાકી સિલક આવેલી કાંઈકી સહિ મેળવી જેવી કે જુદા હોય તે જુદાઈ આવે. બાકી સિલક લખીએ તેમાં વીગત હોય તો તે પેટામાં વીગત પણ લખીએ.

નોંધ ૧ દોરવાને પહેલે સલંગ લીટી દોરીને તે જે દિવસનો કે મુહૂર્તનો નોંધ હોય તે પ્રમાણે સંવત મહિનો તિથી વાર તે સાથે ઇંગ્રેજ તારિક માસ અને સન લખવું. પછી નીચે જમે નોંધ હોય તો જ અને ઉધાર નોંધ હોય તો ઉ કરીને સલંગ લીટી દોરવી, જેના પેટામાં જે જે શેકડ સિવાયની રકમો આપ લે થાય તે જમે- નોંધ હોય તો જમે અને ઉધારનોંધ હોય તો ઉધાર, આરંભે તે ખાતાવાર નામ લખીને શા ખાખતની તેની વિગતવારે લખવી, જેની નીચે સરવાળો કરી લેવો. પછી નીચે પેટામાંથી તારીજ----- છેડા મુધી દોરીને તેના પેટામાં ઉપલી રકમો કે તેના જુદા જુદા હિસ્સા જે જે નામે લખવા હોય તે તે નામે આરંભે તે ખાતાવાર નામ લખીને જમેનોંધ હોય તો ઉધાર ને ઉધારનોંધ હોય તો જમે લખવા. એ રીતે ઉપલી સ્વ રકમોનો સાર લખીને નીચે સરવાળો ૦ કરી લેવો. દૂકામાં, મેળમાં જમા બે ભાગે જમે ઉધાર લખીને છેલ્લે બેઉ તરફના સરવાળા જેમ સરખા કરી લેવા, તેમ નોંધમાં ઉપર નીચે સલંગ બે ભાગે જમે (તો તારીજમાં) ઉધાર અથવા ઉધાર (તો તારીજમાં) જમે લખીને છેલ્લે બેઉ તરફના સરવાળા સરખા કરી લેવા.

ખાતાવહીમાં હરેક ખાતું પાડવાને સલંગ લીટી દોરીને પ્રથમ ખાતાવાર નામ, પછી “નું ખાતું” અને છેડે કષ્ટ સાલતું તે લખવું. તેની નીચે મેળ પ્રમાણે અડધા અડધા ભાગમાં જ અને ઉની લીટીઓ દોરવી. એ રીતે ખાતું પાડ્યા પછી પહેલે ગઢ સાલના તે ખાતે બાકી દેવા હોય તો જમે તરફ “બાકી દેવા” અને લેણા હોય તો જિધાર તરફ “બાકી લેણા” કરીને “કાર્તિક શુદ્ધ ૧ ને વાર...જુની વહી પાં.....થી” એ રીતે મિતી અને જુની વહી

૧ નોંધ બે ભતની છે. ૧ જમે નોંધ. ૨ ઉધાર નોંધ. જેને જમેમાં વધારે નામુ આવતું હોય તે જમેનોંધ રાખે છે અને જેને ઉધારમાં વધારે નામુ આવતું હોય તે ઉધારનોંધ રાખે છે. કેટલાક મોટા વેપારીઓ જેઓને જમે ઉધાર બેઉ માં વધારે નામુ આવતું હોય તેઓ જમે ને ઉધારની બે જુદી જુદી નોંધ રાખે છે તે સાથે જેઓને હુંડીઓનો વહીવટ વધારે હોય તેઓ હુંડીનોંધ. પણ જુદી રાખે છે.

૦ તારીજનો સરવાળો ઉપલા સરવાળાને મળતો આવવો જોઈએ કારણ કે તારીજમાં ઉપલી રકમોનું જ પુનઃકથન લખાય છે, માટે સરવાળામાં ફેર આવે તો ફરીથી તપાસીને જુલ મુધારી સરખો કરવો.

નું પાનું માંડીને લખવા,* અને એ ખાતાનું પાનું જુની વહીના ખાતાની બાકી ખેંચેલીના પેટામાં લખવું† પછી મેળ અને નોંધ માંની તે ખાતેની સઘળી રકમો તેરિક પ્રમાણે અનુક્રમે અકેકની નીચે જમેની જમે તરફ અને ઉધારની ઉધાર તરફ મેળ પાનું... કે નોંધપાનું.....મહિનો તિથી તથા વાર માંડીને ખતવવી અને તે રકમોના પેટામાં ખાતાનું પાનું... લખવું† અને ઉપમા ફરની નીચે ૦ શૂન્ય‡ કરવી. એ રીતે સર્વે ખાતાં પાડીને મેળ અને નોંધની સર્વે રકમો ખાતાવહીમાં ખાતાવાર ખતવવી.

ખાતાવહીનું વિશેષ જ્ઞાન.

ખાતાવહીને પહેલે પાને ખાતાઓનું સાંકળિયું કરવું કારણ કે તેપરથી ક્યું ખાતું ક્યા પાને છે તે ઝટ સમજાય છે. દરેક ખાતા માટે જગ્યા તેની સાથે તે સાલની આખરી સુધીના લેવડદેવડના પ્રમાણમાં કેટલી જોડશે તેનો વિચાર કરી રાખવી. છતાં જગ્યા મરાઈ જાય તો તે ખાતાનું સાંધણુ કોઈ બીજે પાને કરવું.

ખાતાવહીમાં એક આસામીનું એકજ ખાતું રખાય એવો કાંઈ ચોક્કસ નિયમ નથી. એક આસામીની જુદે જુદે ઠેકાણે દુકાન ચાલતી હોય અથવા એક આસામી સાથે વગર બ્યાજુ તેમ વળી બ્યાજુ લેવડ દેવડ પણ હોય તો તે પ્રમાણે જુદા જુદા ખાતાં રાખવાં.

ખાતા વહીના છેલ્લે પાને ખાતાવહી પરથી સરવાયું કરવું કે જે પરથી વેપારમાં નફો અથવા તોટો શો થયો તથા બાકી દેવું લેણું કેટલું અને કોની કોની પાસે છે તે જણાય છે. સરવાયું કેવી રીતે કરવું તેની સમજણ નીચે સરવાયાની બાબતમાં આપેલી છે.

* જુઓ નમુનો પાને ૮૦ એ મારવાડી ગોમાઝી હેઠાઝીનું ખાતું નવી વહીમાં નાખેલું છે. ગઈ સાલની ખાતાવહીમાં તે ખાતે બાકી ખેંચેલી તઈયાર ન હોય તો તે ખાતે દેવા નિકળશે કે લેણા, તેનું ધ્યાન કરીને તે પ્રમાણે નવી વહીમાં તે ખાતે જમે કે ઉધાર પારે લીટી દોરીને કોરી મુકવી ને નીચે મેળ તથા નોંધ ની રકમો ખતવવી ને પછી જ્યારે ગઈ સાલની બાકી નક્કી થાય ત્યારે તે કોરી મુકેલી લીટીપર ખેંચી લેવી. ગઈ સાલના તે ખાતે બાકી દેવા કે લેણા કાંઈ ન હોય અથવા નવુંજ ખાતું હોય તો ખાતું પાડીને મેળ અને નોંધની રકમોજ ખતવવી એ ઉધાડુંજ છે.

† એમ આમન, સામન, પાના લખવાથી ખાતાની રકમો જોવાને સહેલ પડે છે.

‡ શૂન્ય કરવાથી એ રકમ ખાતાવહીમાં ખતવી ગયેલી છે એવું તુરત જણાઈ આવે છે અને ખતવણીમાં જુલમુક થતી નથી.

વ્યાજવહી—ખાતાવહીમાંના વ્યાજખાતાં વ્યાજવહીમાં કેમ ઉતારવા, તેનું વ્યાજ કેવી રીતે કાઢવું અને તેનું જમે ખર્ચ કેમ કરવું તે આ પુસ્તકમાં પાને ૭૫ એ “વારોવારીજી વ્યાજ” કાઢવાની રીતમાં બતાવેલું છે તે પ્રમાણે દરેક વ્યાજ ખાતું વ્યાજ વહીમાં ઉતારી વ્યાજ કાઢીને જમે ખર્ચ કરવું.

સરવાયું કાઢવાની રીત

સરવાયું કાઢવા માટે પ્રથમ સધળાં ખાતાં સરભર કરી જવાં. ખાતાં સરભર કરવા એટલે સધળાં ખાતાંના જમે ઉધારના સર્વાળા કરી, જમેનો સર્વાળો મોટો હોય તો તેમાંથી ઉધારનો સર્વાળો બાદ કરી બાકી રહે તે ઉધાર તરફ લખી ત્યાં બાકી દેવા એમ લખવું. જે ઉધારનો સર્વાળો મોટો હોય તો તેમાંથી જમેનો સર્વાળો બાદ કરી બાકી રહે તે જમે તરફ લખી ત્યાં બાકી લેણા એમ લખવું. પછી સર્વાળો કરેથી બંને તરફના સર્વાળા સરખા થઈ જશે. પછી જમે ને ઉધાર તરફ ખાતું બીડી દેવા માટે આંકડા ઢાંકી દે એ પ્રમાણે એવડી લીટી દોરવી. ત્યાર કેડે દેવા જમે તરફ ને લેણા ઉધાર તરફ લખી તે કદ નિતિના દેવા લેણા રહ્યા તે લખવું. જે ખાતાંઓ બાકી દેવા લેણા વગર સરભર થઈ આવે તેવાં ખાતાંઓ બીડી દેવા પછી તેમની નીચે બાકી દેવા કે લેણા કાંઈ લખાય નહીં એ ઉધાડુંજ છે.

એ પ્રમાણે સર્વે ખાતાંઓ સરભર કરી બાકી દેવા લેણા તાણ્યા પછી સરવાયું ઉતારવાને પહેલે સલગ લીટી દોરીને સરવાયું કદ સાધ મિતિ અને તારિક સુધિનું છે તે લખવું, જેની નીચે જમે ઉધારની લીટી દોરીને ખાતાવહીમાં દરેક ખાતા તપાસી, દેવા રૂપીઆ હોય તે જમે તરફ ને લેણા રૂપીઆ હોય તે ઉધાર તરફ લખી તેની સામે તે ખાતાંના નામ તથા ખા. પા. લખવું. એ બીને સર્વે દેવા લેણા લખી રહ્યા પછી જમે તેમજ ઉધાર તરફ સર્વાળા કરવા પછી ઉધાર તરફ મેળમાંની છેલ્લી રોકડ જથ્થાસ બાકી રહેલી મેળ પા...કરીને લખવી ને નીચે ખાજો સર્વાળો કરવો જે જમેના સર્વાળાને મળતો બાકી રહેશે.

નામાનો દાખલો—

પાં. ૧૪૩-૧૪૪ એ રોકડમેળ અને નોંધ લખી બતાવેલા છે જેની રકમે પાં. ૧૪૫-૧૪૬ એ ખાતાવહીમાં ખાતાવાર ખતવી પાં. ૧૪૭ મે સરવાયું કાઢીને નામાનો પૂર્ણ દાખલો આપ્યો છે તેપરથી સમજણ મેળવી લેવી.

* ઉધારનો અને જમેનો સરવાળો મળતો આવવો જોઈએ કારણ કે સરવાયું ખાતાવહીનીજ તારિક છે માટે સરવાળામાં ફેર આવેતો ફરીથી તપાસીને શુદ્ધ સુધારી સરખો કરવો.

મેળ પાં. ૨.

સંવત ૧૯૫૭ના કાર્તિક શુદ્ધ ૮ ને વાર બુધે તા. ૩૧મી અક્ટોબર સુધે ૧૯૦૦ થી કાર્તિક શુદ્ધ ૧૫ ને વાર ભોમે તા. ૬મી નવેમ્બર સુધે ૧૯૦૦ સુધીનો રોકડમેળ.

જ	ઉ
<p>૩૨૧) શા. ૦ હેલદાસ હાલદાસના ખાતે જમે છે કાર્તિક શુદ્ધ ૮ ને વાર બુધે ૩૩૨૧) અંકે ત્રણસો એક વીસ રોકડા વિપ્લેક લાગ્યા છે. ખા. પા. ૩</p> <p>૩૫૧ના મીઆં અલગબન રકડગના ખાતે જમે છે કાર્તિક શુદ્ધ ૧૩ ને વાર સોમે ૩ ૩૫૧ના અંકે ત્રણસો સવાએકાવન ને પા આનો લવંગના દિસાખના ચુકતે હસ્તે મેના પુના ૭ ખડકીજી લાગ્યા. ખા. પા. ૩</p> <p>૧૧૧૧૧ શ્રી પટાવખાતે જમે છે કાર્તિક શુદ્ધ ૧૫ ને વાર ભોમે ૩. ૧૧૧૧૧૧ અંકે પાણામે ને પોણા આ નો મી. એમ. એચ. મેહુરઅલી પાસેથી ૩૫૧ આ ૧૮)ના પુસ્તક લીધે લા તેના ડીસકાઉન્ટ ટકા ૧૦) લેખેના આ વેલા. ખા. પા. ૪</p> <p>૬૭૪)~</p>	<p>૩૨૦) શા. ૦ ખોટલાલ જુઠાલાલ ના ખાતે ઉધાર છે કાર્તિક શુદ્ધ ૧૦ ને વાર શુકરે ૩ ૩૨૦) અંકે ત્રણસો ને પાંચ લવંગના દિસાખને પડે હસ્ત મેહુર સામા જી લાલજી. ખા. પા. ૩</p> <p>૧૮) મી. એમ એચ મેહુરઅલીના ખાતે ઉધાર છે કાર્તિક શુદ્ધ ૧૫ ને વાર ભોમે ૩ ૧૮) અંકે અઢાર પુસ્તક લીધાતેના ચુકતે જીલગી હસ્તે જાધવ માડન લઈ ગયો. ખા. પા. ૩</p> <p>૧૧૧ શ્રી ધરભદા ખાતે ઉધાર છે કાર્તિક શુદ્ધ ૧૫ ને વાર ભોમે અ.લ.શોને લોટ અપાવ્યો. ખા. પા. ૪</p> <p>૨૧૧ શ્રી ધર ખરચ ખાતે ઉધાર છે કાર્તિક શુદ્ધ ૧૫ ને વાર ભોમે. ૨) બજાર ખરચના. ૧૧૧ પરચુટણ ખરચ. ૨૧૧ ખા. પા. ૪</p> <p>૩૪૧૧</p> <p>૩૩૨૧૧૧ શ્રી જળુસ બાકી છે. ૩૦૦) રોકડ પેટીમાં છે ૩૨૧૧૧ મેહુર પાસે છે. ૩૩૨૧૧૧</p> <p>૬૭૪)~</p>

સંવત ૧૯૫૭ના કાર્તિક શુદ્ધ ૧ ને બુધે તા. ૨૪મી અક્ટોબર સને ૧૯૦૦ થી
કાર્તિક શુદ્ધ ૭ ને ભોમે તા. ૩૦મી અક્ટ. સને ૧૯૦૦ સુધીના અઠવાડિયાનો.

ઉ

૩૩૦૧૧૧૧૧ શ્રી માલ ખાતે ઉધાર છે કાર્તિક શુદ્ધ ૧ ને વાર બુધેના શા. ૦
• ખોટાલાલ જુઠાલાલ પાસેથી લીધેલા લવંગના સુરકા ૧૦
ના સુજ મણુ ૬૧)૫ રતલમાંથી ખારદાન રતલ ૯૫ લેખે
ના મણુ ૩૪ બાદ બાકી મણુ ૫૭૧૧૧ રતલ તેના સુરતી
મણુ ૪૩૩૩૩— તેના તોલ ૪૨ના પાકા મણુ ૪૧૧ ૧)૦૧
દર રૂ ૮)૦૧ લેખેના રૂ ૩૩૧૧૧માંથી વળતર ટકા ૦ લેખેના
રૂ ૦૧૧૧ બાદ બાકી નક્કી રૂ ૩૩૦૧૧૧ હસ્તે દલાલ
ગુલાલચંદ અખીરચંદ. ખા. પા. ૪.

૩૫૧૧૦૧ શ્રીમાં અલગ બિન સલગના ખાતે ઉધાર છે કાર્તિક શુદ્ધ ૫ ને
• વાર રવેલ લવંગના સુરકા ૧૦ના સુજ મણુ ૬૧)૫ રતલમાંથી
ખારદાન રતલ ૯૫ લેખેના મણુ ૩૪ બાદ બાકી મણુ ૫૭૧૧૧
રતલ તેના સુરતી મણુ ૪૩૩૩૩— તેના તોલ ૪૨ ના પાકા
મણુ ૪૧૧૧)૦૧ દર રૂ ૮)૦૧ લેખેના રૂ ૩૫૨)૦૧ માંથી
વળતર ટકા ૦ લેખેના રૂ ૦૧૧૧ બાદ બાકી નક્કી
રૂ ૩૫૧૧૦૧ હસ્તે દલાલ વખતચંદ વીજેચંદ. ખા. પા. ૩.

૧૮) શ્રી વીગતખાતે ઉધાર છે કાર્તિક શુદ્ધ ૭ ને વાર ભોમે શ્રી ૦
એમ. એચ. મેહેરઅલી પાસેથી લીધેલા પુસ્તકો.
જા. શા. હેલદાસ છખીલદાસ પુનાવાળાને ખાતે ઉધાર છે
• વેપારની કુંચી પ્રત ૫ દર રૂ ૧૧ લેખે. ખા. પા. ૩
જા. શા. ખોટાલાલ જુઠાલાલના ખાતે ઉધાર છે વેપાર
• ની કુંચી પ્રત ૫ દર રૂ ૧૧ લેખે. ખા. પા. ૩.
૩) શ્રી ધરખરચ ખાતે ઉધાર છે ચિત્રો આરસીમાં જ
• ડાવી દિવાનખાનામાં ટાંગવા માટે ઇન્ડિયન ફોટો
આફ ગેલેરી પ્રત ૧)ના રૂ ૩). ખા. પા. ૪

૬૯૯૧૧૧૧

તારીખ

૩૩૦૧૧૧૧૧ શા. ૦ ખોટાલાલ જુઠાલાલના ખાતે જમે છે
• લવંગ સુરકા ૧૦ની ખરીદના. ખા. પા. ૩

૩૪૯૧૧૧૧૧ શ્રી માલ ખાતે જમે છે લવંગ સુરકા ૧૦
• ના વેચાણના. ખા. પા. ૪

૧૮) શ્રી એમ. એચ. મેહેરઅલીના જમે છે.
• પુસ્તકોના. ખા. પા. ૩

૧૦૧૧ શ્રી ધર્માદા ખાતે જમે છે લવંગ સુરકા ૧૦
• ના વેચાણમાંથી મળતે આવેલા. ખા. પા. ૪

૬૯૯૧૧૧૧

ખાતાવહી પા. ૩.

શા. બોટાલાલ બુકાલાલનું ખાતું સંવત ૧૯૫૭.

જ
૩૩૦૥૥૥ નો. પા. ૧ કા. શુ. ૧ બુધે
૩૩૦૥૥૥

૩)૥૥૥ બાકી દેવા કાંતક વદ ૧
ને વાર બુધે.

ઉ
જા નો. પા. ૧ કા. શુદ્ધ ૭ ભોમે.
૩૨૦) મે. પા. ૨ કા. શુદ્ધ ૧૦ સુકરે.

૩૨૭૥૥
૩)૥૥૥ બાકી દેવા.

૩૩૦૥૥૥

શા. છેલ્લદાસ છખીલદાસનું ખાતું સંવત ૧૯૫૭.

જ
૩૨૧) મેલ પા ૧ કા. શુદ્ધ ૮ બુધે.
૩૨૧)

૩૧૩૥૥ બાકી દેવા કા. વદ ૧ બુધે

ઉ
જા નો. પા. ૧ કા. શુદ્ધ ૭ ભોમે
૩૧૩૥૥ બાકી દેવા.

૩૨૧)

મી. એમ. એચ. મેહેરઅલીનું ખાતું સંવત ૧૯૫૭.

જ
૧૮) નો. પા. ૧ કા. શુદ્ધ ૭ ભોમે.
૧૮)

ઉ
૧૮) મે. પા. ૨ કા. શુદ્ધ ૧૫ ભોમે.
૧૮)

મી. આં અલુમખિલ સત્તગનું ખાતું સંવત ૧૯૫૭.

જ
૩૫૧૧૦૥ મે. પા. ૨ કા. શુ. ૧૩ ભોમે
૩૫૧૧૦૥

ઉ
૩૫૧૧૦૥ નો. પા. ૧ કા. શુદ્ધ ૫૨ વેડ.
૩૫૧૧૦૥

ખાતાવહી પા. ૪.

શ્રી માલ ખરીદ તથા વકરા ખાતું સંવત ૧૯૫૭.

ક ૩૪૯૫૫૫૫૫ નોં. પા. ૧ કા. શુદ્ધ ૨વી,
૩૪૯૫૫૫૫૫

૧૯૫૮ ખાતી દેવા કા. વદ ૧ બુધે.

ક ૩૩૦૫૫૫૫૫ નોં. પા. ૧ કા. શુદ્ધ ૧ બુધે
૧૯૫૮ ખાતી દેવા.

૩૪૯૫૫૫૫૫

શ્રી વટાવ ખાતું

સંવત ૧૯૫૭.

જ ૧૫૫૫૫૫ મે. પા. ૧ કા. શુ ૧૫ ભોમે.
૧૫૫૫૫૫

૧૫૫૫૫૫ ખાતી દેવા કા. વદ ૧ બુધે

ક ૧૫૫૫૫૫૫૫ ખાતી દેવા.
૧૫૫૫૫૫

શ્રી ધરખરચ ખાતું સંવત ૧૯૫૭.

જ ૫૫૫૫૫૫ ખાતી લેણા.
૫૫૫૫૫૫

ક ૩) નોં. પા. ૧ કા. શુદ્ધ ૭ ભોમે.
૨૫૫૫ મે. પા. ૨ કા. શુદ્ધ ૧૫ ભોમે.
૫૫૫૫

૫૫૫૫ ખાતી લેણા કા. વ, ૧ બુધે

શ્રી ધર્માદા ખાતું સંવત ૧૯૫૭.

જ ૧૧૦૫૫૫ નોં. પા. ૧ કા. શુ ૧૨ વેક.
૧૧૦૫૫૫

૧૧૦૫૫૫ ખાતી દેવા કા. વદ ૧ બુધે.

ક ૦૫૫૫૫૫ મે. પા. ૨ કા. શુદ્ધ ૧૫ ભોમે.
૦૫૫૫૫૫ ખાતી દેવા.
૧૧૦૫૫૫

સરવાયું.

સંવત ૧૯૫૭ના કાર્તિક શુદ્ધ ૧૫ ને વાર બોમે લાં
દહી નવેખર સને ૧૯૦૦ સુધીનું.

જ

૩)નાા શાં ખોરાલાલ જુઠાલા
લના જમે છે. ખા. પા. ૩

૪૧૩ા શાં છેલદાસ છમ્મલદાસ
ના જમે છે. ખા. પા. ૩

૧૬૧- શ્રી માલ ખાતે જમે છે.
ખા. પા. ૪

૧૧૧૦૧૧ શ્રી વટાપખાતે જમે છે.
ખા. પા. ૪

૧૧૧૧ શ્રી ધર્માદાખાતે જમે છે.
ખા. પા. ૪

૩૩૬૧-

ઉ

૫૧ શ્રી ધરખરય ખાતે ઉધાર
છે. ખા. પા. ૪

૪૩૨૧૧- શ્રી જશુસ ખાતે છે.
મેલ પા. ૨

૩૩૬૧-

એમ. એચ. મેહેરઅલીનાં

પુસ્તકોનું લીસ્ટ.

વર્તમાનક તથા બીજા ઉપયોગી પુસ્તકો—

	રૂ.	ખા.
અરેબિયન નાઈટસ-નવા ચિત્રવાળી, બન્ને ભાગ સંપૂર્ણ સાથે ગિલ્ટેડ પુઠાની બાંધેલી	૧	૮
કલજીમના કૌતક ૩૦ ચિત્રો ને સોનેરી ગિલ્ટેડ પુઠા સાથે.	૧	૦
કાસમ સંગ્રહ—વીસ વારતાઓનો સંગ્રહ.	૦	૮
રમુજ કહેવતો, ૧૦૦૦ રમુજ કહેવતો અને દોહરા ...	૦	૨
સીકંદર—બાદશાહ સીકંદરની વારતા	૦	૨
મજરામારુજની વારતા	૦	૧

વગર ઉસ્તાદે વાળત્ર વગાડવાને શિખવાના શુદ્ધ પુસ્તકો—

ફિઝલ ચાવી-બુક-ભાગ ૧-૩ દરેકના...	૦	૫
„ „ ભાગ ૧-૩ સાથે પાઠ પુઠાથી બાંધેલા.	૦	૧૨
કનસલીના ચાવી-બુક ભાગ ૧-૬ દરેકના	૦	૫
„ „ ભાગ ૧-૬ સાથે પાઠ પુઠાથી બાંધેલા	૧	૪
કનસલીના ચાવી-બુક બેઉ હાથની નોંધવાળી	૦	૪
ઉસ્તાદે કનસલીના-ઉરદુ અક્ષરોમાં...	૦	૫
એકાડીયન ચાવી-બુક ભાગ ૧-૬ દરેકના	૦	૫
„ „ ભાગ ૧-૬ સાથે પાઠ પુઠાથી બાંધેલા	૧	૪
હારમોનિયમ ચાવી-બુક, ભાગ ૧-૫ દરેકના	૦	૧૦
„ „ ભાગ ૧-૫ સાથે પાઠ પુઠાથી બાંધેલા	૧	૦

એમ એચ મેહરઅલીના પુસ્તકોનું લીસ્ટ પા. ૨.

નાટકના પુસ્તકો

	રૂ.	આ.
મોંઢાખાનુ—વિક્ટોરિયા નાટક મંડળી. બાલીવાળા ...	૦	૪
હકમસાફ ,, ,, ,, ,, ...	૦	૪
મોલીગુલ—આલફરેડ નાટક મંડળી, ખટાઉ ...	૦	૮
કીસમતકા શિતારા ઉર્દૂ અલીબાબા ચાલીસચોર, આલફરેડ	૦	૪
અલાઉદ્દીન ઉર્દૂ અબ્દુલ ગરીબ ચોરામ—આલફરેડ ...	૦	૪
હોમસો હાઉ—આલફરેડ નાટક મંડળી ...	૦	૪
સુલદ્રા હરણ ,, ,, ,, ...	૦	૪
મુખ્યમંદરીના ગાયનો—વિક્ટોનીયા ગુ. નાટક મંડળી ...	૦	૨
લીલરમે તૈમુર ઉર્દૂ આબેઇઅલીસના ગાયનો, આલફરેડ ...	૦	૨
અખતસીંહ વીળ્યસીંહ નાટકના ગાયનો ...	૦	૧
સીકંદર બાદશાહનો નાટક ...	૦	૧

વિદ્યા હુજરના પુસ્તકો

વેપારની કુંચી ભાગ ૧ થી ૧૦ ગિલ્ટેડ પુઠાથી બાંધેલ	૧	૮
યુનાની ટેબલ—હકીમુ, દરેકને અગત્યનું પુસ્તક ...	૦	૪
જંગબારી ભાષા (ગુજરાતીમાં) જંગબાર જનારાઓ માટે	૦	૬
ચીનની મુસાફરી—ચિત્રો સાથે—પાકું પુકું ...	૨	૦
ઇનડિયન ફોટોગ્રાફ ગેલરી—૪૩ મોટા ફોટોગ્રાફ દીવાલ પર ટાંગવા માટે આરસીમાં જડવા જેવા આખા સટની મુંદર ગીલ્ટેડ આલબમ રૂ ૪૩) ના માલના માત્ર	૩	૦

સરનામું—એમ. એચ. મેહરઅલી, ડુંગરી બજાર—મુંબઈ.

એમ, એચ. મેહેરઅલીના પુસ્તકોનું લીસ્ટ પા. ૩.

તરેહવાર ગાયનના શુદ્ધ પુસ્તકો—

	રૂ.	આ.
બહારે કલગી ગાયન ૧૬૦ પાનાનું સુંદર પુસ્તક ...	૦	૫
દીવાને કાસમ ૪૫૦ પાનાનું ગાયન પુસ્તક-પાકું પુઠું ...	૧	૦
ખુલખુલી ગાયન ૧૦૦ પાનાનું તરેહવાર ગાયનનું પુસ્તક	૦	૩
ગાયન સંગ્રહ-એમાં ગાયન રાગ, તાલના ખરા નામ સાથે	૦	૩
લોકપ્રીય ગાયન સંગ્રહ (આવૃત્તિ ચોથી) ભાગ ૧-૪ દરેકના	૦	૨
ભાગ ૧-૪ના સામટા સટના ...	૦	૭
ગઝલ સંગ્રહ (આવૃત્તિ ત્રીજી) ભાગ ૧-૨ દરેકના ...	૦	૨
હુમરી સંગ્રહ (આવૃત્તિ ત્રીજી) ...	૦	૨
શરમતે ગઝલ (આવૃત્તિ ત્રીજી) ભાગ ૧-૨ દરેકના ...	૦	૨
” ” બેઉ ભાગના ...	૦	૩
રાગમાળા-એમાં ગાયનો રાગ, તાલના ખરા નામ સાથે.	૦	૨
ગઝલે હકાની-છસ્કે હકીકીના મારફતી ગઝલો સાથે શેરોછે.	૦	૨
હોરી સાગર-દીલખુશ હોરીઓનું સંગ્રહ ...	૦	૨
ગુલે બહાર, લાવણીઓનું સંગ્રહ ...	૦	૨
ગુલશને રાગ (આવૃત્તિ ત્રીજી) ભાગ ૧-૨ દરેકના ...	૦	૨
” ” બેઉ ભાગના ...	૦	૩
કલગી ગાયન સંગ્રહ (આવૃત્તિ બીજી) ભાગ ૧-૪ દરેકના	૦	૨
” ” ચારે ભાગના ...	૦	૭
ગુલઝારે રામ-છસ્કી ગઝલો, હુમરી, ખ્યાલ ને રૂપા વગેરે	૦	૨
બાગે ખુલખુલ (આવૃત્તિ પાંચમી) ...	૦	૧
ખુલખુલી ગાયન અને ગાયન સંગ્રહ-બેઉ સાથે પાકા સુંદર		
પુઠાથી બાંધેલા... ...	૦	૬
ગઝલ સંગ્રહ ભાગ ૧-૨ ગઝલે હકાની-ત્રણે સાથે પાકા		
સુંદર પુઠાથી બાંધેલા. ...	૦	૬
હુમરી સંગ્રહ, ગુલઝારે રાગ, હોરી સાગર અને રાગમાળા એ		
ચારે પુસ્તક સાથે સુંદર પાકા પુઠાથી બાંધેલા ...	૦	૬

એ વતરોએ બીજા—વારતાના, ગાયનના, તેમજ બીજા પુસ્તકો છપાવવાનું ચાલુજ છે, જેથી હહાડે દહાડે વધારો થતો જાય છે, માટે વારંવાર નવો લીસ્ટ મંગાવી વાંચવાથી નવા પુસ્તકોનો વધારો માલમ પડશે.

સરનામું—એમ. એચ. મેહેરઅલી,

ટે૦—કુંગરી ખજાર પાસે—મુબઈ.

ચીનની મુસાફરી—ચિત્રો સાથે.

એ પુસ્તકની કીંમત રૂ ૧૦) છે જેની હવે જુજ નકલો બાકી હોવાથી માત્ર રૂ ૨)માં વેચી ખલાસ કરવી છે. એ પુસ્તકમાં નીચે મુજબના આઠ ભાગો આવેલા છે.

ભાગ ૧ ભા—મુંબઈથી હાંગકાંગ સુધીના સરવે હીવાદાંડીઓ અને બંદરે બંદરની સેહેલ વીગેરે.

ભાગ ૨ ભા—સીસોનનો દેખાવ, સંસારી રીત, વેપાર, કારીગરી અને ત્યાંની સરવે સેહેલ વીગેરે.

ભાગ ૩ ભા—સીંગાપુરનો દેખાવ, પરાયો, નેહેર, પુલ અને જુદા જુદા મોજ મજના રસ્તાઓની સેહેલ વીગેરે.

ભાગ ૪ ભા—હાંગકાંગનો બહારથી તેમજ અંદરનો દેખાવ, ચીનાઈ જાંક, ચીનાઈ ચાંચીયાઓએ સ્ટીમરપર ચલાવેલી કતલ, ચીના ઓનો સંસાર, જગનની રીત, તહેવારોમાં થતી સેહેલ, બંદીખાના, એન્ડ સ્ટેન્ડ, કુઇન્સ રોડ, જરદીન પાઇન્ટ વીગેરે જુદા જુદા તમામ મોજલા રસ્તાઓની સેહેલ વીગેરે.

ભાગ ૫ ભા—મકાઉનો દેખાવ, પરાયા ગરાંડી, કિલ્લા, વાજીત્રો, પાણીના ઝરા, જુગારખાના, કારખાનાઓ તથા જુદી જુદી મોજ શોખના રસ્તાઓની સેહેલ વીગેરે.

ભાગ ૬ ભા—ત્યાંના વાટરફાલ, ચીનીકમના મુજબાના તથા પાણીના ઝરાથી ચાલતા કારખાનાઓની સેહેલ.

ભાગ ૭ ભા—કનતાનનો દેખાવ. દેવસ્થાનો પાલખીઓ ફલાવર બોટો (જ્યાં ચીનાઓ લાખો ડાલરો મોજશોખ અને એશ અક્ષરતમા ગુમાવે છે) વીગેરે—જુદા જુદા મોજમજની સેહેલ વીગેરે.

ભાગ ૮ ભા—હોનામનું પાકી હાઉસ, સ્ત્રીઓની ખુબસુરતી—જુદી જુદી મોજ મજની સેહેલ વીગેરે.

એ પુસ્તક ૪૦૦) પાનાનું અને તેમાં ઠેકાણે ઠેકાણે ચિત્રો સાથે રાજદારી, વિદ્યા હુન્નર, કારીગરી, વેપાર વણજ તેમજ મોજશોખ વીગેરે સર્વે બાબતોથી ભરપૂર છે, જેથી વાંચનારને જાણે પોતે ત્યાંજ સેહેલ કરતો હોય, એવી મજા આવે છે. માત્ર રૂ ૨)માં હવે એવી ચીનની સેહેલનું પુસ્તક (પાકા પુઠાનું) ખલાસ થાય છે માટે તાકીદે ખરીદો. પોસ્ટેજ વી. પી. ના રૂ ૦૮=

મલવાનું ઠેકાણું—એમ. એચ. મેહરજીલી

૬૦ હુંગરી બજારના રસ્તા પર—મુંબઈ.

એમ. એચ. મેહરઅલીના પુસ્તકો.

સુંદર નવા ચિત્રોવાળો

અરેબીયન નાઇટ્સ

બંને ભાગ સાથે બહાર પડી છે

જે પુસ્તક પેહેલે રૂ ૮ થી વેચાતું હતું તેની કિંમત માત્ર રૂ ૩) રાખવામાં આવી છે અને તોપણ હાલ અરધી કિંમતે એટલે માત્ર રૂ ૧૫ માં વેચાય છે.

જેથી હવે થોડી નફો રહી છે

તે તે જલદીથી ખપતી જાય છે

માટે તાકીદે ખરીદ કરો-તાકીદે ખરીદ કરો

કિંમત રૂ ૧૫ પોસ્ટેજ વી. પી. રૂ ૦=

નવું પુસ્તક.

જાળજી વખાણ

પામેલુ રસીક

પુસ્તક.

સોનાની ગીલીટ

એમબોસ બાઉન્ડ

નું પુસ્તક.

કલગુના કૌતક-એ પુસ્તકમાં હાલની સોનેરી ટોળા અને હોના કાવત્રાં, મારવાડીઓની ઠગાઇઓ, વિચિત્ર બનાવો,

વેપારી દાવપેચ અને ફેશનની ફિસ્વારીના સંખ્યાબંધ

દુયકાઓ ખાસ સુંદર ૩૦ ચિત્રો સાથે આપેલા છે

કિંમત રૂ ૧ પો. ૦) = વી. પી. મનીઆરડર ૦) =

મળવાનું રૂ ૦-એમ. એચ. મેહરઅલી-કુંગરી બજાર-મુંબઈ.

કનસારીના ચાવી-બુક ભાગ ૧-૬ દરેકના રૂ ૦૧-

ભાગ ૧-૬ સામટા સટનો રૂ ૧૧

એકાદશીના ચાવી ભાગ ૧-૬ દરેકના રૂ ૦૧-

ભાગ ૧-૬ સામટા સટનો રૂ ૧૧

જમર ઉત્સાહ વાણંત વખાડવા સિખવું શીખ તો, એમ. એચ. મેહુરઅલીનું જ વાણંત-
ચવું પુસ્તક લેજો, કે જેમાં પુરોષિયન, મુઝિક તોડસ જેમ બાર્સથી આપવામાં
આવેલો તે ધોરણે, બંદ શાસ્ત્રના નિયમે, સર્વ તોડ આપેલી છે, જેથી નવો

સિખનાર તરત સિખી સડે છે. માદ રાખવું કે એ ધોરણે બીજા રાષ્ટ્ર.
વાળા પુસ્તકમાં નથી માટે હરેક પુસ્તક એમ. એચ. મેહુર-
અલીનું તપાસીને લેજો.

હિંદીના ચાવી-બુક ભાગ ૧-૩ દરેકના રૂ ૦૧-

ભાગ ૧-૩ સામટા સટનો રૂ ૦૧૧

હારમોનિયમ ચાવી-બુક ભાગ ૧-૫ દરેકના રૂ ૦૧૧

ભાગ ૧-૫ સામટા સટનો રૂ ૨

યુનાની ટેબલ હકીમું-જેમાં દરેક જાતનો મેવો, અનાજ, અનાજન શાક, ભાણપાલો, ને એવી ખોરાકની વસ્તુઓનાં મુલ્ય દેખ, સરકે કે મરમ અને તેમાં શું શું તુકસાન છે ને શું શું ફાયદો છે તથા

દરકે ઇજ્જતથી તુકસાન થાય તો તેનો શું ઓતાર કરવો એ સરવે છાપેલું છે તદ્દસ્તી સાચવવાનો એ પુસ્તક એક કાંટો છે. અમુક સખસે પોતાની તખીયત પ્રમાણે શું પરહેજ કરવી જોઈએ તે એ પુસ્તકથી જાણી શકાય છે. એમાં સરીર સંરક્ષણના નિયમો પણ છાપેલા છે દરેક કુટુંબમાં એક નકલ

અવરથ રાખવી જોઈએ. કિંમત રૂ. ૦૧.

સુરત, અખડલામાઈ રસુજી-યુનાની ટેબલ-હકીમું વાંચી હું સંતોષ પામ્યો છું.

હારમોનિયમ મુંબઈથી મંગાવનારાઓને ખબર.

ખહારગામવાળાઓને કોઈમી તરેહનું નવું અથવા સેકંડ હૉન્ડ હાર-મોનિયમ જોઈતું હોય તેઓએ હમારે હસ્તકથી મંગાવવું. હમો તેની ધમણ, ચાવીઓ વીચેરે સર્વેખામની ખરાબર તપાસ કરી. શુદ્ધ સુરતો, સારો માલ તે સાથે કીમતમાં પણ કીફાયતે લઈને મોકલીશું. હમો હસ્તકથી ધણા જણોએ મંગાવેલ છે, તેઓ સંતોષ પામ્યા છે હમારી કમિશનના માત્ર રૂ. ૨) હમો લખશું. મંગાવનારે ફ્રીલિંગ, હાથનું કે આરમન (જે સગા ઉમું રાખી શકાય તે) સર્વે ખુશ સાથી કાગળ લખવું. એ શિવાય ફ્રીલિંગ, એકારડિયન, કનસરદિના અથવા કોઈમી તરેહનું વાજંત મંગાવનારને સારો માલ તપાસીને ખરીદ કરી મોકલીશું. કમિશન વાજંત પ્રમાણે જીજ લેશું.

લાઠ એમ. એચ મેહતાખી, ડે-કુંગરી ખબર પાપે-મુંબઈ.

કરાંચીથી સેડ ખરશેદજી એદલજી લખે છે-તમોએ મોકલેલું હારમોનિયમ અખાજમાં ધણુ નધુર છે.

ગાગુદેવીથી શઠ અમુજકરાય હુરરાય લખે છે-તમોએ મોકલેલું હારમોનિયમ ધણુ પસંદ-પડ્યું છે.

એદલાખાદયી ડાક્ટર ઝહુરહસા અહમધ સીવીસ સરખયન લખે છે-આપે ખીજ ખે કનસરદિના મોકલ્યા તે મળના છે.

વરધાધી સેડ નુરમામધ ઈસમાત જનરલ મરચંદ લખે છે-તમોએ હારમોનિયમ મોકલ્યો તે ધણોજ શ્રીકાર નીકલ્યો છે. અમે તે જ મહીના વાપરીને તમને આ લખીએ છે. (સંખ્યાખંધ સરદિશીકટો મળેલી છે).

એમ. એચ. મેહેરઅલીના વાજીંત્ર પુસ્તકોનો અભિપ્રાય

Your key-books would no doubt deserve 1st class Medal or Certificate. Gurbaksh Singh Amritsar.

R. M. R. હરીપુરના સ્ટેશન માસ્તર કાશીનાથ—આપની કોન-સરદીનાની ચોપડીમાં જે ગાયનો દીધાં છે તે વગર ઊસ્તાદે આવડે છે.

શેઠ દા. અ. હોટલ-કીપર—તમારા વાજીંત્રની દરેક ચોપડી એવાં તે સરસ મીતોથી બરેલી છે, કે એક આળસુ છોકરાને પણ શીખવાનો શોખ થાય.

પુના, જે. આર. રાજન—એ એક વગર શીખેલાને એક હુશી-આર ઊસ્તાદની મરજ સારે છે.

તુળજાપુરથી મહમદ ઝાકીર—તમારી કનસરદીના ચાવી-બુકના ભાગ ૧ થી ૬ મંગાવીને હું તેપરથી સરવે ગાયન વગાડવાને બહુ સહેલથી શીખી શક્યો છું.

બાંટવા, સૈયદ ગુલામહુસેન યુસુફમીયાં—આપની એકારડિયન ચાવી-બુકમાં સમજ અને શીખવાની રીત બહુ સરસ છે ને તેમાંથી હું વગાડવાને શીખેલો છું.

ગાંડગથી મીત્રી રામજી મુસજી—તમારો ચાવી-બુક આવવાથી ફિઝલ રાખવાને બહુ સવલ પડી છે.

મદ્રાસથી પ્રીન્સ ઓફ વેલ્થ ડેસે ફાંંગ વાળા ના. એ ખાતા—તમારી એકારડિયન ચાવી-બુકના ભાગ ૬ મંગાવ્યા હતા તેપરથી હું ગાયન વગર ઊસ્તાદે શીખ્યો છું.

ગણદેવીથી શેઠ અમુલક હરરાય—આપની વાજીંત્ર વગાડતાં શીખવાની ચોપડીઓ કેટલીક હમારી પાસે છે, તે ઉપરથી વાજીંત્ર વગાડતાં હમે બરોબર શીખી શક્યા છીએ.

Rangoon, Amir Hussain—I was quite unacquainted with Harmo & other musical instruments & also with singing, but by the help of your Harmonium chavi-book I am able now to play Harmo freely & without any mistake.

લિનિયા, મી. ઇમ્મરદાસ—અમ નવા શિખનાર હે તોજી આપકે હારમો-

નિયમ ચાવી-બુકકો દેખકે રાગ બજતે હેં તે શુદ્ધ રાગ બજત હેં. દખણ હેદવામાદ, મિ. બેરામજી શાવકશા—તમારી હારમોનિયમ વગેરે નોટસની ચાવી-બુકની બબજ તરીક થાય છે.

અફઝલગંજ, કાટેકર—હારમોનિયમ ચાવી-બુકસે બહોત ફાયદા ઉઠાયા બલકે આપકા સુકરીયા અદા કરતા હું.

એમ. એચ. મેહરઅલી, ખરેખરી પ્રેમ વહી
અરેબિયન નાઈટ્સ, ખુબી રસાલ છે.
ત્રણવાર વાંચી તોમ, વાંચવાનું મન થાય,
આનંદની રેલછેલ, વેગમાં વિશાલ છે.
ભાષણની છટા, ધટા પ્રેમરસ પટ અને,
ચિત્રાકૃતી વાહા, તેની લામણી અપાર છે.
નલ્લમળ પિતામ્બર, પુરોહિત પેંખી વદે,
વખાણું શું કથી કથી, અતિ સુખકાર છે.

હોરાજી, શેઠ તુરમહમદ તારમહમદ-તમારી અરેબિયન નાઈટ્સ વાંચ-
વાથી હું ઘણો રાજી થયો છું.

સત્યવ્રકતા-મિ. એમ. એચ. મેહરઅલીની અરેબિયન નાઈટ્સમાં પ્રસંગ
ને અનુસરતાં ચિત્રો આપી વાર્તાને સંગારવા પાછળ કર્તાએ ઠીક
અર્થ ક્યો છે. હિંદની સુલતાના શાહાજાદી અને શીશીના વિગેરેના
ચિત્રો ખુબીદાર છે. ભાષાની છટા શુદ્ધ લાગે છે.

અખબારે ઈસલામ-સર્વે અરેબિયન નાઈટ્સમાંથી મિ. એમ. એચ.
મેહરઅલીવાળું ચિત્રો સાથેનું આ પુસ્તક વધારે લોકપ્રિય થઈ.
પડવાની અમો વકી રાખીએ છીએ. એમાં આપેલા ૪૪ ચિત્રો
તેની અસલી ઢાળછા ઉપર બનાવાની તથા ઓરેન્ટલ નામોને તેના
અસત્તાના આકારમાં રજુ કરવા સામે વાસ્તાના તરજુમાને ઘણીજ
રસ-કસવાલી બનાવા પાછળ તેના કર્તાએ કાબજી સાથે મોટો ખર્ચ
કીધો છે. વાર્તાઓથી ભરચક પુસ્તક આપી માત્ર રૂ ૧૫ ની સસતી
કીમતે પુરું પાડવામાં મિ. એમ. એચ. મેહરઅલીએ પોતાની
ખરી સિમ્મત ભરેલી સેવા બજાવેલી અમો મણીએ છીએ.

સત્યવ્રકતા-કલજુગના કૌતકમાં હસવા લાયકતા ઘણા વિષયો અને પ્રસ-
ંગોપાત વિવિધ ચિત્રો આપ્યાં છે, એ દરેક વિષયોમાંથી ગમત અને
જ્ઞાન મળે છે.

રંગુન, મી. આદમ ગની-કલજુગના કૌતક ત્રીસ ચિત્રોનું ધણું તારિફ
લાયક છે.

સરકારના રેજીસ્ટ્રાર,-ઈન્ડિયન પટલજના વરસમાં મુંબઈ ઇલાકામાં
રંગટ થયેલા પુસ્તકોના પેતાના રીપોર્ટમાં ખાસ ધ્યાન આપવા
બંધ પર્સ્યુટલુ-અમેક પ્રકરના સંખ્યા પુસ્તકોમાં એમ. એચ.
મેહરઅલીના કલજુગના કૌતકને કલ્પ પકડી હસાવનારા રસીક
માનક હુકમો તરીકે સરકારના પ્રકાશન મંત્રાલયે જાહેર કર્યાં છે.

મફત આંજીને ખાત્રી કરો.

જે તમારે શુદ્ધ અને સાચા મોતીનો સુરમો લેવો હોય તો પહેલે નીચે લખેલા ઠેકાણે આવીને મફત આંજી જીવો, કારણ કે ખોજઓના બનાવેલા સુરમા કરતાં મારા સુરમાઓ ચંટલા તો ચહડતા પ્રકારના અને આંખને કાયદો કરનારા છે કે એકવાર જોયાં વાપર્યો તેઓ ફરીને ખોજ કયાંનો પણ સુરમો પસન્દ કરતા નથી, એ વીશે મારા હમેશના માહકાની તો ખાત્રી થઈ ચુકી છે પણ મારા સુરમાથી જોયા અજાણ્યા હોય તેઓ નીચે લખેલા જે ઠેકાણામાંથી કોઈ પણ ઠેકાણે એકવાર આવી મફત આંજીને પોતાની ખાત્રી કરી જોવી.

કિંમત તોલા ૧ ના રૂ ૧ થી રૂ ૨૦ સુધી.

વધુ વીગત માટે હૈંડબીલ મંગાવંથી મોકલવામાં આવશે.
 ઠેકાણો—કુંગરીબજાર લીમપુરાની સામે, જ્યાં મારા નામનું પાટીડ મારેલું છે ત્યાં.

બી ઘું ઠેકાણો—શેઠ મુલજી જંઘાની કાપડ બજાર ખોજ હાસમ મનજી પદમસીની બનાતની દુકાને.

ખોજ મહામદ હાશમ બનાતવાલા.

છત્રીઓ! છત્રીઓ!!

વાટર મુશની જાણીતા “ હરણ છાપ ”
તથા બીજી સરવે જાતોની, ઇમીટેશન,
કપડાની ફેનસી તરેહવાર જાતોની
છત્રીઓના જથ્થાબંધ વેપારી.

ઈલિરાહીમ કરીમ.

મારકોટ જુમા મસીદ,

મુંબઈ.

શાખાઓ :—

મધરાસ, ૨૩૧. ઈસપ્તેનેટ રોડ. }
ફલીકટ બટકલી પ્રિંગ બજાર. }

***

મેહરઅલી પ્રિંટીંગ પ્રેસ.

પાયધોની, અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, કુંવરજી
એદલજી ઉમરીગર દારવાજાની સામે, મુંબઈ.

—:૦:—

અંગ્રેજી ગુજરાતી મરેઠી છાપવાનું સઘળી
જાતના ટાઇપમાં ધણુંજ ઝડપથી સફાઈ-
દાર કરી આપવામાં આવે છે.

બીલબુકો, હુંડબીલો, કારડો, કવરો, લેખલો,
કબાલાના ફારમ, હુડીના ફારમ, નાના મોટા બુકવર્કો,
ગાડીના બુકો, ખટારા બુક, પોટ્ટુસ્ટના ફારમો, પોરબંદરના
સફેદ પથરના ગાડીના બુકો, કેલેન્ડર, સરકયુલર, વીઝી-
ટીંગ કાર્ડ, અપીલ બુકો, કોરટના ફારમો, મીલના
સઘળી જાતના ફારમો તથા બુકો વિગેરે સઘળાં કામ
વાયદાસર અને કીફાયત ભાવથી કરી આપવામાં આવેછે.

ગરોડાએ એકવાર કામ આપી ખાત્રી કરવી.

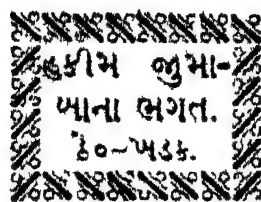
બહારગામથી જે કાંઈ કામ આવે છે તેપર ખાસ
ધ્યાન રાખી ખરોખર બજાવવામાં આવેછે.

મેનેજર જોગ ઊપલા પ્રેસના સરનામે
પત્ર વહેવાર કરવો.

***

વાંચો રૂ ૧૦૦નું ઇનામ.

સાચા મોતીના સુરમાઓ

એકથી વધારેવારુ નીચે લખેલા ઠેકાણે, આવીને, મફત આંછને ખાત્રી કરી જુવો.

અને, ગમે તો અમારા તથા બીજાઓના સુરમાઓનું પ્રથક્કરણ કરો, જેથી અમારા સુરમાઓમાં, ખરી ખુબી, વિશેષતા, અને ઉત્તમ પ્રકારનાં વસાણાં, (મોતી વગેરે) ખુલ્લી રીતે જાણાઈ આવશે. વળી અમે બીજા ધાસ્તિથી કહીએ છઈએ, જે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પ્રથક્કરણ કરીને અમારા સુરમાઓમાં, કામપણ જાતની ખામી કે ખોડ, સાબેત કરી દેખાડી આપશે તેને રૂ. ૧૦૦ નું ઇનામ આપવાને બંધાયેલા છઈએ.

સુરમાઓની કીંમત તોલા ૧ ના રૂ ૧ થી રૂ ૫ સુધી.

ખાસ સુચના:—અમારા દવાખાનામાં દરેક રોગનાં ચુર્ણ, ગોળીઓ, અરકો. તૈલો, મલમો, વગેરે જલદી અસર કરનારાં, ને અનુભવપૂર્વક બનાવવામાં આવે છે તેમજ રોગીઓને ઇચ્છે અને દેશી બન્ને પદ્ધતી પ્રમાણે, દવા આપવામાં આવે છે. પરમા, ચાંદી અને તેવાજ બીજા વિકટ દરદોપર ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવે છે. અમારા દવાખાનામાં દરેક રોગીને સલાહ મફત આપવામાં આવે છે. વધુ વિગત માટે હેન્ડબુક્સ તથા અમારું દવાઓનું લિસ્ટ મંગાવ્યાથી મોકલવામાં આવે છે.

ઠેકાણું:—મુંબઈ બહારકોટ ખડક ઉપર નવા અને મોટા ઘેરમાં પેહેલે માળે.

હુકીમ જુમાખાના ભગત.

પૈસા પાછા આપીશું
 વીસમી સદીની નવી નવાઈ! અદ્ભુત ચમત્કાર!
 મી. વી. ટિ. પટેલકૃત

ત્રિકાળદર્શી આયના!!!

મહેરબાન સાહેબો! જનગૃત થાઓ, અને એક એક નકલ માટે તાકીદે ઓરડર મોકલો. જુજ કીમતમાં ભુત, ભવીષ્ય અને વર્તમાન હકીકત જાણવાનો સૌથી સહેલો ઉપાય. પ્રાચીન રીતોએ ભુત, ભવીષ્ય અને વર્તમાન હકીકત જાણવાની જે સૌથી સહેલી રીત શોધી કહાડી હતી, તે એક મહાત્માની અનુપમ કૃપાથી હાથ આવી છે, અને તેનો દુનિયામાં બહોળો ઉપયોગ થવા તથા સુધારે થવા બહાર પાડી છે. અમુક ગામમાં અમુક માણસ શું કરેછે, તેની હાલત કેવી છે, અમુક કામ થશે કે કેમ? ફલાણી બાપતનું પરીણામ શું આવશે? દાટેલું ધન, ગામ, પરગામ, જાત્રાના સ્થળો, દેવદેવસ્થાન, પીતૃઓ, મીત્રો, સગાંવહાલાં તેમજ દુર દેશની લઢાઇઓ વગેરેની ખચર અંતર કહાડવામાં તથા મનના હરેક પ્રશ્નનું સમાધાન કરવામાં આ આયના ધણાજ ઉપયોગી છે. એકવાર ખરીદા પછી જાળવીને રાખે તો ફરીથી ખરીદ નહીં કરવો પડે.

કીમત. રૂ. ૨-૦-૦ પોષ્ટ અને પેકીંગ ચાર્જ ૦-૬-૦.
 આયનો વાપરવાની રીત આયના સાથે આપવામાં આવશે. આયનો લાંબો ઇંચ સાત અને પહોળો ઇંચ પાંચ (સાદા કાચનો.)

વિદ્વાનોનાં પુષ્કળ સર્ટીફિકેટ મળ્યાં છે.

પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:—

આશાલાઈ વાઘજીલાઈ પટેલ-મુ. કરમસદ
 તા. આણંદ. પ્રાંત ગુજરાત.

સૂચના.—આ આયનો તેની વિધિ પ્રમાણે જોતાં કાંઈ ન જાણાય અને હજાઈ માલમ પડે તો આયનો મળ્યા પછી ૨૪ કલાકની અંદર જેવીને તેવી સ્થિતિમાં પાછો મોકલવાથી લીધેલાં નાણાં અમો પરત આપીશું.

તાવની રામખાણ દવા,

એકજ ચીજ ચોકસ છે કે

સરસ્વતી શીવર મીકચર સરવે રોગોને ઝડપથી સારા કરે છે,

ટ્રેડ

માર્ક.

હિના તાવ, ટાઢયો તાવ, એકઆંતરીઆ તાવ, ટાઢમ કટાખમ તાવ, તથા ક્રાઈપિયુ જ્વતનો ઝેરી તાવ, તથા શરીરમાં રહેતો તાવ તાવ, અજીરણ, અરૂચી, આક્રોશ, આટકાર ઉબંકા ઉઘડી, માલ, પેટમાં ચુક, આકડી, સુસતી, ફેર માથાનું દુખવું, શરીરનું કઝતર, વાયુ તાપતલી, એવા શરીરના બીજા ઘણા રોગોને આ સરસ્વતી શીવર મીકચરની એક બાટલી વાપરવાથી ઝડપથી ગુણુ આપે છે આ દવાવિદ્વાન નાડી વૈદ તથા ઈંગ્લીશ ડાક્ટરોના મતથી બનાવવામાં આવી છે, ને આ સરસ્વતી શીવર મીકચર તદ્દન વનસ્પતીની બનાવેલા છે. આ દવા ખરીદનારે અમારો ઉપસો ટ્રેડ માર્ક ચોકસ તપાસીને લેની.

આ દવા સર્વે ગાંધી તથા છુટક દવા વેચનાર પાસેથી તથા નીચે લખેલા ઠેકાણેથી જગ્યાબંધ તથા છુટક મજશે.

તાજે કલમ-એજન્ટ જોઈએ છીએ જેને જોખતું હોય તેને નીચે લખેલા ઠેકાણે પત્રવ્યવહાર કરવાથી ખુલાસો મજશે.

બનાવનાર :—ગોકળદાસ મોતીશા દમણવાલા,

ઠેકાણું બહારકોટ ભુલેશ્વર ધુલગલી-મુંબઈ.

શેઠ ધનજીભાઈ કાવસજી ઉમરીગર ઠેં કાર્ડ મારકીટની સામે-મુંબઈ.

શેઠ સોરાબજી પેસ્તાનજી ગાંધી

શેઠ હરજી મુળજી

શેઠ કરશનદાસ નથુ

શેઠ એદલજી બ્રધસ

શેઠ બ્રાહ્મદેવી કું.

શેઠ સાલેભાઈ દાઉદભાઈ બંગરી બજાર-મુંબઈ.

પંજા બાલચંદ્ર ધનજય ઠેં સુરત બાગા તળાવ મીન રોડ દીવાન

જીવી પાડનારની સામે.

જરીવાળા એન્ડ કો. ઠેં ભુલેશ્વર વીમા કંપનીની ઓફીસમાં-મુંબઈ.

પી. કરમાલીની કું.

કેબીનેટ મેકર્સ.

આરટીસ્ટીક ફરનીચર બનાવનારાઓ,

નંબર ૪૧ અને ૪૩ ચકલા રોડ-મુંબઈ.

ફરનીચરના શોફીન વાપરનારાઓ તથા અમારા કદરદાન ગરોકાને જાણાવવાની રજા લઈએ છીએ કે હાલમાં અમારે ત્યાં તદ્દન નવી દીઝાઇનનો આરટીસ્ટીક મનપસંદ અને શોભીતો સાગ રસિસમ તથા સાટીન વુદનો ફરનીચર ધણીજ ઉત્તમ કારીગીરીથી અનુભવી મીસ્તરીની ખાસ દેખરેખથી બનાવી તદ્યાર રાખવામાં આવે છે અમારા કદરદાન ફરનીચરના શોફીનેને એક વખત અમારા દુકાનની લેટ લેવાની અરજ કરવામાં આવે છે.

પી. કરમાલીની કું.

કેબીનેટ મેકર્સ.

નંબર ૪૧ ને ૪૩ ચકલા રોડ-મુંબઈ.

વૈધરાજ ગોપીનાથ કૃષ્ણાજી ક્ષત્રીયની જગન્નેર
તથા અકસીર ગુણકારી દવાઓ.

પુનાના સને ૧૮૮૮ના દેશી કબી કૌશલ્યના જંગી પ્રદર્શનમાંથી દવાની મોગ્યતાનું તથા કેટલી બધી અદસીર અને ગુણુકારી છે તે બદલનું સર-ટીરીકેટ મળ્યું છે તથા હિંદુસ્તાનના ધણા ખરા ભાગોમાંથી અમારી દવાના ગુણુ બદલ સરટીરીકીટો મળ્યાં છે.

नवरात्रि शुक्ल तृतीया दीपसमां व्ययुक्तं शुक्लं तथा ताढीया ताव
 उपरं रामायणं कीमतं श. १

जवरणीं दुःखं तस्मिन् तदा तदा तथा अन्त्यान्त्या ताव
उपर अस्मीर इ. १

ટાઢીઆ તાવ ઉપર સરખત પાંચ મીનીટમાં અક્કરીર રૂ. ૧૦૦
શક્તી ઉપરની નંબર ૧ ની ગોળીઓ બગવર્ધક પૌષ્ટિક
વધ્યન્વ ઉપર અચ્ચક ગુણકારી ૧૦૦ ગોળીના રૂ. ૩૦

શક્તી ઉપરની નંબર ૨ ની ગોળીઓ વીર્યપાત સુસ્તી
નબળાઈ ઉપર રામબાણ શ. ૧

रगतपती उपर पीवाती तथा आवाती हवा श. ३.

જુલાઈ કાલેરા તથા પેટના દુખાવાપર ઘણીજ અકસીર રા. ૦૧૧

આળસંજીવન છોકરાઓને બહુજી ગુણકારી રૂ. ૧

અનપાત્રક ગોળાઓ સો ગોળાની કીમત રૂ. ૧૧

ખાંસી ઉપર સરખત દમ ઉપર ગુણકારી રૂ. ૧

ખાંસી ઉપર ગોળીઓ ૧૦૦ ગોળીની કીમત રૂ ૧

જુલાયની ગોળીઓ પીત તથા આમલ પીત શમન કરનારી રૂ. ૦/-

સ્ત્રીવતી સ્ત્રીઓના બધી જાતના રોગોપર રૂ. ૦૥૥

સફેદ કોઠ ઉપર લગાડવાની તથા પેટમાં લેવાની દવા બે
ગ્રાહલીની કીમત રૂ. ૨

વાયુનાશક તેલ સંધીવાયુ ઉપર અકસીર ગુણકારી રૂ. ૪

पुणर्वी उपर महम पणुण अकसीर डीमत १ आना.

બાલ કાળા કરવાનો કલપ (બરાસ સાથે) રૂ. ૧૧

કેશવધંક મુગધી તેલ, તાલ ખડી હોય તો મટી જાય છે
અને વાળ વધે છે શ. ૧

દરાજ ઉપર મલમ રામબાણ કીમત ૬ આના

આ વેપારની કુચીના પ્રથમથી ગ્રાહક યથા સદગૃહસ્થોનાં મુખારક નામો

મુખ્યના ગૃહસ્થો.	સંખ્યા.	મુખ્યના ગૃહસ્થો.	સંખ્યા.
૧. અબદુલ હુસેન કીકભાઈ, કમીશન એજન્ટ, મારખીટ ભુસારી મોહલો... ૧	૧	૧૦. યોગેશદાસ ચાંધવદાસ, જરીવાલા, મનોહરદાસ રૂપજી લેન, કોટ ... ૧	૧
૨. અરહેચર આર. સુરતી ... ૧	૧	૧૧. ગોપાલજી હીરજી, આઠના વેપારી, માંડવી ... ૧	૧
૩. અલાદીનજાઈ કાસમ શીવજી વેપારી, ખડક ... ૧	૧	૧૨. ગોવાલાઈ પરમાન, ખડક ... ૨	૨
૪. આમ્મજાઈ પુન, વેપારી, શીવરી. ૧	૧	૧૩. ચંદાભાઈ રાજભાઈ, રંબરેજ, સદા ગલીના નાકાપર. ... ૧	૧
૫. ઈમરાહીમ કરીમ, છતરીના વેપારી, શાખા-મધરાસ, કલીકટ, કોચીન, અલપઈ અને મુખઈ મારખીટ ... ૫	૫	૧૪. ચોકશી કેરાવલાલ રણજીડદાસ, સોના ચાંદીના વેપારી, ચોકશી ખનર ... ૧	૧
૬. ઈમરાહીમજી દાહદભાઈ, દોરા-મસી- નનો સામાન વેચનાર, કારખાનું ડંકન રોડ, ૨૧૩ બંગ્લો ખનર ... ૧	૧	૧૫. છખીલદાસ પ્રાણજીવનદાસ... ૧	૧
૭. ઈસમાઈલ ઈમરાહીમ લોખંડવાલા, કંટાકટર, કુંગરી ખનર ... ૨	૨	૧૬. છાટાલાલ ખાંડાલાલ, ગાંધી, પાંજરા- પોલ ખીજી ગલીના નાકાપર... ૧	૧
૮. ઈસમાઈલજી કાદરભાઈ, નેતરના વે- પારી, માંડવી, કાયા ખનર... ૧	૧	૧૭. જનમહમ્મદ રહેમતલા, વેપારી અને કમીશન એજન્ટ, ખેન મોહલો... ૨	૨
૯. હસાભાઈ એમજી, ગાસલેટ તેલવા વેપારી, શરાફ ખનર પાસે... ૨	૨	૧૮. જફર માઈ ખાનમામદ, કરાફ્ટ મા રખીટ-ફરનીચર ખનર... ૧	૧
૧૦. આધવજી બેહેચર. નોકરી, ખાંડ ખનર, સુલજી હીરજીની કુ. ... ૧	૧	૧૯. જવેર મનજી, બ્યાજવટાવ, ખેન મોહલો ... ૧	૧
૧૧. કરમાલીભાઈ મોલેદીના, રૂના વેપા- રી, પાલાગઝી... ૧	૧	૨૦. ઠા. મોતીલાલ ગલજી, કરિયાળા વાંગે- રેના વેપારી, ધાખીગલી ... ૧	૧
૧૨. કાઝી અમદુલ હમીદ ... ૧	૧	૨૧. ઠા. વાગજી હરીદાસની કુ. મુકદમ, આવક નીકાશ માલના લેન્ડીંગ શી પીંગ કંટાકટરો, ખેનગલી... ૧	૧
૧૩. કાનજી માલજી, જવેરી, અબદુલ રેમાન રટીટ ... ૧	૧	૨૨. ઠા. શીવજી કનજી, દલાલ, દાણખંદર. ૧	૧
૧૪. કાવસજી હીનશા ખારીયા, મ્યુનિસી- પલ કારકુન, ૬ મરીન લેન... ૧	૧	૨૩. ઠા. હંસરાજ પ્રાગજી, દાણના વે- પારી, દાણખંદર ... ૧	૧
૧૫. કે. એન. દેસાઈ, પ્રોપર્ટ ફેલક્ષ્યુલેટર અમદુલ રેમાન રટીટ ૩૭૧ ... ૨	૨	૨૪. થાવરભાઈ ગોવા, વેપારી અને કમી- શન એજન્ટ, દરગા મોહલો. ... ૧	૧
૧૬. કેરાવલાલ પ્રેમજી, સદાના દલાલ, જેઠાના પાટીયાગલી નંબર પેહેલો... ૧	૧	૨૫. દાદાભાઈ દોરાખજી ચીનાઈ, ધાખી- તલાવ વાણીયાવાડી તા. ૧૮. ... ૧	૧
૧૭. ગીરધર કલ્યાણજી, જોશી, કોટ ખનરગેટ ૧	૧	૨૬. દારાં ખુરોદજી માડન, મલખારી મુ- ખડના વેપારી, ધાખીતલાવ તલા આનશ બેહેરામની સામે ... ૧	૧
૧૮. યોગેશદાસ મોતીશાહ, મેહેતાજી, ભુલેશ્વર... ૧	૧	૨૭. દીનાનાથ એ. ટાલચેરકર, મરીન એ- ક્રામીનર આરીસમાં કારભારી, ગવ- રનમેન્ટ ટ્રાક યાર્ડ ... ૧	૧

મુંખાઈના મુહરચો. સંખ્યા. ૧

૬ ખાલખાઈ હાલખાઈ ઈલરાહીમ, વે-
પારી, ખોળ મોહોલો... ૧

૭ નરસંખિદાસ શીવનારાયણ, દલાલ,
શીવલાલ રાહીની પેઢીપર કાલકાદેવી. ૧

૮ નાથલાલ ચુનીલાલ મેહોતા, મેહોતા-
ગીરી, કલ્યાણદાસ શ્રીપારામની વા-
ડીની ઉપર ... ૧

૯ નારાયણ હરીભાઈ દેવશી, ૨૩ દરી-
યારથાન રેડીટ... ૧

૧૦ નાસરભાઈ કાસમ નાનજી, ખડક ૨

૧૧ નુરમહમદ અબદુલ સકુર, મેહોતા-
ગીરી, કાસ મોહોલો... ૧

૧૨ નંજસી ખેરાળની કા. વેપારીઓ,
ખોળ મોહોલો... ૧

૧૩ પ્રખુડાસ નરોત્તમ, કાપડના વેપારી,
મુલજી જેઠાની મારકીટ ... ૧

૧૪ પા. જેઠાલાલ શીવલાલના કા નરો-
ના વેપારી, કમીશન એજન્ટ, ખલા-
સી ચકલો ... ૧

૧૫ પી કરમાલીની કાં ફેન્સી ફરનીયરના
વેપારી, ફરનીયર ખળર ... ૧

૧૬ પુરોગાતમ દેવજી, તારલખનાર, માંડવી ૧

૧૭ પેરતનજી દીનશાની કાં કમીશન
એજન્ટ, ૩૨ એપોલો રેડીટ, એપો-
લો હાઉસ ... ૧

૧૮ કરામજી નાનાભાઈ, ગોદીમાં ટાક્ષી-
કલાર્ક, ફોટ ખનાજી લેન ... ૧

૧૯ ફાજલભાઈ કાસમ શીવજી, વેપારી,
ખડક ... ૧

૨૦ બળવંતરાય ખડુભાઈ દેસાઈ બી.
એ. એલ. એલ. બી, મેટલ ફેક્ટરી-
વાલા, ૨૧ રીપન રોડ, લાયખલ.. ૧

૨૧ બ્રાઈટ કા, ફર્નિચર, કેમિચર, જુમા
મસીદ, મારકીટ ... ૧

૨૨ ખેરામજી પેરતનજી હાડવાલા, આશી-
મર, મેડો રેડીટ જુની ઓરિયન્ટલ બેંક. ૧

૨૩ જનબાનદાસ રણછોડદાસ, એન્જની-
યર, ૧૧૪ નાનદેવી, મંદીર પાસે ૧

૨૪ જવાનજી નામસી, માંડવી . ૨

૨૫ જીમજી લ'તા, ટોપીના વેપારી, ખોળ-
આના જમાતખાનાની પાસે ... ૨

મુંખાઈના મુહરચો. સંખ્યા. ૨

૨૬ મનચેરજી દેસાઈ દાંતરા, ૨ ૧/૨-
સર, મેડો રેડીટ જુની ઓરિયન્ટલ બેંક ૨

૨૭ મનસુખલાલ લલુભાઈ, ચાહુના વે
પારી. ૧૪૦ પારસીખળર ફોટ. ... ૨

૨૮ મહમદઅલી જાનશી, હારમે, નીચમ
શીખાવનાર, દરગા મોહોલો ... ૨

૨૯ મહમદહુસેન મેહરઅલી રહીમ, બ્યા-
જ વટાવ, ખડક. ... ૨

૩૦ મારતર અબદુલ રહેમાન અલીભાઈ,
દુકાનદાર, ગોરામોલાની મસજીદ પાસે. ૨

૩૧ માહામધભાઈ લાદક, કેરટના દલાલ,
ખડક ... ૨

૩૨ માતાભાઈ દાદાભાઈ, કારખાનાવાલા,
ચ દનવારી. ... ૨

૩૩ મુરાદઅલી જુમાભાઈ, મુરાદ મ્યુ-
ઝીક ફલખના માલિક, માંડવી. ૨

૩૪ મેમજી મહમદ હાજી અખ. કટલરી
મચન્ટ, ૧૦૧ કટલરી ખળર ... ૨

૩૫ મેમજી હસન હાજી સંધીક, વલાની
કાપડના વેપારી, કાઈ માંડવી,
પોલીસની સામે ... ૨

૩૬ મેહુ અલીમાઈ મોલેદીના. ખડક ૨

૩૭ મોતીરાગ કકારચંદ, જરીમામ, ૧૫ ૧/૨
વેપારી, જુમા મસજીદ ... ૨

૩૮ રતનજી પીરોજરાહ, ધોળીતલ.વ . ૨

૩૯ રતમજી આર. વાડીયા ... ૨

૪૦ રતમજી જમશેદજી ઈરની, ચાહ
કાફીના દુકાનદાર, ૧૭૯ ચં.રાખ તર. ૨

૪૧ લખાભાઈ નિસરામ, નોલ વિમાના
દલાલ, દરગા મોહોલો... ૨

૪૨ લાલજી વૈયાળી, દુકાનદાર, મસજીદ
પુલને નાકે ... ૬

૪૩ વીઠલદાસ દામોદર ગોવીંદજી જગજા
ચીના વેપારી, મુલજી જેઠાની મારકીટ. ૨

૪૪ વેરા અબદુલઅલી દાઉદજી, શાકરના
કારખાનાવાલા જકરીયા મસજીદ. ૨

૪૫ વેરા અબદુલહુસેન દમનઅલી ઉન-
કેનવાસના વે પારી, ખોળઆનાજમા-
તખાના પાસે ... ૨

૪૬ શા અનોપચંદ લાલચંદ, શા. ન્યા
લચંદ દીયાલની દુકાનપર નોકરી,
પાચેધોની ... ૨

મુંબઈના ગૃહસ્થો. સંખ્યા.

શેઠ શા. અમરતલાલ બદવજી, કરિયાલા-
ના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ,
મારફીટ હનમાન ગંઢી ... ૨
,, શા. ચતુરજી ભાણુજી, નોકરી, પા-
અધોની... ... ૨

મુંબઈના ગૃહસ્થો. સંખ્યા.

શેઠ શામજી ભાઈ, રેના વેપારી, હારનખી
રોડ, કોલ ...
,, હાજી હમર હાજી હુસેન, હોમવેરી
મરચન્ટ, જમ્મીઆ મસજીદ.
,, શા. ચુનીલાલ માંજીકચંદ, કાપડના
દલાલ, ગુલાલવાડી... ...

ખહારગામના પ્રથમથી માહુક થયેલા સદગૃહસ્થોના મુખ્યારક નામો

ખહારગામના ગૃહસ્થો. સંખ્યા.

શેઠ કરમાલીભાઈ રહેમતલા, વેપારી,
મુલ (ચાંદા સી. પી.) ... ૨
,, કાસમભાઈ પારપેઆ, જનરલ
મરચન્ટ, કમીશન એજન્ટ,
૬૦ સ્ટેશન માસ્તર, દક્ષણ વરંગલ. ૨
,, કીસનદાસ સુખનમલ, પલ્લવપરા
હા, સીંધ. ... ૨
,, કીલાચંદ વીરચંદ, સુતરની ગાં-
સડીઓના વેપારી, પાટણ ગુજ-
રાત, ... ૧
,, કુબેરદાસ બેહેચરદાસ, ફ્લોર મ-
રચન્ટ, કતોપોર બજાર, ભરૂચ. ૧
,, જમશેદજી શાપુરજી મીસ્ત્રી, કા-
રડીંગ માસ્તર, શેઠ માધુભાઈની
મીલમાં, અમદાવાદ. ... ૧
,, જી. સી. ડેની કું. વેપારી, ક-
મીશન એજન્ટ અને કન્ટરોલર,
૩૪ એજરા સ્ટ્રીટ કલકત્તા ... ૨
,, ઠા. પરશોત્તમ દોશા મુકાદમ, મર-
ચન્ટ, કમીશન એજન્ટ અને કન્ટ્રોલ-
કટર, ખરીદ કે વચાળનું સાઈ
કામ કરનારા, દાણાબંદર મુંબઈ
અને દેન્સલાલ કરાંચી. ... ૨
,, દારાશા મંચેરજી કુંગાજી ભરૂચ-
વાલા, અનાજ તથા મહુવડા
વિગેરેના વેપારી, નાગપુર, કામઠી,
ભંડારા, ગોદીઆ, કુંગરગડ, રાજ
નંદગાવ વિગેરે, ભંડારા. ... ૮

ખહારગામના ગૃહસ્થો. સંખ્યા.

નામદાર દોડાર સાહેબ વખતસીંગજી,
વલા દરબાર, વજા. ...
શેઠ પટેલ મગન ગણેશ, વીસનગર...
,, પા. શીવલાલ જગજીવનદાસ, જ-
રીવાલા, જરી બનાવનાર, વેચ-
નાર, મોટીશેરી, સુરત. ...
,, ફકીર મહમદભાઈ મનજી, વે-
પારી, કલકત્તા ...
,, ફેઝુલાભાઈ ઇસમાલજી, પાંચ બેંક-
શાલ સ્ટ્રીટ પેટે, કોલબો ...
,, બેચરદાસ વીહારીદાસ દેસાઈજી,
નડિયાદ ...
,, મંચેરજી હસ્તમજી ધોલુ, કેમ્પ,
એડન. ...
,, મયાશંકર હજીવન કંપાઉંડર,
સીમા ...
,, માસ્તર અબ્દુલા સુલેમાન,
મુંબાસા ...
,, મોદી બેચર એંદરજી, રજવાડાના
મોદીખાનાની દુકાન, પુરા રાજકોટ.
,, રામકૃષ્ણ વાલજી, મેહેતાગીરી,
ઉસરડ ...
,, વોરા અબ્દુલાભાઈ અબ્દુલ-
હુસેન બંગડીવાલા એન્ડ સન્સ,
ડેમી, નાપા. ...
,, સુલેમાનભાઈ સીવજી, વેપારી,
ચાંદા (સી. પી.) ...
,, સોરાબજી એન્ડ બ્રધર્સ, નાનદેર
,, હાસમ રાજી, વેપારી અપર
બરમા લાસો ...

